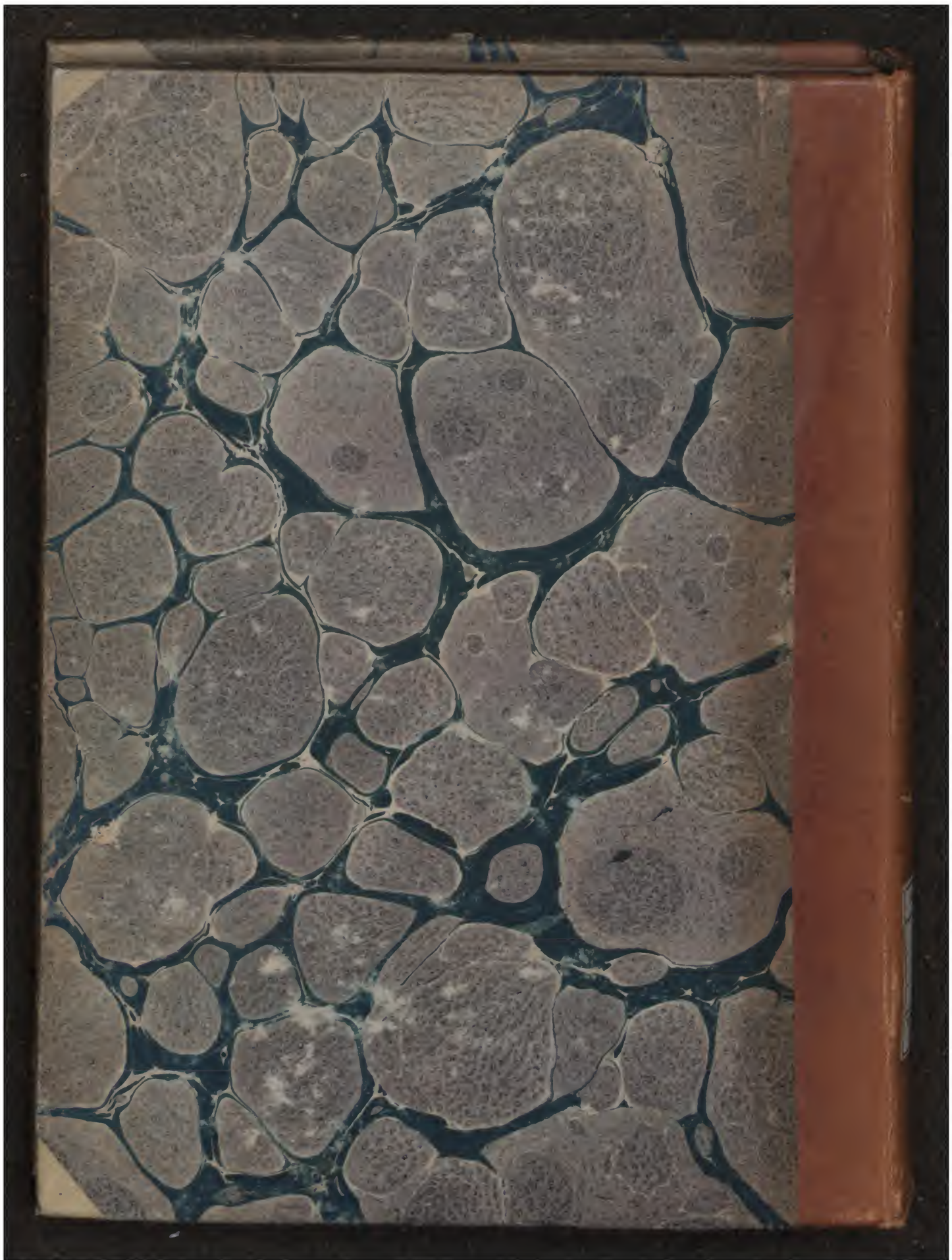

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.6.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.6.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.6.6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. M.6.6

INCUNABULI

M.

6

6

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

M. 6. 6.

Tractat⁹ varij cū sermōib⁹
plurimis cōtra quattuor errores nouissi-
me exortos aduersus diuinissimū eucha-
ristie sacramētū: collecti a lectore ecclesie
Saltzburgen. sacre pagie p̄fessore: ac he-
retice prauitatis inquisitore: fratre Hein-
rico Institoris: ordinis p̄dicatoꝝ:

[Faint, illegible handwritten text in a medieval script, possibly Latin or Italian, centered on the page.]

Prologus

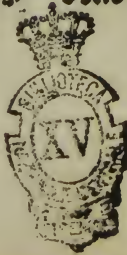
Prologus in opus sermonum aduersus quatuor errores contra veritatem eucharistie sacramenti tam in temporibus friuole malignantes: collectus per fratrem Henricum institutoris: sacre pagine humile professoris: ac ecclesie Saltzburgen. lectoris ordinis predicatorum.

Om repro-

bada sit illoz arrogancia que prius docere presumunt quam discere incipiunt: et antequam fiant discipuli nomen affectant magistrum. quod fit ut et magistrum manent erroris: quod discipuli noluerunt esse veritatis: propheta in eis completo eulogio. Errauerunt ceci in plateis: polluti sunt sanguine Terebinthi. quia videlicet in scripturis clavis et manifestis dum deficiunt: etiam doctorum sententias in eorum libitum et subuersionem simplicium extraneis et exorbitantibus sententiis inuoluunt. Cecus enim existit non solus cui absens est visibilis obiectum: sed qui presente obiecto non potest habere visionis actum. Unde cum aduersus eucharistie sacramentum tam nouissime quatuor errores perniciosissimi pullularunt: videlicet eorum qui ipsum divinum eucharistie sacramentum sub conditione omni loco et tempore esse adorandum et sumendum: tam a deficientibus sacerdotibus quam aliis communicantibus: nisi divina obstarer reuelatio. Et secundo eorum qui miraculosum sacramentum ubi ima-

go aliqua pueri: aut forma cruoris aut sanguinis appareret in hostia non esse verum aut perfectum sacramentum autumant: pro fundamento habentes quod cessante specie cessat sacramentum. Ac tertio eorum qui veritatem sacramenti ad quolibet spiritus sacramentalis imutationem esse negant. Cum quarta opinio qui solum contritos et nullo modo attritos tam in altaris mysterio quam ab extra asserunt etiam de lege communi esse coincidentes ex pietate potius quam temeritate errantes. Cum autem inter hos errores primus perniciosior: cunctis alijs existat: videlicet te robur et fundamentum ceteris prebens. habeatque in sui defensione non personam unam aut plures: imo ut plures asserunt integram quandam religionem: etiam ad penam ignis aduersum me se obligantem: aptissime propheticum dictum supra allegatum eis obijciunt. Errauerunt ceci in plateis polluti sunt sanguinem: supple agni immaculati sub sacramento altaris existentis. cui peritiose detrudere non verentur: dum asserunt christi corpus et sanguinem in sacramento altaris solum sub conditione debere a quolibet fidei venerari et sumi ubi reuelatio diuina non obstat. Quare et ego inter inquisitores heretice prauitatis ab apostolica sede deputato in fidei defensione minimus: grauamine etiam officij lectoratus sancte Saltzburgen. ecclesie non obstate. ne videar cum seruo pigro talentum panno inuoluere per desiderium mentis: vel fodere in terram per negligentiam operis: propositi quatuor premissis erroribus reprobatis: opus quoddam sermonum

a ij

de ipso diuiniſſimo eucharistiæ ſacramēto añectere: et rudi ſtilo clarā veritatē tradere: ne ſubtilitas verborū obſcuritatē inducat. ſub tali tñ ordi ne vt pmo opusculū erroneū ab aduerſarijs mihi porrectuz pmittat: et demū eius reprobatio p catholicas replicā cum collectura ſermonū. et et impugnatōe alioꝝ erroꝝ triū ſub inferat. Verū q tabulā in tractatū aduerſarioꝝ pnt in collectura ſmo num factū eſt añectere nō valui: cau ſante hocipm opis aduerſarioꝝ in epta collectio: vbi ſepe eandez erro neam ſententiā reperiſtis vicibus re plicare voluerūt. quare eorū dicta p lras alphabeti cū replica noſtra ca tholica correſpōdente tanq̃ p tabu le añotare volui. vt vel ſic clarioꝝ ha beat recurſus in fidel cōſervationē et erroris tam pñcioſi cōſutationez. Qd opari dignetur ille in cui⁹ virtu te me cōfido pficere: ſine cui⁹ gratia h opa quīs modica minime potuiſ ſem incepſiſſe.

Tractatus erroneus qd eu chariſtia ſit ſub cōditōe ado rāda omni loco et tēpore et. cum ſuo plogo.

a Groꝝ quidam cultor ſuiſ cum duob⁹ filijs in quodā paruo nemore rurali folia arboꝝ tūc arefacta hincinde ſub ar boribus et vepib⁹ diſperſa colligēs vn⁹ ex eius filijs duo vaſa ſacramē talia arboꝝ folijs iuoluta ſub vepi bus caſu repperit: ex qdaz ecclia ab iſto loco nō multū diſtanti: fere an te ānos tres furtim ablata et illuc de portata et poſita. vnū in quo ſacrm eucharistiæ p infirmis in ecclia ſua

ri ſolet. reliquū vō p ſacramento in die corpis chriſti deferēdo aptatuz. Que cum pater p filiū aduocat⁹ vi diſſet: intacta ea relinquēs feſtinan ter abiit: puſſon ecclie vicinū rem denudauit. qui locū adieſ vbi talia repta fuerant: agricultorē verum re tuliffe agnouit. Sed et ipe hec in lo co dimittens: et agricultorū custodie cōmittens: ad hauriendū cōſilia qd ſibi in hac re agēdū foret iter arrip ſit. nec cuiq̃ pter hos res h nota fu it. Cum vō trāſactis diebus quib⁹ dam rediſſet et vaſa cauti⁹ inſpexiſ ſet: ſacramētū eucharistiæ in vno exi ſtere pclamans. lapſq̃ pſecrat⁹ pro viatico habere ſolit⁹ tandē vaſi ſup ponebat: prius tñ tectus lintheolo lineo. Nec etiā vaſa primū edificiolo quodā ligneo. poſt vō aliquorū diebus decurſis ſepecula ampliori circūdabantur. adhibebant et custo des: q ne quid illiciti ibi cōmitteret phiberent. Adueniētiq̃ pplo q co pioſe cōcurrēbat: verū corpus chri ſti hic cōtineri veraciter denūciarēt. qd et fecerūt. Fuerūt deniq̃ lumia ria ibidem ardētia ordinata. Ipi q̃ ſacerdotes in ambone ecclie hoc idēz populo publice pñciarent. et vt in ecclia porrareſ inſinuanerūt qui tñ ab eis renocat⁹ fuit: cōcurſus tñ populū indies augebat. Hs ſic durātib⁹ poſt aliqt dies nūcij miſſi ab epō Dataleñ. venerūt: quid ve ſtitatis hec res hiet examiare volen tes: et aptis vaſis hoſtiaz corrupta rum reliquias in vno exiſtere pplo ibidē exiſtere dixerūt. Quo ſacto p. noiati viri edificiolū deſtrui: lumia ria extingui: vepres in quibus vaſa ſtabāt ſuccidi. Nec gratia alicuius

Tractatus erroneus

calius et adoratoris locū istū a populo amplius sub pena excommunicationis visitari. Sicque abennes vasa secū deferebāt et in ecclesiā vicinā ponebāt.

His sic pactis surrexerūt sacerdotes quidā q̄ publice p̄dicabāt oēs et singulos q̄ in hūc locū venerūt vbi corpus xp̄i ex sacerdotū dispositōe et custodiū clamore vt supra in casu facti exp̄ssum. q̄ veraciter cōtine ri videbāt nō venerādī illud venerabile corp⁹ xp̄i: adorasse diabolū. vepres. arbores. rubiginē vasoz et plura alia. Locūq̄ istū vocabāt locū ranaz. speluncā latronū. hereticoz. lupoz. vulpiū et pluriū alioz: q̄b⁹ populus magis videbatur derideri q̄ fideliter et p̄ie admoneri. Et sic culpam in sacerdotes amaricat⁹ refun debat.

Occasione itaq̄ hui⁹ facti ac p̄dicatōe q̄stio oriebat inter sacerdotes quosdā: vtz popul⁹ qui sic cōvenierat ad adorādū corpus xp̄i q̄b⁹ ibidem esse credebāt adorādo peccauerit: vel nō: Et hoc semp loquēdo de de tpe quō durabat illa solēntas. et pmissis vel potius admissis: de q̄ supra in casu facti: hoc est a tēpore publicatōis sacerdotū vsq̄ ad sublatiōnē vasoz p̄ eos q̄ ab ep̄scopo fuerūt missi.

A Secūda questio vtrū hostie in ecclesia a sacerdotibus i missis eleuate vel ad infirmos delate seu in ecclesijs p̄ infirmos fuatē q̄ credunt esse p̄secrate sit ita vel nō: sint simplr vel p̄ditionalr cultu latrē adorande: s̄ referēdo cultū latrē in xp̄m sub speciebus sacramentalib⁹. Et cū ex illa p̄tima resoluti habeat ad illā secūdā p̄mo r̄spondēdū est. Descendū est ita.

q̄ p̄mo hostiā quā q̄s scit nō eē p̄secratā null⁹ adorabit: nec xp̄s sub eius sp̄ib⁹ credēd⁹ est: nec adorādus.

Secūdo hostiā quā quis scit rite esse cōsecratā adorāda venit xp̄usq̄ sub eius sp̄ib⁹ fm hūanitatē cōtine ri credi d̄z et adorari nlla adiecta cōditōe. Sūt aut̄ hoc sciētes pauci q̄s de sp̄alr illuminati a se in iunēture aut p̄ angelos: aut alios fm modū sue bonitatis et p̄vidētie.

Tertia hostia quam sacerdos verus vel apparēs in altari sacralr tractari i custodia p̄ infirmis fuari seu ad eos solēnter defert sub p̄ditōe ē adorāda. et corp⁹ xp̄i sub ea eē credi debet sub cōditōe et adorari: hac sc̄z vel p̄sili exp̄ssa vel tacta: si cōsecratio rite et debite fm institutōem xp̄i et ecclesie fuerit celebrata.

Per p̄ditionē addendā seu hūdā intelligibilis vel actualis: mentalis sola vel habitualis sola. ita q̄ q̄cūq̄ illaz adest cū addi debeat sufficit vniūsim nisi negociū insolitum aliud requiratur.

Per cōditionē non addendā vel non habendā oēs simul actualis et habitualis copulatim exclusē sunt habende. Ita cū d̄z in adoratiōe sacramētī altaris nulla addi debet cōditio ab adorante exclusi: sicut actualis et habitualis.

Item supius cum mētio sit de hostia adorāda: et postea alia sit mētio de xp̄o et eius corp⁹: hostia ibi p̄ speciebus debet esse accepta que in sacramēto altaris non cultu latrē: s̄ hypdulie per hydula adorant: fm Petrū de aquila in. iij. dist. ix. Et vt credo scdm̄ Petrum de palude. eadem distinct. iij.

C Cōditio sic addita addentē in sua fide non facit dubiū nec infidelē: eo q nō facit eū dubiū directe in his q cadūt sub falso. non em dubitat addens cōditōnē expresse vlt simplicite xp̄i z corp⁹ ei⁹ s̄b sp̄eb⁹ p̄is facta debita p̄fectiōe esse. nec ad hoc refertur cōditio: s̄ refert ad debitā cōsecrationē hostiē: quā cōsecrationē debitā nō credere teneor: fuisse factā a sacerdote. imo possū dubitare vel opinari de ea actu vlt habitu sine piclo aie an ipse sacerdos singula z oīa obseruāda obfauauerit. Facitq talis p̄ditōis additio p̄cauere ne credēs false credat circa ea q cadunt sub fide: puta id eē corp⁹ christi qd sub speciebus panis cōtinet in casu quo non fuisset facta debita cōsecratio. parit̄ z a cultu latrie creature impēdēdo: q oīa p̄igerēt cōditio s̄ exclusa simpliciter habere. Nec videt habitus si dei sufficere ad h̄ p̄cauendū. qz al̄s xp̄ian⁹ nō posset ydolatriā cōmittere z false credere creaturā eē deum simpliciter adorādo: eo q talis habit⁹ si dei sp̄ sufficeret z vicē cōditōis suppleret actualis vlt hūnal̄. Et nō dico de agente ex hitu fidei: s̄ ex le. ar. Et sic doctores sup̄flue tradidissent de cōditōib⁹ addēdis expresse vlt tacite si talia oīa possent p̄caueri p hitū si dei z i eaz reduci. imo sub hitu fidei nō p̄tinent: s̄ supponunt ab eo. nec alie circūstātie ad cōsecrationē req̄sire adsumt.

D Videt em q possit hec addit cōditio: si sub hostia hac xp̄us ē sacralit̄ eū dē sub eadē adoro. Nec ista cōditio sic addita facit dubiū in fide. qd hō nō tenemr credē xp̄m sacralit̄ esse sub hostia cōsecrata vt ō. Nec sequitur q ex hac cā possit circūuāquāq̄

rem dicere si tu es xp̄us te adoro. qz nō qlibet talis res ē cōsecrabilis vel illis rei cōsecrabilis.

D Hāc cōditionē si q̄s in adoratiōe apponeret actualit̄ vlt habitualit̄ crederē fidei obuiare si christ⁹ z ei⁹ corpus ē sub hostia debite cōsecrata et nō corrupta sacralit̄ vlt p̄siles eundez sub eadē adoro ille male sentiret cū Berlengario. de q de cōse. di. ij. ego Berlengari⁹ zc.

D Itē incaute vident loq̄ q in publico tradūt simpliciter nullā p̄ditionē circa sacralia altaris vera vel estimata hūndā: s̄ simpliciter credere xp̄m z corp⁹ ei⁹ simpliciter sub sp̄eb⁹ panis cōtineri: z eundez sub eisdē simpliciter adorari. sic em purā creaturā p xp̄o adorabūt: aut eū falsez sup̄stītiōse sacralit̄ adorabūt i casu q deesset debita p̄secratio. nec cōditio eos releuaret: eo q ex doctrina publica eā simpliciter exclusam hnt. Dīcūt p̄dicatores simpliciter sine oī cōditōe credatis indubie xp̄m z ei⁹ corp⁹ eē sub sp̄eb⁹ hostiē p sacerdotē onse z reuerēter cultu latrie adorare. vbi tñ aliq̄tēs nil cōsecratū est. Interdū hostia dūtaxat cōsecrat̄ z non calix: vt etiā q̄si indies cōtingit. Ecce quō credūt z adorabūt sic exclusa oī p̄ditōe. z ad qd valeret doctoz de p̄ditōib⁹ traditio si sic ab auditu ppli abscondūt. Atū em quidā. Sic me ex hac dīe ordīno p nūc z futurū t̄pib⁹ qd aduixero z meā mētionem fūdo q vbicūq̄ interero missis p̄cessiōib⁹ z alijs actibus vbi sacra altaris tractant: sic me ab oīni p̄ditōe actu absolutū eē volo: vt nunq̄ velim i meis adoratiōib⁹ cōditionē cōcurrere nec actu nec habitu: imo simpliciter h̄e exclusā: etiā si nō cogitē actu de ea: s̄ sub sp̄eb⁹ panis

Tractatus erroneus

ver⁹ xpi corp⁹ p⁹tinere credere volo. et illu⁹ simplr adorare. sic em⁹ doct⁹ su⁹. Et q⁹ vult tale sic credere et adorare in oib⁹ suis adoratioib⁹ iustificare sic si tali interio⁹ et pposito p⁹seueraverit cu⁹ circa multas missas interdus aliq⁹ constituitur vbi nulla sit vera et debita p⁹secratio. Nec audet hie p⁹ditione actuali vel hituali. s. si debita facta est p⁹secratio. q⁹ phibit et infirmari sunt vt nulla addant: s. sine ea credat et adorat simplr et absoluti.

In adoratioe sacri altaris conditionis actuali vel hituali existenti dicta doctoru⁹ subscripta firmare vident.

Doctor xpianissimus

Johannes gerson.

In oi adoratioe sacri altaris subintelligit p⁹ditio ista v⁹ filio: si p⁹secratio rite et debite fm⁹ institutione xpi fuerit celebrata: ac p⁹inde adorans alien⁹ e⁹ ab ydolatria: quia celebras et non p⁹secras eet in culpa. Nec ille i regulis moralib⁹ de sacramento eucharistie littera c.

Dicti doctoris itelligentia hec esse videt. N. expositor versori saluo correctorq⁹ hui⁹ exp⁹sitionis si inepta et a veritate exorbitans iueta fuerit.

E Dicit. N. p. In oi vniuersali⁹ volens p⁹ditione hie inclusa v⁹ exp⁹ssa: no⁹ solu⁹ i adoratioe respectu hostie non p⁹secrate q⁹ tn⁹ p⁹secrata ee⁹ putabat: s. etia⁹ respectu vere p⁹secrate q⁹ tn⁹ certitudine euidenti seu sp⁹alr reuelata a deo p⁹secrata ee⁹ no⁹ scit p⁹ illos q⁹ nup⁹ in publico fmone auditi sunt: dicentes doctores p⁹ditione subintellecta ad exp⁹ssa h⁹i. docetes solu⁹ locutos fuisse: q⁹ reprobario ex⁹ r⁹oe q⁹si pueroru⁹ o⁹ndit: eo q⁹ de coi lege no⁹ sit q⁹ hostias no⁹ p⁹secratas a c⁹secrat⁹ v⁹l⁹ discernat. et si discernat neq⁹ tn⁹ cum

c⁹ditioe: neq⁹ sine ea no⁹ c⁹secratam adorabit. Quare c⁹ditio a doctorib⁹ sup⁹flue ponere⁹: et pap⁹ru⁹ inutilit⁹ maculassent. reprobant etia⁹ tales ex dictis Bonau⁹ postea declaradis.

Dicit sacrameti altaris vere vel estimatiue: c⁹tinens p⁹ c⁹tento sumedo.

E Dicit subintelligit actuali habitu hituali v⁹ dispositiue. q⁹ sit ita disposit⁹ q⁹ ea adderet v⁹ no⁹ excluderet si de illa cogitaret i sua adoratioe.

Dicit p⁹erea c⁹ditio ista r⁹. Ecce B. s. si p⁹secratio r⁹ vocat p⁹ditio⁹ i adoratioe sp⁹ subintelligenda. s. b⁹ adoratioe it⁹ legenda actuali v⁹ hituali ad min⁹ ea etia⁹ ore p⁹ferenda: ore n⁹ excludens. dicit em⁹ i regul⁹ moralib⁹ de supbia et vana gloria littera M.

Gerson.

Adoras adoratioe deo debita absolute ydolu⁹ v⁹ diabolu⁹ trasfigurates se i angelu⁹ luc⁹ seu xpm a mortali crimine neq⁹ excusari nec b⁹ i⁹gratia iuicibilis locu⁹ h⁹i: s. p⁹badi s⁹ sp⁹us si ex deo sint. sec⁹ si b⁹ p⁹ditioe iplicita v⁹ explicita s⁹ adoratio fieret vbi p⁹babit p⁹secra⁹ s⁹ sic agendo p⁹riget quodamodum hostia n⁹ p⁹secrata. imo lapidi hostia silez. cas⁹ aliq⁹ licite faceret adorare. Nec ille p⁹ eos q⁹ eaz ore p⁹ferre posse negat et phibet.

E Post h⁹ dicit. ac p⁹ide adorans alien⁹ e⁹ ab ydolatria: ac si diceret alio exclusa oi p⁹ditioe alien⁹ n⁹ eet. itez eos reprobans q⁹ adorantes absolute et simplr et i casu hostia no⁹ p⁹secra⁹ a c⁹pa absolutos. sacerdotes vo⁹ solos culpiss⁹ sectos h⁹i. imo videt et adorantes absolute et simplr oi p⁹ditioe seclusa peccare i coi mo⁹ adorandi hostias p⁹secratas: eo q⁹ sic icert⁹ et p⁹ doctoru⁹ doctri⁹ na p⁹culo se exponit. a iij

In testē adducēs illū doctore de
habēda p̄ditōe in adoratiōe sacramē
ti altaris. sic em̄ exposuit vt experia
tur p̄ supiores: et informet an sane v̄l
inepte eundē intellexerit. et in hui⁹
rei testē adduxerit eadē ex causa et i
sequētib⁹ ostēdet p̄ suā expositionē
si q̄ adiecerit quō ipse doctorū dicta
intelligit: vt ex supiorū approbatiōe
aut reprobatione doctor et certior
euadat.

Doctor seraphicus Bo- nauentura.

F Si adorat quis simplr xp̄i aduer
sariū nō excusat a pctō etiā si credat
ip̄m xp̄m. Si aut̄ adoret sub cōditi
one hoc pōt eē duplr. Aut qz est illa
cōditio habitualr. aut actualr consi
deratā siue appositam. Actualr sic
nō adorat ip̄m lucifer: s̄ magz xp̄m
qz nō stat adoratiō nisi stāte cōditiōe
et ad eū refert implicatio. In aut̄ il
la cōditio sit sub p̄sideratiōe habitu
dinali s̄ mō nō sufficit vitādū pctm̄
ydolatrie respectu sacramēti altar̄.
nam talis figuratiō ē insolita. et ideo
non debet ad eū p̄cipitāter seq̄ ado
ratiō: s̄ cū maturitate et p̄ma orōne
S̄z cōsideratiō hostie ē p̄sueta: ideo
sufficit q̄ adoratiō in habitu hāc hēat
cōditiōē: videlz si cōsecratiō debi
to mō facta est. vñ pauci vel nulli fi
deles in hac adoratiōe peccāt. omēs
em̄ accedūt cū cōditiōe ista. Nec ille
in. liij. dist. ix. q. vj.

F Doctor iste p̄cordare videt cū Jo
hāne gerson: q̄ dixit vt supra. In oi
adoratiōe sacramēti altaris zc. Dic
doctor dicit pauci vel nulli fideles i
hac adoratiōe peccāt: cām subiūgēs.
oēs em̄ accedūt cū p̄ditōe ista. Ecce
dic̄ oēs accedūt. s. ad adorādū sacra

mētū altaris cū p̄ditōe. nec tales ac
cedētes ab istis doctorib⁹ dñb⁹ i fi
de et infideles iudicant: s̄ poti⁹ a cul
pis alieni. q̄s tñ dānāt publice p̄di
cātes i adoratiōe sacri altaris nullaz
debere p̄currere p̄ditōez: s̄ simplr et
absolute oi p̄ditōe seclusa ad adora
tionē accedēdū. Nec credēdū est q̄
isti et alij doctores et eorū seq̄ces p̄di
tionē apponētes sentiāt q̄ p̄ditio sit
adiecta ad orārē in fide dubiū ostē
dat: sen arguāt circa verā et realē ex
stentiā xp̄i sacralr sub hostia debite
p̄secrata: sic vba ist⁹ p̄ditōis vident̄
ad h̄ sonare. Sic em̄ errauit quidaz
berengari⁹ an̄s supiorib⁹ mea in p̄ntia
publice igne. Vtēne extitit. et Ber
lengari⁹ an̄ renocatiōē quā fecerat
coraz Nicolao papa de cōse. dist. ij.
Ego berlengari⁹.

Possit et hec v̄l p̄stis p̄ditio actu
ali v̄l habitualr h̄i xp̄m sub illa vel
alia hostia: si ibi sacralr eūdē vt i ce
lo existit adoro: qd̄ cōtingē p̄t ex no
debita p̄secratiōe hostie: aut p̄t cor
ruptiōez hostie ex lōgi t̄pis mora p̄
ueniēte. Nec videt sufficere certitudo
moral̄ de debita cōsecratiōe et sa
cerdotio ad h̄ q̄ xp̄us sacralr sit sub
hostia: s̄ req̄rit certitudo metaphis
calis: lz moral̄ sacerdotē celebrantē
a culpa excuset: nō aut̄ adorantē si
ne cōditiōe.

F Nec etiā videt sufficere coraz ho
stia elenata vel suata sine cōditiōe
adorati et discēti: op̄sequit̄ intrēdem
et credulitatē. s̄ si credo simplr p̄ten
tū sub hostia elenata eē xp̄m adoro
Panē p̄tētū sub hostia illa i casu q̄
nō eēt p̄secra cui⁹ itēto mea ad xp̄m
feratur sic adorādo xp̄m mereor: et
nullum videtur mihi esse peccatum.

Tractatus erroneus

Non valet sic dicere. qz illa credulitas qua credit adorās hoc cōtentuz sub illa hostia eē xpm temeraria est z ideo ad op^o temerariū deducit: vt h qd cōtinet sub hostia simplr adorēt. qz in credulitate z in intētiōe nō solū cadit xps: s; etiā hoc qd sub illa hostia pūnet. Ideo honoris exhibitio aliq mō definit ad h pētū sub illa hostia nō cōsecrata i casu. iō nec recta intēntio fuit vl credulitas: nec recta ē adoratio absolute. qz dicit Bonauent. Ydolatra cū adorat ydolūz illud eē deū: z tū ex hoc nō dī deum adorare: s; magis ydolū. vñ cōmittitur ydolatrie pctm. Ergo parī rōne cū qd adoret simplr pētū sub hostia nō psecrata in casu credēs illud esse xpm: ppter credulitatē non euadit zelus ydolatrie.

Sanct^o Thomas doctor.

B Dicit vnū de pūnētibz ad fides est: vt aliq credat sub sacro altaris vnū corpus xpi cōtineri. pōt aut cōtingere q nō recte cōsecrēt. et sic nō est ibi cōp^o xpi: s; solū panis: ergo si dei pōt sub eē falsuz. Rūdet q fides credētis nō refert ad has spēs pāis vel illas. s; ad hoc q verū corp^o xpi sit sub spēb^o panis sensibil qū recte fuerit cōsecrat^o. vñ fidel non sub erit ppter h falsū.

Ecce dicit corp^o xpi sub specieb^o panis sensibilib^o esse si fuerit recte psecratus conditionaliter.

Bonauentura:

B Actus adoratiōis est actus fidel. s; qd substernit adoratiōi: substernit ipsi fidei. s; cōtingit aliqū adoratiōi allicui sub eē falsuz: sic qū adorat ho

stia nō cōsecratā p cōsecrata adhibita vera diligētia. z tal adoratio meritoria est: z ita omū hz a fide z charitate. s; si ei subest falsū: videt z fidel sub eē falsuz. Ex h dōm q adoratiōi sacre fm directōez z regulā fidel nū q subest falsum: p eo q fides dīc nīhil adorādū eē p certo nisi de q habet certa cognitio. de eo aut de q nō habet certitudo: dīc adorādū eē p supposita cōditōe. Vñ oīs fidel recte adorās hostiā cōsecratā: adorāt sub ea cōditōe si perfecta sunt circa ipaz ea q ad cōsecratōez sūt necessaria fm institutionē diuinā. z sic nū q decipit nec errat. Nec ille in. iij. distinct. xliij. q. j. in solutione argumenti.

D Videtur ne ille scūs Bonauentura fuisse dubi^o in fide z infidelis: absit. z hic expse innuit hostiā cōsecratā debere adorari cū pditōe a fidel: etiā oī nō certo seu certificato de ei^o debita psecratōe z h ex debito fidel. Veri^o s; videt q ille exponat se periculo q doctrinā doctorū adorat sine pditōe q q fm eoz doctrinā addit eam.

Doctor irrefragabilis Alexander de ales.

Objicit de eo q credit corp^o xpi eē qd ab eo sumit: nō tū est. qz nisi crederet nō adoraret: z ita credit falsū. Rū. dī q nō dz qd credē simplr sub illa forma eē corp^o xpi: s; sub cōditōe si facta sūt ea q exigunt fm formā traditā a xpo z ab ecclia. Nec ille in. iij. pte. q. lxxix. mēbro p.

Idem dicit.

Si aliq credēs hostiā cōsecratā a sacerdote celebrēte q nō eēt cōsecrata adoraret eā sic corp^o xpi: ppter i grā

ita facti excusaret. q̄ si adorās dīa-
bolum vice xp̄i in p̄dicto casu p̄pter
ignorantiā facti excusabit. Rñ. q̄ d̄z
adorari hostia sub cōditione tacita
vel exp̄ssa.

Bubitat etiā ne in fide ille
et infidelis est.

Angelice sūme cōpilator.

R In adoratiōe hostie sufficit hāc cō-
ditio h̄e hitualr. s. si p̄secratio de-
bita ē facta. Ille nō dicit sic nec cere-
ri q̄ nulla d̄z h̄i cōditio: nec dicit q̄
cōditio nō d̄z exp̄mi. s. dicit hitualr
sufficere et requiri si nulla ē actual.

**Doctor quidā actu regēs
in vniuersitate quadā.**

I Itē l̄z q̄ sit corp⁹ xp̄i in celo et sub
spēb⁹ sacralib⁹: tñ nō eodē mō. q̄ s̄b
sp̄is spēb⁹ ē sacralr. vñ adorātes di-
rigūt suā intētiōē ad illū modū eēn-
di intēdo v̄l oculo corp̄is v̄l mētis
illos spēs et easdē adorando hyp̄du-
lie: fm Pet̄ de palude doctissimū
vtrū. iij. dist. ix. Vñ si sine oī p̄ditōe
habitualr q̄s adoraret: false adora-
ret casu q̄ hostia nō esset p̄secta et ex-
hiberet latrē cultū fm illū modum
eēndi sub spēb⁹ rē. et sic p̄mitteret vi-
ciū falsitatē si n̄ sit cōditio hitualr. vi-
delz si sit ibi corp⁹ xp̄i q̄d q̄s ibi cre-
dit. Et dicit eē si nō sit defect⁹ i ma-
teria et forma sacralib⁹ rē. Si v̄o sit
defect⁹ q̄cūq̄: ita q̄ nō cōtineat: siue
nō sit xp̄i corp⁹ ibi sacralr ē ip̄licita
intētiō adorātis. q̄d q̄dē adorādove
lit adorare xp̄m: licz non sub eo mo-
do eēndi q̄ cōtinet sub spēb⁹ sacrali
b⁹: cū ibi nō p̄tineant nec spēs sacra-
les. siue spēs sacri eucharistie sint
cū nō facta fuerit p̄secratio ex hypo-

stasis. v̄l forsitā p̄ factā cōsecratiōē
spēs corrupte sunt. Accideret etiā
vitiū sup̄sticiōis. vt p̄t̄z exp̄lo sancti
Tho. ex supra iductis: Vñ idē dicit
loco supra allegato. q̄ sic adorātes
hostiā nō cōsecratā nō adorāt purā
creaturā: s. xp̄m fm suā intētiōē q̄
fm ip̄licitā p̄ditōē ē: vlcz si n̄ sit fm
modū essendi sacralē adorare. vt sic
nequaquā vellēt: licz sp̄s adorare velint
xp̄m adorādō. Nec est necesse vt sit
q̄d adorātes syllogizēt: sufficit vsus
et cōsuetudo sc̄tē mētis eccl̄ie: cūl⁹ fi-
deles filij sunt q̄ i sacris et ritu eccl̄ie
sic se cōformāt fm intētiōē suā. alī
as nō eēnt q̄ ad meritū fideles filij:
l̄z q̄ ad min⁹ sapē valētes ad sob̄lita-
tē ex his int̄mi et dulci⁹ sapē possunt
si velint.

Innocenti⁹ terti⁹.

R Xp̄i corp⁹ et s̄guis in sacro altarē
sub spēb⁹ panis et vini vacit p̄tineat:
trāsuhatis pane i corp⁹ et vino i san-
guine. Nec ille de sū. tri. et si. ca. S.
vna ē v̄o. c. firmi⁹ credim⁹.

Ecce cōditio iclusa i ablatiōis po-
sitio. Nec iste Innocenti⁹ docuit sim-
pliciter credere corp⁹ xp̄i eē s̄b hostia.
ita cōditionalr adorāt sub ea et non
simplr sic publice p̄dicat.

Augustinus.

R Nō oīs panis: s. accipit̄s b̄ndicti-
onem xp̄i sit corpus. de cōse. dist. ij.
nō omnis.

Idem.

R Corp⁹ et s̄guinē xp̄i dicim⁹ illud
q̄d ex fructib⁹ tre acceptū et p̄ce my-
stica p̄secratū recte sumim⁹. de p̄se.
dist. ij. corp⁹ et s̄guinē.

Ambrosius.

Tractatus erroneus

¶ 4

¶ Panis ē in altari vltat⁹ an verba
sacror⁹ vbi accessit cōsecratio de pa-
ne sit caro xpi. d. pfe. di. ij. panis.

¶ Cōfessio Berlangarij.

¶ 5

¶ Cōsentio sacre Ro. ecclie z aplice
sedē: z ore et corde pfitēor de sacris
dñice mēse eādē fidē me tenere quā
dñs z venerabil⁹ papa Nicola⁹. z h⁹
scra synod⁹ auctē euāgelica z aplica
tenendā tradidit. mibiq⁹ firmavit. s.
panē z vinū q⁹ in altari ponunt post
cōsecratōez nō solū sacrm: s⁹ etiā ve-
rū corp⁹ z sanguinē eē dñi nři Jesu
christi. de cōse. distin. ij. ego Berlen-
garijs.

¶

In his z i alijs canōib⁹ ad h⁹ q⁹ ve-
rū corp⁹ xpi sit sub hostia vlt sub spe-
cieb⁹ panis z vini p̄supponit p̄ditio
debitē cōsecratōis quā qdē cōse-
cratōez debite fuisse factā circa illas vlt
alias hostias: nisi deus reuelauerit
null⁹ hō regularit scit certitudie cui
falsū subeē nō possit. nec credere te-
res etiā de. nec sacerdoti dicēti se vere cōsecra-
se: cū ipse nō sit vltas p̄ma cui fides
ditōe sumē in ititē: z nec ipse cert⁹ ē qd debite cō-
secrauerit. ita q⁹ simplr credere pos-
sit sub hostia quā p se cōsecrāt eē ve-
rū corp⁹ xpi: s⁹ sub cōditōe sic z cete-
ri si nō vult decipi z errare: sic pluri-
b⁹ factū ē qd ego noui: q⁹ sub sp̄eb⁹
a q⁹ quāvinū eē putabāt sāguinē chri-
sti false crediderūt eē: z eūdē sic sup-
stitiose adorauerūt: vel cultū latrē
pure a q⁹ impēdebāt si simplr credi-
derūt z adorauerūt: sic et ceteri qui
simplr z sine cōditōe adorauerūt ta-
cta vlt exp̄ssa. Nihil em̄ adorandū ē
p̄ certo nisi de q⁹ habet certa cogni-
tio. Adorandū ē q⁹ est p̄supposita cōdi-
tōe sic de hostia cōsecrata: de cui⁹ cō-

secratōe sufficiēt adorās sufficiēt
nō est informat⁹: vt dicit Bonanētū-
cras. Nec em̄ directio z reglā fidei cō-
a recte adorārē exigit. Nō ē recte vi-
dent⁹ p̄dicare credere z adorare sine
p̄ditōe z simplr corp⁹ xpi sub hostia
a sacerdote eleuata oñsa vlt alicui mī-
nistrata. formidareq⁹ hñt penas i. c.
ad abolēdā. de heret. minarls.

Nec sufficit dicē: ille credit z ado-
rat simplr p̄supposita debita p̄se-
cratōe: igit recte credit z bñ adorat. qā
nō sequit si h⁹ hostia p̄supponit esse
cōsecrata: q⁹ ipsa ē p̄se-
crata: i casu q⁹ ho-
stia nō eēt cōsecrata: z talis p̄suppo-
neret. S⁹ bñ sequit: si hec hostia est
cōsecrata ipsa ē p̄se-
crata z sub ea ē cor-
pus xpi. si saltē post debitā cōse-
cratōe nō sit corrupta.

Ex his supradictis sequi-
tur primo.

Dēs sacri canōes catholicos do-
ctores vlt corp⁹ xpi z eius sāguinē
sub specieb⁹ panis z vini veracit cō-
tineri: z sub eisdē enndē cultu latrē
reuerēter adorari: asserētes z docen-
tes hāc cōditionē vel similē indistā-
te exp̄sse ponūt: aut subintellectā re-
gulariter p̄supponūt. s. si cōsecratio
rite z debite fm̄ institutionē christi
z ecclie fuerit celebrata: ne purissi-
me fidei catholice falsū subit z cul-
t⁹ latrē vero z soli deo debitus cre-
ature pure: aut christo superstitiose
aut false exhibeat.

Omnes fideles recte adorātes de-
bent in adoratōe sacramēt altar⁹ re-
gulariter habere habitū vel acm ta-
cite vel exp̄sse conditiones hanc vel
similē. s. si p̄fecta sunt necessaria fm̄
institutionē diuinā.

¶ Nota q⁹ po-
nit sacerdo-
res etiā de.
dere sub cō-
ditōe sumē
z adorare.

P 3 Xpian⁹ sicut sine culpa de debita
spēs panis et vini psecratōe dubita-
re pōt: ita et dubitare pōt de vera cor-
poris et sanguinis xpī sub eiusdē cō-
tinentia ad talē psecratōnē sequēte
sine fidei repugnātia.

P 4 Omnis fidelis sacm altaris cui
pdtōe illa vel pñt actuali vel habi-
tuali adorans. s. si sub hostia debite
psecrata xpūs et ei⁹ corp⁹ sacralit⁹ pñ-
t nē eundē sub eadē adoro dubi⁹ in
fide psumit: et errās. si indubie spm
sub psecrata nō credit eē sacralit⁹.

P 4 Hec fortasse ppositio ad pdtōez
negatib⁹ intrēta fuit: licz verbis eorū
populo nō sufficientē distincte et cla-
re exposita.

P 4 In adoratōe hostie sufficit hāc cō-
ditionē hēe habituales si cōsecratio
debita ē facta: p eo q^d hostie cōse-
cratio est p̄sueta.

P 4 Omnis xpian⁹ rōe ad hoc sufficē.
Iterū de il. ti utens firmi⁹ credere d^z sub spēs⁹
luminatiōe panis et vini rite et debite cōsecratōis
loquit⁹.

christum et v⁹ eius corp⁹ et sangui-
nem veraciter p̄neri saltē nō corru-
ptis. Nō tñ has vel illas spēs panis
et vini etiā p sacramēto habitas vel
distēdas eē vel fuisse rite et debite cō-
secratas fide catholica credere obli-
gat sine spālī dei illūminatiōe de ea-
rum debita cōsecratōe.

Q 1 Estq³ in publico p̄dicatū: docen-
tes in adoratōe sacramēt altaris cō-
ditionē addi eē sup̄bos temerarios
p̄sumptuosos p̄p̄is capib⁹ initen-
tes et ad reuocādū cōpellēdos. Hec
fuit in tali p̄dicatōe ad hoc p̄ueniēs
seu cōdecens allegata scriptura ant

Ecce q̄dū ratio cōuincēs. Et talis p̄dicatio et
durauit h⁹ p̄similis quasi p annū exercitata fu-
berēs. it pu⁹ nō audita. iñho apud doctos

quoz cōsilio in hac re fortius cōfo-
ratus fuit: licz etiam prius nunq³ ali-
ter audierim qm̄ hec vel cōsimilis
cōditio in adoratōe sacramētī alta-
ris regulariter tacite vel expresse ha-
benda sit.

Q 2 Hec oīa sup̄ascripta posita sunt
nō animo p̄tinaci ea defendendi: s³
vt doctis docendi: nesciētib⁹ infera-
tur occasio quid in his reb⁹ verita-
tis aut p̄culi sit.

Hec ppositio videt⁹ esse fal-
sa et impossibilis.

R 1 Si h⁹ hostia ē rite et debite psecra-
ta null⁹ fidel⁹ recte credēs et adorās ali-
quā pdtōez actu v⁹ hītu hēe d^z cir-
ca fidē et adoratōez xpī et ei⁹ hūanita-
tis sub illa hostia psecrata p̄tētoz. s³
simplr oī exclusa pdtōe credere d^z
xp̄m eē sub ea sacralit⁹: et eū dē sub ea
dē cultu laicē simpliciter et absolu-
te adorare.

R 2 Est tñ hec vera et necessaria videt⁹
esse stāte fide si h⁹ hostia ē rite psecra-
ta xp̄s sub ea vaciter p̄neri sacralit⁹
credēd⁹ ē et reuerēter adorād⁹.

Regula.

S 1 Circa fidē et adoratōem sacri alta-
ris conditio hec vel cōsimilis taci-
te vel exp̄sse regulariter semp obser-
uanda est. s. si omnia rite facta sunt
scdm cōstitutionē christi et ecclesie.
Ista autem cōditio vel similis nun-
q³. s. si sub hostia et vino rite cōse-
cratio christ⁹ cum sua hūanitate sacra-
mentaliter est.

S 2 Adorantes simplr et absolute ho-
stias in p̄spectu eoz oīas seu in va-
sis delatas i casu possibili nō psecra-
tas cōmittant veritatē dei in mēda-
ciū et colūt et fūiūt creature poti⁹ q̄

Tractatus erroneus

creatori qui est benedictus in secula
seculorum. Amen.

S 3 Necesse igitur ad eorum salutem et pec-
catorum remissionem dicere hunc tacite vel expre-
sse actu vel habitu cum hac conditione
vel simili. Si tu demonstrando ad intel-
lectum illud quod sub speciebus visibili-
bus continetur est Christus cum sua huma-
nitate adoro. Que adoratio ibi ter-
minat et quiescit: si illud quod sub spe-
ciebus visibilibus est Christus quod verum est facta
consecratione. Si vero illud non est Christus
quod verum est non facta consecratione ado-
ratio in hoc non terminatur nec quiescit:
sed refertur in Christum ubi veraciter in sua
humanitate est aut sacramentaliter ut in alia
hostia consecrata: vel non sacramentali-
ter ut in celo. quia dicit Bonaventura
in 3. dist. 9. q. 6. Non stat adoratio
nisi stante conditione. et ad eam refertur
adoratio ad quem refertur adorantis
implicatio. Et loquor de adoratione
que dicit motum adorationis in re de-
terminata quod modus est secundum appetitum
rationis electum. Illud enim est de ado-
ratione que dicit motum secundum inclinationem
nature seu appetitus nature quod
semper est rectus. nec circa ipsum acci-
dit error. quod est sub ratione cuius ipsi Christus:
et non est sub illa vel alia hostia deter-
minata. ut elici potest ex Alexandro de
ales in 1. parte. q. 3. p. art. 1. et 2.
Petrus de aylliaco cardinalis Ca-
meracensis. 22. in scripto quod sent. q. 6.
de effectu sacramenti eucharistie po-
nit quatuor propositiones.

T Prima est quod non est preceptum Chri-
sti vel ecclesie ut corpus Christi adoretur
in sacramento simpliciter et absolute aut
sine aliquo conditione. patet. quod si sic aliquis in
casu teneretur credere falsum. scilicet in ca-
su quo aliquis sacerdos fingeret se

facere quod intrinsecus ecclesia et non face-
ret. 22. Nam si quis tunc teneretur adora-
re ibi corpus Christi: quod tunc esset
falsum.

Secunda propositio quod non est de pre-
cepto Christi vel ecclesie quod corpus Christi hic de pre-
cepto adoretur in sacramento cum conditione: ratione adorati
scilicet si sacerdos faceret quod intendit ecclesie.
patet. quod tunc aliquis in casu quo
aliquis catholicus simpliciter abso-
lute et sine aliqua conditione adora-
ret corpus Christi in hostia non conse-
crata in casu prius posito. talis enim
mereretur sic adorando sine conditio-
ne quod quis crederet falsum. Unde li-
cet nullus teneatur credere falsum: vel
forte in casu credere falsum est me-
ritorium. de hoc alibi.

Hec supradicta propositio do-
ctorum contraria esse videtur.

Tertia propositio est quod corpus Christi in
in sacramento potest licite et secure adorari cum supradicta conditione vel
actualiter expressa: vel habitualiter sub
intellecta. patet. quod per hoc evitatur cre-
dulitas falsi quam quilibet potest licite
evitare: cum nullus ad eam teneatur.
Sic evitatur periculum errandi: errando
corpus Christi in hostia non consecrata. quod
in tali adoratione subintelligitur actua-
liter vel habitualiter: tacite vel expre-
sse illa conditio: si consecrata est hostia
secundum ordinationem Christi vel eccle-
sie.

Quarta propositio est quod adoratio sub
conditio non est licita in aliquo ca-
su: nisi quando conditio est talis quod non
debet esse certum de eius veritate vel
falsitate: sicut est in casu posito.

Finis tractatus erroneus.

**Replica contra probemi-
um a duersarij.**

Robemiu ad

puersarij: qz soluz recitat ca-
sum quēdā sup amissiōez
sacramēti eucharistie factā in dyoce-
si Pataulē. post ānos tres vl circi-
ter reptū in vepibz. z qz vasis aptis
cū hostie cernebant corrupte z inut-
cem cōglutinātē: an ibi adhuc verū
faisz sacrm sub dubio plurimū vol-
uebat inter doctos. Preualuerat tñ
ad tēpus quorūdā doctoz z magro-
ruz snia. qz ibidē vez existeret sacrm
liqfactōe z pglutinātōe spēz nō ob-
stāte: licz lugubrē expost vt pote cū
scādalo plurimoz recepti finē. alijs
doctis asserētibz nullo modo sub ta-
libus spēbz liqfactis z resolutis con-
tineri verū xpī corp⁹: pñata pot⁹ vt
dicebat auctē qz rōe z scripturaz do-
cumētis fulciti. z qz illi q pīa deuoti-
one ad venerādū xpī corp⁹ in sacro
cōuenerāt non sacrm: s; diabolū ve-
pres rubiginosa vasa adorasse cete-
ri acclamādo. Vex qz hec acta fue-
rūt in nō pñū vt pmissuz est populi
scādālū et fidei piculū: eo qz pñit⁹
vt dictum est a doctis oppositū fue-
rat declaratū vez videlz sub illis spe-
ciebz pñit⁹ eucharistie scrm occasi-
one hac: ne impostez tā imane sacri-
legiū pñit⁹: si z inqstū ibi vez fu-
isset sacrm reptū: cū etiā nō ad quā-
libet corruptiōez seu imutāōez spe-
cierū cessat veritas sacri: tractatū de
duratōe ipsi⁹ sacri eucharistie sb spe-
ciebz sacralibz p pñitiōes octo col-
legi. cui⁹ opīs necessitas qz maior qz
vt occasiōe ipsi⁹ sacrilegiū pñit⁹ in

furtiua sublatōe eucharistie hūc er-
neū suum tractatū colligeret. volēs
pcludere qz in tali casu sub pñitiō-
ne posset adorari. Ideo semp in om-
ni loco z tpe sic eēt adorādū ex vno
pñitulari vniuersale pcludēs. imo si
omnes supra enumeratos casus alle-
gasset in quib⁹ licite pōt sub pñitiōe
venerari: adhuc minime suū intētiū
pcludere potuisset: pot⁹ inde suum
studii pñendasset. Non min⁹ tñ qz
casus illius furti scandalūqz ppli ex
pñia doctoz snia sup ipm reptū sac-
mētū recitat ab ipso a duersario. Nō
oēs etiā copīā hnt mei tractat⁹ quez
pveritatē discussīōe collegi: vt pñit⁹
sum ē. Ideo ne anim⁹ lectoris oīno
maneat suspēsus: volo certas pñit⁹
ānectere regulas ex qbz facili vni-
cuiqz patz intellectus qdū sub spe-
ciebus sacramentalibus durat sacra-
menti veritas. Et est regula pñima
ex dñis doctoz elicita qz qdū qua-
litate z quantitate forme que fue-
runt in pane manēt in tali gradu et
pporōe in q nō sunt naturalr incō-
passibilia panis: s; pōt sub eis natura-
liter stare z manere substantia panis
si adesset: tādiu manet sub eis corp⁹
xpī. Et hui⁹ rō ē qz ille spēs sacrales
tenēt ex diuina ordiatōe z lege sacra-
lem illā pñitā. qz videlz xpīs in insti-
tutōe sacri has spēs nobis tradidit
vt sub eis post pñecratōez debeam⁹
credere ei⁹ pñitā sacrales. Vñ pñter
illis cessantib⁹ tenere qz cessat pñitā sa-
cramentalis. Defuērūt hic duoz do-
ctoz dicta. s. Thome z Scoti. Naz
pñim⁹ in. liij. pte sūme. q. lxxij. ar. liij.
dict⁹ qz cū xpī corp⁹ z sanguis ei⁹ suc-
cedāt in b sacro sube panis z vini: si
fiat talis imutatio ex pte accidentiū

*Nota dñā
regulas qz
diu durat
sacrm sub
speciebz sa-
cramentalib⁹.*

Replicā in tractatū erroneū

que nō suffecisset ad corruptōez panis et vini: tūc ad talē imutatioēz nō desinit corp⁹ xpi et sanguis esse sub sacro. siue fiat mutatio ex pte qlitatis: puta cum modicuz mutaf color aut sapor panis aut vini. siue ex parte quantitatē: sicut cū diuidit panis aut vinū in tales ptes qd in eis posset saluari adhuc natura panis aut vini. Hec ille. et clara est hec regula. Scot⁹ etiā pcorat i suo. liij. dis. xij. dicēs q corp⁹ xpi manet sub istis accidētib⁹ seu spēb⁹ cū oī trāsmutatioē q fit circa eas: p quā mutatioēz nō i-troducūt aliqd incōpassibile panī si eēt ibi siue fm qlitatē incōpassibile siue fm qntitatē. Verū si qd qreret an etiā aliq trāsmutatio fit circa rē ptentā sub istis spēb⁹. vicz circa corpus xpi aut ei⁹ sanguinē sicut fit circa spēm. Rūdet q oīno nulla. et huius rō est q sicut factuz est pns illis spēb⁹ p psecrationē sine intrinseca mutatioē sui et solū p trāsmutatioēz pāis aut vini: videlz p pueriōez subvtri usqz remanētib⁹ ip̄sis accidētib⁹ ali nō eēt trāsmutatis. q videlz sine subiecto habeāt existē et occultare sp̄suz dñicū corp⁹ et sāguinē. ut sic fides locū hēat dū visibile corp⁹ inuisibilē finit aliena specie occultatū. ut dicit Tho. in fmōib⁹ de corp⁹ xpi. ita etiā nō mīz q sine sui intrinseca mutatioē valeat cessare sub eis esse: licz nō sine trāsmutatioē spēz. Sz si pro p̄p̄lozi intellectū pmissoz querit: ad quātū se debeat extendere illa trāsmutatio spēz. sup h dā secunda regula q qū fit tāta imutatio in spēb⁹ sacramentalibus. q si suba panis aut vini esset ibi sub eis naturā corū. perē: tūc nō manet ibi corp⁹ aut sā-

guis xpi et spēs: desinūt esse eucharistia et sacm. vñ Tho. vbi s. q si fiat tāta imutatio in accidētib⁹ q fuisset corrupta suba pāis aut vini si eēt ibi sub spēb⁹ tūc remāet ibi corp⁹ et sanguis xpi sub eis: et h tā ex pte qlitatz sic cū ita imutaf color aut sapor et alie qlitates et p̄plexio panis et vini q nullo mō pnt ppati naturā pāis et vini. siue ex pte qritatz: puta cū pulueriset hostiā vī diuidat vinū i minimas ptes: ut tā nō remanēt spēs panis aut vini. Sz qz pī lector adhuc dubitaret ad quātū se ista puluerisatio spēi pāis et diuisio liqris seu hūi dītat vinū debeat extendē ut sic nō remāeat spēs pāis aut vini. Si dicim⁹ ut doct. sc̄tus dīc q ad minimas ptes adhuc māet aīm⁹ lectoris suspē⁹ nō valēs i ill⁹ mimis discernē p̄tib⁹ et liqrib⁹. Ideo dicam⁹ sup spēz panis q tūc ptes ei⁹ nō cēsēt mime qū sunt quātūcūqz pue. h qū puluis est et ad puluerē sūt redacte puluis aut quō cēsēt dīz notat i puluerib⁹ vī cinerib⁹ tre. q cū nllas hnt ptes p q̄s separi aut discerni pnt distīcte abiūcē: tūc cēsēde sūt mime. et q nō remanēat spēs panis hoc ip̄m nō minus adijciēdo q ppter difficultatē discernēdi i talib⁹ mimis aut p̄tis qlitatz b⁹ aut etiā qntitatib⁹ q tūc reponēde sūt ad sacm aut reuerēter sūt p̄dītiōe sumēde: ut s. in p̄p̄o tractatuz tactū fuit. Sup ptes vō minas spēi vini capiat pī lector hūiditatē qdā vini: q cū amisit saporē vini: amittit etiā p̄sentia corp⁹ christi et sanguinis. Aduertēdū q verba Scoti vbi dicit si possibile esset q qualitas ut color induceret speciebus consecratis fm gradum repugnantē panī si

ibi adesset. et cum quantitas oino ma-
neret eadem que fuit prius tunc corrumpe-
ret eucharistia. Sed quia illa non consistit
solum in qualitate: sed etiam in quantitate: ut
in tractatu desuper perfectio a nobis ple-
nius declaratum est. Ideo dicit etiam
Scolus. quod si possibile esset. Ex quibus
elicis quod in illa reptione sacramenti in
bischolfdorff verum fuit sacramentum
reptum: ubi ut dicitur particule habebant
licet liquefacte et coagulante omni-
no specie panis et hostie. licet non sit
presentis speculationis quicquam determi-
nare: sed tamen erroneas positiones huius
opinionis infringere: idem silentio pre-
reundum est. Verum cum opinio pre-
mittit in suo tractatu duas questio-
nes: volens primam que sonat An po-
pulus qui ad adorandum sub tali dis-
turbio eucharistie sacramentum venerat
peccauerit determinare nisi ex decisi-
one secunde questionis: super qua totum suum
tractatum limitavit. Ideo nec illius pri-
me questionis decisionem nolumus inten-
dere: cum alius manifestum sit quod popu-
lus non peccat adorando ignorans ho-
stiam non consecratam: cum talis adora-
tio procedat ex habitu fidei dictantis
tatummodo hostiam consecratam esse ado-
randam: ex quo non oportet ut adorans
semper additionem mastice actuali vel
habituali ut hic aduersarij prehendit.
nisi spirituale habeat reuelationem a deo
quod ibi veraciter corpus christi existat ex
quibus etiam prima questio satis manet de-
cisa. sed quo ad secundam primo ponenda
sunt etiam verba in propria forma: et demum
eorum impugnatio etiam per totum suum tra-
ctatum: signando ex utraque parte arti-
culos per litteras alphabeti. sic tamen ut ca-
tholici articuli habeant signaturas
cum signo crucis.

Positio erronea aduersarij
sequitur: et prime super titulorum
questionis ab eo formatum in prin-
cipio tractat dicens.

Ecumda questio iuxta processum
aduersarij: utrum hostie in ec-
lesia a sacerdotibus in missis
elevate vel ad infirmos delate: seu in
ecclesijs per infirmos reseruare que credun-
tur esse consecrate: sit ita vel non. sunt sim-
pliciter vel additionali cultu latrice ado-
rande: semper referendo cultum latrice in
christum sub speciebus sacralibus. et post de-
cit. Dicendum est itaque primo hostiam quam
quis scit non esse consecratam nullum adorabit:
nec christus sub eius speciebus credendus est
nec adorandus. Nec ille.

Positio catholica lectoris
dans primum documentum sub
eadem littera A. +

Oper duo que ab aduer-
sario tangunt ut est titulus
questionis: et demum positio que-
stionis. De ad primum quod titulus que-
stionis est prima fronte suspectus: ut
pote ab eo super falsas quasdam posi-
tiones quas in sequentibus ponit al-
legatus. suspensio autem caruisset si
titulum sic auerasset: utrum hostie
in ecclesia a sacerdotibus et. sint sem-
per simpliciter vel in aliquo casu addito-
nali adorande. Sic enim distinctio da-
retur que ad perficientes et quo ad non perficien-
tes: cum in certis casibus ab utrisque per sub-
additionem etiam actuali sumi et venerari.
Id quod tamen mihi meo fecit expressum.
Item suspectus reddidit eo quod cum tri-
plex sit circa hanc materiam additio po-
deranda. videlicet additio consecratis co-
ficietis et adoratis. et prima semper

Replica i Tracta. erroneū

a duobus alijs sicut p̄supponitur: ita subintelligitur. Id q̄ queritur ab aduersario. An hostie a sacerdotibus in missis eleuare rē. sint simpliciter vel cōditionaliter adorande: cuz de tertia solum tangat et alias duas p̄supponit vt dcm̄ est. Idō nunq̄ simpliciter cū exclusionē videlicet oīs cōditionis adorāt aut sumit eo q̄ semp adorās: eo respectu adorāt q̄ cōditiones tam ex pte cōsecrationis q̄ et cōsecrātis. Iuxta xp̄i institutionē sunt celebrare. Et in casu quo nō eēnt celebrare: tu nota q̄ q̄ habet casum aduersari⁹ semp pōderat: quasi ppter talē casuz nunq̄ sit sine cōditione adorāda: ne ydolatria p̄mittat dic q̄ falso. innitit sūdamēto q̄ in tali casu vt Berson alij doctores exp̄sse ponūt vt infra patebit. adorans alien⁹ est ab ydolaria q̄uis celebrans et nō cōsecrans sit in culpa. adorāt em̄ sub cōditione nō dico exp̄ssa in sua adoratiōe. sed sub cōditione cōsecratiōis et cōsecrātis rite celebrare. Et attendit cōditio p̄secratiōis in debita platōne yboꝝ sacramentaliuz que tunc derinata censet q̄ cū intentiōe actuali vel habituali yba p̄ferunt. Cōditio cōsecrātis attendit in ordine sacerdotali iuxta institutionē xp̄i sup debitā materiā panis et vini. nec tñ p hoc excludit quin in certis casib⁹ tā conficiēs q̄ laicus adorans: sub cōditione actuali pōt adorare et sumere vt i appologia tacitū fuit. Solū aut̄ hec excludimus q̄ semp in omī loco sit talis hostia sub cōditione adorāda. Ad quā intellectū extorquendū posuit titulū q̄ntis ad suū placitū. nobis aut̄ suspēctū eo q̄ cū

de simplici vel cōditionali adoratiōe. querit dicim⁹ qd̄ nec simpliciter cū exclusionē oīs cōditōis est adoranda. nec conditionaliter vt ip̄e p̄tendit in omī loco et tēpore. In alijs que appositū bñ sensit videlicet d̄ adoratiōe latrē erga xp̄m contentum. Et de illa positione responsali sua p̄ma. **Q** hostia q̄ q̄s scit nō eē cōsecratā nullus adorabit. nec xp̄s sub ei⁹ sp̄ibus credēdus est nec adorandus. Hec positio in nuda sua mentione nō est rephensibilis. licet suspecta sit ppter scdaz quā expōst infert positionē ppter terminos cū dicit quā q̄s scit. volēs p hoc innuere quidā aliorē noticiā quā sit noticiā fidei esse necessariā circa adoratiōē eucharistie. vtpote noticiā diuine reuelatiōis. Vñ sequitur scda eius positio.

Positio erronea aduersarij secunda.

Ecundo dicit hostia quā q̄s scit rite esse p̄secratā adoranda venit. xp̄usq̄ sub ei⁹ spectibus fmi humanitatē contineri corde debet. et adorari nulla adiecta cōditione. Sunt aut̄ hec scientes patrici quos de⁹ sp̄aliter illuminauit a se in iuēntute. aut p angelos aut alijs fm modū sue bonitatis et puidētie

Positio catholica lectoris dans secundū documentum sub ea dem ira **B**

Per duo que aduersarius tangit locuturus cū manifestam heresim includat eo q̄ pmo lumen fidei estimat nobis nō sufficere p certa cognitiōe habēda de his q̄ nobis ad credendum ppo-

B

B +

nunt et eo etiam quod nullibi in tota ecclesia
certa habeat cognitio de veritate eu-
charistie cum ecclesia careat hac illumina-
tione speciali seu angelica reuelatione
ubi et in quo loco habeat verum
sacramentum ut patet ad sensum. Etiam
ipse sacerdos conficiens et sumens si non
habet illam divinam seu angelicam inspi-
rationem aut illuminationem super cer-
tam Christi praesentiam sacramentalem sua fi-
des qua firmiter credidit se consecra-
se. eo quod rite ordinatur verba consecra-
tionis super debitam materiam ex intentione
perficiendi prout nihil valuit sed sub du-
bio totum mysterium altaris pactum est.
tali sub ordine procedendum est ut primo lu-
ce clarius pateat quod cognitio creden-
dorum que habetur ex lumine fidei. quae
est certior quam sit quaecumque cognitio
scientifica que ex naturali lumine
intellectus habetur. Ideo nec ei potest alii
quo modo subesse dubium aut falsum.
Secundo ut directe sua positio pate-
at esse falsa per contrarium asserendo. quod
absque speciali reuelatione quilibet co-
ficiens et sumens scit ex ipso lumine fi-
dei hostiam rite esse consecratam quam sua ce-
lebratio ex quatuor procedit conditio-
nibus supra enumeratis. ut sunt ma-
teria et forma. intentio et ordo. Et si
laicus rite adoratur et sumit quam solus
in mysterio altaris aut alibi iuxta
Christi et ecclesiae institutionem. adorare et
sumere intendit solum lumine fidei et
non alia reuelatione divina fructus
Quo ad primum quod cognitio creden-
dorum que habetur ex lumine fidei sit cer-
rior omni alia cognitione quam naturali
lumine intellectus habetur. probatur non
indiget cum hoc sit omnium doctorum in eorum
scriptis sententia discurrentes. An fi-
des sit certior quam scia. vide Alex. de

ales in. iij. pte sume. q. lxxix. membro
primo. Item an obiectum fidei sit ita ve-
rum quod ei non possit subesse falsum. vide
Bonavent. in suo. iij. scripto dist. xxiiij.
Item an fidei possit subesse falsum
vide Gersonem in suis declarationibus
de fide quem doctores qui aduersari
plurimum estimat cum sentire per sua
opinionem. Ideo eius ponitur hic sententia
Nam dicit in hac forma dubitatur virum
falsum possit subesse fidei. seu virum fal-
sum possit credi vel id quod non est. puta
cum sacerdos eleuat hostiam non conse-
cratam. virum sit vera fides qua a toto
populo creditur ibi esse. vel illud esse cor-
pus Christi Et dicitur ad hoc quod fidei nunquam
potest subesse falsum: nec dubium. imo
nec etiam potest quicquam credi nisi sit infal-
libiliter verum. Unde in praedicto casu cre-
dere quod illud seu illa hostia sit cor-
pus Christi non est fides. sed opinio tantum quam
potest esse de falso. Sed credere quod sub
illa hostia si in forma debita conse-
crata fuerit sit corpus Christi est fides
et hoc semper infallibiliter est verum. unde
illa praeditio semper apponenda. vel ad-
iunctio supponenda est. quam hostia ado-
ratur vel sumitur. scilicet si rite consecrata
fuerit vel sic. hostia rite consecrata in-
fallibiliter est corpus Christi. hec Gerson
in forma. Et qui aduersarius hec ver-
ba estimat sibi deservire super condi-
tionalem adorationem formandam quod tamen
esse non potest. apparet primo ex inuer-
satione qua de causa mortis fuit loquutus de
praedictionali adoratione. Secundo quod in-
cludit ex tribus conditionibus supra enu-
meratis conditionem consecrationis in-
estigare. et tertio quod illa conditio semper
ab adorante vel apponitur vel suppo-
nitur. scilicet si rite consecrata fuerit etc.
Quo ad causam mortuam. patet quod mo-

Replica in Tract. erroneū

ms fuit pncipaliter. an fidei catho-
lice poffet subeē falſum declarare.
H ex hoſtia eleuata a ſacerdote non
cōſecrata. ibi em diceret infidelis q
fidei noſtre ſubefſet falſum. vñ qua
ſi coact⁹ in defenſionez fidei cōclu-
dit. ſicut ⁊ ceteri oēs doctores q p-
pterea nō ſubefſet fidei falſuz nec tu-
bium. eo q ſolūmō poſt pſecratōez
rite factā creditur ibi eē xp̄s ſacrāli-
ter. Et ſi q̄s diceret ergo nō d̄z ado-
rari niſi ſub p̄ditiōe ne fidei ſubſit
falſum. R̄ndit doctor ipſicite q pro-
pterea nō ſubefſet fidei falſum q al-
q̄s adorat hoſtiā nō pſecratā putās
eſſe pſecratā. q̄ fides nō dicat imo
phibet ſub pena ydolatrie. ne quis
hoc faciat. Et ſi dicat tñ adorās fal-
ſe adorat. R̄ndet q licz q̄s falſe ado-
rat. nō tñ fidei p̄ptea ſuberit falſuz.
ſubefſet aut falſuz ſi adorare hoſtiā
nō pſecratā fides admitteteret. Et h̄ ē
q doctor Gerson cōcludit quo ad
cauſam ſuā motiua dicens q p̄dicto
caſu credere qd illd̄ ſiue illa hoſtia
ſit corp⁹ xp̄i nō eſt fides ſed opinio
tñ que pōt eſſe de falſo. q̄ſi diceret.
nō p̄pterea derogatur veritati fidei
q hoſtia eleuata ⁊ nō pſecrata ado-
ratur. ſed q hui⁹ occasione fideles
debeant ſub conditione adorare. H̄
nō dicit i hac ſua cauſa motiua. qd
eſt p̄mū in ſuo documento tacto.
Nec etiā poſſum⁹ elicere ex ſcdo in
illo documento tacto vbi facit mēſo
nē de p̄ditiōe cōſecratiōis que eſt
p̄ma iter tres ſupra enūeratas. Nā
cuq̄ dicit. Sed credere q ſub illa ho-
ſtia ſi in forma debita cōſecrata fu-
erit ſit corpus chriſti eſt fides. ⁊ hoc
ſemper infallibiliter eſt veruz. Hoc
doctor ideo dicit q cum ſupra dixit

rat q in caſu quo quis hoſtiā ele-
uatā ⁊ non cōſecratā adora-
ret non propterea cenſendū eſt fidei
falſum ſubefſe ⁊ vnus quereretur qd
ergo cenſendū eſt de veritate fidei
quo ad hoſtias eleuatas. R̄ndit qd
hoc dicat veritas fidei q talis ho-
ſtia ſi in forma debita cōſecrata fue-
rit ſit corpus chriſti. ⁊ hoc eſt credē-
dū. vnde dicere q propterea veſt
aſtringere adorantes ad conditiōna-
lem adorationem pater hec eſſe fal-
ſum. S̄z quod nec ex tercio in illo
documento tacto hec doctor p̄tē-
dat vti aduerſarij. autumant p̄z ex
ſuis verbis quia dicit. vnde illa cō-
ditiō ſemp apponenda vel ad min⁹
ſupponenda eſt quādo hoſtia ado-
ratur vel ſumitur. ſ. ſi rite cōſecra-
ta fuerit vel hoſtia rite cōſecrata in-
fallibiliter eſt corp⁹ xp̄i vbi duo di-
cit de conditione vel apponēda vel
ſupponenda in adoratione vel ſumi-
ptione hoſtie. ⁊ quia hec due condi-
tiones ſemper obſeruantur in actu
vel in habitu. In actu quādo appo-
nitur. In habitu quādo ſupponit.
vnde de apponenda vel ſupponen-
da loquitur conditione. ⁊ vt ſupra
patuit in appologia. actu ſunt con-
ditiōes apponende. vbi neceſſitas
poſtulat rāz a conficiēte q̄ ab ado-
rante ⁊ nō ſumēte alias vero mīme
h̄ ſufficit q talis cōditiō ſupponat
ab adorāte. ſ. cōditiō cōſecratiōis ri-
te facte ⁊ nō q adorās cōditiōnales
habeat facē adorationē ſp ⁊ in om-
nē euētū ⁊ q h̄ ſit de ei⁹ mente patz
ex verbis. nā exprimit cōditiōez cō-
ſecratiōis dicens ſi rite pſecrata fue-
rit vl̄ ſupponere in mēte hoſtia rite
cōſecrata infallibiliter ē corp⁹ xp̄i

Unde q: dicit rite consecrata: tangit
 conditione consecrationis. et cum dicit. fa-
 cte tangit conditione consecratis. et qua-
 has duas sequit conditio adoratiōis
 nō q illas duas adorans hēat actu
 mēte reuoluere. s; sufficit illas pre-
 supponere. Id dicit ad min^o suppo-
 nenda est. semp suple conditio conse-
 cratiōis rite facte. Et breuiter p re-
 gula generali hoc tenendū est. q de
 conditionali adoratiōe in actu vel in
 habitu. nunq faciūt doctores men-
 tionē in eoz scriptis: nisi coacti vi-
 delz ppter certos casus. vt vbi veri-
 tatē fidei in oibz volunt defende-
 re vt Gerson in p̄dicto casu de ho-
 stia nō psecrata. Et etiaz Tho. scda
 scde in qōne. An fidei possit subesse
 falsuz in solutiōe vltimū argumētū.
 Et similiter doctor Bonauē. in suo
 tercio sniaz dist. xliij. virum fidei
 obiectū sit ita vez qd ei nō possit sb
 esse falsuz. vel etiā coacti qn certos
 casus de qbus in appologia tactū
 est scribere noluerūt in quib^o condi-
 tio apponēda est. etiaz actualis vt
 ex diuersis eoz dictis elicit vel etiā
 coacti de habituali conditiōe scri-
 bere vt vbi declarant: an cult^o latricie
 possit exhiberi xpī aduersario sine
 pctō. Vide bonauē. in suo tercio
 dist. ix. Sed qd ex pposito alias fu-
 isset a doctorib^o sine his necessitati-
 bus declaratum vt aduersarius hūc
 dicit q nisi qd sciat ex reuelatiōe di-
 uina hostiā eleuatā a sacerdote esse
 xpī corpus nullus debeat sine con-
 ditiōe adorare. Idoc em̄ est nouū do-
 gma non fundatū. vt patz in dictis
 doctorū qre et merito vt erroneum
 refutandū. Vñ quo ad scdam prez
 vt videlicet sua positio directe pate-

at esse falsa. Dicim^o q absq specta-
 li reuelatione quib^o confitēs et su-
 mēs scit. ex ipso lumie fidei hostiā ri-
 te esse consecratā qn sua celebratio
 ex quatuor pcedit conditionib^o su-
 pra enūerat^o vt sūt materia forma
 intentio et ordo. Similit^o et laicus ri-
 te adorat. et sūt qn solū in mysterio
 altaris aut alibi. iuxta xpī institutō-
 nem adorat. et ita solūmodo intēdit
 lumie tantūmodo fidei et nō alia re-
 uelatione diuina fulcit^o Patet hec
 scda ps ex dictis Gersonis et aliorū
 doctorū q solūmodo ad lumē fidei
 adorantes et sumētes remittūt et nō
 ad aliud vt hic aduersarius preten-
 dit et hoc lumē solū pstitit i pnti ca-
 su vt credam^o hostiā rite consecratā
 esse xpī corp^o: eo q ipm lumē infal-
 libilem nobis oñdit veritatē vt pre-
 fatus doctor Gerson deduxit cū di-
 cit q non pōt qēq credi nisi sit i fal-
 libiliter verum. et hec sufficiant.

Positio erronea aduersa-
 rij tercia cū quatuor suis de-
 clarationibus.

Tercia hostia q sacerdos ver^o vt
 apparēs in altari sacralr tractat^o i
 custodia p ifirmis suat. seu ad eos
 solēnter defert. sub pditione ē ado-
 randa. et corp^o xpī sub ea credi debz
 sub pditione et adorari. hac scz vt cō-
 simili expssa vel tacita. Si psecratio
 rite et debite fm institutionem chri-
 sti et ecclie fuerit celebrata.

Post declarat quō condi-
 tio sit in mente vel in ore vol-
 uenda et dicit.

Per conditionem addendaz seu
 habendā intelligibilis vel actualis

Replica in Tract. erroneū

sola. vel habitualis sola. ita q̄ q̄cum
q̄ illarū adest. cū addi debeat suffi-
cit diuisum. nisi negotium insolitū
aliud requirar.

Iterum inuehit cōtra illos
qui volunt aliquā conditio-
nem addere et dicit.

C Per cōditionē non addendā vel
non hūdaz oēs simul actualis et ha-
bitualis copulatiū exclusio sunt ha-
bēde. Ita cū dī in adoratione sacra-
menti altaris nulla addi debet cō-
ditio ab adorante exclusio sint actu-
alis et habitualis.

Iterum dat distinctionem
et duplici adorationē erga spe-
ciem sacramentalē et eius cō-
tentum.

C Item supius cū mēto sit de ho-
stia adorāda et postea alia sit mēto
de xp̄o et eius corpis hostia ibi pro
spēbus dī esse accepta que in sacra-
mēto altaris non cultu latrie s̄ yp-
dulia adorant s̄m Pet. de aquila.
in. liij. dist. ix. Et ut credo s̄m Pe. de
palu. eadem dist.

Iterum pro fortificatōe er-
roris sui dicit conditionales
adorationē nō includere du-
biū seu opinionem veram vlt
falsam.

C Cōditio sic addita addentē i sua
fide catholica dubiū non facit in fi-
de nec infidelem eo q̄ nō facit enim
dubium directe. In hīs que cadūt
sub fide. Nō enī dubitat addēs con-
ditionē exp̄sse vlt ip̄licite xp̄m et cor-
pus eius sacraliter eē sub speciebus
panis facta debita cōsecratōe. nec

ad hoc referē cōditio. s̄ refertur ad
debitā p̄secrationē hostie q̄ conse-
crationē debitā non credere teneor
fuisse factā a sacerdote. imo possū
dubitare vel opinari de ea actu vel
habitu sine pericō aie. an ip̄e sacer-
dos singula obseruāda obseruane-
rit. facitq̄ talis cōditiones additio
precanere ne credēs false credat. cir-
ca ea que cadūt sub fide. puta id eē
corpus xp̄i qd sub spēbus panis cō-
tinet in casu q̄ nō fuisset facta deter-
miata p̄secratio. Parit̄ a cultu la-
trie creature. impēdēde que omnia
cōtingerēt si cōditio exclusio simpli-
citer haberet. Nec videt̄ habit⁹ fidei
sufficere ad hoc p̄canendū. q̄ alias
xp̄ianus nō posset ydolatriā cōmit-
tere et credere creaturā eē deū. sim-
pliciter adorando eo q̄ talis habit⁹
fidei semp sufficeret. et vicem cōdi-
tionis suppleret actualis vel habi-
tualis. et non dico d̄ agente eē habi-
tu fidei s̄ ex li. arbitrio. Et sic docto-
res sup̄ius tradidissent de conditō-
nibus addendū exp̄sse vel tacite. si
talia omnia possent precauēti p̄ habi-
tū fidei et in eū reduci. imo sub ha-
bitū fidei non continent̄ sed suppo-
nūt̄ ab eo nec aliē circūstantie ad
consecrationē requisite adsunt.

Positiones catholice lēō-
nis prefatos articulos condē-
nantes per quinque documen-
ta iuxta numerū articulorum
aduersarij.

C Per quinque articulos posi-
tos ab aduersario videlz su-
per vnā positionē. et quatu-
or es⁹ declarationes. locuturus cu-
iāz breuitatē studendū sit ne plix
b iij

E +

tas fastidiū generet. eo etiā q̄ ex p̄cedētibz itz declaratis pateat falsitas sui fundamenti videlicet q̄ nemo debeat esse exempt⁹ a cōditio-
nali adoratiōe nisi quis spālem ha-
beat reuelatiōē a deo sup̄ verā xp̄i
p̄ntiaz in sacramento altaris. In q̄
fundamēto includit lumē fidei no-
bis infusum nō sufficere ad efficien-
dū in dubitatū actū fidei. tali ordie
p̄cedendū est vt breuiter singulū ei⁹
articulū erronē. singlis catholicis
eo ordine quo positi sunt infringā-
tur. Dicim⁹ ergo sup̄ ei⁹ terciā pos-
itiōē cōtrario mō. z p̄mo quo ad
sacerdotē verū. demū quo ad appa-
rentem q̄ de vtroq̄ mētiōez facit
Qd̄ hostia quā sacerdos ver⁹ in al-
tari sacraliter tractat. v̄l in custodia
p̄ infirmis seruat seu ad eos solen-
niter defert. nō est sub p̄ditōe om̄i
tpe z loco adorāda nec corpus xp̄i
sub ea credi dz sub conditiōe mo-
do p̄misso. z adorari tacite vel xp̄s
se dicēdo. Si cōsecratio rite z debi-
te fm̄ institutionē xp̄i z eccie fuit ce-
lebrata te adoro. Itēz quo ad sacer-
dotē apparentē z celebrantē appa-
rent. q̄ in simul coniungit talē. cuz
v̄o sacerdote in sua positiōe in finē
vt sic suū errorē colorare valeat. Di-
cimus q̄ q̄s verissimiliter dubitat
de tali celebrāte. an videlz rite sit or-
dinatus. aut an rite celebrat. tūc cū
sub actuali cōditōe. pōt talis licite
adorare z ita suā fidem formare. Si
cōsecratio rite z debite fm̄ institu-
tiōē christi z eccie fuit celebrata
te adoro. Itēz vltius dicim⁹. ad-
distiēdo q̄ in casu vbi quis adorat
hostiam non consecratā a sacerdo-
te vero vel apparenti celebratā. duz

ex proposito hoc non facit. alienus
est ab ydolatriā q̄uis celebrās z nō
conficiens sit in culpa. eo q̄ in sua
adoratiōe sub intellecta fuit cōditio
ista si cōsecratio rite facta fuit. Pri-
mū de sacerdote v̄o vbi celebrat aut
sacramentū defert qd̄ ibi nō sit sub
conditiōe. xp̄s adorāduz om̄i vide-
licet tpe z loco vt aduersarius pre-
tēdit. satis ex supra enumeratis de-
clarationibz patet. sup̄ lumē fidei
qd̄ nos sufficienter certificat ad ve-
rā xp̄i p̄sentia sub hostia altaris q̄
celebratio rite facta est. z rite dz fieri
q̄n̄ q̄tuor cōcurrūt. s. materia z for-
ma intentio z ordo. Itēz q̄ celebra-
tio sic rite facta includit ex trib⁹ cō-
ditiōib⁹ supra enūeratis. duas vi-
delicet cōditiōē consecrationis z
consecratis quas ip̄a terciā que est
adorantis. presupponit esse factas.
Itēz satis sub conditiōe xp̄i p̄ntia in
om̄i loco z tpe adorā. z sic doctor
dicta sup̄ habitualē conditiōē sal-
uantur. vbi videlz dicūt q̄ in oi ado-
ratiōe subintelligit cōditio. si cō-
secratio rite facta est vbi de conditiō-
ne cōsecratiōis tangūt. quā adorās
sp̄ supponit seu subintelligit. Scdm̄
v̄o a nobis positum de sacerdote fi-
cto. patet etiā ex p̄missis in appo-
logia tactis casibus quia cuz talis
non conficit z adorans occasiones
habet dubitādī super eius celebra-
tiōē. licite sub conditiōe etiā actua-
li potest z credere z venerari seu et-
iam sumere. Tercium vero q̄ addi-
tum fuit super casum. vbi quis nō
ex proposito hostiam non cōsecre-
tam adorat. qd̄ tunc alienus est ab
ydolatriā. patet ex dictis om̄i docto-
rum p̄cipue Gersonis vbi in re-

Replicā in Tract. erroneū

gulis moralibus de sacramēto eu-
charistic vt in facta patebit. in loco
vbi aduersarij ipm p se allegat po-
nens hanc sententiaz in propria for-
ma vt posuimus supra.

Documentum scdm ca- tholicum.

C +

o Emum sup scdm aduersarij
vbi declarat suā mentē in cō-
ditionibus addēdi vel habē-
di circa adorationē qz intricatis ver-
bis procedit dicēs qz conditio est in-
telligibilis vel actualis mētalis so-
la vel habitualis sola. Dicam⁹ nos
iuxta mentē doctorū qz solutiōis du-
plex est conditio. Vna actualis. al-
tera habitualis. Et actualis dī illa
que actualiter mēre vel ore profert
Habitualis vero que ex habitu fi-
dei sup consecrationē rite factā fert
non exprimēdo illā nec mente nec
ore. Aduersarius autē qz vult qz ne-
mo excipit ab adoratione conditio-
nali nisi illuminat⁹ alta reuelatiōe
diuina zc. patet qz sua intētiō est qz
semp cum actuali conditōe sit ado-
randa z in casu quo illam actu non
haberet qz tūc sufficit habitualis. i.
virtus seu efficacia illi⁹ actualis cō-
ditōis quā debuissz habuisse. sic a si
illi sufficit sacerdoti habitualis. i.
virtualis intētiō. vbi actualis non
adest vt doctores oēs asserūt. h̄ hec
sua positio falsa est vt patuit cū illā
habitualē conditionē concedimus
nō ita vt in virtute actualis condi-
tionis habeat in adorante agere vt
aduersarius autumat sed in virtute
agat cōditōis psecratiōis rite facte
quā cōsecrationē adorās supponit
seu subintelligit ex habitu fidei esse
a sacerdote factā aū suā adoratōez.

Documentum terciūz ca- tholicum.

C +

o Emuz sup terciū aduersarij
vbi pretendit reprehendere
nos qz vt ipse putat excludi-
mus omnē conditionē addendam
vel hūdam in adoratione qd tū nō
facim⁹. qz vt ex pmissis patuit nec
actualē nec habitualē excludimus
cōditōes debitas z necessarias. ad
adorationem. sed bene excludim⁹
conditōes suas quas asserit appo-
nendas omni loco z tempore tam
circa sacerdotem verū qz fictum ut
si quis speciales habeat a deo reue-
lationem sup veram xpī presentiaz
in sacramento. Nam concedimus
actualem conditionē in casibus su-
pra in pncipio opis annotatas z si
militer habituales modo premisso
facto z non sicut ipse habitualē au-
tumat. vnde patz falsitas sue cōtra
nos innectiue.

Quartum documentum

C +

o Emuz super quartū aduer-
sarij vbi tēgit d̄ diuersa ado-
ratione faciēda. erga spēs sa-
cramētales z rem contentā sub eis
scz xpm asserens. pmo qz vbi in pre-
cedentibus suis positionib⁹ locut⁹
sit de hostia qd tūc termin⁹ hostie
debeat supponi pro speciebus. Et qz
hic modus supponēdi est valde in-
consuetus in omnibus doctorū lo-
cutionibus. cum hostia deo offera-
tur z species non per se offerantur.
h̄ ipse xps sub spēbus contentus. i.
totū in simul sacm visibile z inuisi-
bile. vnde z in missa dicitur hostiaz
puram. hostiam sanctaz. hostiā im-
maculatā. Itē modus suus loquēdi
b iij

alienus est a catholico sensu. Dato
 tñ lz non concessio q sic accipi possz
 hoc ipm tñ q pretedit spēs illas yp
 dulia veneratiōe eē adorādas. Eti
 am sub conditiōe actuali z habitua
 li per modū ab eo exp̄suz. circa cōz
 pus xp̄i contentuz hoc ea facilitate
 contēntur. qua ab eo pbatur cum
 nec ipi doctores ab eo allegati hoc
 senserūt vt pe. de aquilā. z pe. de pa
 lud. Quis em dicant spēs ypdulia
 veneratiōe venerari nō tamē dicūt
 sub hac vel illa cōditiōe vt ip̄e pre
 tēdit. Verū ne lectoris anim⁹ ma
 neat suspensus circa venerationem
 spēz sacramentaliū Est noranduz
 q ip̄e spēs pñt dupliciter p̄siderari.
 vel fm eoz eē naturale. vel fm esse
 sup naturale. Naturale quidē q ha
 buerunt aī p̄secrationē. oīa accidē
 tia fundata in substantiaz panis vt
 erat qñtitas z superficies seu rotundi
 tas etiā qualitas circa colorē saporē
 z odorē zc. Sup naturale vō eē
 eoz dicim⁹ qd ista accidētia natura
 lia post p̄secrationē manēt: solū vir
 tute diuina vtpote sine subiecto. et
 hñt suas naturales actōes q̄s ante
 cōsecrationē habuissent. etiā tñ vir
 tute diuina vt immutare visuz. ol
 factū z gustū. z posse putrefieri: z a
 vermib⁹ corrodi zc. vñ si querit qua
 rōne sint spēs ille sacramētales ve
 nerande. Dicim⁹ q rōne illi⁹ natu
 ralis opatiōis in quārum videlz cau
 sant quasdā naturales actiones nō
 debet eis aliquis honor. Sz ea rōe
 q deus tāta miracula opatur circa
 ea accidētia vtpote qd sine subiecto
 existunt. Itē q naturales retinent
 actiones z passiones circa immuta
 tiōē sensuū exteriorū. z hoc solū v

tute diuina. Itē rōne diuine virtutis
 vt sic lz nō sint sacramentū plenū et
 p̄fectū. sunt tñ sc̄m in qñtuz sunt sa
 cre rei signū. z sacramētales res p
 ducētia in enigmatica visionē ip̄i
 xp̄i. venerant p⁹ xp̄m cui latrīa de
 bet z honor in eo ppendit q subito
 vt videm⁹ spēs facta cōsecrationē ge
 nua p̄sternunt. lz intētiō adorantis
 nō ad ip̄as spēs sz ad contentuz sub
 eis scz xp̄m ferat latrīa adoratiōe
 Nec tñ per hoc excludit qñ imago
 xp̄i que interdū cernitur etiā deco
 cta in ip̄a specie panis. Habeat ve
 nerari ex intentiōe adorantis si vel
 let vt alia imago xp̄i: q venerat nō
 rōne sue materie in qua sculpta est
 seu depicta. sz rōne imaginati. s. xp̄i
 latrīa veneratiō de hoc nihil ad p
 positū ad qd tñ redeundo. Si quis
 dubitaret. an ipse spēs sacrales sic
 debeant ypdulia veneratione exco
 li qd necesse sit adorantē sac̄m eu
 charistie semp distinguere inter yp
 dulia z latrīa actualit imaginando
 qd res p̄nta in sac̄mto. s. xp̄s lit
 latrīa venerand⁹. spēs vō ypdulia.
 Rñdet q nō sz sufficit simplex ado
 ratio qua adorans intēdit xp̄m ve
 nerari. sicut z venerat vt vey deū et
 hoiez zc. Vñ p̄ter ypdulia vena
 ratiōe ipse spēs sacramētales exco
 luntur tanq̄ sacra signa manudu
 centia in ipsum xp̄m.

Quintum documentum

Emum sup quintū vbi trīa
 ponit. z in p̄mo n̄itur se ex
 cusare sup notaz dubietatis
 quem includitur in ip̄a cōiunctiōe
 si quasi non sit quis censendus du
 bius in fide p̄pter cōditionalē ado

Replīca ī Tracta. erroneū

rationē dicendo si cōsecratio rīte et debite facta est. tunc te adoro. eo q̄ talis adorans non dubitat xpm eē sub sp̄ibus facta debita cōsecratio ē s̄ dubitat de ip̄a cōsecratione an sit rīte facta d̄ qua vt dicit līcītū est dubitare. Sed q̄ hec excusatio nō cōcludit. imo ip̄sa p̄ditiōalis adoratio dubiū facit credentē z p̄ cōsequens infidelem z hereticū vt notat c. Dubius de hereticis deducit varijs respectibus. Primo q̄ gr̄amarice loquēdo semp̄ hec cōiunctio si ponit dubitatu e. l. interdū affirmatiue. i. terdū negatiue. interdū z adiunctiue. etia cōiunctiue. vñ. Affirmat dubitat cōiungit si negat optat. Dicit em̄ affirmatiua dubitatio vt nescio si faciā. Adiectiua si veneris faciā. Negatiua si p̄ nō vt si dauid menti ar. i. non mētīar. Optatiue vt si finis iste veheret mercedem. Et q̄ cōditionalis adoratio coniungit rem adorādā cū adorante. iō illa cōiunctio Si consecratio ē rīte facta stat adiunctiue. Secūdo etiā patet falsitas in eo q̄ dicit cōsecrationē non cadere directe sub fide. s̄ solum q̄ xps contineat post consecrationē rīte factam sub sp̄ibus sacramentalib⁹. Item q̄ līcītū sit circa cōsecrationē dubitare. Nam p̄mum stare nō pōt. q̄ sicut directe cadit s̄ fide xpm sacramentalit̄ p̄neri sub speciebus facta cōsecratione. ita etiāz directe cadunt om̄ia illa sub fide si ne qua sacramentalis p̄ntia xpi haberi nō potest. hec sunt quatuor videlicet materia forma intentio z ordo. que singula sic se hnt q̄ cūz nullus sine altero xpi sacramentalē presentiam efficere pōt. ita in simul cō

currentibus sup̄ actus fidei nostre distant nobis xpm sacraliter contineri tunc sub speciebus. Scdm̄ etiā stare non pōt q̄ videlz līcītū sit vnum quēq̄ circa cōsecrationē dubitare. sic em̄ sacerdos quē nō excipit sic z laicus nisi habeat reuelationē a dō semp̄ līcite pōt circa cōsecrationem dubitare frustra ergo doctores assunt q̄ p̄missis quatuor cōcurrentibus p̄ditiōib⁹ etiā heretici scismatici. ex cōmunicati cōficiunt vbi rīte sunt ordinati. si ergo ecclia nō dubitat de illis q̄ p̄ficiant quō dubitare pōt līcite ydone⁹ sacerdos sciens se rīte ordinatū z rīte p̄ferentē vba sacramentalia sup̄ debitā materiam in debita intēctione. Tercio p̄z falsitas q̄ si adoratio cōditionalis que z dubiosa d̄z ferri nō ad xpm circa quē dicit non esse dubitandū. s̄ ad ip̄am consecrationē. p̄z falsitas q̄ cū adoratiōis actus fert̄ ad suū objectum q̄ adoraf. ideo tunc deberet consecratio z nō xps dubiose z cōditionaliter adorari. Hoc aut̄ non admittit vt p̄z in suis orationib⁹ q̄s in vulgari cōposuit in qua cōtinet̄. Si tu dñe iesu xpe es ibi ex p̄secratione adoro te. si nō es ibi adoro te vt es in celo. ergo p̄z q̄ nō pōt vnū ab altero separi. s. cōsecrationē a re cōtēta quasi circa vnū quis possit dubitari z non circa alterū vñ solū quoddā latib⁹ sibi construxit vt subterfugere posset vbi sibi obijcit incōueniēs sup̄ dubiosam fidē que reddit hoīem infidelē ex all. c. dubius de hereticis. Circa scdm̄ vero q̄ ponit sup̄ necessitatē illi⁹ cōditionalis adoratiōis. asserēs q̄ necessaria sit p̄pter tria. p̄mo vt adorantē a sal

la credulitate preferuat. et ne ydola-
 tria committat estimando corpus xpi
 ibi esse cum non fuisset facta consecra-
 tio. Que omnia frivola sunt cum in
 tali casu adorantes semper a vitio in-
 fidelitatis et ydolatrie excusantur ut su-
 pra ex verbis Gersonis patuit: dum
 dicitur proinde adorans alienus est ab ydo-
 latria. Quis celebrans et non conse-
 crans sit in culpa. et similiter alij do-
 ctiores excusantur ut inferius patebit.
 Vnde non oportet propterea conditionalem
 adorationem facere ut hoc pertinet vite
 tur. Nec etiam propter secundum est necessa-
 ria cum ipse adducat quod quidam doctores
 de ipsa conditione addenda vel habenda
 in adoratione eucharistie fecerunt
 mentionem. Id facienda est ne superflue
 videantur de ea tractasse. Apparet enim
 huiusmodi falsitas quod nunquam doctores fece-
 runt mentionem de ipsa conditionali
 adoratione nisi quando certos casus et
 eorum varios qui contingere possent
 enumerarunt. ut ipse Gerson ubi su-
 pra in questione. An falsum possit sub-
 esse fidei. adducens casum ubi sacer-
 dos elevat hostiam non consecratam. an
 tunc sit vera fides quia a toto popu-
 lo creditur ibi esse corpus christi ubi di-
 citur quod in tali casu conditio semper est
 apponenda vel ad minus supponenda
 si rite consecrata fuerit hostia ut
 de eundem in tractatu compendii theo-
 logie de septem virtutibus. Ad idem lo-
 quitur in tractatu de modo servandi tempore sci-
 smaticis ubi casum allegat dicens.
 In adoratione hostie in altari. dum
 occurrat aliqua dubitatio quod presbyter
 celebrans non pleniter oia rite ad con-
 secratores requisita sufficit adorare cum
 conditione implicita. si oia rite facta
 sunt secundum institutionem christi et ecclesie. Ec-

ce quod iterum loquiss in casu contingen-
 te et non ut adversari vult in omni
 loco et tempore adorationis sub conditione
 esse adoranda. Ad idem etiam deferunt
 aliorum doctorum dicta quod similis modo
 solum in casibus contingentibus faciunt
 mentionem de ipsa conditione ut infra
 patebit ex suis propriis allegationibus
 super Bonaventuram. et eundem Gersonem et
 sufficienter super causas mortuas quas
 inducit tanquam necessarias pro conditio-
 nali adoratione facienda. Verum quod
 paulo ante hoc secundum iam declaratum
 facit mentionem de ipso habitu fidei
 quasi ille non sufficiat ad excusandum
 adorantes ab ydolatria. nisi conditio
 addatur. id est sit conditionalis adoratio
 necessaria. et capit per suo fundamen-
 to. hoc quod si habet fidei sufficeret et
 semper preferuaret ab ydolatria etiam in
 casu quod sine conditione hostia non con-
 secrata adoratur. tunc nunquam poterit
 fidelis ydolatrare sed hoc falsum repu-
 tat et illud quod fidelis non debeat
 ydolatrare quando sine conditione adoratur
 Sed quantum hoc eius fundamentum
 fidei et dictis doctorum repugnat patet
 primo ex eo quod Gerson ubi supra ado-
 rantes ex habitu fidei hostiam non con-
 secratam non solum excusat ab ydolatria
 quasi commissam. Immo totaliter asserit eum
 immunem dum dicit proinde adorans ali-
 enus est ab ydolatria quis celebrans
 et non consecrans sit in culpa. Secundo patet
 falsitas quod adorans ex habitu fidei
 adoratur sub conditione habituali super
 consecratores rite factam quam ex suo ha-
 bitu fidei subintelligit et supponit esse
 factam ut sepe tactum est. Tercio patet
 falsitas quod adhuc defendere nititur quod
 supra posuit. scilicet non sufficere nobis
 lumen fidei. circa adorationem eucha-

Nota super
 aliqua dicta
 doctorum

Replīca ī Tracta. erroneū

ristie. q̄ qđ altius lumē. s. reuelatōis
diuine sit necessariū vt q̄s sine cōdi
tione possit adorare. s. ille cui de^o re
uelaret ex spālī gratia qđ ibi eēt cor
pus xpī. z iō etiā hic dicit habitum
fidei nobis nō sufficere. Itē p̄z falli
tas eo q̄ meritū fidei qđ solū ex lu
mine fidei nobis accrescit. tam p̄ il
lam reuelationē minuit eo q̄ talis
reuelatio erit exp̄mētalis cognitō
z miraculosa z fides nō h̄z meritū
vbi humana rō prebet aut q̄rit exp̄i
mentum. Quarto p̄z ex falsa conse
quentia quā format sic em̄ arguit si
habitu fidei sufficit ad vitandū pec
catū ydolatrie in adoratiōe hostie. q̄
nunq̄ fidelis pōt ydolatrare. q̄ hoc
est falsum q̄ z aīcedēs. Dicim⁹ em̄
q̄ falsam format consequentiā eo q̄
oppositum consequentis scilicet si
delem posse ydolatrare stat cum an
tecedente affirmatiue sumpto abs
q̄ nota dubietatis. scilicet q̄ habi
tus fidei sufficit in tali casu videlicet
adoratione hostie nō consecrate ad
vitandum peccatū ydolatrie. q̄ vt di
ctum est habitu fidei in adorante dī
cat hostiā tm̄ mō rite cōsecratam
esse adorandā nec adoraret si sciret
nō p̄secratāz. Preterea habitu fidei
pōt dupl̄r cōsiderari v̄l respectu ob
iecti vel respectu subiecti seu etiam
actus ei⁹ qui est credere. Nā primo
mō sufficit ad preseruandū ab ydo
latria cū sit lumen infusum a deo
cuius opera fortiora sunt opib⁹ dia
boli. Scđo vō modo cum ei⁹ subie
ctum sit variabile v̄tpote voluntas
seu liberū arbitriū cū credere sit cū
assensu mētis cogitare mētis. i. in
tellectus qui est primū subiectus fi
dei h̄z actus cognitionis fidei sit ab

libero arbitrio qđ cui⁹ variabile ex
istit. Ideo non obstat habitu fidei
potest quis ydolatrare. Sequitur
in tractatu aduersarij.

**Iaz aduersarius epilogat
conditionalem adorationez
ex suis premissis positōib⁹
dicens.**

Vide⁹ em̄ q̄ possit hec addi con
ditio. Si sub hostia hac xp̄us est sa
cramentaliter eundē sub eadē adoro
nec ista cōditio sic addita facit du
bium in fide q̄ hō nō tenet credere
xp̄m sacraliter eē sub hostia simpl̄r
loquēdo. q̄ solū sub hostia p̄secrata
vt supra. Nec sequit⁹ qđ ex hac cau
sa possit circa vnāquāq̄ rem dīcere
si tu es xp̄s te adoro q̄ nō quelibet
talis res est consecrabilis vel simit⁹
rei consecrabilis.

**Postea ponit vnā cōditio
natā adorationē falsāz dīcēs**

Hanc cōditionem si quis in ado
ratione apponeret actualiter v̄l ha
bitualiter credere fidei obulare. Si
christus z eius corp⁹ est sub hostia
debite consecrataz non corrupta sa
cramentaliter vel consimilem eun
dem sub eadem adoro. ille male sen
tiet cum Berengario de quo cōse.
dis. ij. Ego Berengarius x̄.

**Epilogat contra predica
tores sibi aduersantes z fal
se inuehit contra adorantes
modo nostro catholico.**

Item incaute videntur loqui qui
in publico tradunt simpliciter nul
lam conditionem circa sacramenta
lia altaris vera vel estimata haben
daz. Sed simpliciter credere xp̄m

xpm et corpus eius simpliciter sub speciebus panis et vini contineri et eundem sub eisdem simpliciter adorari sic enim pura creatura pro xpo adorabunt: aut eum false aut suppositiose sacriliter adorabunt in casu qui deesset debita consecratio. nec conditio eos releuaret eo quod ex doctrina publica eas simpliciter exclusam habuit. Dicunt predicatores simpliciter sine omni conditione credatis indubie xpm et eius corpus esse sub speciebus hostie per sacerdotes ostense et reuerenter cultu laudare adorare. Vbi tamen aliquotiens nil consecratum est interdum hostia consecratur et non calix ut etiam quasi indies contingit. Ecce quid credunt quod adorabunt sic exclusa omni conditione et ad quod ualeat doctorum de conditionibus traditio si sic populi abscondunt. Aliunt enim quod dam sic. me ex hoc die ordino per hunc et futuris temporibus: quod uixero et mea intentione fundo quod ubicumque inter ero missis processionibus et alijs actibus ubi sacramenta altaris tractant. Sic me ab omni conditione actu absolutum esse nolo. ut nunquam in meis adorationibus uelim conditiones percurrere. nec actu nec habitu. imo simpliciter habere exclusas si non cogitare actu de ea sed sub speciebus panis uerum christi corpus contineri credere nolo et illud simpliciter adorare. sic enim doctor sumus. Et quis uult tale sic credentem et adorantem in omnibus suis adorationibus iustificare. si sic in tali proposito et intentione perseverauerit cum circa multas missas interdum aliqui constituuntur et ubi nulla sit uia et debita consecratio. Nec audet habere conditionem actualem vel habituales. scilicet si debita facta est consecratio quia prohibuit et in-

formati sunt ut nullam addant sed sine ea credant et odorant simpliciter et absolute.

Propositiones lectoris catholice contra prefatum epilogum in tribus documentis.

Per tria que epilogat ex proprijs suis dictis preceduntur est notandum super primis. Quod cum in precedentibus conditionem addendam in adoratione alijs uerbis. ut potest sciri quod doctores describunt expresserit. Dic tamen aliam describit puta si sub hostia hac christus est sacramentaliter eundem sub eadem adoratione cum tamen prius descripta fuit. Si consecratio rite et debite facta est secundum institutionem christi et ecclesie. et quia inter has descriptiones est magna differentia. ideo false incedit. Nam hec conditio. Si consecratio rite est. tangit semper a doctoribus ut patet eorum dicta inspiciendo. Nec ideo aduersarij conditio si sub hostia hac est. nullibi a doctoribus tangit sed per se adinuenit coactus ut conditio nalem adorationem exprimeret querenti de ea. Causa autem quare doctores solum primam expresserunt est. quia conditio eorum tangit consecrationem et consecrans conditiones quas sequitur conditio adorationis includentis ut supra tactum est. alias duas unde quia dicunt quod in adoratione subintelligitur seu includitur conditio ista uel similis. Si consecratio rite est. ut iam inferius ex uerbis Bersonis patebit. ideo non oportet erat adorationem homini ab aduersario positam exprimere cum potius cernat et coperat infidelis quilibet et dubiosum in fide sit christum sub sacro adorare. quis enim

D +

Replica in Tract. erroneū

dubitat quin quilibet hereticus et infidelis de sacramento opinatur et dubitat sic suam ad orationem formare possit. Si sub hac hostia est Christus et ceterum. Ad orationem nullus catholicus sic formare actualiter tenetur ubi conditiones consecrationis et consecrationis presupponit ex quibus sua adoratio satis ex conditione procedit habitualiter non modo isto quo aduersarius preten- dit. Et reuera quisque intelligens prope- dit unum suum errorem sumpsit originem quod videlicet ex doctorum dictis male ab eo intellectis eo enim quod de conditione fecerunt doctores propter duo fecerunt mentes. Primum propter certos casus prin- gentes in quibus necessaria est talis su- menti quod adoranti conditionalis inter- tio. et secundo ut adorantem a vitio ydola- trie excusaret ubi hostiam non consecra- tam adorant sine conditione. putant omnes co- munitate faciunt quod tunc adorans sub- intelligit seu presupponit consecratio- nis conditionem rite factam ipse iam aduer- sarius fabricauit errorem quod omni lo- co et tempore sit eucharistia sub condi- tione adoranda nisi oppositum ex re- uelatione diuina ei ostendatur. Preterea sibi ipse contradicit cum enim superius dixit quod conditione non facit adorantem dubium in fide eo quod non dubitat Christum contineri sub hostia consecrata. sed dubitat circa consecrationem quare tunc for- mat conditionalis adorationem circa Christum et non circa consecrationem dicens. Si sub hostia hec Christus est sacramen- taliter eundem sub eadem adoro. De- buisset ergo putare doctores faciunt ali- am conditionem. scilicet consecrationis expressisse videlicet si consecratio rite et debite facta est secundum institutionem Christi et eccle- sie. et quod ista sufficit subintellecta ex

habitu fidei in omni adoratione. Ideo consequenter addunt doctores quod si- ne conditione adorans hostiam non con- secratam immunis est ab ydolatria. et non ordinauerunt ulterius ambigunt ut ipse aduersarius adorationem. propterea ergo de magna differentia inter istas duas ambiguas propositiones quas ta- men ipse pro eodem accipit.

Documentum secundum

Oper secundum quod elicitur ex con- fessione Berengarii reducti ad fidem qui non credidit post con- secrationem corpus Christi contineri sacramen- taliter sed tantum figuratiue seu significa- tiue. Unde dixerat quod et postea reuo- cauit ut in ea. ab aduersario allega- to de con. di. secunda continetur panis et vi- num esse sacramentum tantum id est sacra rei scilicet Christi corporis signum. non autem quod ipsa res sacra. scilicet Christus ibi sacramentaliter co- tineretur. Unde dicit aduersarius quod ado- rans sub tali conditione. Si Christus et eius corpus est sub hostia debite consecrata et non corrupta sacramentaliter eundem sub eadem adoro. ille male sentiret cum Berengario. Sed reuera si quis conditionalis adorationem aduersarii poterat cum dicit. Si sub hostia hac Christus est sacramentaliter eundem sub ea- dem adoro et illam quam errore ascribit Berengarii. Si Christus et eius corpus est sub hostia debite consecrata et non corrupta sacramentaliter eundem sub eadem ado- ro non minorem replet errorem eo quod Berengarius dubitauit principaliter cir- ca unum scilicet circa rem contentam in sacra- mento ut est Christus. Hic autem dubitat cir- ca utrumque scilicet circa consecrationem et cir- ca rem contentam ex virtute consecrationis dum dicit quod nullo modo credendum sit nec adorandum sine conditione nisi

ex speciali reuelatiōe diuina super
quā reuelatiōe aut diuinā in spī-
rationē nūq̃ se Berengarius fun-
dauit tanq̃ quoddam necessariū vi-
atorū sup cōes fidei noticiā hūdam
de veritate sacramēti. Itē Berenga-
rius nō dubitauit circa consecratio-
nē quā ad mīn⁹ efficeret q̃ panis et
vinū eēnt sac̃z t̃m. i. sacre rei signū
Hic autē vult q̃ nec panis et vinū
etiā post p̃secrationē sint sacre rei si-
gna. nisi hoc certū sit ex diuina reue-
latione. Item Berengarius nō do-
cuit eē sub conditione adorandā fa-
cta p̃secrationē. imo sua cōfessio post
abirrationē erroris asserit simplici-
ter se credere verū xpī corp⁹ et sangui-
nem sub speciebus panis et vini p⁹
consecrationē cōtineri. et sub eisdē
speciebus a fidelibus manducari. vt p³
textū ca. intueri. Item mirū q̃ non
cōsiderauit terciū ca. an positū i ea-
dē dī. vbi ponit q̃ nulli h̃ dubitare
de vera p̃ntia xpī corpis et sanguis
facta p̃secrationē est ca. in oibus. vn-
patet q̃ in eū errorē in quo alium
notauit seipm horribilib⁹ inuoluit.

Documentum tercium.

¶ Per terciū i quo false epi-
logat cōtra p̃dicatores ñros
sibi aduersantes tanq̃ cōtra
malos ppli informatores. Dicen-
dū q̃ oīa que impingit i nostros p̃-
dicatores frivola sunt et a veritate
aliena. q̃ em̃ dicit nos p̃dicare po-
pulo vt simpliciter sine conditione
adorent et credāt corp⁹ xpī esse sub
sp̃ibus hostie ostense in altari. hoc
falsum est cū semp predicantur vbi
expedit hec documēta. p̃mō q̃ nō

adorent nisi facta consecratione. vñ
hoc non est simpliciter hostiā ado-
rare. s̃ sub conditione p̃secrationis fa-
cte et sic subintellecte. et hic notatur
conditio consecrationis que est p̃ma
inter tres cōditōes supra enumera-
tas sub qua p̃ditione sicut et cōsecra-
tis habitualiter adorans xp̃s credit
venerat et sumit. Item sc̃do predi-
cam⁹ qd nō oportet cōditionē ado-
rationis seu cōditionalē facere adō-
rationē oīni loco et tpe. q̃ hoc oīno
repugnat tam fidei q̃ sc̃torūz docu-
mētis. fides em̃ non est circa opina-
bilis. sed que infallibilē retinet veri-
tatem. Sanctoz etiā documēta sūt
q̃ consecratione rite facta infallibi-
liter et sine hesitatione est ibi verū
xpī corpus int̃m vt etiā ex cōmuni-
cati et heretici si sunt rite ordiatī cō-
ficere p̃nt. Et q̃ consecratio rite sc̃ta
quatuor includit. s. duas conditio-
nes ex pte consecrationis. vt sūt ma-
teria et forma et duas ex pte cōsecra-
tis vt sunt int̃tio et ordo. et sub his
conditionibus tam sacerdos q̃ lai-
cus adorat et sumit xpī corpus nec
oportet ipm vltioriē formare ado-
rationē conditionalem. Verū si di-
cas quid i casu vbi illa quatuor nō
cōcurrunt s̃ aliquid deficit. vñ nō
aderit consecratio. Rūde⁹ p̃tertio
documēto q̃ predicam⁹ in tali casu
adorantē nō cōmittere ydolatriā
s̃ celebrantē et non conficientē gra-
uiter peccat. vt ex p̃missis paruit se-
pe allegatis. Item pro quarto do-
cumento predicamus q̃ licitum est
in certis casibus conditionalem fa-
cere adorationem. etiā in sumpti-
one sacramenti tam a conficiente
sacerdote q̃ a populo circumstā-

Replica i Tracta. erroneū

te ut ubi sacerdos dubitaret sup de
bitam materiam aut etiam formas
sacramentalium verborum an debi
te protulisset. vel etiam ubi in popu
lo adesset qui de celebrante dubita
ret an vere cōficeret ex certis argu
mentis sumptis rationabiliter. De
seruiunt ad hec etiam casus in prin
cipio opis enumerati. Item pro qn
to documento predicamus q q̄tuz
ad substantiale qd est in missa scilz
confectio corporis et sanguinis dñi
equalitas est in omnibus missis ce
lebrandis tam a bonis q̄ a malis
sacerdotibus eo q̄ nūm et idem ab
omnibus adorat et sumitur. Quan
tum vero ad circumiacētia ut sunt
deuotus affectus: petitiones: obse
crationes: melius valet missa boni
sacerdotis quia magis prouocat ad
deuotionē. Exestimāt doctores ut
inferius patebit distinctōe. xij. q si
quis libentius audit missam sacer
dotis deuoti: quod bene faciat dñz
tamē credit ipm in substantiali nō
superexcedere peccatoris missam.
alioquin periculose erraret et hoc ē
qd Aug. dicit in li. de corpore christi.
In ministerio corporis et sanguis
domini nihil a bono magis. nihil a
malo minus perficitur sacerdote.
Adiungendo q licet bonus laicus
magis dignus sit ministrare deo q̄
impius sacerdos. tamē ad inuoca
tionem mali sacerdotis domin⁹ cō
uertit panes in corpus suū et nō ad
inuocationem boni laici. et hui⁹ ra
tio est quod potestas cōficiendī nō
fundatur super sanctitatem sed su
per auctoritatem. Ratio q̄ cum ne
mo certus sit de sanctitate vite: cu
z ap̄lus dicere habuit. Nihil mihi

consciū suū et. etiam nemo cert⁹
esset. an confecisset. et sicut de confi
ciente ita de adorante quolibet dici
posset quod semper sub dubio ha
beret adorare et sumere iuxta erro
rem aduersarij qui etiam hic cōsum
ditur dum doctores etiam in aliorū
sacerdotum missas asserunt q̄tūm
ad substantialia non differre a bo
norum celebrationibus. laici etia
inhibent sub penis grauissime erro
ris ne estimēt preualere in substā
tiali missam boni sacerdotis. ratio
nez assignantes qd deus nō posuit
nostram salutem in alienaz contra
tem hominis. sed solum in suam et
sacramentorum efficaciam. et quia
auctoritas potest concedi bonis et
malis. ut patet tam in temporalī q̄
spirituali dignitate pontificum re
gum et iudicū. Ideo et malis talis
auctoritas per sacramentum ordi
conferri potest. Item pro sexto do
cumento tenemus licet nō semper
predicamus cum non semper expe
diat q̄ licet eque bona sit mali sacer
dotis missa q̄tūm ad substantialia
ut dictum est. tamē differentiā quo
ad malos notare possumus. ita q̄
quidam sunt mali occulti et de ec
clesia saltem numero. ut alij pecca
tores. Quidaz vero manifesti et ab
ecclesia p̄scisi. ut excommunicati he
retici schismatici et notorij fornicarij
et licet taz isti q̄ illi cum bonis vere
p̄ficiant. ubi ex pre eorū est ordo. in
tentio. verborum prolatio et debita
materia ut sepe tactum est quantum
ad veritatem sacramenti. non ta
men quantum ad utilitatem: eo q̄
bonus conficit ad suam et assisten
tium utilitatem. malus oculus ad

damnum sunt. I. ad utilitatem assisten-
tium qui cum fide et deuotione missas
audiunt. h. precipuus et hereticus ad da-
nationem suam et omnium assistentium. eo
quod prouatur sacrum omni fructu quibus
sit ibi corpus christi uerum. et propterea mul-
ti canones et auctoritates sanctorum de-
testantur ipsorum sacrificia ut patet per textum
magistri intuendi non ratione operis opa-
ti h. damnum. quia enim dei largitas impres-
sit caracterem sacerdotalem impetuum
cum etiam in damnatis maneat. Ido
ex eadem largitate diuina. et ad eius glo-
riam vere conficiunt ut sic dei iusticia
manifestetur tam in bonis quam in ma-
lis. Item pro septimo documento
tenemus quod I. manifeste mali perficiant
tamen quatuor genera sunt peccatorum quod
rum missas audire sacri canones pro-
hibent. ut sunt heretici. schismatici. symo-
niaci et notorii fornicarii. et h. fa-
cit ecclesia. primo in pena peccati eorum
quia non sunt digni conficere et si con-
ficiunt non sunt digni audiri. Secun-
do fit ut perfusi de culpa redeant ad
gratiam. Tercio ut alij retrahantur
ab eorum imitatione. Quia enim in hoc
sacramento est secretum fidei. Ido meri-
to repellunt heretici. Item quia est vici-
lum charitatis. id repellunt schisma-
tici. Item quia vas gratie. unde dei eucharis-
tia. id repellunt symoniaci qui gratiam emunt
et vendunt. Item quia eleuat hominem ad
statum spiritualem. id repellunt noto-
rii fornicarii qui omnino sunt carnales
Et dicunt notorii non propter suspitionem
vel alia signa probabilia ut quia coha-
bitant. h. de tali crimine condemnati:
sine ordine iuris vel sponte in iudicio
confessi vel canonice puniti vel etiam
propter euidentiam facti id est quod factum
est ita evidens quod nulla tergiversatione

potest celari. Sed uix grauius pec-
cant audientes eorum missas dicunt quod
quia preter necessitates audiunt alias
excusant. h. nihil ad propositum cum infe-
rius circa finem collecture sermonum
de istis tractandum erit et hic suffici-
ant aduersus falsa dogmata que ad-
uersarius nobis obiecit per totum suum
epilogum unde non sunt aduertenda.

Informationes pro celebra-
tibus frequenter non contri-
tis sed attritis et est articul-
us primus declarans quod sicut at-
tritus potest conficere ita et eu-
charistia sumere ad peccati
remissionem et est tractatus in-
sertus multum utilis.

Erum cum sacerdos dubitat
an teneat ex charitate et gra-
tia inhabitante seu ex habi-
tu gratie celebrare sub pena noni pec-
cati mortalis et ipse moneat ratio quod sic.
eo quod hoc sacramentum habet efficaciam
mediate manducatione spirituali que
solimodo fit mediante gratia et cha-
ritate inhabitante et superius tactum
sit. quod I. occultus malus ad suum da-
num celebrat tamen semper ad utilitatem
assistentium qui cum fide et deuotione
missas audiunt perficit. Aduertit etiam
quod maior numerus sit hominum sacerdotum
qui non ex charitate inhabitante
celebrant sub peccato in grauissimum da-
num. Unde timere debent de grauissima
dei offensa. Expediit hic circa docu-
menta resolvere in finem ut sub peccato
erroneam conscientiam laqueum non inijci-
ant se semper nouo peccato mortali
peccare putantes ubi ex inhabita-
te gratia non celebrarent cum omni

Replicā in tractatū erroneū

qđ sit p̄ra cōscientiā edificare iuxta
ap̄lm̄ noscīt gehennā. Declaranda
sunt ergo duo. Primo qđ non semp
mortale incurrit offensā qđ in attriti-
one tm̄ sumit: imo remissionē omni-
um criminū sepe p̄cipit. Secūdo et
si remissionē non p̄cipiet: tm̄ sumēs
non incurrat nouū mortale p̄ctm̄.
Que duo si stare possent plurimū
p̄ dei reuerētia cōsuanda defuisset.
Primū quia p̄cedit fm̄ positioes
Scoti. Ideo in ei⁹ declaratiōez dī p̄
p̄mo documēto qđ lz vt qđ digne su-
mar hoc sac̄m̄ necesse sit vt ex inha-
bitate gratia ⁊ charitate hoc ip̄m su-
mar qđ opozz: vt sumēs hūc cibuz
ignat vite aie: sicut cibū corpale su-
mens iuuat vita corpis. Tñ qđ in q-
daz collecta a Gregorio dī qđ sit ab-
lutio scelex. fortitudo fragillū ⁊c. Et
Damas. dīc qđ est ois lesiōis vinctio
⁊ ois sordis purgatio. Et sc̄us Bo-
nauent. in suo. liij. dist. xij. dīc qđ lar-
gitas dei nō sit artāda qñ aliqn̄ faci-
at ⁊ facere possit ois culpe remissio-
nem in ip̄a sumptiōe eucharistiē: lz
fm̄ for̄ cōem ⁊ generalē institutiōez
eius nō sit dāda nisi illis qđ hñt cha-
ritatē. Ideo nō pñt oēs p̄denari ad
p̄ctā mortalia qđ in peccatis mortali-
b⁹ accedūt: dūmō cū attritiōe bñ cir-
cūstātionata sumāt: vt patebit. De-
rūm qđ de attritiōe bñ vel male circū-
stātionata difficile ē videre: vt pate-
bit. s̄ lz fortificem⁹ ea qđ tacta sunt. qđ
videlz nō sp̄ nouo p̄ctō mortali pec-
cāt qđ i mortali p̄ctō sumūt. Nā qđsti-
one qđ cōiter doctores querūt: an eu-
charistia tollat mortalia: general⁹ da-
tur distinctio qđ modis cōtingit ac-
cedentē eē in mortali. Et qđ duobus
modis: videlz qđ qđ ē sibi cōsciū de

mortali de qđ actu non penitet: imo
adhuc retinet affectū peccandi i qđ ca-
sa dīcūt vt manifestū ē qđ nouo pec-
cato mortali peccat. Sed de eo qđ si-
bi cōsciū est de mortali vl mortali-
bas ⁊ actu penitet de eis quadā at-
tritiōe bñ circūstātionata: licz nō for-
tī ⁊ intēsa ad delendū. Et qđ dīcūt qđ
talīs qđ sic cū incōpleta attritiōe acce-
dit deuote ⁊ reuerēter qđ talī tunc se
pe cōferē gratia: ⁊ delet in eo omniē
mortale culpā. iuxta qđ Aug⁹. dīcīt
in quodā fm̄de. Qñ cor⁹ xpi man-
ducat vñificat mortuos: supple sp̄i
ritualr. s. p̄ mortale p̄ctm̄. Ideo non
possum⁹ dīcere qđ sacerdos semp no-
uū p̄ctm̄ mortale cōmittat accēden-
do sine habitu gratie. Vide ad mī-
nus lecturaz Binkelspūhel in suo
liij. dist. xij. in qđstīōe vtz effect⁹ hui⁹
sacramēti sit remissio p̄ctōz. S̄ lz
p̄ secūdo documēto qđ ⁊ valde dif-
ficile existit: declarandū ē de ip̄a at-
tritiōe bñ vel male circūstātionata.
vbi p̄mo notandū qđ qđ Scor⁹ i suo
liij. dist. xvij. in qōne an p̄fessio cadat
sub p̄cepto legis naturalis. inf̄ alia
qđ deducit magnā virtutez attribuit
sac̄o penitētiē: dīcēs qđ ip̄m sine cō-
tritiōe ⁊ sine attritiōe salūm sufficien-
ti tollat p̄ctm̄ mortale i eo qđ cū susci-
pit nō ponit obicez gratie p̄ actuale
peccatū. qđ scz tūc cōmittat itellige-
tu i interiori actu vel exteriori. Ideo
valde ponderat ip̄a attritio a docto-
rib⁹. Et hoc merito. qđ fm̄ legē cōez
nō iustificatur aliq̄s nisi p̄ula ex dī-
spōsitōe: iuxta illud Zach. j. Cōuer-
timini ad me ⁊ ego p̄uertar ad vos.
Dicam⁹ ergo qđ quia in attritiōe est
duplex motus: fidei ⁊ doloris. Illa
attritio dīcet bñ circūstātionata qñ

quis considerat peccatum suum in predictis
 moribus ut offensum dei. quia con-
 tra legem divinam avertit a deo.
 Item ut impediri premium eterni.
 Item ut inducitur supplicij. Item
 ex dolore cordis cogitat ut non pec-
 cassent: et quod peccatis subiacebo.
 Item implorat auxilium dei vel sacro-
 ut non moriatur in peccatis. Item pro-
 nit sibi tempus penitentie: di. volo o-
 no emendare vitam meam. Et quid si cu-
 his vel passibus moribus habet firmum pro-
 positum constandi et amplius non comit-
 tendi: Utique tunc ex attrito fit contri-
 tus: iuxta definitionem spiritus: que
 est dolor voluntarie assumptus cum pro-
 positio satisfaciendi et amplius non comit-
 tendi: et percipit remissionem omnis culpe
 et sic dicitur attritio sufficiens et bene cir-
 cumscriptionata. Si vero non adest ple-
 ne propositum amplius non comitendi et
 dolor de hoc quod tale propositum firmum
 non habeat vellet habere: et petit a deo si
 bene concedi: dicitur attritio incompleta in
 extra premissa. Sed qualiter per illam possit fie-
 ri remissio peccatorum per Scotum. asserit
 hoc esse difficile videre. secundum eum videtur
 asserendum quod in termino quem deus prefixit
 esse terminum attritionis quod tunc iustifica-
 tur peccator per gratie infusionem et cul-
 pe deletionem. Vult enim deus aliquam con-
 tinuari hominibus dolores secundum eum usque ad
 certum terminum ab eo prefixum in quo in-
 fundit gratiam. Sed cauti dicit potest quod sit
 attritus etiam sacerdos sicut et laicus
 debet accedere ad confessionem: et sacer-
 dos post ad celebrationem. et tunc quod se-
 pe virtute sacramenti: siue penitentie:
 siue eucharistie talis assumit propositum
 non comitendi amplius peccatum
 vel peccata. Ideo recipit infusionem gratie
 et remissionem omnis culpe: licet talis re-

missio tunc potest attritioni quam attritionem
 ascribat. Vel si attritioni quis velit
 ascribere hoc erit attritioni formatum. id est.
 quod habitus attritionis informis per pro-
 positum non comitendi amplius peccata effi-
 citur formatum: sic fides informis for-
 mata fit sic etiam attritio potest fieri contri-
 tio secundum Bonaventuram. dist. xvij. vel etiam
 secundum actum substractum. Idem enim actus si
 dei et doloris qui in principio est attritio.
 quique interrumpitur ut sit contritio: sic est
 de motu ad ecclesiam si in via infundit-
 tur gratia: licet actus mortuus in attritione non
 fiat vivus. quod transiit. Vnde si queri-
 tur quid in eo casu ubi tale propositum non
 habet: an tunc sacerdos nouo peccato
 mortali inuoluit celebrando: Respondetur non
 secundum Scotum. ut patet. quod dicitur quod incompleta at-
 tritio bene circumscripta delet culpam
 licet alijs doctoribus hoc faciat dubium
 cum nemo recipere possit remissionem
 culpe quod propositum habet peccandi: quod etiam
 non Scotus latuit. Intelligendum est quod Scotus
 triplici via: ubi loquitur de insuffi-
 cienti attritione. Primo quod illa insuffi-
 cientia ponit ex parte voluntatis quod non
 plene se retrahit ab affectu peccandi
 et attritus de hoc dolet. unde non dicitur
 tunc habere propositum peccandi simpliciter. sicut
 ille qui non est attritus qui nec super preterita
 dolet: nec super futura cogitat: qui me-
 rito alienus manet ab omni remissione. ut
 dicit potest: sed ut sane nescio: ut inferri
 patet quod concilians aut celebrans attri-
 tus licet non consequatur effectum sacri: non
 tamen incurrit novum peccatum mortale. vel
 dicit Scotus. attritionem bene circumscripta
 nata quam non est male circumscripta
 utpote male quam solum timore pene ut
 illam euadere possit detestatur peccatum
 et non amore iusticie. Sed tunc obijci-
 tur quod primum quod mouet in attritione est

Replīca in tractatū erroneū

timor: pene: cum semp ex timore pe-
ne nobis displicet peccatū potius
q̄ amore iusticie. ideo nunq̄ erit at-
tritio bñ circūstātionata: s; sp̄ male.
Hñdet q̄ qz timor pene p̄t stare cuz
amore iusticie: ideo tūc erit circūstā-
tionata bona. Sed dicit. quō p̄t co-
gnosci talis timor: Dicit p̄t q̄ tūc qñ
nō desiderat remissionē peccati abs-
q̄ satisfactiōe z pena debita: s; iusti-
ciā dei venerat. z p̄t ut saltem ma-
ceret sp̄alr etiā si op̄ sit vsq̄ ad fina-
le iudiciū q̄ supplicij depuret eter-
nis. s; timor pene absq̄ amore iusti-
cie p̄t dici qñ displicet peccatū. non
qz offensū dei: s; velle p̄t nō ob-
ligatū eē ad penā et̄nare sic libe-
us possz peccare: siue b̄ defuīret ad
honorē dei siue non. vñ dicit p̄t q̄ at-
tritio nō bona tria includit. Primo
solū timorē pene. Secūdo excludit
amorē iusticie. Et tertio q̄ sic attritio
actuallr deū offendit. Vñ nō ē dispo-
sitiva de cōgruo ad iustificatiōez: vt
ibi Scot. deducit. vñ sp̄ bñ circūstā-
tionata attritio si valet ad remissionē
culpe: etiā si sit insufficiēs fñ p̄fatu
doctore poterit sacerdos cū illa cele-
brare z p̄seq̄ grāz remissionis i remi-
sio p̄firo a deo. Vbi itez notādū q̄
termin⁹ ille p̄t duplr accipi. Vel in
tpe ani qñ q̄tidie vel frequēter sic at-
terit vbi tūc p̄positū cauēdi a pecca-
tis habet q̄ tūc subito recipit remis-
sionē peccati vñ in ip̄a hora celebra-
tiōis aut cōfessiōis virtute ip̄i sac̄i.
Qd si obijci si s; rali q̄ridiana aut
frequēti remissionē sacerdos p̄t cele-
brare generabit in eo culpē erga
p̄ritiōē. Itē facilitas venie incēti
nū p̄bet delinquēdi. Hñdet q̄ vñaz
cū debita attritiōe sacerdos frequen-

ter celebraret: cum talis frequētiō
sine attritiōe de quo sūme volendū
est quasi generaliter practicat i ma-
gnā christi z ecclesie cōtumeliā z sa-
crurā. timēdū est em̄ hñdī indignas
celebratiōes esse de principaliorib⁹
causis cur ecclesia tñ ab infidelib⁹
affligitur. Dicamus tamē ad illa ar-
gumēta ea q̄ sanct⁹ Tho. in. iij. dist.
xliij. deducit in solutiōē vñ argu-
menti super questionē an penitētia
possit iterari vt allegatū est: arguen-
do q̄ non. eo qd Grego. dicit facili-
tas venie incētiū p̄bet delinquē-
di. Et cū deus nō debeat dare occasi-
onem peccandi: etiā non debet da-
re locum penitentiā iteradi. z hic cō-
sequēter non asserere q̄ sacerdos at-
tritus z nō prius possit sine nouo
peccato mortali celebrare z laic⁹ cō-
municare. Dicim⁹ em̄ hñc tria. Pri-
mo q̄ non excludim⁹ sacramentum
penitentie in suis partibus essentia-
libus. vt est cōtritiō cōfessio z satisfac-
tio. sed toto mentis conatu dei ho-
nozem z reuerentiā ne in his offen-
datur querimus. Valde em̄ timen-
dum est ne ex indisciplinata mult-
tudine sacerdotū quorūdie celebra-
tū z singulis annis laicoz cōmu-
nicantiū cōtemptū detur hoc diui-
num sacramentū in grauissimā dei
offensaz. a qua si per attritiōē nos
p̄seruare possemus quis nō appro-
baret. Secundo dicimus q̄ attritio
non debet p̄cludere debitū cōfes-
siōis: vt s. tactus ē. eo q̄ sepe virtute
cōfessiōis aut eucharistie de attrito
fit p̄rit⁹. Tertio dicim⁹ vt Tho. vbi
s. q̄ si p̄pter frequēte reiteratiōez p̄nie
aut etiā attritiōis q̄ necessario sp̄ de
lege cōi p̄cedit penitentiā in parte
c ij

cōtritiōis. vt notat Bonanen. in suo
liij. dist. xviij. q̄stione q̄ q̄rit: an attri-
tio semper p̄cedit p̄ritiōem. alicui
videretur q̄ deus daret occasiones
desperandi: eo q̄ facilitas venie zc.
z in sumente eucharistiam genera-
ret vilipendiū contritiōis. Respōde-
tur q̄ si aliquis p̄pter hoc sumunt oc-
casione delinquēdi z vilipendiū p̄ri-
tiōis. nō min⁹ tñ h̄ asserere oportz ne
p̄ p̄ritū aliq̄ sumāt occasione desperan-
di. Horribile em̄ ē: imo derogare vi-
detur efficacie hui⁹ sacramenti q̄ so-
lum cōtritus cui iā p̄ritā dimissa sūt
possit digne accedere. z q̄ eius vir-
tute non valeat etiā remissio de no-
uo p̄ctōz fieri. qz licz p̄mū plurimū
defuiat ad reuerentiā sacramēti: tñ
h̄ secundū de attritiōe nō excludit a
sacramento eucharistie: vt supra pa-
ruit. Deseruit etiā ad magnā cōmē-
dationē diuine iusticie q̄ cōmendat
in tam frequēti peccati destructiōe:
cum semp parat⁹ est p̄ctm destruere
p̄modo ex p̄re hoīs non remaneat
qui penitentiā attēptat vel cōtēnat.
h̄ ad eam aspirat z veniā petat vt in
attrito p̄supponit.

Declarat secūda pars z est
articulus secūdus: declarās
magis in speciali q̄ attritus
non incurrit sepe mortale of-
fensam celebrādo aut cōican-
do: licz non cōsequat effectū
sacramēti.

¶ Erum q̄a difficile apparet
sustinere hanc p̄fatam do-
ctrinā vt celebrās z solū at-
tritus seu etiā latens digne valeat su-
mere z accedere: p̄pter hoc q̄ cōmu-

nis doctoꝝ z ecclīastica traditio so-
nat q̄ solū virtute p̄ritiōis fiat re-
missio p̄ctōz. Scor⁹ etiā lz dicat q̄
virtute attritiōis bñ circūstātionata
fieri possit remissio p̄ctōz: tñ dicit h̄
fieri in vno tñio a deo p̄fixo: q̄ tñi-
nus etiā nobis ignor⁹ est an includa-
tur in ip̄a sumptiōe eucharistie: seu
actuali p̄fessioe: vel in aliq̄ tpe anni.
Ideo si h̄ doctrina q̄ iam tradēda ē
posset sustineri. s. q̄ attrit⁹ solum nō
caret nouo p̄ctō mortali sumēdo en-
charistiā q̄uis nō p̄sequeret ei⁹ effectū
sic ei adhuc p̄suaret reuerentiā debis-
tusq̄ honor sacri. p̄ q̄ vt p̄m: suz est
h̄ insudat doctrina. Et qz quorūda
opinio h̄ affirmare n̄tīf: lz aliena sit
q̄si a cōi doctrina: videndū ē de am-
boꝝ snia. Nā q̄ attrit⁹ tñ nō incurrat
nouū p̄ctm mortale vbi celebrat: aut
als q̄ accedit lz n̄ p̄sequit effectū q̄ re-
missio ventaliū z mortaliū aut gra-
tie augmentū. pbāt p̄ h̄ q̄ nō est de
necessitate hui⁹ sacri vt sub peccato
mortali qlibet sumēs sacm: effectū
ac si habeat p̄cipe. qd ptz. qz nō sem-
per in quolibet viro iusto lz effica-
ciam: ita q̄ aliq̄s iust⁹ p̄t sine nouo
p̄ctō mortali sumere absq̄ effectū. q̄
videt q̄ etiā ab aliq̄ disposito ad ius-
ticiā si nō sit actu iust⁹. Primū ptz
p̄ doctores in. liij. dist. xij. an h̄ sacm
habeat efficaciam in qlibet viro iusto.
Vide Bonanē. ibidē q̄ dīc q̄ vīr ius-
tus recipit efficaciam sacri si s̄ debite
p̄parat ad māduationē spūalem: q̄
p̄paratio p̄sistit in motu fidelis z cha-
ritatis. ita q̄ tales mot⁹ non sint di-
stracti p̄ cogitatōes extrinsecas z ena-
gationē mētis. vñ si ex quodā torpo-
re vī ex distractiōe nō se in illis mot⁹
bus exercet non recipit tantū hosp̄

Replika in tractatuz erroneum

tem cū honore et reuerentiā q̄ decet: iuxta doctrinā apli. j. Cor. xj. Pro-
ber seipm hō rē. Vñ etiaz nullā aut
modicā reportat efficaciaz q̄uis nō
incurrat mortālē offensaz. Item ex
alio casu hoc p̄iungere pōt. qz em̄ ve-
nialia nō dimittunt nisi p̄uita: eo q̄
cū ex actu n̄ro p̄missa sunt: etiam ex
actu n̄ro sunt delēda. et distract⁹ ta-
lis nō cogitat de eis: tantū nō p̄terit-
tur. q̄ recipiet sac̄m sine effectu: scz
dimissio de venialiū: et tñ sine mortali
offensa. Itē mltā ibidē deducit Bo-
nauē. ad h̄ defuieria: q̄ causa breui-
tatis omittunt. Soluz videam⁹ de
alia via: an p̄ualere valeat q̄. s. mor-
talē offensionē incurrat attrit⁹ et nō
p̄rit⁹ accedēs. qd̄ em̄ ita sit videt ar-
gumētatiue p̄ argumēta et rōes do-
ctoꝝ in q̄dne q̄ q̄rūt: an efficacīa ha-
beat in aliquo pctōre q̄ ē in mortali
pctō. vbi cōiter p̄cludit q̄ non: eo q̄
sac̄ralis māducatio p̄supponit spū-
alem q̄ sit p̄ charitatē. quā qz attrit⁹
nō hz vt hīc p̄supponit. iō solū susci-
pit sac̄ralē. Et cū h̄ sac̄m nō ordina-
tur ad sac̄ralē sūptōez tñ. ideo dero-
gat veritati sac̄i qui ipm sine effica-
cia estimat suscipe. Et qz sic deroga-
re nō est absq̄ pctō. ideo p̄rit⁹ sine
noua offensa nō p̄t solum sac̄raliter
sumere. Et si altera ps obijcit q̄ sic
etiā iust⁹ nouā icurreret offensā q̄ so-
lū sac̄ralē sumit vt p̄missū ē. R̄ndēt
illi q̄ sec⁹ sit de iusto et de attrito so-
lū. iust⁹ em̄ p̄ pri⁹ ē incorporatus corpi
mystico. vñ non tñ derogat veritati
sac̄i sic attrit⁹ solū q̄ nōdū est incor-
porat⁹ corpi mystico xpi. patit̄ entz
iust⁹ solū distractionē et erogationē
mētis ex q̄ enenit vt a carbone igni-
to q̄ est xps i sac̄o: iuxta Dam. Ju-

stus non recipit calozē et charitatē:
cū maneat sicut ille q̄ hz oculos ap-
tos ad sensibile et tñ non sentit se vi-
dere p̄t distractionē mētis. Plura
alia p̄nt deduci ex dictis doctoꝝ ibi-
dem. S3 qd̄ in hac pte sentien dū sit
ē aduertēdū q̄ qz vt p̄missū ē solū
modo dei reuerētia hīc q̄rit. iō vtrā
q̄ via p̄babilr sustineri et defendi p̄t.
videt̄ q̄ attrit⁹ aliq̄s p̄sequat̄ effect⁹
aliquos: licz non oēs ex p̄ceptōe sa-
cramēti. et q̄ aliq̄s nullū p̄sequat̄ ef-
fectū nec tñ incurrit p̄t h̄ mortales
offensaz. Pro cui⁹ intellectu aliqua
sunt aduertēda ex pte attriti celeb̄a
tis aut cōicantis. Nā ex pte attritio
nis si q̄rit de origine: dī q̄ orit̄ a no-
bis. nec expectare oportz spālē infu-
sionē a deo p̄ter illā quā pctōr acce-
pit ex lumie fidei: vt sic locū habeat
Qui creauit te sine te: non iustificā-
bit te sine te. Et si dicat. tñ apl⁹s di-
cit. Nō sum⁹ sufficiētes a nobis co-
gitare aliqd̄ a nobis q̄si ex nobis rē.
ij. ad Cor. iij. R̄ñ. q̄ hoc etiā verifi-
cat̄ hīc. qz he cogitationū mor⁹ non
sunt a nobis tāq̄ ex nobis: s3 hēm⁹
ex lumie fidei. It̄ nobis em̄ et ex no-
bis esset attritio et detestatio. sic pl̄t
habuerunt q̄ etiā cognouerūt pctā
cū detestatōe: eo q̄ vilificarēt hūitēz
et etiā indignos et vitupabiles redde-
rēt ad virtutes morales. vñ et merito
puniēda a legislato: ibi. Sed hīc er-
rant ex naturali lumie intellect⁹. no-
stra aut̄ est ex lumie fidei et dei suffi-
ciētia. Coipō em̄ q̄ pctōr ex motu fi-
dei cognoscit pctm suū cū motu do-
loris: puta qz offensū dei creatorz
et redēptoris iam pctōr incipit atte-
ri. Si vō querit̄ de numero motuū
tam fidei q̄ doloris ad debitā attri-

tionē. et an maior debeat esse in vno
 q̄ in alio. et an aliquid mereatur. et
 quomō differt a cōtritione. Dicitur
 ad primū q̄ ad minus septem mori
 dolorosi requiruntur. Ita q̄ primus
 est qui tactus est. s. mori fidei. Et si
 querit de subiecto illius motus vn-
 de causat: dicit q̄ tam a volūrate q̄
 ab intellectu. Ita q̄ quia ex fide pec-
 cator cognoscit peccatis suis offen-
 disse deum et creatorcin: ac egisse cō-
 tra legem diuinā. vnde reatum sup-
 plicij eterni et amissionē vite eterne
 incurrit. Cogitatq̄ multos esse pec-
 catores in inferno quibus deus nō
 p̄stitit spaciū penitētie. nec tot pec-
 cata cōmiserunt carnalia et spiritua-
 lia circa indignas eucharistie sum-
 ptiones et alia scelera sicut ipse. cogi-
 tatq̄ super dei vīdīctam in p̄ximo
 sibi imminēte: sicut et alijs contigit.
 Ista omnia sunt acti intellecti. Tūc
 si vult penitere: tunc cogitat sup̄ mi-
 sericordiā dei: qui paratus est omni
 hora recipere dolentē. et tunc volūtas
 quia imperauit intellectui vt p̄missa
 cogitat et. imperat etiā sibi p̄p̄i im-
 pceptibiliter vt p̄dicta detestetur. Et di-
 co impceptibiliter impari. quia ho-
 mo tunc nō p̄cipit quid intellectus
 et quid volūtas agat: non valens in
 illis distinguere. S; nos ponimus
 ad sciendū de subiecto illorum mo-
 tuū iuxta quesitū cōcludere qd̄ in
 p̄missis consistit primus motus attri-
 tionis. Secundus motus iterum su-
 per intellectū et voluntatem est q̄ in-
 tellectus distincte ruminat tam pec-
 cata q̄ etiam grauitatem. et volūtas
 mouetur in sua volūtōe et detestatio-
 ne eorūdem peccatorū et cognitorū.
 Tertius motus est tristitia mentis:

que sequitur cognitionem peccatorū
 distinctam et eorū volūtōē seu de-
 testationē. Quartus motus est cō-
 placētia de huiusmodi tristitia. q̄a
 enim percipit se tristari de peccatis:
 tunc complacet sibi de illa tristitia
 eo q̄ per eam sperat sibi peccata di-
 minui ex illo p̄phetico. Peccator in
 quacūq̄ hora ingemuerit. omnium
 peccatorū eius non recordabor. Quintus
 motus est q̄ cum illa spe habet et
 morē propter dei reuerentiā: timēs
 q̄ non tantū doleat et detestetur quan-
 tus deberet in cōspectu dei. vnde vt
 ampli⁹ dolere valeat et in seipso vī-
 dicare mala propter sacramenti re-
 uerentiā: tunc cōfessionem sacra-
 mentalem facere p̄ponit: et habetur
 sextus motus. Verū hīc danda est
 distinctio circa celebrantes et cōmu-
 nicantes. Sunt em̄ celebrantes qui
 celebrare tenentur: et alii qui non.
 Item qui celebrare tenentur alii
 habent copiam confessorū: alii nō.
 Item qui habent copiam confessoris
 etiam discreti: alii tamen potius
 vellent ex deuotiōe vel securitate
 alteri cōfiteri. De illo ergo qui tene-
 tur celebrare et habet copiam cōfes-
 soris etiam si indutus est sacris ve-
 stibus et recolit se de aliquo morta-
 li: tenetur cōfiteri. nec sufficit attri-
 tio et p̄positum cōfiteandi. et si non fa-
 cit peccat mortaliter. Si vō non ha-
 bet copiam tunc sufficit p̄positum cō-
 fiteandi et nō peccat: licet fortassis fru-
 ctum sacramenti nō percipiat. Et hīc
 est vnus modus in quo celebrās si-
 ne peccato mortali non cōsequitur
 effectus sacramenti. et etiam nō pec-
 cat mortaliter celebrando. De quo
 iam queritur: an attritus sine pecca

Replica in tractatū erroneuz

to mortali posset celebrare etiam si non consequeretur effectum sacramenti quo ad se. Si vero querit quid agendum ubi talis qui teneretur celebrare incepit missam et recollit de mortali et habet copiam confessoris. vellet tamen propter securitatem et devotionem libentius alteri confiteri: an sufficiat contritio vel attritio bene circumstantionata ut etiam non committat mortale non consequendo effectum et tamen celebrando: Respondetur quod si talis qui missam non incepit: est tamen indutus non habet illam copiam propter aliquam causam confessionis: potest differre confessionem. et similiter ille qui incepit missam. et hoc secundum Ricch. in. iiij. dist. inc. xvij. Ita tamen quod prius sit confessus in tali anno. quia aliquis sic posset per totum annum differre et expectare. Et idem intelligitur ubi ex tribus periculis unus accideret. quod scilicet nisi celebraret talis: tunc generaret scandalum in suam personam vel scandalum in populo seu ubi interruperet officium missae iam inchoatum vel inchoando subito. Unde sufficit in talibus propositum confitendi: et ita sufficit quod non incurrit novam offensam mortalem celebrando etiam si ne perceptione effectus propter mentis distractionem et indispositionem. Secus autem de eo qui non teneretur celebrare. quia talis etiam quantumcumque contritus et attritus absque confessione non debet celebrare: secundum sanctum Bonaventuram. in. iiij. dist. xij. et glo. in. c. de homine. de celebra. missa. et. xxvj. q. vj. qui recolum. Idem applica ad communicantes solum si in transitu potest desistere sine scan-

dalo persone vel populi: tenetur prius confiteri ubi recollit de aliquo peccato mortali: aliter non. Et sic habet de conditioib⁹ celebrantis et communicantis de quibus distinctio in premissis tangebat esse loquendum. Et tunc sequitur sequitur septimum motus secundum Scotum. in suo iiij. dist. xij. in questione: an actus penitentie requiritur ad delendum mortale sit actus virtutis: quod certos tangit motus in numero quinquagesimo. hic autem ponunt septem: ut eo efficacior sit ipsa contritio: cum et cōis modus celebrantium et cōcantium ut super confidentiam spei timorisam cōfiteantur. et est motus gaudij de ipsa tristitia habita super peccata premissa. et generatur ex complacencia et spe obtinendi veniam per suam tristitiam.

Quid ex premissis conclusivetenendum sit: est articulus tertius in hac materia.

¶ Vid ergo summarie tenendum sit per conclusionem ex premissis: notandum est quod in hac materia expedit finire primo differentiam inter dignum et indignum ac idoneum huius sacri preceptoris seu celebratores. Et dignus dicatur ille in quo habet sacramentum huiusmodi efficaciam. Indignus qui in. xxij. modos quibus indigne sumit in aliqua communione prebendit: ut patebit. Idoneus licet non dignus nec totus indignus est quod si mortaliter non peccat celebrando aut sumendo: lyventialiter aut graviter peccat. ubi effectum sacri non percipit. De premissis ergo censet dignus confiteri qui est in gratia qui est vita aie: que etiam necessario presupponit ad dignam suspensionem huius sacri per quas anima reficit sicut vita corporalis per verum cibum corporalem. Bonavent.

c. iij.

In. liij. dist. xij. Omne effectū quē fa-
cit cib⁹ corpalis ⁊ pot⁹ ad vitā corpa-
Note de ef. lez: facit hic cib⁹ ad vitā spūalē. Jo.
fectib⁹ sacri vi. Caro mea vere est cib⁹ ⁊c. Vñ qz
in iniment: iste panis ē pñct⁹ diuinitati: est sic
bus digne, carbo ignit⁹: iuxta dñm Sco. in. liij.
Ideo tā grām q̄ charitatis virtutes
p spūali refectiōe pmo cōfert. Et si
dicat tñ pñ habet vitā gfe p veram
pñtionē: quō g pfert: hñ. q̄ grāz i-
habitātē excitat i actū amoris igni-
ti pñctiōne carbonis igniti: cuz
amor nō possit ēē occlusus. Et q̄a ci-
bus delectat. tōo aia ex tali refectiōe
delectat. et tāto ampli⁹: q̄nto feruor
amoris ampli⁹ excitat. vñ quidā inc-
brant a dulcedine bonitatis diuine.
Secūsus effect⁹ ē q̄ p talē amorē fer-
uorē virtutes oēs infuse augent. sic
etiā p cibū corp⁹ restaurat qd quoti-
die depdit. vñ remittunt pñtā venia-
lia q̄ minuit seruorē charitatis: ⁊
etiā plura ⁊ pauciora: fm q̄ hō ma-
gis vñ min⁹ se disponit. Quart⁹ effe-
ctus q̄ pñtā mortalitā oblita si insūt
remittunt. Sz q̄ illa sunt: no. Peñ.
de pal. in. liij. dist. ix. q̄ talia pñt esse
triplicia. qz vel oblita post debitam
diligentiā. vñ oblita nō post debitā
diligentiā: s̄ post fragilit. i. sue fragi-
litate possibilē. vñ oblita etiā non
post diligentia fragilitate possibilē.
qz si illā adhibuisset recordat⁹ fuisset
Prima remittit p dignā sup̄tōez ⁊
meret eā bñ in pñctis effectib⁹. Se-
cūda remittunt. s̄ qz nō fecit debitā
diligentiā: ideo secūdo celebrādo nō
peccat: s̄ nō erit sibi meritoria ad al-
tiorē gradū glie p respectū ad altio-
rem gradū gfe. qz illū nō pcepit. Et
hic notat itēx vii. casus in quo pñn-
git celebrātē aut sumentē nō pecca-

re: ⁊ cū hoc effectū sacri nō psequit:
de quo iā nra speculatio vsat. Pec-
cata ḡ notabilia q̄ sunt in tertio mō
vbi videt⁹ pñtēs nō adhibuit diligē-
tiā possibilē hūane fragilitati: s̄ fuit
negligēs in discutēdo. ⁊ vt Rich. li.
mitat in. liij. dist. ix. si adhibuisset di-
ligentiā fm hūanā fragilitatē fuisset
peccati mortalis recordat⁹. talis su-
mēdo peccat mortali: q̄ntis igno-
rans sit in mortali. Vñ si talis ha-
beret ppositū meli⁹ deliberādī ⁊ di-
scutēdi exposit sup pñtā ⁊ illa pñtē-
di: tūc videt⁹ ipm nō peccare morta-
liter sumēdo: l3 grauit⁹ peccaret et
effectū careret. ita q̄ ad illā delecta-
tionē hñet aliqd inductiū rōnabi-
le. vel ppter nimis occupationē con-
fessoris ex multitudine cōfiteñtū ⁊
hoc cōfessor reuelaret: vel aliqd ali-
ud rōnale illud mouēs. Quint⁹ ef-
fectus est pseruatio a futuris pecca-
tis. ⁊ hoc quia spūaliter roborat et
am contra diabolu. vnde illud. Pa-
raſti in cōspectu meo mensas aduer-
sus oēs q̄ trib. nos. Et sic habet no-
ticia eoz qui digne accedūt quo ad
pceptionē effectū sacramēti. Quo
ad digne sumētes qui sunt: dicam⁹
non excedēdo terminos quos posue-
runt patres. Indign⁹ est omnis nō
adult⁹. ois infidelis. omis mēte non
pñctus. omnis nō ieiun⁹ nisi necessi-
tas excuset. ois in deuor⁹. ois mira-
culosa apparitōe phibitus. omis in
cōscientia mortali existēs. omis nō
cōfessus. vide tamē de hoc inferius.
omnis in cōuersatiōe aliquo crimi-
ne notat⁹: vt hystrionib⁹ ⁊ huiusmo-
di: nisi post pactam penitentia ⁊ nō
cum alijs fidelibus. Item omis cor-
pore imūdus etiā nocturna pollū-

Qui censet
tur idigne
sumē. et sūt
i nūero. 22.

Replīca in tractatū erroneū

tionē: nisi post. xxiij. horas. nisi ante medīā noctē accidissz z nō ex causa peccati mortalis. omnis qui non tēpore debito z a ministro non idoneo recipere veller. z sic omnis q̄ non est viator. vnde spiritib⁹ apparētib⁹ in assumptis corpibus nō debet dari. Omnis irregularis. omnis interdictus. omnis suspensus ab excoꝛcutione eoz que sunt ordinis. Omnis symoniac⁹. scismaticus. excoꝛmunicatus. degradatus. Omnes isti licet conficere valeant si sunt rite ordinati: tamen i damnū suū z alioꝝ fautoꝝ exequuntur. In viginti duo modi taguntur a doctoribus: z sparsim habent in eoz scriptis. iij. senē. p̄cipue dist. ix. Et quia in his non comprehenduntur attriti sacerdotes z ceteri communicantes attriti attritōe bñ circūstātionata. id tales nō sunt censendi velut indigni p̄ceptores. nec etiā digni put in ope sermonū circa tertīā p̄tē opis fmōe. iij. in trib⁹ fmōib⁹ declaratur. In quib⁹ casibus q̄ longū esset singula recitare z declarare. ideo ad p̄sens omittim⁹. tñ de duob⁹ ad nostrū p̄positū deferuentibus: vt p̄ peccatis mortalibus irretitos z illegitime cōfessos aliquid dicam⁹. Et p̄mo in q̄stione in q̄ doctores querunt: an hoc sacramentū habeat efficacīā in aliquo qui est in pctō mortali: Rñ. fm Bonauē. in. iij. dist. xij fm soꝝ cōmunē z generalē institutionis rōnē hui⁹ sacramēti: cum solum datū sit in cibum illis qui sunt de corpore christi mystico: prout sunt existētes i charitate. ideo dicere aliter nō possum⁹. Verum cū dei largitas nō sit artanda qñ aliquādo faciat z possit facere omnis peccati re

missionē: qd etiā omnes theologi asserunt. Ideo nō potest cōcludi q̄ attritus celebrās nouā incurrat offensam mortale sicut alij supra enumerati int̄. indignos celebrātes aut sumētes. Super eo etiā q̄ non cōfessus sit de numero indigne sumētum est declaratio sup̄ius in secundo articulo q̄si circa finez posita. vbi datur distinctio inter celebrātes: cū aliqui tenētur ad illam: aliqui non. quia vt Aureo. dicit. Sacerdos pro chialis z religiosus qui extra suum ordinē non valet cōfiteri in via existens possunt celebrare cum cōtritione z p̄posito cōfitendi. Qd quidem verū est quādo nō posset desistere sine admiratione alioꝝ: aut quia celebrare tenet. Et idem dicit de eo q̄ volens cōmunicare recollit corā sacerdote celebrāte aliqd mortale nō confessum legitime q̄ potest cōmunicare cum p̄posito cōfitendi z cōtritione z transeunt tales in numerū digne celebrantū z cōmunicatū: vel saltem si nō digne tamē nec etiā indigne put cōmunicāt absq̄ cōtritione z cōfessione. De his etiā viginti in numero qui censent indigni dant etiā distinctiones a doctoribus: quas p̄videns lector in scriptis doctoꝝ sup̄ iij. vbi de sumētibus hoc sacramentū tractāt. dist. ix. inueniet. Tñ ad nostrū p̄positum redeūdo: dicamus de his qui non digne nec etiā indigne celebrāt ad nouam offensam mortale: possunt tamē celebrare tāq̄ idonei in utilitatē quidem alioꝝ: non autē suam. vt supra tactus fuit de occulte malis: lz nō ita sit de manifeste malis. vt sunt heretici. scismatici. symoniaci. notorii fornicarij zc.

Et dat tale documentū q̄ oēs illi q̄ celebrando non incurrunt nonā offensam mortales: licz venialiter aut graviter peccant. z tenent celebrare isti tales. quia non censent indigni totaliter. vt ex numero pcedentū patet. Idonei possunt cēseri z hoc p̄neis licz nō cūque per respectum aliorū vīuorū et dignis p̄ce. defunctorū quibus p̄desse poterunt p̄torib⁹ sac̄. vt supra tactum est de occulte malis mēti.

Dum tamē sint attriti z cōfessi: si copiam habent idonei cōfessoris modis supra declaratis. licz p̄ respectū sūp̄si⁹ p̄ceptio sacramēti non causat aliquem effectum in eis: loquendo de effectib⁹ sacramēti supra enumeratis. Et si queritur de causa cur non valeant percipere aliquem effectum: cum tamē sint attriti z cōfessi modis p̄dictis: Respondet q̄ huius causa est q̄ celebrando peccat licet non mortaliter: tamē grauius et sepe enormiter ac venialiter. Vnde ratio de peccati noui non sit remissio aliorū venialium. nec etiam mortalium obliuorum zc. Item nota q̄ hic loquimur de celebrantibus tñ: z non de alijs cōmunicantibus: qui solum p̄ se z non pro alijs vīuis z defunctis sumūt directe. vt tamē celebrans facit. Secundū documentū est declaratiū p̄m̄i. Nam si querit̄ qui sic censent celebrare modo p̄dicto: Respondet q̄ ex varijs casibus contingit huiusmodi celebratores. Nam quidam defectū patiūt̄ circa debitam diligentiā faciendam erga examen p̄sciētie in peccatis mortalib⁹. quā quidā non faciunt licz faciāt diligentiā eorū fragilitati possibile. z remanent plura vel pauca morta-

lia oblita que non remānissent oblita si debita diligentia fuisset facta super discussionem cōscientie. de quibus vt supra tactum est scdm̄ Def. de palu. distin. ix. sentūt doctores q̄ non peccant celebrando. nec tamen merentur scilicet effectum sacramēti percipere. Item quidam patiūt̄ defectum ex parte cōfessionis. Nam licet copia discreti cōfessoris a sacerdote possit sepe haberi: vellet tamē cōfiteus non solum habere discretū sed etiam sibi idoneum z securū ad denotiōem augēdā: ita q̄ ea de causa differt suam cōfessionem et celebrat attritus: p̄sumitur q̄ parū aut nihil consequat̄ in effectibus sacramenti. z tamē non dicimus eū peccare mortaliter: licz grauem incurere valeat offensā propter graue veniale. Similiter religiosi in via existentes. quia extra religionem suam cōfiteri non valent: z sepe tenent celebrare ne aliquā notam aut suspitionem apud alios incurrāt si attriti sunt. Idem iudiciū de eis sicut de alijs.

Contra secundā partē tractatus aduersarij: in qua per auctoritates sanctorū defendere nitit̄ suū errorem.

¶ Et cum aduersarius in secunda parte sui opusculi nititur per sanctorū dicta suū defendere errorem: illa non sunt propter simplices omittēda: ne per ignorantiam seducatur. Ideo aduertenda sunt aliqua ex quibus omnium aliorum que inducuntur: solutiones patere possunt.

Replica in tractatu erroneum

Positio erronea aduersa-
rij posita in hac secunda parte
sub littera E.

q. Hod in sacramento altaris
conditio actualis vel habitu-
alis debz existere: dicta do-
ctoꝝ subscripta firmare videtur. Et
primo doctor xpianissim⁹ Johānes
Gerson: qui dicit. In omni adorati-
one sacramenti altaris subintelligi-
tur conditio ista vel similis. si cōse-
cratio rite et debite fm institutionē xpi
fuerit celebrata. Nec pinde adorans
alienus est ab ydolatria: q̄uis cele-
brās esset in culpa. Nec ille in regu-
lis moralibus de sacramento eucha-
ristie littera. C.

Responso lectoris prima.

E +

q. Nam impetūter in suis de-
fensionē adducit dictū hu-
ius doctoris aduersarij:
ptz inueni causam motiū hui⁹ di-
cti Gers. Nam qz excusare vult ado-
rantem ab ydolatria casu in quo ce-
lebrās nō psecrasset dicit merito: sic
et q̄libet alioꝝ doctoꝝ talē excusaret.
Qd qz in oi adoratiōe hui⁹ sacri sub-
intelligit p̄ditio ista vlt̄ s̄ilis. si p̄se-
cratio rite et debite facta est. Ideo ado-
rans alien⁹ manet ab ydolatria vbi
celebrās nō psecrauit rē. Et quātūz
hec aliena sunt. a mente aduersarij:
ptz oi itelligēt. Nam nō dicit Gers.
qz oi loco et tpe eucharistia sit sub cō-
ditōe adorāda et sumēda: nisi cert⁹
sit adorās et sumēs p diuinā illumi-
nationē de vera ibi existētia xpi cor-
poris vt aduersari⁹ autumat. s̄ loq̄t
de vna p̄ditōe subintellecta et p̄phēsa
in fide adorātis. nō in actōe adorari
tōis. vñ vtiq̄ terminio subintelligēdi dū

dicat subintelligit. sicut etiā in mlti-
tis scripture passib⁹ sp̄ expedit subin-
telligere aliqd qd est subintellectus
seu inclusū in tali snia. sic etiā xp̄us
vbi dixit de eodē sacro. Qui mandu-
cat hūc panē viuet ieternū. subintelli-
git de manducatōe spūali p̄ fidē. in-
tra illud Aug⁹. Crede et manducasti
p̄ quā incorporat corp⁹ mystico. Que
aut sit ista p̄ditio subintellecta in fide
adorātis: s̄ p̄ter exprimit Gers. enz
dicit. si p̄secratio rite et debite fm in-
stitutionē xpi ē celebrata. vbi loquit̄
de p̄ditōe p̄secratiōis quā in sua ado-
ratiōe fidelis subintelligit. supple fuis-
se factū. eo qz si sciret oppositū neq̄-
qz adoraret. vñ dicit qd excusat vbi
p̄secratio nō ē facta quā subintelle-
xit eē factā. Remittit etiaz hic lector
ad p̄cedētia q̄ in p̄mo documēto cō-
tra titulū q̄stionis ab aduersario for-
marū tāgunt. vbi de triplici p̄ditōe
p̄secratiōis Gers. tāgit. vt p̄ ex vbiis
dū dicit. si p̄secratio ē rite et debite facta.
et nō loq̄t de alijs duab⁹. put aduer-
sari⁹ p̄ditōez i adoratiōe fuādā q̄ dē
p̄ditional adoratiō: inuoluit p̄mētez
Gers. iō false icedit decept⁹ ex t̄mi-
nis nō sane intellectis. Dicunt ei p̄di-
tōes p̄secratiōis sine q̄b⁹ p̄secratio fi-
eri nō p̄t. vt sūt debita materia et de-
bita forma supple verboꝝ sacraliū.
Cōditōes p̄secratiōis vt sit rite ordina-
t⁹ et hēat intēdēz p̄secratiōis actualē vt
hūualē. Cōditōes adorātis vt recta
fide adorat et sumat supple p̄secratiōe
factā quā ex hitu fidei p̄suppōit. vbi
necia ē actual p̄ditio apponēda sup
veneratiōez aut sūptiōez sacri qz tūc
illā apponat. Qñ qñ necia ē patuit
s̄. in appologis hui⁹ op̄is in casib⁹
plurimis et etiam alijs que accidere

in similib⁹ possent. vt qñ appareret
in figura non cōsuetā: s; aliena p̄ter
speciē albā panis vt nigrā v; rubea.
tūc em adorās se recolligere debet:
an videlicet ex illusiōe aliqua p̄tinge
ret talis apparitio et non precipitan
ter ageretur in sua adoratiōe. Hoc
ideo addidit q; aduersarius non con
siderauit Berfonē in illo casu que
imediate ponit in regulis moralib⁹
post illū quē allegauit ac tā declara
tam suā. Hic em Berfon mentio
nem facit de cōditionali adoratiōe
sub tali insolita forma sacramti vbi
appareret. nō aut locut⁹ de ea in hac
suā ab eo allegata. Dicit em Berf.
Apparēte figura circa sacm alia a
figura solita panis et vini non cōue
niūt sacm sumi s; illa forma. neq; si
ne p̄ditōe simplicita vel explicita de
bet adorari. Ecce qđ hic loquit⁹ de
cōditionali adoratiōe. non autem
p̄tis.

Bant documēta super plu
ra que aduersari⁹ deducit A
littera. E. vsq; ad lrām S. in
expositiōez auctis Berfonis
quam allegauit.

Ad q; aduersari⁹ expost idu
cit i expōnē auctis Berfo.
quā allegauit patēt oia ef
se frivola sicut et fundamētū qđ ex
posuit. Verū gaudeo sup hoc q; nō
censere p̄ aduersarius heretic⁹ licet
errauerit: put etā Aug⁹. fecit dum
dixit. Errare possum: heretic⁹ eē nō
possum. q; videlz parat⁹ erat sp̄ sane
adherere doctrīne: cū p̄tinacia in er
rore solū facit hereticū: quā p̄tinaci
am aduersari⁹ hic oīno recusat duz
scit. Dicit doctoris intelligētia h; es.

se videt versori expositiōe salua. cor
rector: s; hui⁹ expositiōis si inepta et
a veritate exorbitans innēta fuerit.
q̄re estimo q; p se in suis expositiōi
bus dubitauerit: cōpillant tñ vt ali
orū pariter sentēcias audiret. s; hoc
quo ad suā psonā: licet quidā aliq ad
ignē se obligare aduersum me non
erubuerūt. Hic p̄inde p̄ suā exposi
tione esse non sanā dū dicit q; Ber
fon intellexerit vniversali p̄pter si
gnū vniversale: dū dicit in oī. volēs
p hoc hīe p̄ditionē inclusā vel exp̄s
sam. non solū respectu hostie nō cō
secrate: s; etiam cōsecrate que tamen
non scitur esse cōsecrata ex renelati
one diuina et. Patet ex p̄missis q;
Berf. minime vti hīs termis. s. de
cōditione inclusā vel exp̄sa in ado
ratiōe respectu talis vel talis hostie.
s; simplr dicit q; in oī adoratiōe sub
intelligit cōditio ista: si cōsecratio ē
rite et. i. q; cōditio cōsecrationis sit
subintellecta ad hoc vt nō incurrat
ydolatriam in casu quo celebrās ho
stiam non cōsecrasset. Non autēz di
cit q; adorans debeat semper cōditio
nalit facē adoratiōez: put Berf. in
sequēti casu exp̄ssit vt supra tactū ē
cū etiā multū int se differat p̄ditōes
iste tres. s. p̄secratiōis. p̄secratiōis et ado
ratiōis: vt s. patuit. Patet etiā q; reliq;
saz p̄ sanos n̄ros p̄dicatores inuehē
do nulla fulciunt veritate. vt ex de
cimo documēto superius assignato
patet: que illa sint que a nobis p̄di
cantur. Et qđ dicit q; doctores sup
sine posuissent de adoratiōe condi
tionali et inutiliter papirū maculas
sent h iterū frivolu est: eo q; necessa
rio doctores de tali adoratiōe fece
rūt mētiōez p̄t varios casus i quib⁹

Replicā in tractatū erroneuz

seruāda est. nō autē dixerūt q̄ conditio p̄secratiōis sit cōditio adoratiōis vt ip̄e asserit in expositiōe imioꝝ. vñ ⁊ alia que p̄sequēter ex p̄prio ⁊ erroneo sensu dicit: eadē facilitate p̄temnunt: p̄cipue vbi exponit terminuz ly sub itelligit: duz dicit q̄ Gers. velt itelligē p̄ditionē i adoratiōe subitelligendā. ita q̄ sub adoratiōe cōditio ius legat actuali vñ hituali. qd̄ itez falsū ē: eo vt dictū est Gerson hic solū loquit̄ de p̄ditione p̄secratiōis ⁊ nō adoratiōis: put in sequenti suo articulo facit: vt supra patuit. q̄s p̄ditiones cōsecratiōis rite factas subitelligit adoratiōis ē factas dū al̄s nō adoraret. vñ ⁊ si non fuate sunt: dicit Gerson q̄ excusat ab ydolatriā lz celebratiōis grauit̄ peccauerit. Dñ quicqd̄ loquit̄ sub l̄ris E. de actuali vel hituali adoratiōe seruāda. Et etiā ore p̄ferenda nō defuit ad p̄ntē auct̄ez Gersonis. h̄ illas sic vt t̄gūt suam vbi necesse ē circa talē p̄ditionalē adoratiōem. Qd̄ etiā expost Gersonē adducit in regulis moralib⁹ sub l̄ra E totū p̄cedim⁹: h̄ non ad suū extoritiū sensū. Loquit̄ em̄ Gerson de duplici adoratiōe: absoluta ⁊ p̄ditionata. q̄ seruāda sunt in certis casib⁹. ita q̄ i casu quo q̄s absolute ydolū vel diaboliū transfiguratiū in angelū lucis adoraret sine p̄ditione q̄ talis peccaret mortali. sec⁹ si sub p̄ditione implicita vel explicita hoc faceret. implicita itelligit non ore exp̄ssa que cēsetur explicita. Et simile dicit faciendū sub l̄ra E. vbi lapis hostie simul exhiberē ad adorandū: que oīa alia sunt a mēte aduersarij: diuinū dicit extra hos vel quoscūq̄ casus cōtingentes in oī loco ⁊ tēpore esse en

charistia sub p̄ditione adorandā: nisi deus p̄ suā illuminationē aliter adoratiōē certificet. Expositio deniq̄ sua sub l̄ra itez E. sup hos imios Gersonis: ac p̄inde adoratiōis alien⁹ est ab ydolatriā. exponit q̄ nō est alienus ab ydolatriā q̄ oēm cōditionē excludit i sua adoratiōe. ⁊ q̄ reprobat eos q̄ absolute ⁊ sine cōditione siue hostia sit cōsecrata siue nō: adorāt hec oīa falsē impingit in Gersonē: duz non excludit in adoratiōe oēs cōditiones. imo p̄ditionē cōsecratiōis ē subitelligēdam in omni adoratiōe: ne adorans ydolatriā cōmittat: affirmat. Et illa subitelligit q̄n solū ex fide cōsecratā hostiam adorare intēdit. ⁊ secus. non tūc etiā intēdit quādo simpli ex tali fide adorat nō formādo p̄ditionalem adoratiōem: nisi necessitas p̄pter aliquē casum eū vgeret. Aliud qd̄ in fine adducit sub eadē l̄ra E. est sua excusatio q̄ a nobis acceptat. vñ a vitio heresis imunitis manet. sicut ⁊ illū quē doctores nominat ⁊ collectores sui tractatus erronei.

Allegat dicta quattuor doctoꝝ. s. Bonanē. Tho. Alexan. de ales. et quēdam actu regentē in quadā vniuersitate: quos etiā male intelligit vide sub l̄ra F.

Consequēter vbi allegat quattuor alioꝝ doctoꝝ dicta: aut etiā quadruplices canones cum suis extoritis et frivolis expositiōibus: facile est ad singla respōdere. Naz vbi allegat dictū Bonanē. q̄ adoratiōis hostia h̄z h̄c cōdit

F +

onē: videlicet si psecratio debito mo-
do est facta. vñ qz oēs accedūt cū cō-
ditōe ista. ideo pauci vel nulli i hac
adoratōe peccāt. Nec ille dist. ix. q.
vj. Post sub eadē littera exponit di-
ctū doctoris quē allegat. Sz ē rñsio
mirū qz aduersari⁹ nist ex h senten-
tia pditionalē adoratiōē in oī ado-
rante z sumēte seu etiā pficiēte pba-
re velle cū de tali adoratiōe nō facit
mētiōē: s; de pditionē psecratiōis quā
ex habitu fidei tenet adorans: cū vi-
delicet ex fidei habitu scit hostiā nō
esse adorandā nisi cōsecratio debito
mō facta sit. vñ etiā dicit qz pauci vñ
nulli peccant in hac adoratiōe: sup-
ple simplici quā faciūt oēs adoran-
tes nō exprimētes actualē cōditōē
de q paulo ante locut⁹ est. ppter xpī
aduersariū in casu quo i forma xpī
appareret. qz videlicet tūc actualis cō-
ditio exprinēda ē ab adorāte: eo qz
talis apparitio est incōsueta. vñ nō
pceptatē debz forma xpī apparēs
adorari. Cōsideratio aut hostie qz ē
cōsueta: ideo actualē nō oportz ap-
ponere cōditionē. Vñ si aduersari⁹
vult dicere qz lz excludat actualē nō
tñ hitualē pditionē: rñdē qz nō exclu-
dit illā hitualē quā adorās ex habi-
tu suo fidei psupponit: firmiter cre-
dens hostiā tantū nō rite cōsecratā
esse adorandā. Et si dicat. qd q i ca-
su vbi nō est rite cōsecrata: hñdē
ex vbi Bonanē. sicut etiā sup⁹ ex
vbi Gerſo. dictū est. qz adorās pro-
pterea nō peccat: eo qz oēs adoran-
tes cōditionē cōsecratiōis fuisse sua-
ram psupponūt. Vñ si intēto dicti
doctoris fuisset qz pditio aliq i adora-
tione fuisset apponēda: illā vñqz ex-
pressisset. nec adorātes sine cōditōe

exclusisset: pāt excusat dicēs qz pati-
ctimo nulli peccāt. s; potius dixisset
omnes peccāt qui sine conditōe ha-
bituali adorāt. aliquo modo expri-
mendo illā cōditionalē adoratiōem
put aduersari⁹ exposť nlmis extor-
tam z ab oī veritate alienā ponit cō-
ditionalē adoratiōē dīcēs. vide in-
feri⁹ qz talis pditio sit actuali vel ha-
bitualiter apponēda. Si sub hostia
hac vel alia xpūs ē sacramētalr eun-
dem adoro. si vñ nō est sub ea sacra-
mētalr: eundē vt in celo existit ado-
ro. De quibus vel saltem p similib⁹
verbis nulla mētiō fit a doctore alle-
gato. Patz itē falsitas cū dicit qz ta-
lis conditio ab eo expřsa sit actualit
apponēda: cum tamē doctor exclu-
dat illā actualē pditionē erga sacra-
mentū: licet non erga diabolū trāsfī-
guratū. Et itē falsitas ptz qz si do-
ctor voluisset qz habitualis ad mīn⁹
pditio in oratiōe esset seruāda: z non
retulisset illā hitualē conditiōē
super cōsecratiōē rite factā quam
adorās psupponit: vt dictū est. tunc
vñqz etiā actualē cōditionē que no-
bilioz in adoratiōe censet admisisset
z nō exclusisset. sicut etiā in cōsecrā-
te nobilioz est intēto actualis qz ha-
bitualis: licet hitualis seu virtua-
lis sufficiat: vt sepe tactū fuit. Cōclu-
dendo qz minime exposť sue inepte
extorē ac frivole expositiōes super
dictū allegatū Bonatiē. sunt aduer-
tende: cum ex fantastico suo sensu p-
cedūt. Sz solū habeat lector aduer-
tentia sup triplicē pditionē sup⁹ se-
pe expřsam. s. cōsecratiōis: cōsecran-
tis z adorātis. cum non excludam⁹
qn in adoratiōe sepe fieri possit cō-
ditio actualis vel hitualis: in casu

Replica in tractatū erroneuz

bus videlicet ptingentibus. ut supra ta-
ctū fuit. h. non omni loco et tēpore ut
adversarius p̄ndit. Nec etiam do-
ctor iste mētionē fecissz de huiusmo-
di adoratiōe: quomō videlicet adora-
res omnes p̄supponūt conditiōes cō-
secrationis rite pactas: nisi ut argu-
mētorū coactus fuisset: discutiēdū vi-
delicet de adoratiōe adversarij appa-
rentis in forma xp̄i: ut p̄z questioez
illam intueri. Nunq̄ autē aliquis
doctorū in suis scriptis reliquit hoc
qđ adversarius p̄ndit: scz omni lo-
co et tempore eucharistia esse sub cō-
ditiōe adorandā. nec de tali sic in ge-
nerali adoratiōe questioē vnq̄ mo-
uerunt.

Contra secundā allegatio- nē adversarij sub lra B.

B +

Idem est secunda allega-
tio ex sententia sancti Tho-
me in questioe ubi querit:
an fidei possit subesse falsum. Et dū
adversarius estimat solutionē eius-
dē doctoris sibi suffragari posse. Ite-
ruz false intelligit: eo qđ minime ad
sūū intentū loquat. qđ patz. Nā su-
per argumentū qđ deducit disputa-
tiue qđ fidei possit subesse falsum: eo
qđ adorans hostiā in aliquo casu nō
consecratā quam putat esse cōsecre-
tam. quia falsa est adoratio fidei tūc
suberit falsum. Hic istio doctoris hic
est contra adversarium. non p̄ eo qđ
dūm dicit qđ intentio adorantis est nō
velle simpliciter christum sub spec-
ibus haevel illas adorare: sed solū-
modo christum sub speciebus sacra-
mentalibus que tunc sacramētales cōse-
cratio est pacta. Unde sua adoratio

p̄supponit conditiōē consecratio-
nis fuisse factam dum: alis non ado-
raret. Et non dicit doctor qđ sub con-
ditiōe p̄pterea sit adoranda: sed dicit
qđ p̄pterea fidei non subest falsuz.
licet adoratio careat veritate quo ad
sacramētalem existentiā christi cor-
poris in tali casu. Et cōcorditer lo-
quit doctor sicut supra Berf. qđ ado-
rans p̄pterea non cōmittit ydolatri-
am: licet celebrans et non cōsecrans
graniter peccat. Et hoc eadem rati-
one. quia fidei p̄pterea non subest
falsum: eo qđ fidelis non nisi post cō-
secrationem rite pactam vult adora-
re. Unde iterum de conditiōe con-
secratiōis et non cōsecrans aut ado-
ratiōis sit mentio a doctore sancto
Patz et hoc ex verbis adversarij qui
dicit per se qđ ex verbis Thome. pa-
tet qđ corpus xp̄i est sub speciebus sen-
sibilibus si fuerit recte cōsecratum
conditionaliter: ut ad p̄positum lo-
quitur de conditiōe consecratiōis et
non adoratiōis. Item ut sepe dictū
est doctores solūmodo in casibz cō-
tingentibus loquūtur de conditiōi-
bus: ut etiam sequās dictum demō-
strat: dum allegat iterum Bonauē-
turam.

Contra tertiā allegatiōem sub littera H.

Concorditer cū Tho. iterū H +

loquit sc̄tis Bonauē. vo-
lēs declarari qđ fidei catho-
lice p̄pterea nō subest falsū: licet i ali-
quo casu qđ adorat hostiā nō conse-
cratam: eo qđ adoratiōi facte fm di-
rectionem et regulā fidei nunq̄ sub-
est falsum. Que autē sit illa regula
cum adversarius illam male intelli-

gat: apparet ex clara sensetia Bonauent. dū dicit q̄ regula est q̄ fides dicitat nihil adorandū esse p̄ certo nisi de quo habet certa cognitio. De eo autem de quo non habetur certa cognitio dicitur: fides q̄ hoc tale ē adorandū p̄supposita p̄ditiōe. Vñ omnis fidelis recte adorās hestiam p̄secratā adorāt sub ea p̄ditiōe: si p̄secratā sūt circa ipsam ea que ad p̄secratōez sunt necessaria s̄m institutionē xp̄i. et sic nunq̄ decipit nec errat. Hec ille in. iij. dist. xxiij. q. j. In quib⁹ verbis q̄rum aduersarius errat: volēs per hec verba p̄bare q̄ quilibet adorans debeat sub p̄ditiōe adorare p̄z falsitas ex multis. Primo q̄ docet. non dicit q̄ sub p̄ditiōe debeat fieri adoratio: s̄ dicit q̄ tūc quilibet recte adorāt q̄n p̄ditiōe p̄secratōis in necessarijs s̄m institutionē diuinā esse pactaz p̄supponit. et subintelligit ut verbis vtamur Gersonis. et sic etiam quilibet fidelis recte adorāt. nō q̄ ipse p̄ditiōalē habeat formare adoratiōe: s̄ q̄ nō adoraret si sciret illa nō esse pacta q̄ necessaria sunt ad cōsecrationē s̄m institutionē diuinā. vñ etiam sequit̄ q̄ adorās hostiā non p̄secratā in aliq̄ casu eo ignorāte p̄p̄tea nō decipit nec errat. Et loquit̄ pariter foris cum Gerson. sup̄ allegato vbi dicit q̄ in tali casu adorāns alien⁹ est ab ydolatria: s̄ celebrās sit in culpa vbi nō p̄secrat. Secūdo pat̄ falsus intellect⁹ aduersarij. q̄ si p̄ditiōnalis adoratiō esset factēda sp̄o loco et tpe: tūc non oporteret adorātez excusare a deceptiōe et errore: vt hic Bonauent. facit: seu etiam ab ydolatria vt Gerson facit. s̄ dixissent q̄ si fideles non volūt errare aut ydola-

triā p̄mittere q̄ tūc sub p̄ditiōe semper debeāt adorare q̄d minime fecerūt. s̄ solū casū exp̄sserūt an fidei subeēt falsum vbi fidelis hostiā non p̄secratam adoraret: asserētes q̄ non: eo q̄ adorātes semp p̄ditiōe p̄secratōis fuisse pactā p̄supponūt nō quo dicitur est. Tertio pat̄ falsitas ex ipsa regula fidei tradita a Bonauent. quā itez aduersarij sua frivola declaratiōe quā subinfert p̄ vba Bonauent. allegata: vt pat̄ ei⁹ intuenti p̄cessum male intelligit. Nam vbi doctor dicit s̄ sit reglā fidei q̄ nihil debeat adorari nisi de quo habetur certa cognitio: et q̄ illa q̄ carēt certa cognitio debeat adorari sua p̄ditiōe. manifestū est q̄ ita oēs i ecclia fideles faciunt: cū vt supra tactus est ea q̄ adorās non p̄t certitudinalit̄ cognoscere: vt vbi cām h̄et dubitādū an celebrās eēt sacerdos: vel an h̄et debitā materiā vñ in s̄cib⁹ casib⁹ in p̄hemio exp̄ssis. S̄z dubiū incidit vt vbi diaboli⁹ in angelū lucis se trāsformaret et adorari affectaret modis supra dictis: tūc adorās tenet actualē formare p̄ditiōe p̄missa oīoe et debita deliberatiōe. Et s̄c̄ fieri p̄t a sacerdote in multis casib⁹ supra i p̄hemio deductis et etiam ab alijs adorantib⁹ vbi dubitatio oriēt̄ sup̄ p̄ditiōes p̄secrationis aut cōsecratis non eēt rite pactas. Sed q̄ mens sit hui⁹ doctoris q̄ nō habeat certa cognitio sup̄ veritatē eucharistie vbi illa q̄tuoꝝ cōcurrāt. s̄ debita materiā forma: intentioꝝ ordo. seu q̄ semp sit sub p̄ditiōe adorāda: siue illa q̄tuoꝝ cōcurrant siue non. nisi habeat sp̄alis reuelatio diuina. s̄ asserere ē pessim⁹ error omnino militans p̄ veritatē sa-

Replica in Tract. erroneū

eramenti et dicta omnium doctorum. Unde quia iam nouissime in purckhausen hoc dictum de certa cognitione habenda in adoratione fuerat cuidam ex sacerdotibus obiectum quasi multum defueret pro opinione contraria. pro quo illa certa cognitio fidei ut intellegendam. quia videlicet de omnibus articulis fidei nisi in aliquo casu ut in apparitione insolita vel in alijs casibus suboriretur dubitatio in quo casu necessario habeat fidelis formare conditionem ne seducat ut ubi etiam deus autem dicit aliquem predicatorum famosum predicantem aliquid insolitum de quo dubitaret tunc sub conditione potest credere quoadusque fuerit ad plenum informatum. Immo in casu quo talis error predicaret et simplex crederet sine conditione animo obediendi fidei paratus tamen corrigi non errabit peccando mortaliter. Immo error talis sibi potest esse meritorius cum ex intentione opera iudicantur. c. cum voluntate de sen. ex. Item quia aduersarij tangit de certa cognitione habenda in adoratione erga id quod adoratur ut plenius suus error pateat ubi applicare hoc ad sacramentum nostrum quali quod id sub conditione sit adoranda eucharistia eo quod non possit habere certa cognitio de vera existentia ibidem corporis christi videamus quod ipse intelligat per veram cognitionem et certam habendam super eo quod est adorandum. Si enim vult quod etiam de facto credimus ita ipsum vellet ex supra habitis in prima parte opusculi quod non possit haberi certa cognitio de eucharistia nisi per revelationem. Non lumen fidei dicit non sufficere nobis ad cognoscendum veram existentiam christi corporis sub speciebus quantumcumque fiat

consecratio. eo quod ipsa consecratio potest habere impedimentum. est error pessimus contra omnem fidei efficaciam et doctorum dicta nullitas. et hoc ex multis deducitur. Primum quia licet circa consecrationem non possit contingere error et impedimentum ut ipse dicit hoc sepe contingere. quod tamen rarissime credimus fieri. In casu tamen qui fieret error. non propterea ecclesia nos obligauit ad conditionalem adorationem. sed obligauit nos ad credendum conditionem consecrationis. quod nisi illa sit rite pacta eucharistia non est adoranda ut sepe tacitum est. Item determinauit ecclesia ut dicta omnia sonant doctorum quod in casu quo consecratio non est rite pacta adorans tamen simpliciter et sine conditione credens eandem esse rite pactam. alienus est ab idolatria licet celebrans et non consecrans sit in culpa ex dictis Gersonis concorditer cum alijs. Item per falsitatem sine positum ut supra in prima parte patuit quod ad altius lumen. scilicet diuine aut angelice reuelationis supra reuelationem diuinam. ex lumine fidei nobis factam credentem astringere vult quod quod existit periculosum vix lingua explicari potest. tamen quia nullus doctor vel unquam asseruit: tamen etiam quod lumine fidei asseruit impossibile subesse falsum. tamen etiam quod cognitionem fidei asseruit esse certiore. omnia alia cognitione. eo quod et ipsius reuelationibus angelicis aut inspirationibus supernaturalibus presens falsitates et deceptions subesse contingit. Non reprehendunt spiritus in scripturis ad hominum se limitantes. tamen quia spirituale donum discretio spirituum computat. et probatur sunt iuxta optimi spiritus an ex deo sunt. tamen etiam quod in angelum luciferum sathanas sepe trasfiguratur. prout in prophetia tacitum fuit su-

per q̄bna dicit talis format rō Cui.
cūq̄ cognitōi p̄t sub eē falsuz illa co
gnitio pot̄e p̄ncipiū deceptōis q̄
illūinatōis. s̄ reuelatōib⁹ sup̄nālib⁹
z inspiratōib⁹ vltra reuelatōez sup̄
nālez fidei pōt sub eē falsuz. vt ex au
toritatib⁹ a p̄li inductis patuit. non
āt illūinatōi fidei qd a doctorib⁹
multip̄r pbat in. iij. s̄niaz di. xliij
In qdē d̄n fidei obiectū sit ita verū
qd ei nō possit sub eē falsuz. declarā
tes q̄ qz fides assentit p̄me veritati
p̄pter se. z sup̄ oia i credēdo z p̄ma
vitas nō pōt dicere nisi verū ergo
z fides nō pōt assentire nisi vō. ita
z in p̄posito p̄ma vitas cum dicit.
Hoc est corp⁹ meū z sacerdos mis
nister eadē vba in p̄sona pfert xpi
Iō z veraciter ibi corp⁹ xpi p̄o ver
ba p̄secratiōis existit nec aliū lumē
reuelatōis vltra fidei lumē in ado
rare. aut sumere requirit. tū vt d̄cū
est etiā in casu q̄ p̄secratio ex errore
rite nō eēt facta nihilomin⁹ fidei ve
ritas in adorare saluat q̄ solū p̄o cō
secrationē rite. pactā adorare nouit
quā z sue adoratiōi p̄supponit. Q̄
ḡ dicit aduersari⁹ ex v̄bis Bonauē
tu. q̄ nihil est adorandū nisi d̄ quo
certa cognitio habet. Etiā z nos sa
temur qz nec formā xpi i aliq̄ inso
lita appetitōe adoram⁹ nisi p̄o certaz
habitā cognitōnē vt sepe tactū est.
xpm aut sub solitaz nō insolita spē
panis eē p̄tentū p̄o cōsecratiōez rite
pactā certa fidei cognitio p̄ nob̄ dī
ctat. z iō sic xps venit adorand⁹ nō
p̄ditionaliter s̄ simplr nisi ali⁹ acci
deret casus vt sepe tactū ē plā dedu
ci possent q̄ breuitatē cā omittunt.

3 +

p̄ D̄st allegat terciū doctorem
alex. d̄ ales vide s̄b l̄to 3 i q̄
allegatōe putat sibi aduersa
ri⁹ suffragari. solutiōez doctoris Ale
x̄adri sup̄ q̄onez vbi q̄rit qd de eo q̄
credit corp⁹ xpi esse sub sacro qd ab

eo sumit z tñ nō est vbi dicit in solū
tione idē doctor. qd nō debz q̄s sim
pliciter credere sub illa forma eē cor
pus xpi. s̄ sub p̄ditōe si facta sunt
circa eā q̄ exigunt s̄z formā traditaz
a xpo z ab eccia hec ille. Vbi nota
qd p̄ terminū simplr credere velit i
telligere. i. nō h̄e respectū ad cōdi
tiōes p̄secratiōis. s̄ simplr dū eleua
tur hostia siue eēt p̄secrata siue non
velle adorare qd phibet a sc̄a eccia
s̄ v̄z sub p̄ditōe p̄secrationis facit
adorare. i. credē hostiā talē esse ado
randā circa q̄ facta sunt ea q̄ ad cō
secrationē requirunt. qd p̄z ex ei⁹ v̄
bis. dū dicit. si facta sunt q̄ exigunt
fm formā traditā a xpo z ab eccia
in q̄ tangit cōditōes p̄secratiōis fa
cte z nō exp̄mit p̄ditionalē adorati
onē eē faciendā. Pro q̄ fortissime
faciūt vba Scoti q̄ in suo. iij. s̄nia
rū dī. xi. in qdē d̄n in p̄secratiōe eu
charistie panis in corp⁹ xpi z vinuz
in ei⁹ sanguinē p̄uertant. vbi deter
minat p̄ Tho. q̄ etiā in casu q̄ sim
plex adoraret. accidens siue albedi
nē hostie p̄ sacro corpis xpi nō in
telligēs dīaz inf̄ accidēs. z xpi cor
p⁹ p̄tēru p̄p̄ea nō ydolatraret. lz vt
sic creaturā adoraret. eo q̄ adorati
fide ac intētiōe eccie. Pudeat ḡ di
cere q̄ p̄p̄ea sit p̄ditionalē formāda
adoratio ne ydolatria cōmittatur

D̄st iterū cū aduersari⁹ alle
p gat aliā r̄n̄sionez Alex̄a. sup̄
p̄tinentē casuz. d̄n ita posset
excusari adorās diaboli p̄p̄t igno
rātiāz facti vbi i forma xpi apperet
sic excusat adorās hostiā nō p̄secra
tā quā putaret eē p̄secratā p̄p̄t i ḡrā
tiā facti. vbi qz dīc̄ Alex̄a. q̄ v̄z ado
rari hostia sub cōditōe tacita v̄l ex
p̄ssa. d̄ aduersari⁹ vult q̄ adoratio cō
ditiōalis tacita v̄l exp̄ssa sit faciēda
notat ei⁹ extorta z inepta intelligē
tia in dīc̄t Alex̄a. p̄mo qz allegat ale

pan. casus q̄ p̄tingē possz. vbi videlz
hostia nō ēēt cōsecrata an tunc ado-
rās possz excusari a pctō ydolatrie
cū creaturā adorassz ex i grātia feci.
vbi vult Alex. q̄ sic eo q̄ p̄suppōit
in sua adoratiōe p̄ditōez p̄secratiōis
tacite v̄l expresse. tacite videlz q̄ no-
nūt nō adorādaz eē hostiā nisi p̄se-
cratā z h̄ ex huius fidel. exp̄sse v̄o si h̄ ex
p̄inat i sua fide qd̄ hostia t̄mō cō-
secrata ē adorādā. nec sit mēto h̄c
ab Alex. de cōditionali adoratiōe
faciēda v̄l pater inuenit.

R +

Postea allegat cōpilatorē ange-
p licesūme q̄ dīc q̄ in adoratiōe
hostie sufficit h̄c h̄c p̄ditōez huius
liter si cōsecratiō debite ē factā. Rñ.
p̄z falsus intellectus aduersarij sup̄ tā
catholicā sniaz fr̄is āgeli ex duobz.
p̄z loq̄t de huius obfusa p̄ditō
ne. s. ex huius fidel q̄ dīcat hostiā nō
ēē adorādā nisi cōsecratāz. sc̄do q̄
de p̄ditōe p̄secratiōis exp̄mit dū dīc
Si cōsecratiō debite ē factā. vñ q̄ ex
p̄p̄ijs postea ifert aduersarij dīcēs
ille nō dīc sic nec ceteri qd̄ nulla d̄z
h̄l cōditio v̄l q̄ cōditio nō debeat
exp̄mi ad min⁹ huius actualit si nō actua-
lit. Rñ. p̄z aduersarij falsus intelle-
ct⁹. q̄ nec nos dīcīm⁹ q̄ nulla cōdi-
tiō sit huius actualit exp̄mēda
t̄mo dīcīm⁹ q̄ sp̄ in adorante huius
exp̄mit in simplici adoratiōe fm̄ in
tētiōz ecc̄ie adorādā. Et actualit vbi
actualit vel it exp̄mere solūmō ho-
stiā cōsecratā eē adorādā exp̄mēdo
mēte v̄l ore. Et nō q̄ p̄p̄ea dīcē de-
beat mēte v̄l ore. si tu es ibi xp̄e ado-
ro te. si nō nec adoro zc. v̄l aduersa-
ri⁹ autumat. Et iā actualit p̄t forma-
re adoratiōez cōditionalē vbi casus
se offerret dubitādī. v̄l in p̄hemio ta-
ciū est h̄ nō om̄i loco tpe v̄l false ad-
uersarij opinatur.

+

Terū postea cū allegat docto-
rē quēdā actū regentes in q̄daz

vn̄uersitate zc. Notandū est q̄ eun-
dē doctore p̄ sc̄ptis. postmodū i p̄-
p̄a sona accersit⁹ sollicitant. sup̄ huius
t̄mōi allegatiōez aduersarij sibi i-
positā z an h̄ fuissent de sua mente.
v̄l h̄ aduersarij allegat. Qui simplr
p̄ sc̄ptis deinde ore falsus ē in eun-
dē sentire nec fuisse aut eē de eius
mēte q̄ sub cōditōe oī loco z tpe es-
set eucharistia adorādā. falsus etiā
q̄ vnū ex aduersarijs plimū reme-
diasset sup̄ talē errorem ab eo rētinz. q̄
re nō expedit v̄lteri⁹ v̄bis allegatis
r̄ndere. Dīctim cū z inuenit p̄z q̄
nullibi cōsentit eucharistia oī loco
z tpe sub cōditōe adorādā cū ma-
nifeste oppositū scribit rēphēdēdo
illū errorem dū dīc. Nō eē necessariū
v̄l adorātes sigillatim h̄ sufficit vsus
ad cōsuetudo sc̄tē m̄ris ecc̄ie zc. vñ
nihil p̄ aduersario fac̄ allegatiō. no-
miare aut eundē regentē. non expe-
dit p̄pter honoris cōseruationez.

R +

Erū cū postea allegat dīctā do-
v ctorez. v̄l Innocentiū Augusti-
nū Amb. z Berēgarij cōfessionem
Dēs isti z si centū in nūero allegat-
set p̄ suā erroneā opiniōē exp̄ssim
me loquūt. q̄ p̄z ex duobz. p̄z oēs
de cōditōe cōsecratiōis loquūt. v̄l
delz ex tūc brute cōsecratiōis. fiat de
pane xp̄i caro q̄ ecc̄ia in suis fidel-
bus firmissime tenet. Sc̄do q̄ nul-
libi i eoz dīct⁹ attēdit nec explicitē
aut ip̄licite q̄ eucharistia sit om̄i lo-
co z tpe sub cōditōe adorādā vbi dī-
uina reuelatiō nō obstat. vñ p̄z ic̄pt⁹
z extor⁹ aduersarij i dīctis doctoz

R +

Postea sub l̄ra ad itellect⁹.
p uersari⁹ enom̄it ex toto venenū
p̄ credendā veritatez. erga euchar-
istie sacramentū. vbi incipit in his z
in alijs canonib⁹ ad hoc zc. z infra
q̄ nullus hō credē teneat sacerdos.
dīcēt se vere cōsecrasse cū ip̄e nō sit
v̄ritas diuina cui fides in̄nitit etiam

o q

cū nec ipse certus sit qđ debite cōse-
craverit. ita qđ simplicitē credē pos-
sit sibi hostia quā p se psecrauit eē ve-
rum corpus xpi. s; sub conditōe sic
z ceteri si nō vult decipi z errare si-
cut plurib; factū est quos ego noui
qui cultū latrīe pure aque impēde-
runt zc. ponēs casum. vbi sacerdos
aquā in calice repisset post consecra-
tionē zc. Paret falsus ei intellectus
cū sic oīs deuotio z amor erga hoc
diuinissimū sacramentū si in sacer-
dotib; pampit in laicis enervatur
z extinguit. Et cuiusmōi pbatio ex-
istit. ex pcculari aliquo defectu vi-
delz vbi sacerdos in cōsecratōe vi-
nū non habuisset generalē velle in-
cludere sentētiaz. oēm sacerdotem
sub dubio debere cōsecrare z sume-
re cū semp maior ps celebrantiū p-
mittit a ministro vinū degustari. sci-
entes etiā se rite psecratos sub obe-
diētia rōane ecclīe. ac debita itēno-
ne actuali vel habituali sup debita
materiā panis z vini verba cōsecre-
tionis pualisse. plura possent addi-
ci s; fastidiū generat singulis aduer-
sarij ineptis incōueniētijs rādere.

D +

Postea iterū vbi ex pmo ca-
pite inuehit p quāsdā conse-
quētijs ineptas sub lra D.
quasi nō valeat psequētia. Ille cre-
dit z adorat simplr presupposita de-
bita consecratione. igit recte credit
z bene adorat. qz nō sequit hec ho-
stia presupponit esse psecrata. ergo
ipsa est cōsecrata in casu quo hostia
nō esset cōsecrata. Rñsio. Nō dici-
mus nec formam hanc cōsequētijs
hec hostia presupponit esse cōsecre-
ta. ergo ipsa est cōsecrata. sed ita dici-
mus hec hostia psupponit eē cōse-

crata. s; ipsa est cultu latrīe adoran-
da. Et subiicit. qđ s; in casu vbi non
esset consecrata z adorās tunc erra-
ret. Rñdetur q; ppter ignorantiaz
facti excusatur nec cōmittit ydola-
triā. eo q; sub fide z intētiōe ecclīe
adorat. vt supra ex multis doctorū
sententijs patuit.

X post: iterū ex pmo capite
infert sex erronea dicta inci-
piēdo. Omnes sacri canones
sub littera P. vbi primo p se fatef
s; seipm non intelligēdo. tali errore
pessimo implicat dicens. q oēs ca-
nones z doctores asserūt z docent
hanc conditōnē vel silem esse sub-
intelligendā aut regulariter psup-
ponendā. si consecratō rite z debite
fm institutionez xpi z ecclīe fuerit ce-
lebrata zc. Rñsio. Ecce qđ p se fate-
tur ex mēte doctorū esse conditōnē
cōsecrationis esse psupponendā in
adoratione quā z quisq; fidelis pre-
supponit in omī sua adoratione. er-
ga eucharistiā. Nec pbare pōt ex B
q mēs sit doctor oī loco z tpe sub
pditionali adoratione esse adorandaz
eucharistiā. vt aduersarij false extor-
qre z sugere nitit ex vbis doctorū.

Est iterū sub lra P. ij. cū di-
cit. Dēs fideles recte adora-
tes dñt habere actū vel habi-
tū. tacite vel expresse. pditionē hāc
vel simile. s. si perfecta sunt necessa-
ria fm institutionez diuinā. Rñsio.
nō tenet actū vel habitū apponere
aliquā conditōem in sua adoratione.
fidelis quisq; nisi vbi causas suffici-
entes haberet dubitādī. puta qz du-
bitaret ex aliquo casu de ei; sacro-
tione. vel qz nō haberet materiā debi-
tam panis aut vini zc. de filiabus vt

P +

P. 2. +

Replika in Tract. erroneū

In phemio tacitum fuit. Item ubi doctores loquunt de hituali adoratione faciēda. intelligūt de hitu fidē q̄ in oī credere p̄supponit sup cōditionē cōsecratiōis videlz hostiā nō nisi rite cōsecrataz eē adorādā.

P 3 +

Et p̄ bec p̄z r̄sio ad id qd cōsequēter infert. Christianus sicut sine culpa pōt dubitare circa cōsecrationē an sit rite facta vel nō. ita etiā circa verā cōnitiā corpis xp̄i dubitare pōt. R̄n. p̄z exp̄missis qd si h̄z eausam dubitādī p̄tunc pōt dubitare. s̄ qd oī loco z tpe hoc facere debeat nisi reuelatio diuina cū de opposito certificet est falsuz z hereticū vide sub littera P. 3.

P 4 +

P̄tetur z falsitas descriptiōis sue quā fac sup modū adorationis cōditional̄ dīcēs. Dis fidel̄ pōt actu vel hitu adorare si sub hostia hac ē xp̄s eūdē sub eadē adoro quā pfidīā vt palliare posset. addit quandā catholicā assertiōē de q̄ null⁹ fidelīū dubitat ex p̄licite v̄l implicite nemo dubitat vt si qd dicere vellet aut dubitare. An sub hostia debite cōsecrata eēt xp̄i corp⁹ tal̄ em̄ sic dubitās qd in fide dubitaret manifestū ē. Nec oportet qd impigrit in nr̄os p̄dicatores h̄c locū tanq̄ in min⁹ doctos z terminos nō intelligētes dū dicit. bec forassis p̄positō ad cōditionē negātib⁹ intēta fuit q̄si p̄dicatū fuisset a nobis qd nō sit dubitandū. v̄z xp̄i corp⁹ eē sub hostia debite p̄secrata. imo p̄dicamus qd nemo debeat formare cōditionalē adorationē sine cā. z qd falsissimū qd aduersarij dīcunt oī loco z tpe eucharistiā eē adorandā nisi obstat sp̄ealis reuelatō diuina. vide sub l̄ra P. iij. z l̄ez. iij.

Quā etiā reuelatiōez exp̄m̄t p̄se q̄nter dū dīc. Dis xp̄ian⁹ rōne vr̄es tenet credē sub sp̄ibus debite cōsecratis eē v̄z xp̄i corp⁹. s̄ non tenet credere qd sub hac vel illa sp̄e cōfisa sit verū xp̄i corp⁹ zc. sine sp̄ali dei illūinatōe. P̄z falsitas qd supra lumē fidei vult ponere aliud lumē. s̄. reuelatiōis cui se p̄nt demōes ingerere cū trāsfīgurat se in angelū lucis sathanas sepe vt supra tacitū fuit. nec aliq̄s doctoz vnq̄ hoc assertū lumē fidei nobis nō sufficere ad salutem. P. iij.

P 4 +

Consequēter dū inuehit p̄re dicatores nr̄os vbi asserim⁹ aduersarios eē supbos z p̄p̄is cap̄itib⁹ innitētes h̄z p̄magi cōueniēti. dū nulla sc̄ptura ad h̄ fuisset a nobis allegata. Ad qd r̄ndēdo dīcīm⁹ qd sp̄i nunq̄ potuerūt alīquē doctore allegasse qd in p̄p̄a v̄borū forma scripsisset qd eucharistia sit oī loco z tpe adorādā z sumēdā a sacerdotib⁹ q̄ a latē nisi reuelatio diuina aliq̄ de opposito certificauerit. Ad nō solū vt temerarios s̄ vt hereticos eos appellamus. Aliud qd infert est plurimū nobis lamētabile dū dīcūt eoz op̄iniones. diu durasse ac nr̄am assertiōez solūz p̄annū. Confido iū deuz qd mētiā xp̄ianū ppl̄z tāto tpe sub suo errore implicatū fuisse. l̄z v̄z sit qd nr̄a catholica ipugnatō solū p̄annū durauit. cū t̄n cā fuit qd ad lucem aduersarioz error nō puenit. Ad minus t̄n dolere refero qd in certis cōtuitatib⁹ z oppidīs me p̄dicāte repl̄ q̄ p̄es talī errore aduersarioz implicatos reductos t̄n p̄ dei gratiam v̄n expedit p̄latos z p̄dicatores nō

P

d iij

cecos eē speculatores seu vt canes
muti nō valentes latrare. vide sub
lra Q. j. in tractatu aduersarij.

Facit ex post p̄statoēz palliatā
q̄ si hec oīa posita sint ab eo nō aio
p̄tinaci s; vt doctis docēdi nesciētes
daret occasionē s; vīnā suā īgranti
am tā p̄cioso errore nō defendisset
in fidi scādaliū z ei? dōesticoz p̄clm

A122+ **p** Est infert vnā p̄positōez suo lu
ditio falsaz īp̄possibīlē videlz q̄
nō sit verū si hec hostia est rite cōse
crata q̄ tūc simplr oī exclusa cōditi
one credendū sit xpm sub ea sacra
liter p̄tineri z eundē sub eadē cultu
latrīe adorare supple actuali adora
tione. S; q̄ sit in p̄tētia adorāda
si est rite cōsecrata asserit esse vep̄ z
necessariū credere. vt p̄z tā p̄mā q̄
scōdz īnuēt p̄positionē. Rñ. q; fal
so īnuēt aduersari? fundamēto. iō
vnā reputat īp̄possibīlē alterā nō. fal
suz em̄ fundamentū ei? cū sit qd̄ ne
mo debeat hostiā actualit sine cōdi
tōe adorare. nisi dūtaxat q̄ desup re
cepit illūtiōez qd̄ possit sine cōdi
tōe adorare. iō fm̄ eū est falsuz di
cere demōstrādo aliquā hostiā. si h
hostia ē rite p̄secra sine p̄ditōe debz
adorari nō hita videlz fm̄ eū illūti
tione spālī. S; bñ venit adorāda p̄
hitaz fm̄ eū reuelationez altiorē. vñ
dicim? nos q̄ vīracz p̄pō est vera vt
demōstrādo hostiā nō aio tūc bātī
s; ex hitu fidei credēdo nec cōditiōz
apponēdo si est rite rē. s; dīcēdo ho
stia hec postq̄ fuerit rite cōsecra. est
absq; oī p̄ditōe adorāda z sumēda
ī potētia. z ī actū dz sic adorari z su
mī nec expectare allā reuelatōez vl.

S **+** Ex p̄pōnit aliq̄s reglas fīdē.
epilogādo q̄ ī p̄cedētib? sepe ab eo
tacta fuerūt. iō replicare aduersum
illa fastidiū generat. Nec op? fuissz

singulas ei? īnias p̄ut factū est īt
fringere nisi simpliciū eruditio ad
hoc me incitasset q̄ sepe dū singula
nō reprobanē allegata estimāt b̄ ex
ignorātia p̄tigisse. p̄ma ergo sua re
gula q̄ falsa sit patuit ex p̄missis
vbi sepe mētionē fecit de p̄ditōe ob
seruāda in adoratōe. s. Si rite oīa fa
cta sunt fm̄ īstitutionē xpi tūc ado
ro. i; ista cōditio nunq̄ sit addēda
si sub hostia rite cōsecra xps est. tūc
eū adoro de q̄b? etiāz sup̄a patuit

Scōe regle sui falsitas p̄z vbi dī
cit. Adorātes simplr z absolute ho
stias vl ostēdas in altari vl delatas
in vasis cōmittāt vītatē dei in men
daciū rē. Rñ dēt em̄ q̄ null? fidelitū
adorat hostias absolute simplr. q̄a
sp̄ p̄supponit p̄ditōnē cōsecratōis
fuisse factā. Adijciendo q̄ simplex
vbi ignoraret d̄ cōditiōe p̄secratōis
eē subītelligendā. adoraret m̄ ī fide
eccie nūq̄ p̄mittit ydolatriā. vt eē
s. patuit ex vbis scoti. vbi simplex
albedinē pants adoraret pro xpo.

Ex q̄ p̄z z scie regle seu positōis
sue falsitas dū iterū epilogat p̄ditō
nalē adoratōez. Si tu es ibi demō
strādo ad intellectū xpi tūc te ado
ro z tūc quiescit anim? adorātis si
ibi est xps. Si vō nō est tūc terminā
tur adoratō ad xpm vbiq̄q; ē vel ī
alia hostia vl in celo. Falsitas hui?
p̄z multipl̄ ex p̄missis p̄pter īnuā
mera īcōueniētia q̄ in p̄logo recit
at. nec bonauē. quē allegat sibi sus
fragat q; dum dicit. Nō stat adora
tio nisi stāte p̄ditōe. i. nō stat vītas
adoratōis. erga eucharistiā nisi stā
te p̄ditōe cōsecratōis q̄ facit adora
tione referri ad xpm vñ dicit ad eū
referē adoratio. i. ad xpm. ad quē re
fert adoratōis īplcatio. i. qd̄ in ado
ratōe includit. s. velle xpm adorare

S2P

S3+

Replica in Tract. erroneū

qđ etiā ipse fateť ex suis vrbis ex pť
l3 si nō intellexerit. qz talis adoratio
est fm appetitū rōis z nō fm incli-
nationē nature. assistēte tñ lumie fi-
dei qđ sp nītrī abijcere z vilipēdere
vñ z alex. d. ales quē allegat nībīl p
eo qz adoratio terminat ad hāc vel
illā hostiā vt psecratāz z ad oēm in
eccia psecratā eē adorādā z sumēdā

†

Inaliter allegat quatuor pposi-
tiones Petri de yllacio zc. i suo
q̄rto sniaz q̄ oēs directe militāt cō-
tra aduersariū in q̄mz nībīl p sua
cōcludunt opiniōe. Nā in pma dū
dicit qz nō est de pcepto xpī vl eccie
vt adorētur xps simplr z absolute.
ant sub cōditōe. Cum ipse petr⁹ hic
intelligat p ly absolute. i. siue sit cō-
secrata siue nō. vt pz p ei⁹ sequentia
vba. Aduersari⁹ aut p ly absolute i
relligit nō addēdo cōditōez in ado-
ratioe oi loco z tpe. de q̄ tñ adoratio
ue petr⁹ nunq̄ ptendebat vt pz ei⁹
vba speculātī sō allegatō sua nībīl.

†

Scda etiā ppositio nībīl p aduer-
sario h̄ potius p̄ eū. qz cū non sit de
pcepto xpī aut eccie vt cū cōditōne
corp⁹ xpī adoreť videlz lī sacerdos
fecit qđ eccia intrēdit tunc adozo ali-
as nō. Quare tūc aduersari⁹ tantā
vīm facit circa adoratioez cōditōna-
le. ita qz nīlī qđ sic adorāt. tūc sp ha-
beat cōmutare vītātē dei in menda-
ciū z seruīūt creature potl⁹ q̄ crea-
tor i. Pz iterū falsitas ex iplicita rñ
siōe quā petr⁹ denotat vbi qđ q̄reret
cur eccia non apposuit pceptū aut
xps sp cōditōnalē aut etiā absolutā
adoratioez. Est rñsio qz qz pceptū sp
obligat si adoratio absoluta eē sub
pcepto. tūc sic adorās dū xps ibi ū
eē p̄ defectū aliquē sacerdotī i cō-
secratio talē adorās mēdacit mereret

ex mēdatio. Nīlī dōm si p̄ditōnalē
eē i pcepto ille dubi⁹ in fide dū ibi
eē xps mereret ex dubitatioe. q̄ oīa
nō pueniūt vītati fidei z ei⁹ merito
Nīlī q̄rit an q̄ adorans simplr de-
mereat p̄ culpā dū ibi nō ē xps h̄ nī
deť qz nō peccat iuxta pmissa ex ver-
bis gerso. l3 celebrās z nō psecrans
demereat p culpā. vide. s. sub lra E
Aduersari⁹ eē non multū se limitat
sup p̄pōnez dū dicit qz videt eē con-
traria alijs dogmatib⁹. Tercia p-
positio sīlī nībīl p aduersario p̄clu-
dit eo qz loq̄t de p̄ditōne psecratiois
quā licite z secure adorās p̄z tenet
in sua adoratioe eē subintellectā hi-
tualit. imo actualit eē exp̄ssaz dua-
b⁹ vīs vl vbi nēcitas postularet su-
per certū casnz p̄ingentē vt vbi p̄ti-
cula hostie in corpālī vl iuxta alta-
re inuentret vl cāz dubitādī h̄et su-
p aliqđ illoz q̄tuor q̄ ad p̄secratioez re-
q̄runt vt sūt ex p̄te p̄secratiois ordo z
intrētio aut sup actū p̄secratiois vt sūt
debitā mā z debitā foīa sacraliū v-
boz. Nīlīa vīa qđ sp sine pctō p̄i pe-
nes se actualit mēte reuolnē. hostia
rñmō p̄secra ē adorādā nō tū tenet
illā sp actū vl hitu reuolue sub p̄di-
tionalit adoratioe vt dēñ ē. Quar-
ta p̄pō oīo p catholica ē vītate z di-
recte ipugnās errozē aduersarij. dū
dīc. Adoratio sub p̄ditōe nō ē licita
in aliq̄ casu nīlī qñ p̄ditio ē tal⁹ qz nō
oī eē certū de ei⁹ vītate vl falsitate.
Id ē qz nīlīa certitudo sup vītātē aut
falsitātē anchāristie p̄currit. vñ nec
p̄nter sup p̄ditioez addendā in ado-
ratioe p̄nt cōtingeret in aliq̄ casu p̄-
dictoz modoz vl alioz in p̄hemio
recitatoz. Qualit aut p̄dicandū sit
cōtra h̄mōt errores patz in ope ser-
monū sup qđ op⁹ p̄mittit tabula.

†

†

o m

Tabula in opus sermonuz
cōtra p̄fatu errorē collectū
simul ⁊ cōtra alios quoscun
q̄ errores sacramenti eucha
ristie derogantes.

Ermo primus

I est introductorius decla
rans quatuor causas cur
necessariū sit modernis i
tpibus predicare de eucharistie sa
cramento. Et assignant q̄tuor erro
res tpibus istis pillulantes aduer
sus hui⁹ sacramēti veritatē. vñ ⁊ in fi
dei conseruationē cōp̄latū est hoc
opus sermonum.

Secūdus s̄mo tangit diuisiones
totius op̄is in tres p̄tes. d̄ q̄bus suc
cessiue p̄tractatur. s̄. de sacramēti in
stitutione. de ei⁹ sac̄fali p̄fectione q̄
ad rē contentā. ⁊ terciō de ei⁹ effica
cia ⁊ op̄atione quo ad ei⁹ causalita
tez. Et p̄ma ps cōtinet tres q̄ones.
dignitatē ⁊ excellētiam eucharistie
declarātes. quo ad ei⁹ p̄figurationē
An videlz h̄ sac̄m p̄e cunctis alijs
sac̄mētis debuit p̄figurari. Sc̄da
Cur p̄ tres figuras in veteri testamē
to ⁊ p̄ vnā quartā in nouo testamen
to sufficiēter fuit p̄figuratū. Sūt
aut̄ signre ex veteri testamēto. Mā
na oblatio melchisedech ⁊ agn⁹ pa
schalis. Noui testamēti figura flu
xus cruoris ⁊ aque de xp̄i latere.

Tercius sermo tractat duarū que
stionū declarationē sup̄ primā figu
ram. An videlicz Māna fuerit cō
ueniēs figura eucharistie Sc̄da an
xp̄ietates Manne octo cōueniant
oēs eucharistie sacramēto.

Quart⁹ s̄mo. duas declarat q̄oes

An oblatio melchisedech fuerit cō
ueniēs figura eucharistie. Secūda
cur cōcantes extra celebratōez mis
se sumunt sac̄m sub vna sp̄e. s̄. pa
nis. Cū tñ melchisedech vtrāq̄ spe
ciē panis ⁊ vini obrulit. Tangit er
am ratō cur in altaris mysterio sub
vtrāq̄ sp̄e panis ⁊ vini colit cū sub
vna eay sit plenū ⁊ p̄fectū sac̄m. est
materia cōtra hūilitas.

Quint⁹ s̄mo p̄tinet vnā dūtāat
difficultatē. An duodecim articuli
sub quib⁹ agn⁹ legalis erat fumen
dus in veteri lege. Conueniēter p̄t
applicari ad agnū paschalis sac̄amē
ti. put xp̄s sumit in noua lege.

Sext⁹ s̄mo cōtinet sup̄ quartā fi
gurā eucharistie tres q̄stiones. Pri
ma An in noua lege nō potuerit al
signari cōuenientior figura q̄ ema
natio sanguis ⁊ aque de latere xp̄i
Sc̄da cur talis emanatio fctā fuit a
latere dextro. ⁊ xp̄i corpe mortuo.
Tercia an talis emanatio fuit natu
ralis aut miraculosa. ⁊ an sanguis
ille sepatus a xp̄i corpe fuerit con
fusus diuinitati.

Septim⁹ sermo qui est prim⁹ su
p̄ sacramēti hui⁹ institutionē cōtinet
tres q̄onem. Prima an xp̄s oia sa
cramēta p̄ se instituit. Sc̄da cur in
nūero septenario tñ instituit. Ter
cia vbi scriptura sac̄ra hui⁹modi i
stitutionem describit.

Octauus s̄mo duas p̄tinet q̄oes.
Prima q̄re necessariū fuit ad salu
tē hūani gñis sac̄a instituire. Se
cūda cur p̄ modū cibi ⁊ nō ad oñsi
onē aut tactū xp̄s voluit instituire
Et hic ipugnat irr̄sio in fidelius q̄
dicūt xp̄ianos ludere cū deo suo sic
cattus seu murenula cū mure.

Tabulā

Non^o fmo triū qōndz ptinet de-
claratōez. An videlz xps in sacri in-
stitutiōe corp^o suūz sumpsit. Scda
an passibile corp^o ipassibilis sume-
re potuit. Tercia quō i atteritiōe dē-
tium xpus dolorem non senserit.

Decim^o fmo duas cōtinet qōes.
Prima cur matrē suā supbndictā
in cena xps nō cōcāuerit. Et h cō-
tinet quō xpus in miraculosis suis
opib^o sp ascēdit. ita q̄ maiora vsz ad
finē refrauit. Scda qō an iude tra-
ditori hoc sacm tradidit. Et h cōti-
net quō sacerdos se regere dz erga
petentē sacm quē scit eē indignū.

Undecim^o fmo duas declarat q̄
stōes. Prima an pueniētī tpe hoc
sacm fuit a xpo institutū. Scda an
p̄ practica xpi in ecclia a ieiunis sit
sumendū. Et hīc tertia qō. an ex in-
stitutiōe diuina sit mod^o n̄ sumendi
hoc sacm emanat^o vel ab aplis or-
dinatus z p̄la alia notabilia inclu-
duntur.

Ecunda ps opis que tractat
de essentia sacramēti seu de
his q̄ cōtinet hoc sacm tra-
ctat pmo de virtute cōsecratiōis et
ei^o ministro ydoneo. scdo de specie
extrinseca z sacrali. tertiō de ipsa re
contēta. s. corpe xpi vero. Quo ad
p̄mū. p̄mus fmo qui z duodeci-
mus in ordine ptinet. duaz difficul-
tatū declaratiōes p̄tra heresim z val-
densiūz z hussitaz. p̄ma an op̄teat
ministriūz hui^o sacri hīe ordines sacer-
dotales. ita q̄ null^o quātūcūq̄ san-
ctus nō ordiat^o possit hoc sacm cō-
ficere. Scda qō vbi talis auctoritas
cōficiēdi hoc sacm in ordine sacer-
dotali certitudinaliter habet vbi de-
clarat q̄ solū sb obedia ecclie rōane

Sermo scds hui^o scde p̄tis duas
ptinet qōes. An q̄libet sacerdos et
am quātūcūq̄ malus seu etiā ab
ecclia p̄scisus possit h sacm cōficē.
Scda qō an ois heretic^o scismatic^o
excōicat^o z degradatis possit cōficere.
vbi dī distinctio de hereticis.

Sermo terci^o tres declarat diffi-
cultates. Prima cur necessariū ē in
ecclia vt hac sacm valeat p̄secrari z
disp̄sari tam a bonis q̄ a malis sa-
cerdotib^o. z nullo mō a sanctis lay-
cis. Scda an boni sacerdotis missa
melior sit q̄ mali sacerdotis. Tercia
cur q̄druplices mali sacerdotes
phibent celebrare. vt sunt heretic^o
scismatici simoniaci z notorij forni-
carij. de quib^o. s. notorij fornicarij
habes in fine opis viginti quoz di-
cta ex doctorū sententijs. q̄ pena ple-
ctunt^o. tā ep̄i q̄ eccliaz plati eos tole-
rantes que tamē dicta ad pplm nō
sunt predicanda.

Sermo q̄rtus declarat difficulta-
tes tres inq̄ spēm sacrales q̄: mister
ydone^o. hz aduertē. Prima q̄re de^o
ordinauit vt sua deifica z sacralis
p̄ntia. maneat in sacro abscondita et
velata. Scda q̄re velata sub spē pa-
nis z non carnis aut sanguis q̄ ma-
gis deseruīrēt ad cognitiōē rei cō-
tēte. s. xpi corpis. Tercia q̄re velata
sub pane triticeo z non alio.

Sermo q̄nt^o incipit tractare de sa-
cramto miracloso vbi nō sub velata
spē cernit xps z h p̄ q̄tuor fmones
in q̄b^o fit de trib^o difficultatib^o mē-
tio. Sz de p̄ma difficultate. An sub
sacro miracloso qō tūc dī miraclo-
suz qū in hostia p^o cōsecratiōez ap-
paret spēs pueri aut cruoris v̄l alte-
rius imago sit credendū ibi eē v̄p

xpi corpis et sanguinis sacrum. et huius
declaratōis nēcessitas magna ē p̄mo
dños erroneos q̄ si p̄uacit̄ vellēt
defendere qđ nō esset sacrum vt qđā
facere p̄sumpserūt vt heretici eēnt
condēnandi dicētes q̄ cessante sp̄e
cessat sacrum. vñ fmo h̄z duas ptes
vnā argumētariā al̄az resolutiā

Sermo sextus declarat p̄mo q̄ ap
partitio miraculosa in sacro pōt fieri
tribus modis. et sup̄ primū dat con
clusio quātūcūq̄ appet sacrum mira
culosus nō eqliter oibus h̄y in con
suetā forma panis et alteri in forma
aliq̄ miraculosa. tūc nulla facta est
imutatio nec circa corp⁹ xpi sacrali
ter ibi contētur. nec circa sp̄em con
suetā panis s̄ solūmō in oculis vī
dētis. hic etiā ponunt aliq̄ que solū
doctis deseruiunt et hoc in scda pte
fmōis sūt et in terciā p̄la notabilia
inueniuntur.

Sermo septimus declarat duas
difficultates sup̄ totidē qōnes vide
lz 1a forma miraculosa q̄ videt in
sacro sit xpi p̄p̄ia forma seu ei⁹ car
nis aut sanguis. Scda qđ de cau
sis h̄mōi miraculose apparitōes fi
unt vbi triplex cā assignat. scz fidel
corroboratio. charitatis oñsio et iux
fidelium confutatio.

Sermo octauus iterū sup̄ miracu
losus sacrum declarant due qōes. p̄
ma 1a interdū solūmō dimēsiōes
q̄ritatiue et q̄litatiue dispositiones
mutant in formas miraculosas seu
en illis remanētib⁹ supducant alie
forme miraculose. et est hic duplex
mod⁹ loq̄ndi doctoꝝ. Scda qđ qđ
faciēduz sacerdoti an sub tali app̄
tione sit eucharistia sumēda.

Sermo nonus iterūz duas cōtinet

qōes. an sub sp̄ib⁹ sacra lib⁹ sit post
cōsecrationē vey xpi corp⁹ vñ solū sūt
tudinarie. Scda q̄liter sit adorāda
eucharistia sub sp̄e panis et q̄liter sūt
sp̄e vini. et q̄ nullo mō sub conditō
ne est adorāda nisi in certis casib⁹.

Sermo decimus magis in spālī tra
ctat de re p̄tenta in hoc sacro. s. xpo
et h̄z sup̄ declaratōes mirabiliū op̄z
q̄ de⁹ opat plures f̄mōnes. Quoz
signoz p̄mū ē cōuersio nature pa
nis in substantiaz xpi corpis vbi hoc
discunt et pbat p̄ varias rōnes an
ctoritates et similitudines.

Sermo vndecimus recitat nouē mi
rabilia signa q̄ de⁹ q̄tidie opat tria
in ip̄a cōsecratōe. tria in xpi corpis
inclusionē. et tria in ei⁹ susceptiōe q̄
oia triplici via. s. rōe aucte et scriptu
rarū similitudine pbanē et tractat hic
sup̄ verā xpi corpis existētiā illa tri
plici via.

Sermo. xij. declarat miraculosas
cōuersionem et q̄ nullo mō manet
natura panis p̄ cōsecratōes et q̄ ef
f̄i amibilat et ponūt in f̄idī cōfortatō
nē variā documēto ex libris etiā gē
tilium et iudeoz.

Sermo. xij. quō accidētia panis
et vini p̄ cōsecrationē manēt mira
culose sine naturali subiecto et sit p
batio etiā triplici via vt supra. et de
numero accidētū variā documēta.

Sermo. xiiij. Incipit tractare de
trib⁹ mirabilib⁹ signis q̄ ad rē contē
tā. s. xpi et sup̄ p̄mū q̄ tā masnū xpi
corp⁹ glificatū cōtinet sub modica
p̄tis sp̄e triplici via sit etiā pbatō

Sermo. xv. declarat scdm̄ mirabi
le signū q̄ vnū et idē corp⁹ glificatū
est in plibus locis plimis hostis p
ecclesiā et sit pbatō etiā triplici via.

Tabula

Sermo. xvj. declarat terciū miraculū qđ licet sit in plib⁹ locis nō est tñ per pres diuisus.

Sermo. xvij. incipit sup tria vltima mirabilia signa. etiā p totidem sermones. Et pmo sup quoz modos sumendi hoc sacramentū.

Sermo. xviij. tractat quō hoc deficum sacrm nō minuitur dū sumitur cōtra hereticorū insul⁹ danē plura documenta.

Sermo. xix. qđ dū a pctōrib⁹ sumitur nō inquinat⁹ z scđo improbat⁹ error illoz qđ dicūt qđ tā cito recedit corp⁹ xpī a spē sacrali qđ cito tangit labia pctōris sumētis declarat z difficultas an pctm indigne sumētis hoc sacrm sit ita graue sic peccatū xp̄m crucifigentū fuit.

Tercia ps op̄s qđ tractat de efficaciā hui⁹ sacri. Et h quō ad tria. qđ ad quotidianū ei⁹ a sacerdotib⁹ celebratōez z scđo in per frēntez nō celebrantū cōlonē z terciō sup p̄cipuos effect⁹ qđ opatur circa ei⁹ dignā sumptōnez. id z p̄mus s̄mo tres hz difficultates. p̄ma an expedit hoc sacrm q̄tidie ppter ei⁹ mirabilē efficacīā i ecclia celebrare. scđa an p ei⁹ q̄tidianā celebrationē gl̄ia augeat b̄tōz.

Secūdu sermo cōtinet duarū difficultatū declaratōez. p̄ma qđ merito q̄tidie in ecclia hoc frēntat sacramentū eo qđ q̄tidie absoluit animas defunctorū. scđa qđ vnus licite pōt a morituro recipere penas purgatorias z illas exsoluere.

Tercius sermo sup efficacīā quotidianā quā efficit h sacrm qđ ad remissionē pctōz cōtinet tres sermo

nes cū varijs difficultatib⁹. p̄m⁹ tñ cōtinet tres in numero. p̄ma An celebrās aut alias cōicans nō cōtrit⁹ dūmō sit cōfessus possit sine mortali peccato hoc sacramentū p̄cipe.

Scđa qđ ē annexa An in tali peccatione possit sumēs cōsequi remissionē ois culpe mortalis. Tercia An cōsecratio gr̄e remissionis in nō contrito sed tamen confesso distinguatur a gratia sacramentali quā cōsequitur contritus z confessus.

Quartus s̄mo declarat difficultates duas Prima an in pectore attrito gratia remissionis collata virtute eucharistie habeat presupponere aliam gratiam in sumēte. Secunda an attritio possit causare remissionem peccati seu soluz ad illā disponere.

Annexe difficultates sūt. an gratia sacramentalis distinguatur a gratia incorporationis que necessario presupponitur etiā in attrito. Secunda an sicut iustus sepe suscipit sine nouo peccato mortali hoc sacramentum non consequendo effectū sacramenti. Etiam peccator sic possit sumere vbi nullum consequere effectum sacramenti.

Quintus ex iuregro declarat p̄dicta doctorum quomō peccator potest in aliquo casu sine nouo peccato mortali sumere hoc sacramentū etiam non consequendo aliquē effectum sacramenti.

Sextus sermo hoc idem declarat cum additōib⁹ qui dicantur digne accedere.

Tabula q̄stionū sup sac̄m
miraculosuz q̄ ad ei⁹ triplex
eē. s. sac̄rale naturale z super
naturale cōtra false opinan-
tes qđ nō sit veruz sac̄m eo
qđ cessante specie cessat sacra-
mentū. Quo adesse sac̄ra-
le declarantur hee difficulta-
tes quatuor.

Prima qđ **p** R̄ma. An sac̄m miraculo-
sum. vt qm̄ appet imago pu-
erī aut forma cruoris aut s̄a
gnis in hostia sit ibi credendū eē
p̄fectū z integrū sac̄m. Et declara-
tur qđ sic p̄ integrū p̄cessum tracta-
tus varijs auctoritatib⁹ z rōnib⁹ cō-
tra falsos assertores. qui tenēt qđ ces-
sante specie cessat sac̄m. Vex h̄ in
sp̄ali declaraf qđ illa forma mira-
culosa q̄ videt non est p̄fectū sac̄m
h̄ corp⁹ xp̄i qđ latet sub illa forma ē
integrū z perfectū sac̄m. forma au-
tē q̄ apparet est q̄dam sac̄rale.

Scda qđ Scda qđ an spēs cruoris aut car-
nis zc. sit xp̄ia spēs dñici corp̄is in
hoc sac̄o existentis. Et declaraf qđ
nō lz inferi⁹ circa terciāz ptem opis
vbi de esse miraculoso tractat varia
dicta doctorū desup recitant. Decla-
ratur etiā qđ in tali sac̄o sicut i alio
psuero non manet substantia panis.
Et qđ illa spēs cruoris sit accidens
q̄ddaz diuina tm̄ virtute sustentatū.

Tercia qđ Tercia qđ. an spēs alba panis cō-
uertat virtute mirac̄li noui in spēm
cruoris aut carnis. Et declaraf qđ sic
eo qđ virtus sac̄raliū v̄box transmutat
subaz panis in corp⁹ xp̄i remanēte
spē alba sine subiecto q̄ postmodū
alia supnaturali virtute transmuta-

tur in speciem miraculosam.

Quarta qđ. An quāritas dimēsi-
ua hostie in sac̄o miraculoso sit sub-
iectū immediatuz sp̄i miraculose.
Et declaraf qđ ip̄a sola quāritas di-
mēsiua. vt est longitudo z latitudo
hostie manet sine cōditionib⁹ natu-
ralib⁹ subiecti. Et qđ ei diuinit⁹ cōce-
ditur vt sicut in cōsuetō altaris sac̄-
mēto. ita in miraculoso sit alioz ac-
cidentium subiectum.

**Quo adesse naturale sac̄i
miraculosi declarantur etiāz
quatuor difficultates.**

R̄ma. An species cruoris aut
p carnis zc. in sac̄o eucharistie
possit naturalit̄ sensus hūanos. vt
tactū visuz gustū zc. imitare. Et de-
claraf qđ virtute diuina dat sp̄i mira-
culose vt maneat in illo esse natu-
rali qđ habuit alba spēs p̄is ea ex-
istēte. z iō p̄t in oēm actōez nālez. i
quā alba species panis potuisset si
permansisset.

Scda qđ An spēs miraculosa pos-
sit ea facilitate corrup̄s qua spēs al-
ba panis cū ceteris accidētib⁹ natu-
rali subiacet corruptioni. Et decla-
raf qđ interi⁹ qđ manet. talis miracu-
losa spēs diuinavirtute sup inducta
semp manet ab oī corrup̄ōe seclu-
sa. Itēz qđ si deberet corrup̄i aut po-
tius cessare tūc pristina species al-
ba panis haberet redire nisi tal̄ cor-
ruptio haberet aliud fundamentū
Non in re sed oculis videntū.

Tercia qđ Tercia questio An ex tali specie
miraculosa posset res aliqua etiam
aiata generari sicut ex psueta spē sa-
mētali p̄is aut vini sepe fernet ex
putrefactōe p̄it gñari. z declaraf qđ

Tabula

licet ex corpore et sanguine Christi nihil possit generari. tamen ex specie miraculosa fieri potest et hoc per violentiam. si primo res inanimata et postea animata ut sunt vermes etc.

Quarta qd

Quarto questio. An hec species miraculosa sit sub virtute nutritiva diuisibilis sicut alie species in consueto altaris sacramento. Et declarat quod eadem ratio species sacramentales possunt reficere summentem qua ratione potest pueri in subas aliquam extrinsecam. Et ideo hec species miraculosa non sit a sacerdote consecrante sumenda. tamen quo ad suum continentiale comestibilis est et fragibilis quo ad suam quantitatem.

Quo adesse supernaturale seu miraculosum homini sacramento. declaratur etiam quatuor difficultates.

Quod prima

Prima. An in quolibet sacramento miraculoso contineatur verum Christi corpus per omnem modum sicut in quolibet alio consueto altaris sacramento. Et declarat quod licet idem sit existendi modus utrobique non tamen idem est intuendi modus etiam ex parte eorum quod homines miraculosas formas intuent cum aliquo sub consueta cum tamen alij sub miraculosa forma intuent circa unum et idem sacramentum.

Quod secunda

Secunda. An debeat idem censeris modus apparitionis cum videtur sub forma pueri etc. aut agni seu hominis crucifixi. cum tamen Christus in se non sit agnus aut homo actu crucifixus. Et declarat de triplici modo apparitionis. quorum duo tamen ut veri et catholici acceptantur a doctoribus.

Quod tertia

Tercia questio. An oculus glorificatus in celo possit videre modum

existendi corporis Christi in hoc sacramento. Et declaratur quod ex vi glorie. id est luminis glorie. a nullo corporali oculo etiam glorificato potest videri modus existendi corporis Christi in sacramento dempto oculis Christi qui ut est in sacramento hoc videre potest verum quod visio intellectiva animarum luminis glorie. hoc ipsum intuetur. Sequitur quod etiam beatissima virgo. id est intuetur modum existendi Christum in sacramento. oculo glorificato. hoc tamen sit spirituali diuinitate que visum glorificatum velut intellectuum fortificat.

Quod quarta

Quarta. An angelus bonus siue malus possit videre corpus Christi sub sacramento. et an eodem intellectu humano possit talis modus essendi comprehendere. Et declaratur quod naturali cognitione. neque boni neque mali angeli possunt cognoscere. id est boni angeli beatifica visione. perspicacissime modum essendi videant. Item quod nec intellectus viatoris in hac vita. videre aut comprehendere potest modum essendi corporis Christi in sacramento. De monis etiam intellectus licet credat et premiscat tamen videre nullomodo potest.

Sequitur tabula super secundum opusculum in quo tractatur de temporis duratione videlicet quod diu durat sacramentum eius charistie sub speciebus sacramentalibus collectis occasione cuiusdam sacri furtive subtracti et per plures annos neglecti super cuius inuentionem quod assereretur non esse amplius sacramentum propter liquefactionem et coagulationem

**Specierū sacramentaliū panis
alijs tñ opositū tenentibus.**

C pro veritatis discussione
ponūt cōclusiones octo. cū
decisione plurimāz difficul
tatū. Et est tractat⁹ plurimū neces
sarius. eo q̄ hñōr casus cōtingunt
vt furtim encharistia auferat⁹ z ne
gligat⁹ anteq̄ repiat⁹ specie panis in
aliā formā putrefactiōis redactam
vt nonissime in diocesi paratiensi
prochta buscheldorff vt in phemio
opusculi tangit⁹ sc̄m q̄ddaz narrat⁹.

**Conclusiones autem octo
tali ordine sequuntur**

Conclusio prima

Tūc definit esse corp⁹ xpi sub spē
sacramentali panis qñ illis sub alte
ratione coloris aut saporis seu alio
rū accidentiū nō p̄t saluari si ibi ad
esset natura panis. Et hz hec cōclu
sio in sui discussione q̄stionis decla
rationē. Cur iudiciū sup desitionez
corpis xpi sumendū ē ex destructio
ne substantie panis z nō alicui⁹ acci
dētis. Et ibi ponunt⁹ plura documē
ta sup trāsubstantiatiōē z substan
tie panis annihilatiōē.

Secunda conclusio.

Quia accidētia in h sacramento
eodē mō agunt z patiunt⁹ ac si eēnt
in substantia panis. Itō illis actioni
bus z passionib⁹ cessantib⁹ veritas
cessat sub tali spē xpi corp⁹. hz hec
p̄clusio veritatē ex declaratiōe actō
num z passionū que cernunt⁹ z eoz
sufficiētia enumerat⁹. hz etiā verita
tē ex declaratiōe difficultatis quō ta
lia accidētia panis aut vini post cō
secratiōez p̄t materiales actiōes z
inuatōes causare cū sint acciden

tia sine subiecto.

Tercia conclusio.

Obi ad corruptionē accidētium
definit esse corp⁹ xpi sub spē panis.
tūc subiectū illoz accidentium ext
stunt ipse dīmēsiōes quātitatū z sa
cramētales. Veritas hui⁹ cōclusi
onis deducit⁹ ex declaratiōe difficul
tatis. Qd cū corruptio accidit in re
bus p̄ separationē forme a materia. z
materia panis i hoc sacfo nō rema
net vī qd mod⁹ corruptiōis in spē
panis nō habeat locūz ponunt⁹ etiā
plura bona documēta.

Quarta conclusio.

Dīmēsiō quātitativa hostie sacra
lis solūmō sine subiecto existit sine
veritas corp⁹ xpi sub spē sacralis
seruatur aut abeē cōtingat. Decla
ratio conclusionis pender ex discus
sione difficultatis. An accidēs pos
sit sibi usurpare pp̄terates materie
z subiecti vt scz sit subiectū alioz ac
cidentiū vbi declarat⁹ q̄ hz accidēs
inquātnz accidēs nō pōt esse subie
ctum alterius accidētis. qz nō hz es
se p̄ se. tñ in sacfo altaris dīmēsiō
quātitativa. hz esse p̄ se nō naturalit̄
h virtute dīnia. Itō p̄t esse subiectū
coloris z saporis z alioz accidentiū.

Quinta conclusio

Manēte quātitate hostie nō vide
tur possibile vt qualitas in cōpassi
bil nature panis si adeēt ad deficiō
nē xpi corp⁹ inducat⁹. Itz manēte q̄
litate ipsa quātitas p̄ diuisionē sepe
depditur. Veritas cōclusiōis de
pēdet ex discussiōe difficultatis. An
duratio corp⁹ xpi sub spēb⁹ sacra
mētalib⁹ sit potius cōsiderāda pe
nes quātitates hostie aut ei⁹ qualita
tē. Exponunt⁹ tria documēta ex do

Tabula

ctoꝝ sententijs qđ potius circa qua-
litate qđ quantitate duratio aut et
am deficio corpis xpi cōsiderāda ē
z pbat̃ hoc tā p Tho. qđ Scotuz
in eoꝝ scriptis. iij. sniaz dif. xij. z q.
An i sacro eucharistie stet aliqđ ac-
cidēs sine subiecto.

Sexta conclusio

Qualitativa simul z qñtitativa
transmutationes extremas in spe-
ciebꝝ sacralibꝝ optet fieri. Si vltas
xpi corpis a speciebꝝ sacramentalibꝝ
diz separi. Huiꝝ cōclusionis veri-
tas deducit̃ p certas reglas z docu-
mēta tria extracta ex dicti Thome
in. iij. pre summe. z Sco. vbi supra
z precipue consistit in hoc qđ optet
tantā trāsmutationē eē factā in spe-
ciebus sacramentalibꝝ qđ nullo mō
posset sub eis cōservari veritas pa-
nis si ibi adesset. Et hec bec materia
etiā supius fuit tacta. hic tñ ad inte-
grū declaratur.

Conclusio septima

Quia natura panis sepe cōpatit̃
secū gradū magne humiditatis. vt
panis intinctus demonstrat. Ideo
liquefactio spēz sacraliū remanēte
debita dispositiōe viriusq; acciden-
tis veritatē eucharistie sp̃ reservat.

Pro declaratiōe fit epilogus su-
per sex conclusiones precedētes eo
vt clarioꝝ habeat̃ huiꝝ septime con-
clusiōis intellectꝝ. ponunt̃ etiā spe-
cies color. vt est albus color. niger
glauens lacteꝝ zc. qui accidere pñt
spēi panis. An sub eis posset mane-
re natura panis si adesset. ponuntur
etiā colores z accidētia vini que nō
pñt ppati secū naturā seu substantiā
vini. z quō tunc durat sub tali spe-

cie veritatis sacramēti. Ponuntur
etiā documēta sup additiōē faciē-
dam ad aquā benedictā. vbi repre-
hendunt plurimū rectores eccliaz
qđ p vnā vt sic guttā aque benedicte
dicūt totum dolium aut torrentem
conuerit in aquam benedictam z qđ
detestabilis sit hic error cōtra fide-
litum cōseruationē ab insultibꝝ ma-
leficarum ibidem declaratur.

Conclusio octaua

Et si xps in natura iam glorifica-
ta. neq; illatas aut innatas dolo-
sas cōtumelias sustineri possit a iu-
deis tñ in patania z alibi sepe illa-
tis contumelijs. pmo ipm vt sub sa-
cramēto z secundario vt regnantes
in celo affecerunt. Declaratō hu-
ius cōclusionis vltime cōtinet tria.
Primo differentiā inter innatas et
illatas contumelias. Scdo quali-
ter tpe sue passionis fuisset his affe-
ctus seu afflictus. Tercio quō non
tam primario vt regnātī in celo sed
secundario inferri possent hmoi cō-
tumelle. Additur tñ quedā respon-
salis conclusio. qđ aliquē opatiōes
intellectiue vt est intellectio z voli-
tio intellectiua sup contumeliarū de-
testationem z honoris complacen-
tiam seu etiam obsequioꝝ accepta-
tionem. pmo insunt xpo vt regnātī
in celo z secundario vt est sub sacra-
mento zc.

Finis Tabula.

Incipiunt sermones de corpore xpi modernis in tpi-
bus plurimū putiles cōtra quas-
dam nouas hereses in mun-
do pullulantes. Sermo pri-
mus de corpore xpi tractās de
necessitate predicationis hu-
ius sacramēti eucharistie.

Anis quē ego

dabo caro mea est p mū-
di vīta. Joh. vi. Pro in-
troductione notanda est

causa quare necessarium sit moder-
nis in tpi-
bus plurimū et sepe predi-
care de ipso diuinissimo sacramēto.
et redditur duplex causa.

Quarū pma est heresuz refutatio.
Scda vitatis catholice insinuatō.

Primo terciō sequit opus pntis incho-

Prima cā-
tio. Quo ad primā causam p-
sup necessi-
tate p-
dica-
gentes hereses et errores circa ipm
tionis i ma-
sacramētū plus q̄ circa alios fidi-
renā sacra-
mentū eu-
charistie.

specie panis et vini ut in altari a cele-
brāte sumitur. cōmunicātes. similif
et puulos nouiter baptisatos ac et-
am ppter alios ut statim patebit er-
rores. erga ei⁹ adorationē et plenari-
am cognitionē subortos. Quo ad
primū sic querit. Cur tā fidei aduer-
sarius obmissis ceteris fidei articu-
lis solū hūc sacramētū aduersatur
errores cōmouēdo. Rūdet q̄ qz ab
initio ecclie. dum perpēdit qd pua-
lere cōtra fidē p tyrannidem princ-
pū et psecutorū non poterat vbi sub-
iali persecutiōne semp crescebat nu-

meris fidelū sicut et xpiū ecclie
sancte est iuxta hiliariū in de trini-
tate q̄ semp crescit dum ab infidel-
bus persequit. excogitauit idē ma-
lignus alium psequendi modū. s. p
hereses et errores vitatē fidei scin-
dentes. S; qz qd errores circa tria
possunt versari. qz vel sunt cōtra di-
uinitatē xpi aut cōtra ei⁹ humani-
tatē. put. Ari⁹ aduersus diuinita-
tem temere sensit filiū asserēs in-
nores patre Sabellius et Euticius
seu etiā manicheus cōtra ei⁹ huma-
nitatē asserendo ipm. non verū car-
nem sed aereum corpus assumpsit
se Perpendensq̄ aduersari⁹ q̄ nec
per hūmōi errores cōtra eccliam pre-
ualere poterat qd veritas rei demō-
strat. Dum oēs hereses ecclia supa-
uit. triumphatq̄ ex xpi assistētia. qui
hoc ecclia pmisit dum dixit petro
q̄ porte inferi non preualerent ad-
uersus eam. per portas hereses sub
intelligendo cū per eas in perditio-
nē eternam infideles et heretici trā-
seunt. Ideo non habēs unde bellū
sortiri posset errores circa hoc diu-
num sacramētū excogitauit. Pri-
mo p modum quo tactū est in erro-
ribus ppter
re hūmilitatū. Scdo per modū quo
Berengarins qd heresiarcha. licet
sariū est p-
postmodū renocauerit dogmatiza-
dicare de-
uit xpm sub sacramēto cōtineri nō isto sacro.
vere sed tm figuratiue. i. qd panis et
vinum in altari. etiam post cōse-
crationem essent figure representātes
corp⁹ et sanguinē xpi nō qd veracit
sibi ppter p-
rās sacerdos sumeret et adoraret sic
imaginē xpi qd veneratē patrie cul-
tu. De quo errore sufficiēter tracta-
tur a canonistis ipm refutando. de

Pars prima

Sermo I

confe. dif. ij. Ego berengarius. Et a
theologis in. iij. sniaz dif. x. in qstio
ne. qua qrit. Vtrum corpus xpi z
eius sanguis. vere z realiter post co
secratōem. sub spēbus panis z vini
ptineantur. Vbi clare oñdunt doco
res q xps qñ dixit sup panē. Hoc ē
corp⁹ meu. z sup calicē. Hic est ca
lix z sanguis mei. nō fuit figuratiue
locut⁹. sic qñ dixerat aplis. Ego suz
vitis z vos palmites seu etiā qñ di
xit aplis Petra aut erat xps. qver
ba se dixerāt prefatum Berengariū
z suos sequaces. s. locutus ē sup ve
ram z corpālē pntiam sui deifici cor
poris z sanguinis xpi. put vere resi
der in celo a dextris pīs. lz hic aliūz
habeat modū repñtandī. vt parebit
circa scōam ptē principalē hui⁹ ope
ris. vbi tractabit⁹ qualiter sub spēbus
post consecrationem a sacerdote fa
cra in altari. ptineat. et qualiter ibi
verx xpi corpus z sanguis aia z ote
tas vere z corpālter ptineant. Et cū
nec sic preualere potuit fidei aduer
sarius. ppter efficacissimas doctorū
rōnes z scripta pdictū errorem elimi
nantes. Nō desistit p varias dubita
tiones fidelū corda ptinē inquina
re sup difficillimos articulos q a p
dicatozibus pplo ad credendū ppo
nuntur vt cū inter alios existit art
iculus q oio absqz hesitatione creden
dū sit totā magnitudinē lōgitudinē
z latitudinē xpi corporis vt pepēdit i
ligno zc. z iā sedet a dextris pīs hic
in sacramēto in modico panis spē co
tineri. Et pauci existunt q hoc absqz
mentis hesitatione firmiter credūt ni
si p varia documenta z similitudines.
Hoc eis a pdicatozibus declaratur p
ut deo pcedente in scōa operis par

te deducet. Iō necessitas pdicatōis
in hac mā insurrexit. Preterea nec
silentio ptereundū q iam qrite locō
non desistit antiqu⁹ ille hostis fideli
um mentes pvnā palliatam z arma
tam heresim pulsare lz additus ei
dē heresi p dei grām non patuit ei⁹
insultus opruno tpe p festinas repli
cas refrenando vt specialis tractat⁹
post finez huius operis demonstrat.
Que z bene palliata z armata here
sis p varias doctorū ptensas allega
tiones censetur. dum nisi ad sanuz
fuisse intellectū hmōi doctorū al
legationes ab aduersario in quodā
suo tractatu introductas resolute. i
numeros tam doctos q indoctos
ad varios induxisset errores z vniā
actu non sint tali pestifero heresi in
fecti. asserēdo q Eucharistia seu ho
stia a sacerdote clenata. seu etiā ad i
firmos delata. aut in sacrario reser
uata. nullo mō sit sine pditione ado
randa. actu vel habitu. dicendo mē
te vel ore. Si sub hostia hac sit xps
veraciter cōtentus ipm adoro. alias
nō. Et q nec sacerdos pficiens z su
mens aliter debeat adorare z sume
re oī loco z tpe. nisi spālem habue
rit reuelationē a deo qd ibi sit veruz
xpi corpus. tunc em absqz pditione
fm eos possit adorari. Cōtra quem
tractatū qā diffuse quidaz doctor z
lector ecclie Salzburgēsis scripsit
Dicat pdicatoz q ad pfens non sit
opus illa cōmuni pplo rectare put
suo loco z tpe vbi necessitas postu
lat tractabitur. Sed ad pns dicat q
hoc cum nō sint capaces illius do
ctrine dicat qd b eis sufficiat qd nō
sint astricti vt sub pfata. pditione oī
loco z tpe adorent s. simplr. sub ea fi

e

de. q. post consecrationē a sacerdo-
te rite per verba xpi facta. ibi sit sub
specie panis verū xpi. corpus et san-
guis cum anima et deitate. Et simi-
liter sub specie vini i. calice post cō-
secrationem oīa premissa in simul.
licet habeat aliam representationē
scilz fluxibilem. flyessende gestalt. et
hoc ppter fluxibilem sanguinē xpi
in cruce effusum quem fluxum habz
representare sacerdos in altari. licet
omnia simul maneant prout in ce-
lo existit. sicut inferius circa secūda
partem principalem patebit. Et in
casu quo celebrans ppter aliquē ca-
sum non consecrasset. vipote qz ver-
ba consecrationis non debite pnu-
ciasset. aut in debita materia panis
et vini defecisset. seu etiaz circa intē-
tionem actualem vel habitualē ha-
bendam aut qd nō rite ordinat⁹ fu-
isset in sacerdotem. que quatuor ne-
cessario requiruntur ut quis cōsecre-
re valeat. adhuc tamē populus ado-
rans hostiam ut sic non consecratā
non cōmittit ydolatriā. ut Gerson
et ceteri omnes doctores dicūt. sed
graviter peccat sic celebrans et non
conficiens. nec oportet ppterea cō-
ditionalem semper facere orationē
nisi constaret adorantē quod circa
aliquod premissorum quatuor ha-
beret dubitare. quia tunc formaret
conditionalem adorationem. et tū
de pma causa necessaria. qre videli-
cet necessarium sit de ipso divinis-
simo sacramento pdicare. Est et alia
causa breuiter assignāda. Quia em
omnis deuotio in ecclesia est in or-
dine ad illud sacramentum. qd piz
tam in spūali qz seculari statu. cū p-
pter hoc clerus cum maiori diligē-

Secda can-
sa super ne-
cessitatē p-
dicandi

tia persolvit diuinum officium. in
reuerentiā tanti sacramenti admis-
sam. ppter hoc etiam populus com-
munius et deuotius audit missaz qz
aliquod aliud officiu ecclesiasticū.
ppter hoc etiam singuli cum maio-
ri diligentia consentunt. et se deu-
otius preparant. quando intendunt
fin ordinationem ecclesie saltem se-
mel in anno cōmunicare. Vnde re-
uera dici potest qd si hoc sacramen-
tum non esset a xpo institutum oīo
omnis periret deuotio ad xpm. vñ
qdā doctor. Tolle hoc sacramentū
ab ecclesia et non erit nisi error et in-
fidelitas in populo. Necessarium ē
ergo in fidel confortationem et de-
uotionis augmentum simul gratie
in presenti. et glorie in futuro p cun-
ctis alijs ecclesie sacramētis de ipa
eucharistia pdicare plures alie cau-
se ad idem allegare possent sed hec
sufficiant.

Verum cum exempla plus mo-
uent auditorem qz verba si predica-
tori libet inducere potest exemplū
super errores quorūdam tentos p-
cipue ut supra tactum est de Berē-
gario qui solum repitatiue crede-
bat xpm contineri sub speciebus pa-
nis et vini et non vere corporaliter.

Eremita quidam ut in vi-
b. tis patruz legitur. cū inter
alios sermones colloquiū
habuisset. cum ceteris heremitis de
ipso diuinissimo sacramento alijs as-
serētibz. qd ibi vere et corporaliter xps
cōtineret cū corpe et aia. sanguine et
deitate idem rñdit. Nō credidi nec
credo vsqz in pns ea q dicitis. qz so-
lūmō figurā pñet xpi et ibi repita-
tiue hñ ad h. ut ei⁹ memoria beatur

Exemplū

Pars prima

Sermo II

Et hīs auditis grātius cum ceteri
ingemiscerēt informare eū cupien-
tes de veritate sacri nullo mō acq̄-
nit. Condolentes autem super per-
ditionem laborum. eo q̄ iam sene-
ctute grauatus. multis annis in be-
remo pro scrō viro ten⁹ fuisset. xp̄e
maximā suā abstinentiā dixerūt ei.
pater si placet dñica die p̄ter ad di-
uina celebranda ecclesiam intrabim-
us. Deum rogādo ut tibi sup̄ tuū
errorem veritatē sacramenti sui co-
poris reuelare velit. Quibus dñm
acq̄sceret z die statuto ecclesiam i-
trassent sacerdos q̄dam missam ce-
lebrabat. Cū aut ceteri cū sup̄ sedi-
le posuissent ipsis orātibz factum
est vrbī sacerdos sacramentum in
tres partes diuidere voluit. aperti
sunt oculi sensis z aliorū heremitaz
viderūtq̄ iuuenem pulcerrimū in
forma angeli gladium parū plu-
cidum z splendidū in manu tenen-
tem. Et vbi sacerdos diuidere volu-
it sacramentum angelus gladium
applicauit. Et dum diuideret ange-
lus puerum pulcerrimū. ip̄m ange-
lum arridentem dimisit. ita tamē q̄
qualibz parte integer puer remane-
bat. sanguisq̄ in calicem sine dolo-
re pueri fundebatur. Stupefactus
senex ceteris laudes altissimo eccla-
mantes dixit voce magna clamās.
Credo domine credo. qd̄ in vere et
corporaliter presens es in sacramē-
to z doleo grauiter sup̄ meā quāvis
q̄ in presens seruaui infidelitatem.
z petentibus ut ad fontem consue-
tam panis rediret quod z faciū fu-
it cum gaudio reuersi sunt in suas
cellulas.

Sermo secūdus tractans
de necessitate p̄figurationis
huius sacramēti z cur p̄ tres
figuras in veteri lege z vnaz
in noua lege sufficienter sit p̄
figuratum &c.

Anis quē dabo caro mea
p̄ mūdi vita &c. Post gr̄e
impetratōnem subiūgat p̄
dicatōi principalē thematis diuissi-
onem dicens. sancti doctores iuxta
p̄cessum m̄gr̄i in quarto senten. ab
octana distinctione vsq̄ ad. xliij. de
tribus principaliter tractant. scz de
eius institutione. eius continentia.
z eius efficacia. q̄ tria in verbis the-
maris tangūtur. institutio videlicet
cum dicitur. Panis quem ego da-
bo supple in vltima cena hoc sacra-
mentum instituendo. Secūdo sp̄a
continentia sub specie panis que ē
corpus xp̄i cum dicitur. Caro mea
est. Tercō efficacia cum dicitur pro
mūdi vita supple illam efficiendo.
Ideo z in hoc ope sermonū eo ordi-
ne procedemus. Sed quia m̄gr̄ in
textu z ceteri doctores ante institu-
tionem premittunt tres figuras ex
veteri lege. hoc diuissimū sacra-
mentum exprimentes z significantes z
quartam ex noua lege. Ideo p̄sens
sermo super earū intellectū triplicē
am̄strabit doctrinā salutarē. ita vt
Prima t̄gat necitatē p̄figurationis.
Secda sufficiētā talis p̄mōstratōis.
Tercia explanatōis cōlibz p̄figtōis.
Declarant etiā hee tres pres p̄ triū
q̄onū declarationes. Quaz p̄ma ē
Cur h̄ sacm̄ p̄ ceteris debuit in ve-
teri lege p̄figurari. Secda cur p̄ has
portus videlicet p̄ māna. oblatōem.

e ii

**Diuisio ser-
mōis i tres
questiones**

**Declarat
ab aucte**

melchisedech z agnū pascālē debu-
it pmonstrari. Tercia quō cōueniē-
ter vnaqueq; hoc sacm̄ potuit pfi-
gnari. z hoc p quatuor seqntes ser-
mōes. eo q; figure sunt quorū. Quo
ad primū cū q̄rit. Cur hoc sacm̄
p alijs in eccia sacris debuit h̄re fi-
guras ex veteri testamēto. vt i man-
na oblatōe melchisedech z esu agni
pascalis. z in noua lege i emanatōe
aq̄ z sanguis d latere xp̄i. Rñ. dicūt
doctores z p̄cipue sanct⁹ Bonauē.
in suo q̄rto scripto sen. dl. viij. circa
eādez mām qd̄ h̄ duplici ex cā. Pri-
mo rōne sue dignitatis q; sic decla-
rat Sicut em̄ p presagia futuroz di-
gnitas alicui⁹ z p̄signat et declarat
circa sanctos. vt vbi certi sc̄i anteq̄
fuissent nati. Vaticinijs sepe sc̄dōz
fuerūt mūdo reuelari. p̄t contigit
sc̄to Tho. aquēsi doctori de ordie p̄-
dicatoz. q; matri carnali comitisse
oraculis cuiusdā heremite fuit pre-
signatū. dicens. Gaude dñā q; filiū
cōcepisti. vocabis nomen eius tho-
mā. cui similis in doctrina sarta nō
erit in mūdo. frater erit ordinis p̄di-
catoz illumiabitq; sua doctrina to-
tam sanctā ecciam zc. q̄ oia sicut p̄-
dixerat adimpleta dū fuerūt etiam
ad magnā ipsius sancti gl̄iam cesse-
rūt. Et sup om̄es sanctos ipsa regia
ceoz p̄ p̄has z opibus tanq̄ ver-
bis z factis fuit p totā sacā scriptu-
ram p̄pter suā dignitatem p̄signata
Ita z dignitas hui⁹ sacri p̄ oracula
p̄phaz ac stupendū dei opibus ver-
bis z factis fuit eccie sancte demon-
strata. Et primo verbis qd̄ vt Alico-
laus de lyra in quodam tractatu re-
fert sup ps. De iudiciū tuū regi da-
scz xp̄o da zc. exponēt vsum. Erit

firmamentū in fra in summis mō-
tiū. dicēs qd̄ text⁹ n̄ corruptus est
victo scriptozū. q; vbi ponit firma-
mentū debet dici frumētū erit i fra
in summis. i. capitibus mōtiū. sup.
sacerdotū p̄pter eleuatōem a t̄renis
Item allegat qndā doctorē hebraz
cū rabi scribentēz sup Gen. z p tra-
ctantem illud Dsee. xj. Declinabo
ad euz vt vesceret dicit qd̄ hebraica
veritas h̄z Inclinabo ad euz. s. p̄p̄m
isrl̄ dicit dñs. Escam bonā z suauēz
cui nō ē silis alia in terris. eo qd̄ de
ipsa d̄ ps. lxxj. Erit placēta frumen-
ti in terra. ecce vbi dauid dicit. Erit
frumentū in fra. Hic iterū in Dsee
h̄r. Erit placēta frumētū in fra. esca
suauissima nimis. Demū q; etiā fa-
ctis seu stupendū prodigijs p̄signa-
tū fuit. parz p̄ ipas tres tactas figu-
ras. de qbus tractare h̄emus in iē-
q̄ntibus. Scda cā q; debuit p̄figu-
rari fm̄ eūdē Bonauē. ē rōe sue dif-
ficultatis cū sup oēm intellectū hu-
manū ea q; nobis ad credendū in h̄
sac̄o p̄ponunt plus q̄ in ceteris sa-
cramētis existūt et trāscendūt xpm̄
videlz p̄ntaliter z corp̄aliter cōtinē-
ri s̄b modica panis sp̄e. cum alijs vt
patebit mirabilib⁹ z stupenduz dei
opib⁹ quotidie in hoc sac̄o nobis
exibitis. Ideo in reuerentiā tantoz
miracloz tanq̄ excellentissimū dei
donū humano generi conferenduz
debuit etiam in veteri lege pre cete-
ris sacramētis ecclesie p̄figurari
Vt incidentaliter in cōmendatō. Incidenta
nem omniū sacramētoz si querit an lis oit qd̄
etiam alia sacramenta suas habue-
runt figuras. R̄ndetur q; ita. sed nō
sic famosas z in numero copiosas.
Quia. n. in visione Ezechielis. rōta

**Declaratō
a similitudinē**

erat in rota id est nonum testamētū
p̄figuratum in veteri testamento
z ad Hebr. ix. Lex vmbra habu-
it futurorū bonorū z iterum vbi dicit
q̄ omnia in figurā contingebant il-
lis. Ideo dicere oportet qđ omnia
sacramenta nostra fuerūt in antiq̄
lege p̄figurata. vel explicite aut i-
mplicite. Explicite seu expresse vt ba-
ptismus z eucharistia. baptisim⁹ q̄
dem in transitu maris rubri. vnde
hoc apostoli deseruit. Omnes i moy-
si z in mare baptisati sunt z post se-
q̄tur de eucharistia. Omnes eandē
escam spiritalē manducauerūt sup̄
in manna implicite. Ordo in sacer-
dotio veteris legis. Cōfirmatio et-
iam z extrema vinctio siml cū vinctōe
baptismali in tribus vinctionib⁹ da-
uid de quibus habet. i. Regū. xvj. z
ij. Reg. ij. z. ij. Reg. v. p̄figurant qz
sicut ille ter fuit in vinctus ita in ec-
clesia tribus vinctionibus gaudent
xp̄iani id est vincti ad introitū cele-
stis hiernsalem sicut dauid per tres
illas vinctiones finaliter regnavit i
terrena ciuitate hiernsalem. Si pre-
dicatori placet deducē illas tres vn-
ctiones quomō in prima fuit a Sa-
muele inunctus in domo paterna
puer innocens ex cornu olei sic in-
nocens puer inungitur in bap̄mo.
cū abnegatione sarbane. In secūda
inunctus super regnū iude id ē cō-
fessionis z sic in confirmatione i vn-
gitur inuentus ad consistendum in
constantia nomen domini. In ter-
cia inunctus super totum regnum
israhel quando triginta tribus an-
nis regnavit sicut xp̄s i vīta ad trā-
situm celestis hiernsalem. Ita z xp̄ia-
nus inungitur ad transitū eundem

in extrema vinctione. Concludat p̄-
dicator q̄ sicut om̄ia sacramenta ha-
bent efficacatā a passiōe xp̄i. z oīa
sacramenta veteris legis p̄figura-
bant xp̄i sanctificationē fiendam in
ecclesia. Ideo z om̄ia eccie sacramē-
ta fuerūt p̄figurata. Vex q̄ eucha-
ristia z bap̄mus expressiōib⁹ z ex-
cellentioribus figuris p̄pter eorū di-
gnitatem z nostrā necessitatē. qz vi-
delicet magis sunt necessaria ad cō-
secutionem glorie. Alia aut obse-
ris fuerūt figuris. z potius implici-
te q̄ explicite p̄figurata vel etiā in-
choata vt matrimoniū z p̄nia in ve-
teri lege z ista sufficiāt quo ad p̄mā
ptem sermonis. Quamvis vō ad p̄mā
scđam ptem sermonis in qua scđm
documentū est prestandū sup̄ que-
stionē. Cur pon⁹ per has tres figu-
ras. s. manna. esum agni paschalis. figuras su-
oblationez melchisedech. q̄ p̄ alias it p̄figura-
oblationes z figuras xp̄i p̄mōis tū h sacm
fuit p̄signata ipa eucharistia z cām declaratur
difficultatē facit. qđ sacerdos i mīsa a ratione
sa post elevationem corp̄is xp̄i affe-
ctuose desiderat z petit vt p̄picio z
sereno vultu deus respicere velit su-
per oblationes corporis z sanguis
sui sub speciebus panis et vini sibi
facras sicut super munera pueri in
sti abel z sacrificiū p̄iarche abrahe
quando offerre voluit filium suum
ysaac zc. prosequere historiā ad pla-
citum. Vnde quis dubitare posset
q̄ etiam hec duo sacrificia. s. mune-
ra abel z ysaac oblatio essent figure
huius sacramēti. et nō tñ. tres p̄us
specificate ex veteri lege. Ad qđ rñ
det p̄mo in generali. scđo in spālī.
Est em hoc generale si q̄s diligent
aduertit q̄ inter oēs refectiones cor-
e iij

**Prima ps
sermonis**

**Incidit
his ois**

porales a deo ordiadas ad aliqd si-
gnificandū in veteri lege. Hec due
fuerūt p̄cipue. s. esus agni pascalis
z manna angelorū misterio p̄stituz
iuxta illud. Panē angelorū mādu-
cauit hō. nō q̄ angeli manducarēt
manna s̄ q̄ eorū misterio dabat po-
pulo a deo. Oblatio etiā melchi. in
pane z vino ad refectiōem z nutri-
mentū ordinabat̄ vt de se ptz. Non
aut̄ sic directe oblatio ysaac. ac mu-
nera abel nisi inq̄ntū ex p̄nti potu-
issent deseruire illa munera ad refe-
ctiōem corpale. Id cū h̄ sac̄m diui-
nissimū simplr ad nutrimentuz aie
q̄ corporales sumptōes sp̄ez panis z
vini sub q̄bus vep̄ xpi corpus z san-
guis sumit̄ in animē refectiōem. nō
debit̄ p̄figurari. nisi per illas figu-
ras q̄ h̄mōi refectiōem directe exp̄-
mere possent vt sunt ille tres figure
z nō alie due. In sp̄ali vō lz diffici-
le sit ad intelligendū tñ magnā con-
fert noticiā. s. ex antecedenti deuotio-
nis ardore intellectus vicz mysterijs
cur sufficiēter p̄ has tres figuras h̄
sac̄m p̄figurat̄. Sicut ei nihil ama-
tur nisi cognitum. ita et nemo am-
plius afficitur huic sacramento. ni-
si qui ip̄m sane intelligit z profun-
de z quantum profundū tanto ma-
gis afficitur. p̄ponatur ergo popu-
lo cū hostia eleuat̄ in missa aut tibi
amministrat̄ in cōione. Primo vi-
des sp̄m albā panis. quā nō oēs
adorare vel credē esse corpus dñi. s̄
credere sen agnoscere hoc eē qd vi-
des. s. esse vnā sp̄m albā vni⁹ pa-
nis decoctē. Estz ei nob̄ magnū on⁹
impositū. si astric̄ti essemus ad cre-
dendū. vt hoc qd videmus scilic̄
speciem albā panis eē corp⁹ xpi.

cum fides sit de non visis Est ergo
aliud qd nō videt̄ et tñ credē opor-
tet esse s̄ illa sp̄ panis alba post cō-
secratiōem a sacerdote factā. z h̄ est
corpus xpi gl̄ificatum. vt sedet a de-
xtris p̄ris. z q̄ vbiq̄q̄ est xps ibi ē
z eius diuina virt⁹ z efficacia. iuxta
illud Luc. vi. Virtus de illo exibat
z sanabat omnes. Ideo terciō cōsi-
deratur virtus z efficacia in hoc sa-
cramento. Et quia hec tria. s. speci-
es exterior panis. res contenta inte-
rius vt est corpus dominicū. effect⁹
causat⁹ ab ip̄a re. s. xpo p̄nto quez
sumens cōsequitur. sufficiēter expri-
mūt̄ur per has tres figuras. vtpore
sp̄s panis z vini p̄ oblationē mel-
chisedech in pane z vino. Res etiā
cōrenta. s. xps per esum agni pasc-
lis. q̄ sicut ille cōmestus fuit. vt in
seq̄ntibus patebit. ita z nos hoc sa-
cramentuz deuote sumim⁹. Effect⁹
etiā facti p̄ ip̄m māna in q̄ oīs dul-
cedo repiri potuit a deuote sumēt-
ibus. ideo hec tres figure sufficiunt
ad plenā hui⁹ sac̄i p̄figurationem.
Nec obstat. q̄ m̄ḡ tangit et docto-
res scribentes de aq̄ z sanguine vt flu-
xerūt de latere xpi. q̄ eā reducūt ad
p̄ntationē effectus passionis xpi cū
ip̄a manna. nec tenet figure p̄p̄icta-
tē vt alia tria cū potius i noua lege
tal̄ efficacia demonstrata fuit. Tercia p̄
cia ps̄ p̄monis patebit in seq̄nti ser-
mone cū alijs tribus seq̄ntibus ser-
monib⁹. Tantū vt sup̄ tria iam enu-
merata vt est species panis. res con-
tenta. z virtus causata. practicā ha-
beamus z doctrinam per gesta san-
ctorum p̄ponitur mirabile factum.

Exemplum

Pars prima Sermo III

Ab exem- Beatus Greg. dum cuiusdam ma-
plo efficiat trone nobili romane corpus xpi da-
dat pbarlo re voluisset et verba consueta pfer-
ret. Dicendo. Corpus domini nostri
ihu xpi pficiat tibi in vitam eternā.
Illa continuo subrisit. Diceret al-
quis intellexit ne mulier latinū. vt
ex vrbis Gregorij rideret. Dicit q
quia corpus xpi in latino plurimu
concordat cum ytalico dicendo. El
corpo di xpo et. ideo subrisit sequit
Alit gregorius subito manū retraxit
et sacramētum super altare posuit
causamq sui risus coram omib⁹ cir-
cūstantibus q̄liuit. Que territa et
crimē sue infidelitatis occultare vo-
lens stricta tamen per pontificē re-
spondit cū tremore risi. quia panes
hostie excori et vos eūdem corpus
xpi appellatis. Subito bea. grego.
circūstātes deuote orare fecit. et ipse
ad oratōem ante altare se contulit.
vt hec incredulitas a corde mulie-
ris abscederet. Et ecce mox species
alba panis in spēm carnis cruenta
te puerfa fuit. et oibus sic ostēsa. lau-
des altissimo acclamant et ois am-
biguitas de corde mulieris expellit
Vex qz corpus dñici nō ē sub mi-
raculosa spē sumendū vt in. ij. par-
te parebit. Ideo cūctis orātibus et
ipso pontifice scō orāte. spēs mira-
culosa abscessit et pristina spēs alba
redijt. et mlier cōicata fuit. i fide sin-
cera semp pmanēs vsq in finem vi-
te. Ecce quō pdicta tria p tres figu-
ras pmonstrata vt tactū fuit decla-
rat p hoc miraculū spēm videlz pa-
nis nō esse adorandā vt xpm. quia
nō ē. s. ē accidēs sine subiecto eyn-
zufal on grunt et pmittitur a deo sic
stare. vt corpus xpi sit inuisibile et
valeat adorari quia fides est nō vi-

sis q significatur p agnū pascale
sicut primū per oblationem mel-
chisedech et terciū per manna. Po-
test pdicator si vult addere doctis q
intelligūt qd primū. i. spēm panis
vocāt doctores i eoz scriptis super
q̄rtū sen. di. viij. sacm tm. Secūdū
vo. i. corpus xpi ab intra contentū
inuisibiliter. nomiant res et sacm.
res vīcz primi q ē sacm tm. i. sacre-
rei sup. corpis xpi signū. et terciū
id est effectum vocant res tm qz ni-
hil signat vterius.

Sermo tercius tractat de
expositione prime figure eu-
charistie. i. manne q ad eius
octo mandata.

Tres vestri mandocaderūt
p manna in deserto et mortui
sunt. Qui māducat hūc pa-
nem vliet in eternū. Jo. vi. Thema
mutat qz tota materia erit de pma
figura hui⁹ sacri. i. manna quō p eū
significat dulcedo deifica corporis
xpi. i eo q q digne suscipit. Sz pus
saluret vgo. in cui⁹ vgoneo vtero h
panis celestis igne spūsancti deco-
ctus ē. Dimisso sermonis nō ponit
qz ē tercia ps smonis pcedentis in
qua documentū de qd vnaqz fi-
guray triū enūeratay possit psigna-
re h sacm et agitur primo de māna
eū sit vltima in ordine qz finis ē pri-
mū in intentione et causa causay. ij.
phīstē. Et fundat p̄his ser. sup duo
saluberrima docmēta. P̄rio sup ipi⁹
māne ad eucha. sacm cōueniētissi-
mā pfiguratoez. Scōdo sup ipi⁹ mā-
ne ad eucha. oim p̄p̄etantū corrdē-
tiā. Et declarāt he pres p suas q̄oes
P̄rima sup quēstōne pnam et eius.

solutionē. Secunda sup̄ p̄prietates
 manne ad xp̄i corporis significatō
 nē. Ad p̄mū ē q̄e. an manna fuerit
 p̄sentens figura eucharistie. z can-
 duas q̄ōes sa difficultatis est qđ Sap̄. xviij. dī.
 qđ manna habuit saporē oīs suauit-
 tis qđ nō conuenit huic sacramento
 eo qđ superfluerent alia sex sacramē-
 ta si anima respiceret in hoc sacramē-
 to oīs gratie refectōem que intel-
 ligitur per omnē suauitatē. z sic hō
 non indigeret. nec baptisari. nec cō-
 firmari. aut a peccatis absolui zc. s̄
 t̄m corpus xp̄i sumere qđ est falsuz
 ergo nō est manna figura conueni-
 ens Eucharistie sacramento quia nō

Qđ p̄ima habet conuenientia. R̄n. fm̄ thom̄.
 z̄m manna in hoc quarto scripto sentē. dī. viij.
 fuerit cōue arti. ij. q. ij. in solutōe q̄rti argumē-
 tiens figu- ti. q. quia trib⁹ modis hoc sacramē-
 ra eucharis- tum habet omnē spūalem saporem
 ste

Ideo bene figuratur per manna qđ
 etiam tale habuit. Nam p̄mo qđ cō-
 tinet fontē oīs gr̄e. s̄. xp̄m. a qđ oīs
 gratie sacramētales origināt. Ideo
 dis hoc sa- dicitur māna. qđ omnē habuit sapo-
 cramentuz rem cuiuslibet cibī corporalis. Et
 habet oēm si dicatur qđ sufficeret in eccia ip̄um
 saporem in solum sacramentū. R̄n. qđ quia di-
 se sic māna uersi morbi diuersas volūt h̄re me-
 dicinas. qđ nō sanat calcaneū qđ sa-
 nat oculū. z sic de alijs. Ideo cum
 homo diuersis grauatur infirmita-
 tibus scilz originali veniali z morta-
 li culpa. z hoc ex multiplice radice.
 videlicet ignorantie. carnis infirmi-
 tate. z malicia. Ideo oportet habe-
 re etiam diuersa sacramenta. tanq̄
 diuersa medicamina. vt videlz ma-
 liciam expellat fons bonitatis z gr̄e
 sicut penitētia mortalē. et bap̄mus
 originalem culpā. z sic de alijs. Se-

cūdo mō dicit omnē saporē suauit-
 tatis cōtinere sicut manna. eo qđ cū
 alia sacramēta nō deseruiūt ad sen-
 sum gustus z saporis sed solum ta-
 ctus. vt baptismus. extrema vnctio
 zc. Ideo solum eucharistia habz si-
 cut mana. qđ quia solū ad sensum
 gustus deseruiuit corpalt̄er. Ita eu-
 charistia solū spūaliter. videlicet qđ
 nullū aliud sacramentum gustū re-
 ficere h̄eat. sicut māna soluz gustus
 deseruebat. Addit thomas vnum
 terciū modum s̄ isti duo sufficiāt z
 t̄m de p̄ma pte sermōis. Quo ad Scda pars
 scdam pte sup̄ vtriusq; tā manne q̄ sermōis qđ
 eucharistie p̄prietates q̄liter mutuo p̄prietates
 corespōdeāt sicut figura et figura octo man-
 tū. Est notandū qđ de manna erant ne conueni-
 octo mandata iudeis a deo data. scz unt eucha-
 vt manne colligerēt. Secūdo qđ ad r̄istie
 sufficientia nō vltra. Tercio tali suf-
 ficientia exprimebat p̄ vnā men-
 suram gomoz. qđ erat quantuz quis
 ambab⁹ manib⁹ concludere posset.
 Quarto vt nihil seruaret vsq; i cra-
 stinū. Quinto vt sexta feria collige-
 rent duplū. Sexto vt seruaret vnū
 gomoz. Septio vt in sabbato illud
 comederent reſeruatz. Octauo vt
 impleret gomoz ad obseruandū in
 tabernaculo Ex his etiā octo māda-
 tis duplex pena sequebatur qui nō
 seruabant. vna qđ illi qđ vltra p̄dictā
 mensuram gomoz collegerant. non
 contenti de illa mensura. de mane
 alterius diei nihil reperiebant. Se-
 cūda erat qđ si aliquid reperiebat il-
 lud tamen scaturiebat vermitib⁹. z̄
 simili octo sunt nobis mandata de
 eucharistie sacramento. P̄mū vt
 nino vespere aut de sero per circulū
 anni cōsecrēt. s̄ de mane zc. duplici

Pars prima Bermo III

ratōe. Primo qz in reuerentiā cedit
vt os sumētis nō sit in q natū prius
alio cibo. sicut nec vginis vter ali⁹
inhabitaui ante nec post. In q etia
de mane in auroa fm albertū sup
missus est conceptus fuit. quia sta
tim post discessū angeli surrexit ab
ofone z ad salutationem Elisabeth
pperavit. Scdo ideo mane. vt sicut
surrexit in aurora cum corpe glori
ficato ita z nos ipm corpus glori
ficatum xpi non in sero aurvespere s
mane celebramus in ecclesia. Nec
obstat q in nocte natalis celebra
aut in certis locis semel in āno mis
sa de sero celebratur. cum hec fiant
ppter certas spūales causas. Verū
lialis sententiā. der schriftlich sin.
quare iudei de mane habebāt coll
gere. est fm Iosephum. q terra illi
us deserti. vespere erat calida ppter
diurnū solem z sic liquefactū fuissz
z mane tempus frigidū z magz cō
gruū collecture. Deus aut mysticū
voluit sensum sicut z p totam sacrā
scripturā habere quē maiores iter
eos intellexerūt z non simplices q
bus sufficiebat vt pascere iuxta
bōnes arātes vt exponit greg. illud
Job. j. Bōnes arabāt z asini pasce
bant iuxta eos. asini. i. simplices i fi
de. adhuc pascūt iuxta bōnes. i. do
ctiores z pfectiores i eccia. Scdm
mādatū Exo. xvj. vnusqzq collige
bat q̄tum sufficere poterat. expme
bat qd q hēbat familiam ampli⁹ in
digeat ad vni⁹ cui⁹ q̄ sufficiensā fi
gurabat q qz hō ad dei ymaginem
creatus est. ideo sic in nullo potest
cor eius q̄tar i nisi i summo bono
cui⁹ ymaginē gerit ita tota eius suf
ficiētia i deo posita ē. in fruitōe di

uinitatis et hūanitatē xpi iuxta il
lud saluatoris. Hec est vita eterna.
vt cognoscant te solū verū deum z
quem misisti ihm xpm. Terciū mā
datū vt pro qualibet psona collige
ret mensura gomoz quā mēsurā al
qui dīcūt triū modoz. i. q̄ntū triū
onerū teste capere possent qd ideo
ē quā due manus includere pūt. Si
gnificabat q fides trinitatis ad mē
suram ē posita. vt circa illam nemo
plus sage velit q̄ sage oportet. sup.
ad sobrietatem. Ro. xij. duabus au
tem manib⁹ includit mensura fides
qz sine operibus fides mortua est.
Sed nota q̄ modernos hūilitas he
reticos. hoc mirabile qd in illa col
lectura contingebat. dum illis qui
vltra mensuram gomoz non contē
ti amplius collegebant. miraculo
se contingebat q non amplius iue
nebat in cistis seu in vasculis z qd
residuum disparuit. vñ dicitur in
textu Exodi. xvj. Nec qui plus col
legerat habuit ampli⁹ nec q min⁹
parauerat reperit minus. Perfidi
heretici putant se plus accipere i sa
cramēto eucharistie sub vtraqz spe
cie cōmunicando. q̄ nostri veri ca
tholici extra celebrationem altaris
sive sacerdotes siue layci cōicant s
vna specie panis. Clamar cōtra eos
non tam presens figura. q̄ z ipa ve
ritas que p̄mūet sic de vna specie
panis loquitur in euangelio. et ra
rissime de duplici q videlicet vitaz
gratie confert. non faciendo mentō
nem de alia specie vini. vt ibi panis
quē ego dabo caro mea ē pro mū
di vita. Item qui manducat hunc
panem vinct in eternum. z sic p̄es
possent deduci auctoritates euāge

scda par
tmōis q
nietates
no man
conueni
it eucha
stie

Nota ptra
hustitas do
ctrinā vali
dam

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

Octavum

lice in quibus nulla sit mentio de
specie vini. Sz z h qd eos seducit.
Nisi manducaueritis carnem filij
hois z biberitis eius sanguinē non
habebitis vitā in vobis. Manifestū
est q xps loquebatur de spūali refe
fectione q oēs xpo incorporati partici
pant de eius corpe z sanguine. Ju
xta illud angustini. Crede z mādu
casti. Quartū mandatū vt nō relin
querent in crastinū. Ad designādū
crastinū mortis ad qd nemo differ
re debet sua fidei opa. ad Gal. ult.
Dum ips habemus opemur bonū
Quintū mandatū vt die sexto colla
gerent. Significat q in xpo qvenit
in sexta mōi etate habem⁹ duplicēz
refectionē. s. in aia z corpe p glorio
sam resurrectionē. Juxta illd supi⁹
Inductū. Nec est vita eterna vt p̄g.
te. so. vep deum xē. Sextū vt alterū
gomor refuaret in sabbatū z illud
non corrūpebat. Significat q opa
nostra q recta intentōne facim⁹ hnt
suam mercedē in sabbato. i. requie
eterna. q aut sinistra intētiōe fiunt v
mibus corrūpūnt. Juxta illud ver
mis eoz non morietur. suple in in
ferno. Septimū mandatū vt i sab
bato refuatum manna comederet.
Ad significandū q in futura vita
nulli licebit opari sed quilibet. p̄mi
abitur sabbato. i. requie sempiterna.
Octavū vt inferrent gomor ad re
servandū illud in tabernaculo p
Aron. Exod. xvj. Significat q sic
in medio indeoz necessarium sacer
dotum erat aaron vt sic servaretur
ad mēoriā in synagoga. Ita p sum
mos pōtīfices p̄suat eucharistia in
fidelīū refectōz z mēoriā saluatoris
z sine passionis. Juxta illud xpi in

stituentis b facite i meā p̄mōziatōz
Exemplum.

Qd eucharistia hz reficē aiam cū
sapore ois suavitatis vt in p̄ncipio p
montis tactū fuit p p̄patōz ad māna
bū p̄pedit in illis q absqz corpali ci
bo solūmō p sūptōz deuorā eucha
ristie multis ānis vixerūt. vt de brō
Nicolao hēmita in p̄tib⁹ fuit. verū
dica extat narratio quod vltra. xliij.
ānis absqz corpali cibo vixit solum
mō singulis mensib⁹ p̄cipuis fe
stivitatis dñicū corp⁹ sumendo vt
sua relatio z filij sui plebani p̄fesso
ris me certū reddidit. Qd vtiqz so
lū dñia cābat virtus ipm omī sapo
re suauitatis replēdo z famē ois ci
bi corpalis z saporis extinguendo.
sic māna in sumētib⁹ digne sapore
desideratio cuiuscūqz cibi corpalis
satiavit z ibi corpali ter b spūalr. vñ
ibi satiavit corpale appetitū. h exti
guit corpālā z satiat ac excitat sp̄it
malē dulcedinē. Sic recitat Cesa
ri⁹ i dyalogo. De semina que solita
erat cōicare ex p̄missione sacerdotū
singulis diebus dñicis. Et qz sustē
tabatur de dñica in dñicam p sacra
cōionez. Ita q nec corpāl esuriret
idicant b sacerdos ep̄o. Qui vt vir
prudēs dñi voluit expiri ne aliqd fal
lacte ibi eēt ait sacerdoti. Da ei ho
stia nō p̄sectā. Et dū sacerdos h fe
cisset statim mulier cepit mirabl̄r esu
rire. Et currēs ad sacerdotē p̄fessa ē
se grām p̄stinā p̄didisse h p quā cul
pā iḡaret. Alī sacerdos b intellectu
dedit ei vep xpi corp⁹. Ex q p̄z quō
sep eoīni sapore suauitatis vltra oēs
corpale cibū defic̄ tāqz vep māna b
q scribit. panē de ce. p̄sti. eis oē dele
ctiōmētū suauitatis in se hntem.

Pars prima Sermo IIII

Sermo quartus tractatus de secunda figura sacramenti eucharistie super oblationem melchisedech.

Elchisedech rex salem pferens panem et vinum. erat enim sacerdos dei altissimi benedixit abrahe. Thema deseruit ad secundam figuram huius divinisissimi sacramenti super eo quod quotidie celebratur in ecclesia a sacerdotibus quod hoc conficitur sub duplici specie panis et vini. scilicet melchisedech. in eius figura obrulit panem et vinum. de qua figura quod tractandum erit. Salutabimus primo virginem gloriosam. et post eius declarationem erit insistendum quo ad triplices doctrina salutare quare. Prima est ionis super ipsius oblationis melchisedech. recitativa res quoniam

Elchisedech rex salem pferens panem et vinum. erat enim sacerdos dei altissimi benedixit abrahe. Thema deseruit ad secundam figuram huius divinisissimi sacramenti super eo quod quotidie celebratur in ecclesia a sacerdotibus quod hoc conficitur sub duplici specie panis et vini. scilicet melchisedech. in eius figura obrulit panem et vinum. de qua figura quod tractandum erit. Salutabimus primo virginem gloriosam. et post eius declarationem erit insistendum quo ad triplices doctrina salutare quare. Prima est ionis super ipsius oblationis melchisedech. recitativa res quoniam

tre et hunc tamen non fit mentio de eis. eo quod vere figurabat eum cuius generationem nemo enarrare potest iuxta illud ysa. Generationes eius quis enarrabit. quia videlicet generationem eius secundum divinitatem ubi habet patrem sine matre. ac etiam secundum humanitatem ubi habet matrem sine patre nemo enarrare aut explicare potest. Et hoc quod dictum est quod habuit patrem et matrem melchisedech. et de ipsis non legitur est sciendum quod historie tradunt eundem fuisse seth filium Noe. quod a tempore diluvii usque ad illa tempora supervixit edificando civitatem salem quod et hierusalem prius iebusalem a iebuseis inhabitatam et instauratam vere significans regem celestis hierusalem christum salvatorem quod in terrena civitate hierusalem celeste nobis regnum per oblationem sui preciosi corporis et sanguinis in ara crucis factam conquirit offerens nobis panem et vinum hoc quod nobis sumitur et colitur. scilicet corpus et sanguis cum anima et deitate. Tercio notabis quod hec figura in oblatione melchisedech excedit omnes alias figuras. ut est manna et agnus pascalis quantum ad ritum sacrificii id est handel des offerens eo quod huius figure non in modum sacrificii fuerunt explete nec etiam per sacerdotem solummodo explere. manna enim non offerebatur sicut nec agnus pascalis sed omni populo indifferenter ad edendum exponebatur. Hic autem sacerdos dei altissimi ut textus habet cum dicitur. Erat enim sacerdos dei altissimi significans illum summum sacerdotem christum. de quo postea locutus est dicens. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech.

In oblatione melchisedech. fuit conveniens figura eucharistie

sedech. oblationē pfecti i sui corpis
 z aie oblatōe. Vbi itez notare po-
 tes ptercio q xps voluit noiari sa-
 cerdos fm oz. melch. q fuit tpe legē
 nature z nō fm ordinē aaron. q fu-
 it sacerdos legis scripte. eo q cū cri-
 stus voluit euacuare legē scriptam
 non autem legē nature quia adhuc
 in tempore gratie viuimus fm legē
 nature. non autem legis scripte qā
 non decet nos iudaisare. Ideo xps
 legis grē latoz debuit nūcupari sa-
 cerdos fm ordinem melchisedech.
 z non aaron qd etiam apostolus p
 magno argumento adducit contra
 iudeos ad Hebreos. vij. inducens
 q legis translatio facta est vbi sacer-
 docij aaron translatio id est euacua-
 tio facta est cum propheta affirma-
 uit crīstum futurum sacerdotē. fm
 ordinem Melchisedech z non fm
 ordinem aaron. Ex hoc etiam patz
 veritas illi? ambrosij. vt allegat ma-
 gister in textu. q anteriora id est an-
 tiquiora sunt sacramenta cristiano-
 rum q iudeorum. quia videlicet in-
 ceperunt nostra sacramēta tempo-
 re legis nature in oblatōe melchi-
 sedech quo ad significationem qui
 diu precessit ante tempus legis scri-
 pte a Moyse vbi inceperunt figure
 manne z agni pascalis z tū de pri-
 ma pte sermonis. Sed quo ad se-
 cundam quēstionē pro secunda pte
 sermonis. Dum non sine causa di-
 scutendū ē. cur vtraq spēs panis z
 vni ad hoc sacramentū debent cō-
 currere. grauat em quēstio per hoc
 q in vna spē totus vt sepe tactū est
 z tanget. cōūnet xps in sua totali z
 corporali presentia cum corpe glo-
 rificato sicut ē in celo q quidē asse-

rere si tū dubitares. habes pro cau-
 sa hoc qd necessarīō hēm? asserere.
 q vbi gutta sanguis existit. ibi tot?
 z integer sanguis. etiaz intra venas
 inclusus. et vene in corpore glori-
 ficato contente. z vbi corpus viuunt
 ibi etiam anima z hec duo cōiūcta
 diuinitati et hui? similitudinē. accipe
 ex eo q si in triduo q xps mortuus
 fuit in cruce aliq? aploz psecrasset
 tunc sub specie panis fuisset solum
 corp? xpi mortuū. sine sanguine z si-
 ne aia. z sub spē vini. solus sanguis
 sine aia z corpe. licet diuinitas vtro-
 biq mansisset cōiuncta. z hoc sō qz
 sicut erant in rex natura omīa sepa-
 ta. Vñ etia p nunc omīa sunt cōiū-
 cta. mō quo dictū ē. quare videt q
 cōsecratio sub vna specie sufficisset
 nec oblatio melch. ait figura debe-
 ret concurrere cū spē panis z vini.
 Itē grauat qd. q fidelib? dat soluz
 vna spē in cōlone qvinum qd post
 porrigit nō ē sanguis psecrat?. z su-
 mit p ablutōe oris. z non pōt dici
 qd nō porrigat fidelib? integz z p-
 sectū sacm in xpi corpe et sanguie
 aia z deitate. Rñ. q h sacm eucha-
 ristie notat z practicat in eccia duo-
 bus modis. Prio vt sacrificiū z sa-
 cramentū sūt. Secdo vt sacm im. z
 nō vt sacrificiū. Prio practicat i ec-
 clesia p missaz celebratōes. Secdo
 mō qn extra talē celebratōez sūt tā
 a cliez q a laycz tpe puate cōlontis.
 vtz i festo pascatz aut tpe ifirmittatz
 v? alteri? nēctatz. Et qz pmo mō n
 p? practicat gehandelt i verdē. nisi
 sū duab? spēb? panis z vini. Secdo
 hō mō sufficiēter p vnā spēm pais
 ideo cōuenienter vtroq mō practi-
 cat qd sic dclarat. nā oblatō melch.

Secūda p-
 fectum sa-
 cramentū

Prima pars

Sermo IIII

q̄ figurabat p̄mā practicā. eo qd̄ et
ipe sacerdos fuit dei altissimi p̄figu-
rās xp̄i sacerdotiū. iuxta illud. Tu
es sacerdos in eternū s̄m oz. melch.
vt supra tactū fuit. q̄ etiaz saluator
se ip̄m obrulit in sacrificiū dō p̄i se
orsum in sp̄e pp̄ia corp̄ pp̄iū. z s̄a
guinē in sp̄e rubea. Ipe etiam sacer-
dos in altari rep̄ntat xp̄i sacerdotiū
z eius oblationem. Iō cōueniēt due
sp̄es practicā i altari i mēoriā illi⁹
sacrificij corp̄s z sanguis xp̄i. eorū-
demq̄ ab inimicē separōem. s̄b dua-
bus vt tactū ē sp̄eb⁹ albi corp̄s z ru-
bei sanguinis. p̄ sp̄em panis z vini.
cū z panis in nutrimentū corp̄s z vi-
nū in nutrimentū sanguis deseruit.
Nex si p̄dicator velit allegare ali-
as rōnes quas sancti doctores i eo-
rū scriptis p̄cipue tho. in. iij. pte sū-
me. q. lxxvii. z q̄rio suo scripto dist.
xj. Et benaū. etiā eadē dist. deducūt
p̄cipue in quarto. An duplex sit
materia hui⁹ sac̄ri. nō erit inutile. li-
cet hec q̄ tacta sunt p̄ poplō magis
deseruiūt. q̄ multis vt rōnib⁹. Pro
secundo vō vt hoc sac̄m practicā
nō p̄ modū sacrificij. s̄ solū vt vale-
prodesse vnicuiq̄ p̄ sua vilitate p̄-
p̄ia. z q̄ sic deseruiat sufficient vna
sp̄es. s̄. panis. declarat. Nā vt dictū
ē. quando hoc sac̄m practicā in al-
tari a sacerdote. tūc offert in memo-
riam illius sacrificij. qd̄ xp̄s p̄fecit
in ara crucis. z quia illud sacrificiū
fiebat in salutem viuoz z defuncto-
rum tam p̄teritorū q̄ futuroz mor-
tuozum. z sic etiaz sacerdos in alta-
ri offert. p̄ viuis z defunctis. Qua-
li modo non sumit quādo aliquis
seorsum cōicat. q̄ tūc solū recipit p̄
sua salute propria. in remissionē vi-

delicet suoz peccaminū oblitorū. z
augmentū diuie caritatē vt patebit
in. iij. pte op̄is. vbi de efficacia sac̄ri
tractabitur. Ideo sufficit vt sub vna
specie. s̄. panis. hoc sacramentū su-
mat. Et si fortassis dubitares. An
plus sub sub duab⁹ sp̄eb⁹ sumitur.
q̄ sub vna. seu q̄ sacerdos in altari
plus sumeret q̄ extra altare in p̄ua-
tis. Sciendū est q̄ in altari nō plūs
sumitur q̄ species vini. quia l3 sub
illa specie etiam sit xp̄s tamen sicut
in om̄ibus mūdi hostijs consecrat⁹
non ē nisi vnus xp̄us. ita a fortiori
non est amplius sub duabus sp̄eb⁹
nisi vnus xp̄s. z quia s̄b vna specie
sumit vnus xp̄us sicut sub duabus
ideo nō amplius sumit sub duab⁹
sp̄eb⁹ q̄ sub vna. quo ad ip̄am rez
cōtētiā. s̄. xp̄m. Et hoc etiam p̄mō-
stratum fuit in māna figura huius
sacramenti. de quo vt supra tactū ē
textus habet nō plus habuit q̄ col-
legerat ampli⁹ q̄ qui min⁹ pauerat
Et quia vtus sacramēti p̄cedit nō a
sp̄eb⁹ s̄ a re contenta. s̄. xp̄o. Ideo
etiā nō minus p̄cipitur de efficacia
z gr̄a sac̄rali sub vna specie q̄ s̄b du-
abus. Et quia tota hec materia cō-
tra modernos h̄eticos hūstas de-
seruit. ideo cōcludam⁹ s̄monem in
eoz cōfutatōnē z fidei catholice cō-
firmationē. p̄ ip̄am terciā q̄stionem
Cur non celebrantes sacerdotes et
layci cōmunicant sub vna specie. cū s̄mōis cur
tamen abraham laycus recepit ab nō celebra-
melchisedech sacerdote panis z vi-
tes cōicant
ni oblationem. Et qd̄ licet in p̄mis s̄b vna sp̄e.
sis iam tactis pateat veritas. q̄ nō ē
necessarium extra celebrationē mis-
sarū. sumere sub duplici specie. eo
q̄ sumitur solū vt sacramentū et

non ut sacrificiū rē. tñ vt ppijs eo-
rum telis z argumentis quib⁹ suū
errorem defendere nstūtur proster-
nam⁹. Hec pauca hic addenda sūt
licet varij contra eos tractatus ad
longum confecti sint Stat em̄ eoz
fundamentum principaliter in du-
obus. In auctoritate Joh. vi. Nisi
manducaueritis carnem filij homi-
nis. z biberitis eius sanguinem nō
habebitis vitam in vobis. Et super
practicā xpī in cena tentam in q̄ di-
scipulos sub vtraq; specie cōcavit.
Ita q̄ alie auctoritates sanctorū q̄
ad eis allegantur solū in defensio-
nem illius vtriusq; fundamenti ad-
ducunt. Sed quod neutrum illorū eis
deseruit patet ex verbis textus pre-
supponendo qd̄ est duplex mandu-
catio sacramentalis. et spūalis. p̄ma
fit ex manib⁹ sacerdotū. secūda fit p
fidem z grām. Nā cum xpūs dicat
Non habebitis vitam in vobis. nisi
māducaueritis carnem z biberitis
eius sanguinē. Manifestū ē q̄ loq̄-
tur de spūali sūptione. p̄ quā incor-
poramur xpō p̄ fidē iuxta illud. vt qd̄
paras dentem aut ventrem. Crede
z manduca. aug. sup̄ Johā. Et q̄
hoc verum sit patet per hoc qd̄ dīc-
tū non habebitis vitā suple grē in vo-
bis. Cum em̄ vita gratie solum ha-
betur quando qd̄ efficit mēbz xpī.
quod quilibet per baptismū z fidez
efficit. z tunc vt membrū participat
corpori z sanguini xpī spiritualiter.
Ideo tunc dicitur manducare z bi-
bere. Cogit etiam nos ratio ad idēz
quia si vitam grē solū p sacramēta-
lem sumptiōem eucharistie haberet
in nobis. tunc baptismus nihil effice-
ret. ad causandam vitam grē. qd̄ qz

est hereticū asserere. Ideo z hoc he-
reticum ē. q̄ xpūs ibi de sacramentali
sumptiōe locutus sit quare z oēs
doctores sancti illā auctoritatez de
spūali manducatōe exponūt. vt au-
gusti. sup̄ Jo. rē. oēs etiā ad h̄ sunt
moderni antiq̄ docto. Et qd̄ ē qd̄ ad
scdm̄ vtrūq; nec practica xpī eis suf-
fragat p̄z. qz z si xpūs suos discipu-
los cōsecravit sub vtraq; specie. tamē
primā. s. spēm panis dedit eis vt las-
cis. z secūda vt sacerdotibus ab eo
ordinatis. qd̄ patz. quia hec vba xpī
Hoc facite in meā cōmemoratiōez
immediate subiūxit post primā spe-
ciem panis datam. Lu. xxiij. Et cū
per hec verba fm̄ omnes postillato-
res xpūs ordinavit ap̄los in sacerdo-
tes vt eū ip̄a vba sonant. Hoc fa-
cite sup̄. qd̄ ego feci vt albrecht sup̄
Lucam dicit. supple panē accipien-
do. benedicēdo. frangēdo z alijs di-
stribuendo rē. que om̄ia quia solus
sacerdotibus p̄ueniūt z nō laicis vt
notum est. Ideo ap̄li calicem bibe-
rūt a xpō iā vt sacerdotes ab eo or-
dinati. Sileat ergo pfidus heretic⁹
ex practica xpī in cena se volens de-
fendere. Quare z rōnabiliter eccia
statuit vt ppter fidei p̄culum. ne vi-
delicet credat amplius p̄ueneri. aut
sumi sub duabus q̄ sub vna. Et etiā
am ppter periculum effusiōis q̄ fa-
cile contigit circa vinū cōsecratum
z ppter p̄la alia. vt fideles extra mis-
sam sub specie panis cōmunicēt. et
hec ad p̄ns sufficiant. z qd̄ tacitū fa-
it q̄ meleb. obtulit abrahe laico pa-
nē z vinū. Nñ. q̄ obtulit deo excel-
so p̄ abrahe. vñ textus dīc. benedixit
illi z ait. benedict⁹ abraā dō excelsio-
z benedictus deus excelsus. qui se-

Prima pars

Sermo V

et celum et terras. et sic sacerdos offert deo pro populo in altari ambas species

Exemplum

Cum omnes sancti doctores de hac materia scribentes quod vix populus sit sub vna specie concipiendus ut Thomas. in tertia parte. Bona uentura Petrus de palu. Albertus Scotus. alexander tamen de Alles magnus doctor in suo quarto sententiarum. recitat super hoc magni miraculi tempore suo factum. Quod dum quidam religiosi ex simplicitate instarent plurimum. ut sub specie vini sanguinem christi sumerent. putantes quod sub illa amplius reciperent sanguinem christi quam sub specie panis. Coniugit ut quodam pio sacerdote coram eis celebrante et per eis deprecante cum faceret fractionem hostie et ad patenam poneret totum concavum patene videbatur repleti sanguine manante ex plicis diversis. ad quod dum obstupescerent tunc sacerdos quod layci vellent particulas in simul applicare et coniungere. tunc totus sanguis reintroiuit. Unde eis dabatur intelligi quod eorum temptatio non satisfiebat quod videlicet sub specie panis sicut sub specie vini totum sumerent sanguinem christi. et non aliter esset sub specie vini et sanguis quam sub specie panis et sic ab eorum petitione cessauerunt.

Sermo quintus tractans de tertia figura et in die cene predicandus si placet quia tractat de agno pascale quomodo sumebatur in veteri lege.

Dent carnes nocte illa asinas ligni et azimos panes cum lactucis agrestibus. saryre

fallen. Exo. xij. Tractandum est de tertia figura beati sacramenti quam magister tangit in littera dei. viij. in qua prefigurabat res contenta sub specie panis. scilicet christus in sua corporali presentia sicut per manna effectus seu efficacia gratie et per oblationes

elchisedech species panis et vini que in altari a sacerdote offeruntur. Sed prius saluter virgo gloriosa Sermo fundatur super vinum dum taxat questionem principalem. causa breuitatis. videlicet super modum comestionis agni paschalis. in duodecim punctis obmittendo modum immolationis agni eo quod ille populus deseruit ad effectum eucharistie de quibus effectibus tractabitur in tertia parte operis. Hec in latino per diuisione sermonis. dicat predicator. Post in vulgari. Sicut autem disticto sermonis. uabatur in duodecim articulis. ita et nos in sumptione eucharistie duodecim habemus observare. et tanguntur hec omnia saltem in sententia. licet non in propria verborum forma. Per beati thomam. prima secunde questione. ciij. articulo. v. in solutione secundi argumenti. nam cum primo dicitur quod debebant comedere carnes agni nocte. significat primo quod agnus qui ledere nescit innocentiam christi prefiguraret quod et in lege precipiebatur ut esset sine macula masculus. que proprie conueniunt christo sine macula peccati. Et quod primum per nocte et non die esset sumendus. significat primum de clarum visionem de christo agno in hac vita habere non possumus. sic enim in patria expectamus. unde illud

apli. Videm⁹ nūc p speculū z i eni
gmate. tunc aut facie ad faciem eni
gma dicitur obscura figura. eū fin
ster gestaltus. Qua etiā de causa
certe religiones vt predicatorū. or
do ex sinistra sumunt manu. domi
nicum corpus in altari. sicut etiam
in ecclesijs ad sinistram latus refer
natur. z liber manet in sinistro alta
ris. vsq post sumptionē quā in cā
ticis dicitur. Aena eius sub capite
meo. z dextera illius āplexabit me.

Scdm

Secūdo cum dicitur qm i domo
z non extra agnus comederet. si
gnificat q sacramenta solūmodo i
eccia et non extra ecciam hnt suam
efficaciā z pcpue dñici corpus. qd
ē excellentissimū sacramentū inter
omīa alia. cum fontē omīs grē cor
poraliter cōtineat. Vnde augusti.
super simbolū. Credo q non sit re
missio pctōz. nec virtus alicui⁹ sa
cramenti. nisi in hac nra scia que ro

Tercū

mana dicit eccia. Tercio dicitur qd
non crudas. nō semicoctas. non aq
lixas. sed igni assas. carnes agni de
bebāt comedere. que omnia Greg.
expōit. Carnes crudas comedit oīs
qui crīstum purum hominē credit.
Carnes vero aqua coctas comedit.
qui eum communi modo. quo ali
homines concipiūt z nascuntur.
conceptum z natum credit. cum ta
men de spū sancto conceptus z na
tus ex vrgine existit. Sed asse sunt
igni in feru lūneo. qz in ligno crucē
ex diuina caritate tāq ignē amorē
passus mōm fēdemit. Qrto cū dī q
agnū cū panib⁹ azimīs comederet.
significat sincerā consciā z purā
cōuersatōem fidelīū. qz pmi pro se
ipso. scdm bern. debet hēre. scdm ppt

Quartū

primū. vñ dicit in qda sermōe. Ne
cessaria ē nobis sincera cōscia ppter
nos. Bona vō fama ppter pxiū.
Et Greg. sup illud. j. Cor. v. Epule
mur in azimīs sinceritatis z vīratē.
Panes sine fermento comedit qui
opera misericordie sine admixtōne
peccati pficit. Quinto cum manda
tum erat qd comederent cū lactu
cis agrestibus. q sunt multū amare
significabat q corpus xpī debet su
mi cū pnia z amara memoria pctō
rū. Si queras. Nonne q sibi in nul
lo conscius est potest cū gaudīo su
scipere. Respō. q qui sua nō deflet
defleat aliena. Sexto cum pceptū
erat q accinctis renib⁹ comederent
figurabat. q quia in renibus vigēt
luxuriosi motus abstrahentes mo
tus anime spūales in deū. Ideo ad
vtriusq refrenatōem tam mētīs q
carnis. renes accingi postulabat. p
pheta cum dicebat. Ore renes me
os. z cor meū. z sic qlibet facere te
netur. Septimū pceptū erat q co
medentes agnū calciamenta in pe
dibus deberent habere. ad significā
dū q illi qui corpus xpī sumūt cal
ciamenta. id est mortuoz sanctorū
exempla debēt habere in pedib⁹. i.
affectionibus anime. quia sicut cor
pus per pedes. ita anima per suas
vehit affectiones. Octauo precipie
bat q comedēs agnū baculū i ma
nu tenebat ad denotādū bacm cru
cis cui⁹ mēoria in corde dū salubrit
hē etiā in ope custodit. vel fm glo.
Grego. in suo pastoralē. Dū prius
precipit renes accingere post i ma
nibus baculū habere significat. qz
illi debent pastorem curam susci
pere qui iam i corde suo sciūt fluxū

Quintū

Sextū

Septimū

Octauū

Pars primā

Sermo V

Nonum. In xtrie domare. vt cōm alijs fortia
p̄dicant: mollibus desiderijs nō suc
cūbant. Nono erat mandatū come
dere festināter: nec multū dentibus
cōterere ad designanduz duo. Pri
mū q̄ fm glo. Interlī. nescim⁹ q̄dū
nobis liceat sumere: z quid sup ven
tura pariat dñes. Secundū q̄ nō de
bemus plurimū pterere. i. mente re
uolnere qualiter z quō integer chri
stus cum corpe anima z deitate pso
naliter sub modice panis specie cō
tinetur. z sic de alijs mirabilib⁹ que
diuina virtus sibi quotidie operat: s̄
simpliciter illa credere. z iuxta aposto
lum. Omnē intellectū nostrum ca
pitulū ducere in obsequiū fidei. cūz
etiam fm Augusti. super Iohannē
tota rō. i. cā facti est potētia facier̄. i.
dei oīpotētis. qd̄ etiā i sequētī decio

Decimū. p̄cepto clari⁹ exp̄nit. vbi dicit q̄ ca
pit cum pedibus et intestinis agni
debeāt denotare. schlicken. Glo. in
terlī. Caput agni. i. christi est diuini
tas. pedes sunt mysteria hūanitatē.
intestina sunt occulta mystica s̄ba z
mādata xpi. vorare est mentis auidi
tate sumere. Caput ergo cum pedi
bus sumim⁹ quādo diuinitatē z hu
manitatē christi sicut in sacramēto
credimus ita auidē amam⁹ z sumi
mus. Intestina voram⁹ quando oc
cultā mysteria que de⁹ sibi opat non
curiose inuestigam⁹: sed p̄ dei hono
re ita esse vt nobis fide p̄ponitur cre
dīm⁹. **Undecimū.** Undecimo p̄ceptū erat vt de
illo agno nihil remaneret vsq̄ ma
ne. ad designādum q̄ in vita p̄sentī
solūmodo nobis concedit sic sacra
mentaliter sumere: z de eius occul
tis mysterijs lumine fidei discutere
vsq̄ ad mane resurrectionis. in quo

ad plenū facie ad faciem inueniatur
que iam fide occultātur. Significat
etiam q̄ si sacerdos cōsecrat vinū so
lam hostiam de illa nihil oportet re
seruare: sed totam sumere. nisi p̄ in
firmis plures consecraret z reserua
ret. Duodecimo z vltimo mādatuz **Duodeci.**
erat vt si qd̄ residuū remaneret vt of
sa vel similia deberent cōburi igne.
super quo verbo Grego. dicit. qd̄ ex
agno remanet igne cōburim⁹: qñ s̄
qd̄ d̄ mysterio incarnatōis ei⁹ itelligē
z penetrare nō possum⁹ non cōtem
nim⁹: s̄ spū sancto relinquitur. ita
z ea que in hoc sacramēto intellige
re non possumus: vt sunt profunda
mysteria: solūmodo oīspotēte dei
ascribimus in meritū fidei nostre q̄
est de non visis. quādo videlicet cum
era mysteria que dens operat nō in
tellectuz penetrare: s̄ fideliter crede
re satagimus.

Exemplū.

Quidam tante deuotōis z fidei
erat ad hoc diuinissimū sacramētū
q̄ alijs dicere solebat. si scirē q̄ chri
stus in forma p̄p̄ta hūana sicut am
bulauit in terris transiret ante ostiū
ecclesie in hora eleuatōis corporis
eius: non fret ad ostiū vt illum vide
ret z visionē sacramenti diuinitater.
ideo quia maius merituz sibi accu
mularet visio sacramenti p̄pter fidem
quam in corde gerebat q̄ vbi huma
nis obrutibus eum p̄sentem in mū
do cerneret. Ad idē deseruit que
stio vbi querit: an nostra cōmunitio
sit maior i merito q̄ fuit cōmunitio aploz
in cena vltima a christo ministrata?
Vbi doctores tradunt q̄ quia apo
stoli viderūt saluatores i carne p̄sen

Pars prima

est. Tercio an flux? Ille salubris fuit naturalis aut miraculosus. et an sanguis et aqua divinitati erat coniuncta. Ad primam respondet quod quod in primis figuris tribus sufficienter illa tria que in sacro presiderata sunt figurantur. ut est species extrinseca panis et vini. res intrinsece preterita: ut christi corpus. et effectus in sumere causa tus. cum primo per oblationem Melchisedech. fuit prefiguratum. secundum per agnum paschalem. sic et tertium per manna. Et quod etiam signa et umbra noue legis esse per praeuenit veteri testamento. unde illud apostolus clamat. Dia in figuram praeungebat supple preteritis veteris testamenti. Et iterum ubi dicit ad Hebr. ix. Lex umbra habens futurorum bonorum. Ideo in precedentibus solummodo illis tribus figura erat insistentium. Cum autem magis in textum illorum descriptum fluxum sanguinis et aquae in figuris enumerat. nec in textu assignat causa: cum tamen non sine causa ipsum hoc fecisse credendum sit. Ideo dicam quod dupliciter ex causa hoc fecit. quod prima sumitur ex sufficientia trium temporum. legis naturae. scripte et gratiae. Secunda ex meritis passionis christi. Cum enim ex omni tempore mundi quod ad tria descendit. scilicet in tempore legis naturae. legis scripte. et legis gratiae debuit hoc sacramentum prefigurari ad hoc ut omnino possit christus esse mediator et saluator: qui in solummodo sacro corpore praevenit. Ideo etiam debuit ex omni lege aliqua figura deservire. Unde quod de lege naturae posuerunt doctores figuram sacrificii Melchisedech. et de lege moysaica etiam agni paschalis et manna. duas videlicet figuras propter rem preteritam. scilicet christum et eius effectum quem causat in sumere. Ideo voluit magister etiam de lege gratiae in textu aliquam figuram tangere. Et cum praeuenientior potest non potuit quod sacramentum illud emanari

Sermio VI

omne sanguinis et aquae. Ideo illa posuit. Vbi si queritur cur praeuenientior non potest tamen praeuenienter tunc poni: et an etiam alia que circa christum: figura sum gesta sunt nomen et rationem ex noua lege seu etiam prophetate figure potuerunt se poni potest retinere. cum tamen christus dicat. Lex et tunc super eu. propheta usque ad Iohannem. quasi in Iohanne charistia. hanc cessauerit lex vetus: dum inchoata fuit per eum quem praedixit et designato monstravit. scilicet christum lex noua: cessauerunt etiam omnes figure circa christum. unde dicere quod posset quod ei facta nomen figure non debet habere. Rationem. quod quia de ratione figure seu eius prophetate tria sunt. scilicet figuratum indicare. figuratum praecedere ut umbra praecedat figuratum et figuratum: scilicet corpus mysticum documentis informare. Duo prima prophete figuris veteris testamenti conveniebant. tertium factis et operibus christi per fidelium informatione congruit. ad quod illud Gregorius deseruit. Quicquid christus gessit in terris disciplina morum fuit. ut quod in signo crucis mori voluit: sicut etiam quod inter duos latrones: quorum unus tamen saluatus fuit. et sic de omnibus que circa christum acta sunt. In figura enim crucis mori voluit ut omnia ad se traheret. Unde et salubriter innotuit. Ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. Inter duos latrones mori et in dextro pendente saluari. quia et in nouissimo iudicio dictum est his que ad dexteris erunt. Venite benedicti patris mei. Cum tamen a sinistris audituri sint. Ite maledicti in ignem eternum. Cessauit ergo lex et prophetarum dicta que ad secundum. scilicet ad umbram futuri christi adueniente: et remansit etiam cum primo. scilicet saluberrima et

f. ij

documenta in cunctis eius opibus
et doctrinis: quod figure proprietate seu
exempli nomen congrue retinet. Ad
propositum quod presentior figura ex no-
ua lege haberi non potuit ad figuram
dum hoc sacramentum eucharistie quod per
emanationem sanguinis patet. quod cum
omnia sacramenta habent efficaciam
a passione christi. et in nullo alio sacra-
mento presentius habet sanguis chris-
ti in passione effusus. In nullo etiam
sacramento ita representatur et ad me-
moriam reducit passio christi. in cuius
etiam memoria christus instituit vo-
luit cum dixit. Hoc facite in meam
commemorationem. Ideo prestantius
exemplum eucharistie exhiberi non

Que neces-
sitas pfigu-
rationis eu-
charistie no-
uo testamento

potuit. Quod si quis: que necessitas pfi-
gurationis: cum iam in cena ultima
rationis eu-
charistie no-
men: huius institutio quidem facta fa-
cta fuerat. et eius efficaciam sacramen-
talis licet spiritualis habebat in mundo
non apparuit. Pro illa ergo futura
sacramentali efficacia debuit pfigu-
rari in ecclesia. Et dicit sacramenta-
lis efficacia quando sub speciebus sacra-
mentis panis et vini erat celebrandum in
ecclesia. Spiritualis quando mystica i-
corporatio per fidem erat in ecclesia perficienda.
ut ubi fideles christo tanquam capiti ec-
clesie uniebantur. Quod si iterum queritur:
cur sanguis cum aqua emanare debu-
it: huius patet ex iam dictis. quia enim du-
plex unio membrorum erant perficienda er-
ga christum. scilicet sacramentalis et spi-
ritualis. baptisimus etiam dicitur sacra-
mentum fidei. ideo convenienter hec duo
sacramenta post mortem christi erant
figuranda. Et tamen de prima parte ser-
monis. Pro secunda parte sermonis
super questionem: cur de christi corpo-

Quare non
sine aqua san-
guis fluxit

re mortuo et non vino sanguis et aqua Secunda pars
emanavit: huius. quia enim ut dictum est secundum dicitur: que
illa emanatio indicabat duo sacra-
menta. scilicet eucharistiam et baptisimum age-
re nostram salutem in virtute passio-
nis christi. Et quia passio christi opa-
ta est nostram salutem non absque mor-
te. ideo non nisi post mortem saluator
completa iam satisfactio pro culpa patri
mortuorum parentum et omnium preteritorum et
futurorum culpis electorum: qui in virtu-
te illorum duorum sacramentorum salutem per
fidem implicitam vel explicitam salua-
ti sunt et saluantur: figurari debe-
rant. Verum si incidit deuota que-
dam difficultas: an non passio christi
absque sua morte sufficeret pro nostra
salute. et si sic quare tunc cum amarissi-
ma sua morte nos redimere volu-
it: huius. absque dubio sua passio: imor-
tuna gutta defici sui sanguinis effu-
si: iuxta mellissimum doctorem Berni. pro
nostra redemptione sufficeret. Causa
quarumque efficaciam ad hoc habuisset ex
coniuncta diuinitate unde non reputa-
ta fuisset ut gutta puri hominis: sed
ut dei et hominis. Sed quia per peccatum
primum hominis homo incurrerat du-
plicem mortem corporis et anime. ideo
et christus cum venerat pro culpa illa
satisfacere: debuit et per duplicem mor-
tem pati: pro morte corporis innocentissi-
mam mortem sustinendo corporalem: et
pro morte anime innocentissimum et glo-
riosum descensum in suam defunctam ani-
mam per liberationem omnium animarum pre-
teritorum et futurorum defunctorum deo pa-
tri offerendo. Unde et infernum de-
struxit: limbum scilicet patrum a quo
nullus deinceps detineri potest qui in
virtute illorum duorum sacramentorum vir-
tualiter aut sacramentaliter ut christi me-

Quare cum
morte nos
christus rede-
mit cum sua
passio ad hoc
sufficeret.

Tertia
sermo. In illa
manatio
et nullo
miraculo
et in diu-
ni puera.

Pars primā

Sermo VI

brū suscipiēdo ab hac vita discedit. Vnde de p̄ma morte dicitur *Deec. ij.* *Q* mors ero mors tua. Et de secunda. Et mortuus tuus ero inferne. Et illud ap̄li. Absorpta est mors in victoria. Et si iterū cogitatio incidit: si ipse p̄ corporali morte nostra satisfecit. Cur ergo morimur? R̄. q̄ efficacia illius satisfactōis non in p̄senti vita: s̄ in futura resurrectiōe ad perpetuam immortalitatem nobis donabit. tunc enī adimplebit. Absorpta est mors i victoria immortalitatis perpetue. Verstickt vnd yverbunden ist der tod in dem euigen syg. Interim autē corporaliter mori nos congruit. ut xp̄o cui⁹ mēbra sum⁹ cōformemur:

Tertīa ps cū z ipse mortu⁹ sit. *De p̄ tertīa sermōis.* parte sermōis vbi quis quereretur ad illa: clariores p̄missorū intelligentiā: cur manatō fu de dextro latere z non sinistro christi nālīs aut s̄ti sanguis z aqua emanarunt: z an miraculosa: illa emanatō fuit naturalis aut mī z an diuina raculosa: z an cōiuncta diuinitate: et p̄iuncta. Ad primū r̄ndet q̄ cum p̄ leuā p̄ns vita: z p̄ dexterā futura designat. iuxta illud. *Gen. i.* *A*ena eius sub capite meo z dextera illius amplexabit me. Et emanatō illa significabat efficaciam passiōis xp̄i p̄ futura vita z nō p̄senti: cōgrue a dextro latere emanarunt. Propter hoc p̄ima mulier facta est de latere viri dormientis mater vtiq̄ hui⁹ vite mortalis. Et hic secundus adā inclinatus capite in cruce obdormiuit: ut fo: marec secunda mulier mater ecclesia: generans filios ad immortalē vitam p̄ lauacrū regeneratōis in virtute xp̄i passiōis. vnde merito sanguis z aqua emanarunt. *Q* mors vñ mortui reuoluerūt quāto isto sanguine mūdi⁹: quid hac

aqua salubritas: quid hoc sacramentū eucharistie dicam⁹ efficacī⁹: quid isto vulnere virtuosius: *Augustin. sa.* per illo verbo. et cōtinuo exiuit sanguis z aqua. z magister sent. *sut. iij.* *distin. viij.* de q̄ta figura hui⁹ sacramenti. Ad secundū: an fuerit flux⁹ miraculosus aut naturalis: Dic q̄ miraculose p̄curatus: sed cum naturali christi sanguine z aqua educ⁹. Estimat enī q̄ sanguis ille circa cor fuit coagulatus: quem etiam saluator retinere nō voluit: sed effundere pro nostra salute. Nequāz etiam purissimā z naturalē sicut retinuit i futurā emanationē: ita miraculose effudit. Et dicitur miraculosa emanatio non cōtra aut supra naturā mortui corporis: sed p̄ter nature facultates accidisse: ut sic p̄cise a latere dextro emanaret. Ea etiam de causa q̄ milles qui apuit nō hoc vel illud intenderat. sed solū mortis: ut si christus mortu⁹ non esset: cū aliorū crura frangebant ut eo citi⁹ morerent: ipse saluator etiam per illā lanceationē obiret: diuina dispensatiōe tamē. vnde z miraculosa censetur opatio: ut veritas carnis hūane ostenderet cum p̄missis figuris. Unde *Iohānes* in sua canōica. Tres sunt qui testimonium: supple super veritatē humani corporis. dant in terra: spiritus. i. anima. aqua z sanguis. Unde naturalis fuerūt humores. Ad tertium: quis fuerit an fuerūt diuinitati vnita: R̄spō. diuinitati vnideretur q̄ cū diuinitas ut *Damasceñ. ca.* dicit in suo. *ij.* sentē. Hoc q̄d semel assumpsit nunq̄ dimisit. vnde sicut diuinitas mansit cū anima in limbo z corpore in sepulchro. ita cū sanguine sparso in cruce. Et oppositūz

f iij

asserere ut semel tempore pape Pij
quidā nitebant: pro heresi reputat.
Concludēdo p vnā rem gestā deser-
uiēte ad pmissum.

Exemplū.

Duo germani: vnus clericus et al-
ter litteratus erant in quodā cen-
bio. Cum autē clericus tempus le-
gendo et scribēdo deduceret quadā
die fratrem suum laicum: interroga-
uit quomōdō tempus suum cōsume-
ret. Qui respōdit. Tres litteras di-
dicti ex toto et illas q̄tidie reuoluo:
p̄cipue tempore missarū in contem-
platione sacramenti corporis et san-
guinis christi. quarum prima est ni-
gra. secunda rubea. tertia candida.
dum inq̄reret illarum litterarū no-
mina: respōdit. Prima est peccato-
rum meorum recordatio: que tanq̄ gra-
uis sarcina me torquent et cruciant.
Secunda est recordatio rosei sangui-
nis quem in cruce pro me misero
peccatore taz abunde effudit ut nec
guitaz in suo corpore remuneret: imo
et reseruatū in lanceatiōe militis
effundere voluit. Tertia est desider-
ium celestiu gaudior ex quibus cō-
solationem recipio. Quibus audi-
tis litteratus frater erubuit: et omnē
suam scientiaz quasi nihil repntatā
ingemuit: et in maiori deuotione vi-
tam cōsumauit. Sic plures simpli-
ces ingemiscūt: putantes litteratos
multū deo acceptos: cum tamē ipsi
acceptiores si volunt per huiusmo-
di deo reddunt.

Sermo septim⁹: tractans
de auctore et auctoritate insti-
tuendi sacra. et cur i numero
septenario instituta sunt.

p
Hinc quēz ego dabo caro
mea est pro mūdi vita et.
ut supra. Post impetratio

nem gratie expedito de primo prin-
cipali. s. de his que ad dignitatē hu-
ius sacramēti deseruiūt: ut sunt ipse
p̄figuratiōes triū seu etiam quantu-
or figurarum: cum hec q̄ttuo: et taz
teneat: licet non sub eisdem respecti-
bus: ut prime tres ex veteri testamē-
to locum p̄figurationis. Restat fm
p̄cessum magistrī et doctorū scriptis
super eundem textum p dei laude
discutere de eius institutione: circa
quā plurima erunt discutiēda: p̄-
cipue septem. Primo videlicet quis
instituit. Secundo q̄re instituit. Ter-
tio an christus instituendo corp⁹ su-
um ipse sumpsit et postea alijs dedit.
Et h declarato q̄ sic: q̄tto q̄rit quale
corpus sumpsit et quale alijs dedit.
Quinto quibus dedit. Sexto quo
tempore dedit. Septimo quo ordi-
ne dedit. Et he difficultates per q̄n-
q̄ sermones patebūt. Sed quo ad
primū datur nobis triplex salutaris
doctrina. Prima super huius deifi-
ci sacramēti institutionē. Secunda
super sacramentorū orantiū numero
sam quāritatem. Tertia super hui⁹
dūtaxat deifici sacramenti necessita-
tem. Pro quarū partium declarati-
one in p̄senti sermone triplex q̄stio
erit discutiēda. Quarū prima: an
ad christum solūmodo p̄nchbat sa-
cramentorū institutio. Secundo an
q̄oes. q̄z p̄
solūmodo in numero septenario. et ma an xps
vbi habeatur in scripturis talū in-
stitutionū exp̄ssio. Tertia que sunt mentis insti-
cause ad institutionē tam salutariferi tuit.
sacramenti deseruiētes alto dei con-
silio. Quo ad primū licet aliquibus

Quēstio

Pars prima

Sermo VII

ut sanctus Tho. recitat in suo quarto scripto sententiarum. dist. ij. ubi tractat de institutione sacramentorum: videbatur quod non omnia sacramenta christus per se instituisse: sed quedam apostolis instituenda reliquisset. ut confirmationem et extremam unctionem. similiter et penitentiam per Iacobum: ut dicit. Confitemini alterutrum peccata vestra Iaco. v. Penitentiam etiam et matrimonium. quia fuissent in veteri lege. Ideo solummodo christus duo sacramenta instituisse: scilicet baptismum et eucharistiam ac ordinem. que etiam de eius corpore ut declaratum fuit in precedenti sermone fluxerunt exemplariter etiam cum ordine: ubi christus erat in cruce hostia et sacerdos. Sed quia hec opinio derogat multum dignitati sacramentorum: quod videlicet illa in quibus tota nostra salus consistit: ad salutem videlicet nos perducunt debent habere humanarum institutionum et non divinam. Dicamus quod duplici de causa non est dicendum quod ecclesia militans in suo capite ministeriali qui est papa hic in terris potuit aut possit aliquod sacramentum instituere. Primo quia ille qui per se subiectus est sacramentis: ut est papa et omnes fideles ecclesie catholice. cum et papa licet sit loco dei: tamen habet consuetudinem inungi: et alijs sacramentis pro sua salute uti. que si negligit: damna ut alius peccator. Ideo nullum sacramentum potuit ipse de novo instituere. Quod si obijciatur: tamen papa et antecessores fecerunt plures institutiones circa sacramenta. ut circa confessionem annualem et eucharistie sumptionem. Innocentius. iij. in c. omnis viri usque et de pe.

et remis. Respondet quod in sacramentis duo considerantur. scilicet quod in seipsis essentialiter:wesenlich sunt. id est quod ad eorum esse pertinet: et alterum quod ad eorum executionem. id est in vulgari yebug deferunt. sicut etiam homo dupliciter potest considerari. vel quantum ad suam originem et creationem. vel quantum ad eius operationem. Primo modo est a solo deo qui eum creavit. Secundo modo reliquit enim deus in manu consilij sui. Ita ipsa sacramenta quo ad eorum originem sunt a solo deo instituta. Secundo vero modo sic ecclesia habet potestatem illa finem congruentiam temporum pro utilitate hominum et honore sacramentorum ordinare diversimode: ne videlicet fideles negligantur et honoris sacramentorum derogetur. Et primum vocant doctores essentialiter in sacramentis. secundum accidentale. Et pro regula dicunt quod in essentialibus sacramentorum ecclesia nihil potest mutare. in accidentalibus vero potest. Sic enim in primitiva ecclesia non baptizabant nisi adulti. et etiam sumebant eucharistiam sub duplici specie panis et vini. Aliquam etiam ecclesia permittit celebrare in fermentato aduersus hereticos: qui asserbant ecclesiam non habere potestatem: ut primum fieret. Postmodum cessante here si ecclesia rediit ad pristinum modum ab apostolis introductum: in azimis vicem perficiendo. licet greci adhuc in fermentato perficiant. Sic etiam statutum est ut seculo stomacho perficiatur et sumatur: licet christus post cenam et esum agni paschalis discipulos comauit. Ex quo etiam quod obfuit in celebratione missarum: ut cum introitu et epistola et alijs ceremonialibus perficiatur: pro honore sacramenti est introductum.

f. iij

Questio.

licet apli sine illis cum psalmis et dñi-
ca oratione cōficebant. Nec enim om-
nia sunt accidentalia et relicta in po-
testate ecclesie: ut etiam nūc popu-
lo non ministrat sanguis: tūc pro-
pter periculū effusionis: tūc etiam
propter periculū fidei: ne videlicet am-
pli⁹ credat esse et sumi sub utraque q̄
sub vna. Secūda causa quare eccle-
sia nō habet instituere seu papa ali-
quod sacramentū est propter gratiam
sacramentalē que in sacramētis per-
cipitur. quia enim iuxta Psal. Gratia
et gloria dabit domin⁹. auctorita-
tiue videlicet: licet ministerialiter cō-
currat sacerdos ad culpārū deletio-
nem. Ideo etiam solus deus et ho-
mo christus Iesus sacramēta habu-
it instituere. Posset et tertia ratio de-
duci. quia institutio sacramētorū im-
portat plenitudinē potestatis: quod vi-
delicet ille solus habebat sacramēta
instituere qui sacramētis nō est sub-
secus: et cū hoc potest effectus sacra-
menti sine sacramento inducere. quod
ad potestatem excellentie pertinet. et illā
cum habeat solus de⁹ et homo chri-
stus Iesus: qui ex voto solūmodo
et desiderio baptismi sepe baptizat
gratiam cōferendo. sicut et ex volun-
tate cōfitemdi aut eucharistiā sumē-
di cōfert effectus illoꝝ sacramento-
rum que purus homo facere nō po-
test. ideo nec sacramēta potest insti-
tuere. Unde pri⁹ rñsio ad obiectus.
quia Innocent. in. c. om̄s. nō insti-
tuit sacramentū cōfessionis: sed mo-
dum et tēpus ad cōfitendum quod est
accidentale exp̄ssit. sicut nec Jaco-
bus ubi dixit. Cōfitemini alterutrū
peccata vestra. dñz subiūxit. Et ora-
te p̄mutem. voluit ut se mutuo pec-

catores agnoscerēt: et sic p̄semitte-
re orarent. Et tñ de primo principalī.

Secūda pars cum querit: cur in Scda pars
numero septenario tñ et non in ma- sermonis.
iori vel minori instituit christ⁹: et ubi Cur in nūc
scriptura eorū institutionē exprimit ro septena-
faciam. Ad primū dicit q̄ sufficien- rio sunt in-
tiam illam assignāt doctores in eorū stituta.
scriptis super. iij. sen. dist. ij. fm di-
uersas speculatiōes. Sed nobis ma-
gis deficiente vnam dicam⁹ causas.
Quia enim sacramenta sunt vasa me-
dicinalia cōtra morbos aīe: non cor-
poris principalr: eo q̄ cōtinent effi-
caciā passiōis xp̄i tanq̄ vasa apo-
thecarij cōtinent virtutes herbarū
et petrarū medicinaliū p̄tra morbos
corpis. Ideo quia septē habem⁹ de-
fectus spūales et nō plures nec pau-
ciores. ideo etiā in tali numero suffi-
ciunt sacramēta curatiua. Sunt enim
tres defectus culpabiles et quatuor
penales. Et dicunt culpabiles. sunt
lich gebrechē. quia quilibet eorū est
culpa vt originale: mortale et venia-
le. Cōtra originale culpam est insti-
tutus baptism⁹. cōtra mortale peni-
tentia et cōfessio. cōtra veniale extre-
ma vinctio: que quinq̄ sensibus appli-
catur ad remediandū peccata q̄ per
sensum quinq̄ venialiter pacta sunt.
Alij quatuor defectus sunt penales.
peynlich gebrechen. eo q̄ sunt pene
peccatoꝝ. i. ex radice peccatoꝝ pue-
nientes: et tanq̄ radices peccata p-
curantes. cū quidā peccant ex igno-
rantia. quidā ex infirmitate. quidā
ex malicia. et quidā ex carnis cōcu-
piscētia. quare et totidem celestis
medicus instituit sacramenta. Un-
de q̄ plures ex infirmitate licet non
ex ignorātia peccāt. vt iuuenes qui

scriptu-
ra cō-
mūnat i-
mūce sa-
cramētoꝝ.

Pars prima

Sermo VII

a multis bonis opib⁹ retrahunt: vt
 pore non exercitari ad pugnam spū.
 alem aduersus carnē: mundū z dīa
 bolū. q̄ varijs nos molestāt iſultib⁹.
 Ideo itēz salubrit̄ celestis medic⁹ i
 ſtituit cōfirmationem: in qua spūſſā
 cū grat̄a dat̄ ad robur. Plures etiā
 ſunt qui ex ignorātia peccāt: imo et
 oēs ſic peccarent niſi informatores
 mox z bonoz opex eēnt. vt ſunt or
 dinati in ſacris ordinibus zc. qui in
 eccleſia docere habent z ignorācias
 amouere. Quia vō plures ſunt qui
 nec ex ignorātia aut infirmitate pec
 cant: ſciētes talia eē phibita. reſiſte
 re etiāz poſſent ſi vellent: vt p̄cipue
 adulteri. qui dum carnalē ſuam cō
 cupiſcentiā cum vxore ſua legitima
 remediare poſſent: adhuc tñ diabo
 lo inſtigāte alijs ſepe viliozib⁹ q̄ p
 prie ſint vxores adherent. Et ſimilit̄
 ter qui ex mala cōſuetudine in pec
 catiſ varijs inueteraſcūt. Contra quē
 defectū eſt diſtinctiſſimū ſacramentū
 in quo om̄is gratia cōtra om̄ē ma
 liciam cōtinetur z ſumit̄. Et cū plu
 res mere ex cōcupiſcētia carnis pec
 cant cōtinere ſe non valentes: licz in
 alijs ſine rephēſione vināt: eſt in
 ſtitutum matrimoniū. cum ſm apo
 ſtolū melius ſit nubere q̄ vī. Et tñ
 de numero ſacramētoz. Cū vō q̄riſ
 ra ſacra cō. vbi ſcriptura deſcribit horū ſacroy
 memorat i. inſtitutiones fore factas a xpo: Re
 ſponſet. de baptiſmo p̄z Johā. iij.
 ſtitutiōes ſa. quando dixit Nicodemō. Niſi q̄s re
 natus fuerit ex aqua z spūſſcō: non
 poteſt introire in regnū dei. Et i ſua
 aſcenſiōe p̄cepit vt publice p̄dicare.
 tur z exercitareſ Mat. vlti. Docere
 om̄es gentes: baptiſantes eos in no
 mine p̄is z filiū z spūſſancū. De eu

chariſtia pater p̄dicatio eius diſſuſe
 Johā. vj. per totū. Et inſtitutio ei⁹ i
 vltima cena Mat. xxvj. De cōfir
 matione: p̄z inſtitutio eius Johā.
 ij. cum dixit diſcipulis eius. Accipi
 te ſpirituſſancū. Vel in p̄thecoſtes
 feſto Act. j. De penitētia vt dictum
 fuit ſupra illa op̄nio que dicit q̄ Ja
 cobus inſtituit Jaco. ij. Cōſitemini
 alterutrū peccata veſtra. nō eſt vera.
 quia fuit pur⁹ homo: nec apud euz
 vīguit auctoritas inſtituēdi. Sz tūc
 inſtituit quādo poſt p̄miſſa vba Ac
 cipite ſp̄l. ſan. dixit. Quoz remiſerit̄
 tis peccata remittūtur eis: et quoz
 retinueritis retenta ſunt. Que etiāz
 p̄iās fuerat p̄miſſa Petro Mat. xvj
 Tibi dabo clauē regni celozū. qd
 cūq; ligaueris ſuper terrā erit liga
 tum z in celis. et quodcūq; ſolueris
 ſup er terram erit ſolutū z in celis.
 Abi nota q̄ talis poteſtas p̄ncipa
 liter eſt apud deū. iuxta illud. Ego
 ſum qui deleo iniquitates tuas. Sz
 p̄pter certitudinē fidelitū ſuper di
 miſſionez eoz peccaminū reliq̄t de⁹
 uſ viſibilē acrum in quo certificare
 mur de perceptiōe talis gratie ſicut
 in om̄ibus alijs. cū quodlibet ſacra
 mentū ſit inuiſibilis gratie viſibilis
 forma. vt ablutio exterior aq̄ cum p
 latione verboz in dicat interiorē ab
 lutionē anime per grām. z hic act⁹
 extrinſec⁹ eſt in penitētia cōfeſſio ſa
 cramentalis. De extrema vncione
 dicendū q̄ Jacobus per illa verba:
 Infirmat quis in vobis inducat p̄
 ſbyteros eccleſie vt orent ſuper euz
 vngentes eum oleo Jaco. ij. non in
 ſtituit: ſp̄mulgauit. Inſtituit autē
 chriſtus Marc. vj. vbi dicit q̄ apo
 ſtoli vngebāt multos infirmos z ſa

nabant: qđ fecerūt ex xpī institutioe
Matrimoniu qđ a deo institutu fu
it in paradiso non vt sacramentu cō
ferens grām ipe vt deus z homo ra
tificauit z approbauit in mundo vt
sacramentu cōferens iam grāā: di
cens Mat. xix. Legistis q masculū
z feminā fecit eos: supple deus. z di
xit per os supple ade. qđ obrem relin
quet homo patrem z matrē: z adhe
rebit vxori sue. Et p^o subiūxit xp̄s
instituēdo vt sacramentu. Quos er
go deus cōiunxit homo non sepat.
vbi christ⁹ instituit in noua lege qđ
sancta trinitas fecerat in statu imo
centie. De ordine Mat. xxvj. Hoc
facite in meam cōmemorationē zc.
Ibi apostoli receperūt potestātē cō
ficiendi corpus xp̄i verum. Et super
corpus eius mysticus receperunt q
illa verba. Quoz remiseritis pecca
ta remittūtur eis. Nec enī duo per
tinet ad potestātē sacerdotālē. En
de parz veritas z respōsio ad ques
tum. Et tertia pars sermōis deduc
tur propter breuitatē in sequenti ser
monis tra

Tertia pars
sermonis tra
ctat i sequē
octravo.

Exemplum.

Potest p̄dicator applicare d quo
cūqz illoz sacramentoz: vel saltē de
duob⁹ sacramentis eucharistie z ex
trema vinctōe: que plurimū a moriē
tibus p viatico illi⁹ transit⁹ incogni
ti affectant. Nā miles quidā dines
z strenu⁹ in secularibus exercitijs:
vt pote in hastiludijs z to:neamētis
exercitatissimus: religiosus et cleri
cos in magna reuerentia habebat: z
eisdem in domo sua vt pro eo iugi
ter oraret liberalitē ministrabat. Cuz
autem vehementē dolorem incidit
set: et post fidelem cōfessionē dñsci

corporis sacramenti: etiam olei san
cti perceptionē ad inductionē reli
giosoz z clericoz qui ibi aderāt pe
terer: vxor audiens z nimis euz car
naliter diligens inhibuit. Et licz ad
dñicū corporis perceptiōem tandē
ānuissz: ad alterius sacramēti perce
ptionem tandē restitit donec infir
mus intellectuz perdidit z agoniza
re inciperet. z tunc vt inungeret euz
vxor annuissit: inunctus miles per
sex horas immobilis et quasi mortu⁹
us iacebat. Resumpto autē spiritu
vocatit vxorem et dixit. Veni. heu
vxor mea dilecta quid fecisti: quare
decepisti me z tu decepta es: Nā si
cum intellectu habui inunctus fuiss
sem: tricesimo die a tormentis pur
gatorij exiuissem. modo per septen
nium in penis manebo. Et scias q
etiam triginta annis ibi mansissem
nisi hec religiosozū z clericoz quos
semp dilexi deuota interuenissz ora
tio. Tu vō quia hui⁹ negligētie cau
sa fuisti: impunita non trāsibis: sed
vīqz in fine vite tue paralytica face
bis. His dictis miles de negligē
tia peracta confessus in pace disces
sit. et vxor eius incurabili paralyti
perculsa vigintrinqz annis penitu
it. z sic i domo quiescit. Quot bu
ius prextu negligūt. Extēdat p̄
dicator ad placitum pro informati
one populi.

**Sermo octauus: tractans
de necessitate institutionis sa
cramenti eucharistie.**

Ecipite z manducate: hoc
est corpus meum Mat. b.
xxvj. Post gratie impetra
tionem super institutionem hui⁹ sa

Pars prima

Sermo VIII

cramenti cum declaratum sit in generali a quo sacramenta trahūt originem: videlicet a christo. et secundo quare in numero septenario instituta sunt. Restat iam tertio declarare necessitatem institutionis: quare videlicet necessarium fuit sacramenta instituere et precipue hoc divinissimum sacramentum sui preciosissimi corporis

et sanguinis. Unde presens sermo monis super duas vobis saluberrimas doctrinas duas quod. Quarum prima tanget huius deifici sacramenti institutionis necessitatem. Secunda ipsius institutionis contra hereticorum insultus solidam declarationem. Et harum partium declaratio super duas fundatur questiones. Prima est tertia pars precedentis sermonis: quare ad salutem humani generis necessarium fuit sacramenta instituere: cum per passionem christi tantum celestis regni et eius introitus sufficienter patuit. Secunda questio: cur hoc sacramentum divinissimum primo dum cibi est institutum. nunquid eius ostensio vel applicatio ad os sumentis sufficeret propter imundiciam corporalem sepe sumentis et etiam spirituales in peccatis. Quo ad primam dicendum quod presupposita necessitate incarnationis et passionis christi que ideo necessaria fuit ut per instanciam et non per solam potentiam aut violentiam purgatio peccatorum pariter puniret. et quod debuit deo patri exolveretur sicut qui detentum propter debita liberare veller non violentem: sed cum solutione debiti. commendamus merito censet. per violentiam autem eripe vituperandus. Et cum minimus inconveniens deo sit impossibile supple prout ut dicitur.

In li. cur de homo. Ea necessitate fuit facta necessarium instituere. quod enim saluator et medicus celestis ad sanandum nostra vulnera peccatorum venit in hunc mundum. Et ad medicum pertinet non solum diversa medicamina contra diversos morbos parare: sed etiam singula ad diversa repone re vasa. ut quicquid medicina suo posset applicari morbo. Ideo licet per passionem et mortem saluatoris celum iam erat apertum. introitus autem impendebatur propter varios morbos quibus miser homo subiacebat. Ideo necessarium fuit ut celestis medicus non contentaretur in eo quod pro nobis saliffecisset. celum aperisset. medicinam parasset: sed etiam quod easdem medicinas et merita sue passionis recondideret ad diversa vasa sacramentalia contra diversos morbos spirituales anime. ut sunt originale crimen. mortale et veniale peccatum cum alijs radicibus quattuor supernumerariis: ex qua emanat alia necessitas. Quia enim celestis medicus est deus et homo. et in mundo conversando deitas sua erat invisibilis in humanitate visibilis: ut notum est si delibus: congruebat ut sue medicine et vasa sacramentalia sibi correspondere: continent in se aliquid invisibile et aliquid visibile. scilicet aliquid divinum et aliquid humanum. Divinum invisibile gratiam. humanum visibile elementum sunt elementarum. Quia sacrum describitur a doctoribus in quarto. quod est invisibilis quod est visibilis forma: seu sacre rei signum. quod idem est: licet alie etiam ponantur diffinitiones. vide si placet in scriptis doctorum super. lxx. sententia: distinctio. ij. Ad idem deserunt habendo respectum.

ad infirmā nostrāz humanitatē. que cum cōstat ex corpore visibili vt videmus. z spiritu seu anima invisibili. z anima nō potest cognoscere hic spūalia nisi in corporalibus z p humanos sensus. Ideo congruū fuit dare medicamenta spūalia in rebus corporalibus: vt gratiam baptismalem per aquam z victionē extreme manū per oleum. z sic de alijs. Concurrit z quarta causa super necessariam hanc cōstitutionē sacramentorum. que cōsiderat sup magnū nostrum lucrum in augmentū meritum. Multum em̄ valet ad meritū vbi deo creditur in his in quib⁹ humana ratio non p̄bet experimentū. qđ cernitur in omnibus sacramentis nobis sub verbis z elemētis gratiaz cōferētibus. Et sic habet necessitas z cōgruitas institutiōis sacramentoz in generali. Si spālī dū q̄rit de necessitate institutiōis hui⁹ diuini sacramēti: in eo qđ ore corporali est sumendū: est secunda pars sermonis. Vbi notandū hoc qđ dolentes referimus super cōtumeliosa z irrisoria verba que ab infidelibus inter christianos: vt sunt iudei et alij pessimi heretici. cōuersantes et occasionem pstantes alijs fidelibus in varias incidere dubitatōes. cur deus hoc sacramentū in modū cibi instituit. et non magis vt eius ostensio et visio seu applicatio ad os sumētis sufficeret. In magnā em̄ vt dicunt cedit irreuerentiā vt leprosi z alij imundi polluto ore z corde debeant suscipere. Et vbi hui⁹ dubiosa incidit cogitatio: amplius fortificat. dum increduli substantiare non verētur: discēs sicut iam sepe repertū est. Xpīa-

ni cum deo ipoz ludunt sicut mare nula cum mare: quez comedit post habitū lulum cum eo. Et reuera licet melius foret ppter infirmos auditores de talibus nō facere mentionem. Quia tamen cōtinue pulsantur ipso satore omnis pfidie pcurante per hui⁹ cōtumeliosas cogitationes z verba: non est cessandū p̄dicatozib⁹ sanctis resistere documētis. vt em̄ Greg. ait in moral. Sic incauta locutio in errorem p̄trahit: ita indiscrētus silentiū eoz qui resistere habent in errozē relinquit. Et Hieron. Ex verbis inordinate prolatis heresis incurrit. Quare assignando causas cur necessariū fuit hoc sacramentū in modū cibi z nō ad visionē t̄m aut tactū instituire: Dicim⁹ qđ hui⁹ est multiplex causa: quaz semp vna sequit ex alia. Et p̄ma. quia em̄ christus maiora fecit p ecclesia: etiā m̄. vt solus eius la maiora cōseruarent in esse. Et q̄sio suffici-

Nota causā q̄re de sacm in cibū instituit. z hī crevelit. z hī ostēsiō z visio suffice-

ret. nerī: quādo per suam incarnationēz humanitatē assumpsit in vniōnem personālē filius dei: cum p talē vniōnem totum genus humanū est nobilitatū z exaltatum q̄tum deo possibile fuit. Sicut a simili vbi rex terrenus copularet in matrimoniū alius villani z rustici filiaz: vtiqz tota illa p̄genes imperpetuū nobilitaretur. Et rursus cum eandē sic humanitatē assumptaz obtulit deo patri in satisfactiōē p peccato primo. rum parentū in finē: vt sic non p potentiam et violentiam homo a diaboli potestate: sed mediante solutione z satisfactiōe redimeretur: vtiqz pra tactus fuit: in maiorem diaboli

Scda pars
sermōis.

Pars prima

Sermo VIII

displicentias cui tanta humilitas et iusticia exhibita deo patri tanq̃ superbiſſimo et iniquiſſimo displicuit in ſummo: vt fragilis creatura p̃ vias hūilitatis et gratie: et p̃ iugem deuotionē deberet cōſequi illā quaz ip̃e p̃diderat gloriā in celo p̃ vias ſupbie. Quibus ſic ſtantibus et admiſſis quibz iam opponere ſe poteſt q̃n cogitat qd̃ plurimū decuit vt aliq̃d clenodiū idē ſaluator relinqueret in terris: p̃ qd̃ tam ingens bñficiū exhibitu humano generi cōſeruaretur in terris: Et quia nobilius clenodiū dare non potuit q̃ ſeipm: vt videlicet ſine ſui detrimento in celis ſederet ad dexterā patris: et nobiſcum eſſet etiam p̃ſentialiter in terris: put etiaz p̃miſerat: dicens. Vobis cū ero vſq̃ ad cōſummationē ſeculī. Ideo cōgruentia inſtitutionis patet. Et ſi dubitares quomō per talē p̃ſentiam ſacramentalē cōſeruāt bñficiū incarnationis et paſſionis chriſti: Per indefinētē memoriā et fidelē deuotionem. vſq̃ explinētū docet. Nam omnis deuotio in eccleſia eſt in ordine ad illud ſacramentū. ita q̃ ſi non eſſet quaſi tota fides periret. Propter ipſum em̃ clerus cum maiori diligētia diuinū p̃ſoluit officiū ad miſſam ſe diſponentiū per debitam cōfeſſionem. populares etiā deuotius ſe p̃parant ſua cōfitētes peccata. duz ad min⁹ ſemel in anno ſm̃ ordinationē eccleſie cōmunicare intendūt: largas elemoſynas et aniuerſaria in ſubſidiū defunctorū: etiam p̃ fundatores monaſteriorū inſtituētes dū cognoscūt corporalē chriſti p̃ſentiam nobiſcum degere in terris. Sed adhuc obijci p̃ncipale mort-

uum q̃ talis p̃ſentia ſufficeret ad viſum imēdo ſacramentū et nō ſepe polluto ore ſumendū: Rñ. deſeruit ad duo. Primo q̃ non ſufficeret ad viſum eius inſtitutio. quia em̃ in dā nationē humani generis mortiferū cibum p̃ſumpſerūt p̃ſimi parentes celeſtis medicus vitalē cibum am̃nistrare debuit. Et ſimili ſicut ſaltes humani generis in ligno crucis ſaluator cōſtituit vt p̃ lignū vinceretur qui p̃ lignū ſeduxerat. et vnde mors oriebatur: Inde vita reſurgeret. ita et nobis ſalutarē cibū decuit p̃parare. Deſeruit et hec rō q̃ q̃a p̃ ſacramentum ſit quotidiani criminis remiſſio: et corpus noſtrū quotidiano indigeret alimēto: decuit vt et ip̃a anima quotidiano reſiceret alimēto in reſtaurationē dep̃ſi p̃ quotidiana crimina. Sunt et alie cauſe q̃ plures a doctoribus assignate. diſtin. ix. ſent. etiam. viij. vbi de p̃ceptō ſacramenti in iij. ſent. p̃tractat: que breuitatis cauſa omittuntur. Ad aliud qd̃ p̃tendūt de irreuerentia ſacramenti vbi ab imūdis ſumit. Rñdet ſiue ſit imūdictia corporalīs ſiue ſpūalis: nulla ſit irreuerentia chriſto: licz ip̃i ſumēt ſpūrituali imūdictia polluto in magnū cedit anime et corporis detrimentū: qd̃ p̃ ſimile declarāt a doctorib⁹. Si cut em̃ ſole lucēte cum calore ſup ſimarū: ip̃m ſimarū plus feter: nec tamē ſol feter. et infirmus in diſcrete ſolis calores recipiens inde mortes incurrere poteſt abſq̃ damno ſolis. Ita iſte ſol iuſticie chriſtus lucēs ſacramentaliter et receptos ſup ſimarū diabolī. i. ab aīa peccatrice amplius ip̃a feter ſpūali fetore: licz corporalīs fetor in leporeſo vel alīs pol-

into effectum non impedit sacramē
ti: dum alius manet spūaliter disposi
tus p̄ debitam contritionē ad min⁹
et confessionē. Et causa hui⁹ est q̄ ci
bus iste non est ventris: sed mentis.
non corporis: sed anime. Cōcludat
p̄dicatoꝝ acriter reprehendendo con
tumeliosa et irrisoria verba infideli
um. Cum enī hoc sacramētū nō sit
cibus ventris: s̄ anime que in ipsius
christū mutatur: nō christus in ven
trem vt cibus corporalis vertit. In
pta illud Augusti. Non tu me mu
tabis in te sicut cibum carnis me: s̄
tu mutaberis in me. Quomō infide
les maledicto ore audent dicere:
xp̄iani ludūt cum deo suo sicut ma
renula seu cattus cum mure. Audiat
enī hoc animal ad corporale suū ci
bum. Tracram⁹ autē cum omni re
uerentia spūitūale nostrū cibum in
transformatōe anime ad ip̄m xp̄m:
cui omnis honor et gloria. Plures
alias causas si vult: potest p̄dicatoꝝ
adducere ex summa Raynerij et do
ctoꝝ scriptis in. liij. senē.

Exemplum.

Erat quidā hereticus Berenga
rij erroris: de quo de cōse. dis. ij. ego
berengari⁹. sentiens q̄ hostia in alta
ri ostensa esset solūmō figura et ima
go christi: non q̄ ibi christus veraci
ter et corporaliter p̄ cōsecratione facta
continere. habens p̄ suo fundamē
to q̄ christus non permittere se sic
damnificare et inquinare vbi a ma
lis et imūdis sumeretur. noluitq̄ in
quisitoris informatōibus acquiesce
re: vnde tanq̄ p̄tinax igni fuit adju
dicatus. Sed cum duob⁹ diebus di
abolus cum ab incendio liberasset.
ita q̄ vbi ad ignem ponebat: diabō.

lus semp nūbē adduxit et ignē extin
xit. Populo etiā acclamāte inq̄sito
rem dignū incendio: et alter virū san
ctū. Vides inq̄sitor fidei piculū ter
tia die missaz celebrant: et duas ho
stias cōsecrādo vnā in pixide refua
uit. et vbi cōsuetō modo diaboli⁹ nu
bem adducere voluit: ip̄e pixidē in
ter ignē et nūbē tenuit. Disertē vō
diabolo vt p̄ allā p̄tē igni appropin
quaret: occurrat et iterū pixidē inter
posuit. et sic misit ille combustus:
veritas sacramētū pro laude dei pa
tulit.

Sermo non⁹ tangēs quō
in institutōe sacramenti chri
stus sumpsit suū corp⁹ et san
guinē: et quale sumpsit alijs
dedit.

Ecce p̄te et māducate: hoc
est corpus meū. cap. iij. v. r̄s.
Salutē virgo. Postq̄ de
duobus expositū est: videlicet q̄s sa
cramēta instituit et q̄re hoc diuinissi
mū sac̄m institutū sit. restat de mo
do institutiōis tractare in fine: vt eo
ampli⁹ corda inardescant erga vene
ratōe tantū sac̄i. Et tractandū est
de quinq̄ que circa institutiōe ser
uata fuerūt a xp̄o: sup quib⁹ docto
res habēt pulcras specularōes: que
rentes an in ip̄a institutōe xp̄us est
an hoc sacramētū sumpsit anteq̄
alijs dedit. Secūdo si sic q̄le tūc as
sumpsit et q̄le corpus alijs dedit. an
videlicet idē et eodem mō sicut no
bis dat. Tercio quib⁹ dedit. Quar
to quo tpe dedit. Quinto quo ordi
ne dedit. Sup primū erdo dubiū
an in institutōe sacramētū xp̄us p̄
mo sumpsit. Presens s̄mo dno de

In xp̄o
institutō
sac̄i sup
suū corp⁹
sanguinē

Disiūto ser
monis sup
duas q̄ōes

Pars prima

Sermo IX

In xps in clarabit salutifera documenta. Pri
institutiōe mo q oratio docuit xpm pri^o sume-
sacri supsit re hoc sacramentū. i. corpus z sangui-
suū corp^o z nem suū priū sacramentali: in vul-
sanguinē.

gari dicitur sacramētlich. sub specie
panis z vini. Secūdo quō hoc fieri
potuit vt p talem atteritiōē dentū
in sui corpis z sanguinis susceptio-
nem xpus nō sustinuit dolorē. Pri-
mū q videlicet ita sacri sit: pbat san-
ctus Tho. in suo. liij. sent. dist. xj. in
qstioe: an xpus in cena corpus suū
sumpsit ex verbis euāgeliste. Et re-
spōdit q sic. quia em in euāgelio le-
git q xpus accepit panē z calicē. Et
nō pōt dici q accepit solū i manib^o
h accepit quo alijs accipiendū tra-
didit. eo q nunq^o verbis siue factis
docuit. iuxta illud Act. j. Cepit dñs
Iesus facere et docere. Vñ ideo sic
cōmuniō discipulor^o expm̄t vbi dī
xit. Accipite z comedite. et accipite
bibite zc. Ita xpi cōmuniō vbi dīcī
tur. Accipit panē. z accipies calicē.
Quare reprobaf opīniō illoz q dī-
xerūt oppositū. i. q nō sumpsit su-
um corp^o in cena. habētes p rōne q
nō habet de hoc exp̄ssa inia in euan-
gelio. Verū si talis pbatio nō suffi-
ceret: attendāt z alias auctes z rati-
nes. Naz de cōse. dist. ij. dīcī ex ver-
bis Hiero. Dñs Iesus ipe cuz apo-
stolis cōuina z cōuiniū. ipse come-
dens z qui comedit. Quare sequit^r
q ipe corpus suū manducauit. Vñ
extant versūs. Rex sedet in cena tur-
ba cinctus diadema. Se tenet ma-
nibus. se cibāt ipe cibūs. Defuit et
figura cuz glo. sup illud Ierū. viij.
Comedet de sanguine ariēts: dīcī.
Primo sacerdos z postea filij ei^o sa-
guine ungebant. q: xpus pri^o in ce-

na corpus z sanguinem suū accepit
postea discipulis dedit. Sunt z rati-
ones hoc pbātes. Nam sicut circū-
cisiōē et baptisū xps suscepit nō
rōne sue necessitatis: s; rōe nostre in-
formatōis. ita pri^o corpus z sangui-
nez suū sumpsit. vt nobis exēplū su-
mendī daret. Fecit etiaz hoc his de
causis. Primo in oñsiōē z imitari
ones sue maxime hūilitatis. St em
dñs securi^o sumit cibū de quo seru^o
pri^o gustauit: multo forti^o seru^o se-
cun^o et auidius sumit cibū de quo
dñs eius prius gustauit z credentiā
fecit. vt videlicet credat sine piculo
posse sumi. Secūdo in ostensione
sue maxime charitatē: vt sic nos ad
eū ampli^o diligendū inflāmarer. qd
sic declarat. Nam sicut xpus p no-
bis oib^o moriēdo mortē in cruce pri-
us sustinere voluit: vt nostruz amo-
rem accenderet ad eū ampli^o di-
ligendum. Ita hoc sacramētum cuz
sit representatiū dñice passionis et
mortis: ipsum prius sumere debuit
vt nos ad eū diligendū viceversa am-
pli^o inflāmarer. Pro cui^o declarati-
ōe p̄dicatoz non omittat ea q sequū-
tur. Nā q: magnū reputat si aliq^o
p alio liberando porrigat p̄ces ver-
bales. malus si porrigeret z expone-
ret bona sua: scz aurum z argentū:
p̄cipue quādo multū speraret vice-
versa auxiliū. maximū autem si nō
solum verba: nō solum bona trade-
ret: sed etiam seipm̄ in cibum et tor-
mentum vilissimū. et qd hūane na-
ture priū est si aliq^o traderet seipm̄
in cibū z tormentū vilissimū. Hoc
christus fecit: sine diminutiōe tamē
glorie sue: licz nō absq^o amarissima
passione et morte scdm humanitates

assumptā. non qđ hmōl passioēs su-
stineret in assumptioē eucharistie: s;
quia hunc cibum: instituit vt illius
passioēs nō obliuiscat. **O** vere eter-
nis est deputandus supplicijs miser
homo qui suū non porrigit amores
tanto amatori: sed potius suo inimi-
co pro vilissimo et inomentaneo cō-
modo tempali. qđ bene momenta-
neum computat etiam si vsq; ad fi-
nale iudiciū se extenderet. qđ tamē
vsq; ad annū vel decenniū se extēdit
cum et centū millia annorū quasi mo-
mentum seu oculi apertio reputat
ad eternitatē. Per hec em̄ humano
generi exhibita cognoscunt se dam-
nati in vero iudicio dei non grauā-
tos: sed merito damnatos qui tāta
pietatis opera non tm̄ neglexerūt: s;
etiam vllipenderūt. Et tm̄ de primo

Scda pars principalī. S; quo ad secūdā par-
Quale cor tem sermonis quō fieri potuit vt si-
pus sūpsit: ne sui dolore seipm̄ sumeret et alijs
an impassi- daret: Rñ. corpus qđ christus sum-
bilitate sūpsit pssit q; in se erat passibile et mortale:
qđ patuit. quia sequēti die parasce-
uen passus et mortu⁹ fuit. ideo et ta-
le corpus sumpsit ipse primo: et post
ea etiam tale alijs dedit. Idem etiā
corpus a nobis sumitur: sed non in
illa dispositioē corpali qua ipse sum-
psit et alijs dedit. Habet em̄ ptūc
corpus passibile: iam autē impassi-
bile et mortale. Sic ergo tale sum-
psit et alijs etiam dedit quale habu-
it: ita et se nobis dat i sacramento qua-
le iam habet. s. corpus glorificatum
et deitatis vnitū. Vnde illud cōmu-
ne dicitū theologorū. Tale dedit q̄le
habuit. Et quidē cum similitudine
hoc deducitur. Ponam⁹ q; aliquis
apostolorū eucharistia sibi datā: re-

seruasset in pxiēde vsq; in dies para-
sceuen post horam nonā. tunc certū
est q; cum christus erat mortuus in
cruce q; etiam mortu⁹ fuisset in pxi-
de. Ex quo sequit⁹ q; sicut idem esse
habuit christ⁹ in specie propria: scilicet
in cruce: et in specie aliena. s. pa-
nis. ita idē eē erat q; sumebat in spe-
cie panis et quo ab extra sedebat in
cena discubens cum discipulis. Ex
quo vltērius sequit⁹ q; sicut ab apo-
stolis: imo et a christo sumebat cor-
pus scdm̄ illud esse qđ tunc habuit
in terris. ita sumit a nobis fm̄ illud
esse qđ iam habet in celis: qđ est esse
glorificatū. Hanc similitudinē tan-
git Alexander in suo. liij. sent. dist. xj

Sed quia iam restat declarare quo. **Quo i** attē-
modo hoc fieri potuit q; cum atteri ritioē denti-
tio dentūz erat in sumptioē: et chri-
stus habēs corpus vt dicitur est passus sensit dolo-
rem vbi a se vel ab alijs sumebat:

Q em̄ iam in nra sumptioē nō pati-
tur christus non est ita mirabile: cū
in seipso sit impassibilis. Ad hoc qđ
doctis sufficeret simplex rñsio: vide-
licet q; corpus christi sumit sub spe-
cie sacramentali et sacramentaliter et
non naturaliter. ideo potuit tunc su-
mi et saz sumitur impassibiliter: licet
passibile corpus tūc habuerit. Et di-
cit naturalis comestio quādo pars
post partem rei comestibilis denti-
bus seu ore atterit et in naturam co-
medentis cōuertitur. Et sacramēta-
lis sumptio dī que his caret. qā nec
pars post partem sumitur in christi
corpore: s; ipse integer sub qualibet
particula panis sicut cōtinet ita su-
mitur. nec etiam in naturam come-
dentis: s; potius sumētis anima in

Est alla-
tio nō p-
dicabilis
volū h-
cū si plac-

xpm vertitur. vt supra tactū fuit. et
hec ē rñsio Thome in suo q̄rto sen-
tētiar. dis. xj. de vsu hui⁹ sacramēti
Quia manu dūctōes aliq̄ tñ p cer-
tas solūmō grātia itelligē cōsue-
runt dem⁹ hanc manu dūctionem.
nā euz videm⁹ q̄ duplici dolore se-
pe afficimur seu grauamur. s. intrin-
seco z extrinseco seu innato v̄ illa-
to vt intrinseci dicunt q̄ ab intrinse-
cis nascuntur vt mors z infirmita-
tes. extrinseci qui ab extrinseco in-
feruntur vt vulnera z alij casus for-
tuiti. Modo si aliquis aploz vt p-
missus est. sacm in p̄xide reserua-
set. tūc lz in cruce z flagellatōe xpi
corpus habuisset dolores ab extrin-
seco illatos z illos etiā habuisset in
p̄xide nō tñ hūisset in p̄xide ab ex-
trinseco illatos s̄ bñ ab intrinseco i-
natos vt mortē habuisset in p̄xide
z dolores. Vnde hec ppositio erat
vera. xps existēs in p̄xide pforatur
pcutitur lanceat. s. in cruce. s̄ lz fal-
sa. xps pforat lanceat in p̄xide. vñ
si queris quare hec ē vera. xps mo-
rētur in cruce ergo morit in p̄xide.
z nō debz eē vera. xps crucifigit p-
foratur aut lanceat in cruce ḡ etiā
crucifigit in p̄xide. Hūdeo q̄ cum
mors existit in separatione aie et cor-
pis. vñ ab intrinseco causat. crucifi-
gi autē z pforari seu etiā lāceari cū
fiant ab extrinseco z sint passionēs
illate non innate ab intrinseco vt
mors. habētq̄ fieri circa continuū
z q̄ntitatū corpus in qua ps post
partem leditur. z vbi substantia seq-
tur q̄ntitatez non q̄ntitas substā-
tiam vt fit in sacramēto. Ideo non
potest esse vera ppositio. xps cru-
cifigitur in cruce. ergo etiā crucifigi-

tur in p̄xide. quia non potest cruci-
figi in p̄xide ad modū quo crucifi-
gitur in cruce. mors autē quia solū
modo consistit in separatione aie z cor-
poris z nascit ab intrinseco. Id cū
anima separata fuit a xpo i cruce etiā
separata fuit in p̄xide cū vnū z idē
corpus fuerit v̄robq̄. vnde exant
versus. P̄xide seruato poteris co-
pulare dolores Innati sed non illa-
tus conuenit illi. Verū cū hec ma-
nu dūctio de dolore innato z illato
difficiliter itelligit a vulgari p̄plo
Ideo predicator addat aliā ad in-
telligendū qd sine dolore sumebat
in attritione dentū. licet corpus su-
nm erat passibile. Nam sicut passi-
bile erat. pur de facto diuina virtus
opabatur qd corp⁹ visibile inuisibi-
liter sumebat a discipulis. Ita pos-
sibile fuit z de facto fiebat q̄ corp⁹
passibile impassibiliter sumeretur.
Erat em xps visibilis in p̄ntia aplo-
rum existens in cena z tñ inuisibi-
liter eis dedit seipm i specie panis.
Vñ z dedit seipm impassibiliter lz
passibile corp⁹ habuisset. Posset z
p̄dicator adducere p̄terciā rōne q̄-
tuor dotes quos xps successine de-
monstrauit in hac v̄ta ante suā re-
surrectionē. eo q̄ aia sua erat ab in-
scio conceptiōis btā in visione diuī-
ne essentie que etiā quatuor v̄cib⁹
suam grāz transfudit in corp⁹. Do-
tem claritatis in transfigurationē dū
resplenduit facies ei⁹ vt sol rē. Do-
tem subtilitatis quādo clauso v̄e-
ro natus fuit ex virgine. Dotez agi-
litas quādo sup v̄ndas inaris am-
bulauit. Dotez impassibilitatis qñ
in cena passibile corpus impassibi-
liter dedit. z hec est doctrina hngo-

Est z rō p-
dicabilis.

Est alta ra-
tio nō pre-
dicabilis ad
vulgū s̄ do-
ctis il placet

nis de sancto victore in libro de sa-
 mentis. I. a certis doctoribus non
 acceptas. deseruit tñ in fidei pmen-
 datione erga cōmunē pplm et sic p-
 tres similitudines absq; illa diffici-
 li manu ductioe de dolorib⁹ innatis
 et illatis. pōt predicator persuadere
 quōd xps in institutōe sacramenti
 corp⁹ suū passibile et mortale sum-
 psit et dedit discipulis impassibilitē.
 Que etiā doctrina licet videat diffi-
 cillis tñ sicut plurimū fidē pfortat.
 Ita ad reuerentiā et amorē tanti sa-
 cramenti corda credentū allicit et p-
 fidis xpianis dat. Quarta rō qz at-
 tritio sit circa spēs nō circa rē con-
 tentā et cōpassibile corp⁹ ipassibilitē
 sūi potuit. Quia vō sepe a iudeis
 pfidis et xpianis h sacm pforat et
 de honestatē vt nouissime in patania
 cōtigit et simplices credere possent
 etiā xpm pforari et doloribus affici
 Ideo ponit tale exemplū factuz in
 veritate.

Exemplum.

Ep⁹ quidā de pmissia Albertus
 nomie an paucos annos referre so-
 lebat. Qcū in pñia quedā mulier
 sibi talē casum confessa fuisset qz a
 multis annis ex inductioe diaboli
 in sacm altaris non credidisset. et qz
 nec ad ei⁹ p̄dicatōes qz sepe audi-
 uisset fidē illius veritatis corde pci-
 pe posset. h qd continue tēptarentur
 die noctuz sollicitaret vt aliqd ex-
 perimentū an ibi verū xpi corp⁹ eēt
 caper. At ep⁹ hocipm ihibēte et qd
 de⁹ nō esset tēptandus referente. Il-
 la tantū dē victa diabolicis p̄uasio-
 nib⁹. I. ipse diabol⁹ si subsecuta mi-
 racula p̄sciūisset. hmoi tēptatōib⁹
 mentē mulieris nō ppulsasset. tē-

ptant aut vt sic irreuerentiā diuinis-
 simo sacro irrogaret crudele expt-
 mentū adiit. Nā cū salutis ex sacz
 quadā die cōionis ex ore recepisset
 domū rediēs ante porcos in silisq;
 posuit. Et ecce subito diuina virtu-
 te accidit vt porce a comestōne ces-
 sarent et sup genua pedū caderēt. I. h
 sacm nō agnoscerent. vtpote rōne
 carētes. Misera nō cōtenta tali p-
 digio et qd a casu accidisset dū suspi-
 cabat. Alterū crudeli⁹ experimentū
 adiit. Nā in veru affixit et ad ignes
 applicauit. et qsi assaturaz girando
 subito gutte sanguinis abinde flue-
 re ceperūt. Vñ stupefacta ne in lu-
 cē tale p̄dignz deueniret p̄iculum
 mortis metuēs in terrā ipm saluta-
 re sacm effudit et abscondit. h nō de
 fuit diuina clemētia p fidei defen-
 sione in suis miraculosis opibus.
 Nā terra ipa cruore rubeo p̄fundi-
 tur sanguisq; pauparim emanare ce-
 pit. Vñ cōpuncta oēm infidelitatē
 deposuit. et ad epm rediēs sacramē-
 tūq; secū deferēs. I. cū honore ma-
 ximo fuisset reportādū. ne tñ nota
 incurreret sic egit et ppetuā penitē-
 tiā ab eo suscepit. Jam cōcludit p-
 qz sanguis ille visus nō fuit ex natu-
 rali sanguie xpi et glificato h si ref-
 uatus fuisset put tñ disparuit colē-
 dus ypdulia venerationē et nō latria
 venisset nisi in ipa hostia cōsecrata
 visus fuisset. de qua materia inferi-
 us circa scōdam prem operis vbi de
 sacramēto miraculoso tractabit pa-
 tebit. Scōdo cōcludit qd xpo salua-
 tori I. nulla pena illata fuit qz ipas-
 sibilis et gloriosus existit in dextra
 patris maxima tñ cōtumelia yltra
 oēs quas p̄fidi implerūt. iudei irro-

Cor xpi
 matre sua
 benedi-
 ctam in ce-
 na non cō-
 uoluit.

gata fuit cū ipsi ignoranter. hec do-
a vera fide recedēs talē irreuerētiā
intulit cū et iuxta aplm. Meli⁹ eēt
viam veritatis nō agnoscere q̄ p⁹
agnitam retrocedere. Dñ et grati⁹
in inferno p̄fidi xp̄iani puniunt.

Sermo decimus tangens
de personis que institutioni
interfuerunt et cōmunicate

Capite et comedite H est cor-
pus meū etc. Expeditis duo
bus articulis in pcedēti ser-
mone tactis videlz q̄ xp̄us p̄ sum-
psit corp⁹ et sanguinē suū et postea
alijs dedit et demū quale sumpsit et
dedit videlz corp⁹ suū passibile im-
passibiliter. Restat nūc deducere q̄
bus dedit et q̄ tpe quo etiā ordie sa-
lute virgo etc. fundat q̄ p̄is sermo
sup duplicē salutarē doctrinā. Pri-
ma tūc cōmunionē eucharistie glō-
sissime virginis marie nō exhibēdā.
Scōda sup cōmunionē p̄fido tradi-
tori inde non denegandā. Partes
fundant sup duas qōnes. Priā an
sue brissime matri virginis marie su-
am corp⁹ et sanguinē in vltima ce-
na tradidit. Scōda an iudas scelera-
tissimo tradidit. Sed d̄ terciā an cō-
ueniēter p⁹ cenā instituit et sic apo-
stol⁹ cōicauit et quo ordie eccie tra-
didit. patebit in. xj. fmoē. vbi ichoa-
bitur terciā ps p̄ncipalis de eēntia
sac̄mēti. Priā dñ soluit statim an-

Cur xp̄us nexā tenet difficultatez. Cur videlz
matrē suā m̄fēz non cōicauit cū tñ inde hec sa-
supbenedi- cramentū non denegauit. Dicit er-
ctam in ce- go ad primū q̄ matrē suā benedi-
na non cōi- ctam nō cōicauit. Rō quia illos cō-
cauit. municauit quib⁹ alios cōicandi si-
mul et cōficiendū hoc sac̄m̄ autēz

tradere voluit. Et quia sexus nulli
ebriis nō est huiusmodi potestatis ca-
pax. Ideo nec eam cōicauit nec hu-
ic sacramēti cōmunioni interfuit. et
qdē q̄ talis sexus non sit capax hu-
iusmodi potestatis tradendi alijs et
conficiendi hoc sacramētū ex do-
ctorum dictis in quarto sententiā
dist. xxv. in qōne. An sex⁹ muliebri-
bus aut etas puerilis impediat suscepti-
onem ordinis vbi dicūt q̄ cū exclu-
sio ab ordinibus pōt fieri triplici cā-
sa. ut q̄a aliq̄s excludit eo q̄ nō
potest honeste et cum reuerētia su-
scipere aut q̄ non licite cū sit inhī-
bitum ab eccia. aut q̄ nullo modo
pōt ordinem. i. dīe reuētiū suscipe-
re. et etiā si cuncta attēptarent q̄ fie-
ri solēt ad susceptiōz sacramēti ordi-
nis. Et lz puer nō potest nec primō
nec scōdo modo recipe sacros ordi-
nes. tñ quia nō cū reuerētia potest
eo q̄ caret vsu rōnis. tñ etiā q̄ est
inhībitum ab ecclesia saltem quo
ad sacros ordines. licet non quo ad
minores cum nulla inueniatur pro-
hibitiō arcēs pueros a susceptione
ordinū non sacroz. tñ terciō mō si
videlz singula attēptarent q̄ fieri so-
lēt. tñ nō excludit etas pueri lz d̄
facto et nō de iure pcederet in susce-
ptōe cuiuscūq̄ ordinis cū prās exe-
q̄ndi actū sacri pōt pcedē duratiōe
rā actū q̄ potētiā p̄pinquā ad actū.
nec requirit consensus ad imp̄sionez
characteris sicut nec in minorib⁹ or-
dinibus Mater tamē misericordie
cum toto sexu muliebri oibus p̄di-
ctis modis manet exclusa quia nō
solum nec honeste nec licite posset
suscipere aliquem sacroz ordinēz. s̄
nec possibile est stante ordinatione

blusna. vñ dicit Scotus ibidē q̄ h
 non est ex determinatōne ecclie q̄
 sexus muliebriis maneat exclusus.
 h̄ est ex statuto xp̄i. nec etiā ecclēsia
 presumpisset totū sexū muliebres
 sine sua culpa excludere a tam salu
 tifero actu qui vtiq̄ oib⁹ in ec
 clēsia existētib⁹ in salutē deseruire
 potuisset. h̄ q̄ institutio xp̄i ad hoc
 defuit. Dū matrē suā nō posuit ad
 aliquē gradū ordinis in ecclia cum
 tū nulla alia potuit ei in scitāte eq̄
 pari. Consonat rō naturalis quā
 ap̄tus innuit. j. Cor. xj. Mulieres
 sub diti estote viris. q̄ videlz post la
 psuz hūani generis. natura n̄ pmit
 tit mulierē tenere gradū eminentē
 in sp̄e hūana sup̄ viros p̄cipue cuz
 in penā peccati sit ei dicitur Genes.
 iij. Sub p̄tate viri eris. nec moue
 at deuotū amatorē regine celoz q̄
 hec p̄tās cōficiendū sac̄m non fuit
 ei cōmunicata cū multo maiorē re
 ceperit a deo dignitatē q̄ videlz pa
 nis ille sacramētalis z celest̄. ab ea
 z in ea sumpsit originē cū in ei⁹ vte
 ro virgineo. panis ille decoct⁹ fuit
 igne spūssancti vbi dei fili⁹ ex puris
 simis sanguinib⁹ virginē cordis si
 bi corp⁹ humanū aptauit. qd̄ iā in
 altari cōsecratur. Voluit aut̄ de⁹ in
 humana cōuersatiōe suā matrē p̄
 ceteris extollere sicut nec seipm̄ ex
 tulit vt opus nostre redēptionis p̄
 ficeret. vñ Bernardus in s̄mone d̄
 purificatiōe. vere vgo gl̄iosa puri
 ficatiōe nō indigēs. Esto tū int̄ mu
 lieres vt alia eaz qm̄ z fili⁹ tu⁹ sic cō
 uersat⁹ ē in mūdo vt alter corū. vñ
 p̄z p̄mū q̄ xp̄s in cena desicā ma
 trē suāz non cōicauit quia q̄s xp̄s
 cōmunicauit illos in sacerdotes or

dinauit. Sed an fuerit p̄s. Dicit
 q̄ non ex duplici mortuo. q̄ vide
 licet iuxta euangelicū p̄cessuz xp̄s
 illo sero venit a bethania in hierlm̄
 vbi vtiq̄ matrē suā benedictā cum
 ceteris mulieribus dimiserat. Se
 cundo q̄ cum institutio hui⁹ sacra
 menti excessit qd̄amō cū tra opera
 miraculosa que xp̄s gessit in terris
 z xp̄s nunq̄ voluit in p̄tā matris
 miracula facere. 3o non decuit eaz
 esse p̄trem. z p̄mū quidē qd̄ insti
 tutio hui⁹ sacramenti cuncta qd̄a
 mō excessit opa miraculosa p̄z ex va
 rijs. tū p̄pter maxima que ibi sunt
 mirabilia. de quib⁹ in sc̄da parte p̄n
 cipali operis patebit. tū q̄ psalmi
 sta hoc expressit. ps. cx. Memoria
 fecit mirabilūz suozū misericors z
 miserator do. escam dedit. timentib⁹
 se. vnde z Thomas in sermōe
 de corpore xp̄i tangit q̄ ideo in vl
 tima cena hoc sac̄m instituit vt es
 set s̄ne passionis p̄henne memoria
 le. z figurarū vetēz impletū z mi
 raculoz ab ipso factorū maximum
 zc. hec ille. vñ z ascēdendo in gradū
 bus miraculoz xp̄us opatus est
 miracula in terris nō descēdendo.
 p̄z q̄ ex cōuersione aque in vinum
 incepit qd̄ censeretur miraculosum
 opus in p̄mo gradu. s. p̄ter natu
 ram. non supra aut contra naturā.
 vide in cōpendio theoloice veritat̄
 de operibus miraculosis termi
 nanit aut in suscitatiōe lazari z in
 stitutiōe hui⁹ salutiferi sacramē
 ti. Et quidaz qd̄ nō interfuit operi
 bus miraculosis christi. patet quia
 licet in p̄mo miraculo cōuersio
 nis aque in vinum interfuerit. tam
 vbi se de miraculo q̄ futurum erat

Nota qd̄
 xp̄us mira
 culis ascen
 dit n̄ descē
 dit matorā
 referuās vñ
 q̄ ad vlti
 mum.

Sc̄da par
 timonia
 In ch̄ist⁹
 opus suū
 mō de
 m.

circa conuersiones aque in uinum
se pie intromississet dicens ex cōpas-
sione. Vinū non habēt. rñsam ac-
cepit informatiū a xpo ut de mira-
culis a se fiendis non se intromitte-
ret cum ipse sciret tempus et horas
opandi in talibus dicēs. Quid mi-
hi et tibi mulier. supple in his a me
miraculose fiendis. Nondūz uenit
hora mea. l3 et hec uerba et alia alias
retineant expōnes non tñ discrepā-
tes. unde expost. gloriosa uirgo nū-
q̃ de aliquo miraculo fiendo quo-
cūq; mō se intromisit. cūz tamen ut
pie creditur sepe pulsata fuerit pre-
cibus ab infirmis curādīs. ut p eis
apud filium intercederet sed nō de-
cuit diuinā sapientiā ex alicuius in-
ductōne. solū autē alto consilio di-
uino talia opari. fuit tamen beatissi-
ma uirgo post resurrectionē xpi a
sancto iohāne euāgelista sepe gra-
tiosissime p̃municata. Vide Alber-
tū sup missus est. Quomō beatis-
sima vgo omīa sacramēta suscepit
Sed quō ad scdā ptem sermōis.
an xps iude hoc sacramentiū tradi-
dit et grauā questio ex argumētis
qđ cum saluator p se dixit. Sanctū
non esse dandū canibus Math. xj.
Item qđ eis daret remissionē pec-
caminū. ut in calicis consecratione
dixerat. hic ē sanguis qđ pro uobis
et pro multis effundet in remissio-
nem peccatorum qđ non iude con-
tigit. ergo uidetur qđ non eum com-
municauit. S3 pro ueritate sunt di-
cta doctorum Cris. August. et Do-
ny. et oim nouissimoz doctorū. Et
nō orādūz iuxta bñm Tho. in quarto
sententiarum. dis. xj. quomō xps h
sacramēto usus est in sua institutio

ne. et in tertia pte. q. xliij. qđ cōueni-
ens fuit ut xps iude daret sacramē-
tum sui corpis et sanguinis multis
respectibus. Primo rōne sue sapiē-
tie que docuit in terris inimicis be-
nefacere. Math. v. benefacite et.
Scdo rōne imitātōis qđ exemplū
per hoc dedit quō sacerdos se debz
regere erga peccatorē petētē eucha-
ristiā ab eo. debz em hoc habere do-
cumentū qđ si scit peccatūz peten-
tis sacramētum p confessionem vñ
alio modo tūc distinguat penes se
an illud peccatum sit etiā alijs ma-
nifestū. vel an ipse solus sciat p con-
fessionem. Et tunc si est manifestū
qđ tūc oīno denegat et alia in secreto
et in manifesto. quia tūc locum ha-
bet qđ. s. obiectūz fuit. Nolite sc̃m
dare canibus. Math. viij. et iterum
Math. xv. Nō est bonū sumere pa-
nem filioz eccie et dare canibz. Si
vō peccatum petentis eucharistiaz sacerdos se
est occultum et ipse solus nouit per regere d3 er
confessionem. tñc iterūz sacerdos ga petentē
aduertat an talis petens eucharisti sac̃m quez
am exigit illam in occulto vñ in ma scit esse in-
nifesto. Si in occulto tñc debet dī dignum
den egare et in occulto monere ne pe-
tat in manifesto. Qđ si nō fecerit h
perit in manifesto tunc non debet
ei denegare multis respectibz. Pri-
mo ne fiat proditor criminis et reue-
lator cōfessionis. Scdo rōne in cer-
titudinis. quia dum peccator sub-
ito potest penitere et sic a peccatis
purgari potest et alia ex diuina inspi-
ratione accedere. Tercio quia cum
in iurisdictionem habeat quilibet xpi
anūs i corpus christi sicut mysticū
ita et uerum et nulli debet denegari
ius suum Ideo non est ei denegari

dum. **Q**uod si discatur tamē est in peccato mortali et amittit ius suum. Respondetur quod non constat in facie ecclesie illū esse in peccato mortali. Hec omnia cōsiderat in practica xpī erga iudam. licet enī iniquitas inde non esset xpō sicut deo et sicut homini per pñs. non tamen nota erat xpō per modū quo hominib⁹ innotescit vel per accusationē vel denūciatōz. vel publicam famā aut cōfessionē. et ideo noluit eum a ceteris repellere a cōmunionē. Assignatur et alie ratōnes sepe cur dñs noluit eū excludere. qz noluit ei occasionem malignam cōtra eum prebere. sed magis renocādī et ubi nō renocaretur quod tunc exinde amplius in peccatūz rueret. Dñs et glo. quedā. Roma. j. Secretissimo iudicio dei fiunt peccata pctis puniantur quod et circa iudam factum fuit cū post buccellaz panis que non fuit corpus xpī statim introiuit in eū sathanas per firmū conceptum pficiendi hoc quod mente conceperat Et licet Iohi in secreto dixisset qui intingit mecū manū in parapside hic est. tñ simul iohes in formabat ne alicui mālifestaret nec etiam bene discernere potuit iohānes simul alijs etiā manū intingētib⁹ in papside xpō etiam oibus distribuen-do. Ex quibus oibus iterū sequitur magna doctrina cōtra hufitas qui suoz errorē per practica xpī in cena tentā roborare nitunt. cum tñ magis cōtra eos militat. Primo ex eo quod xp̄s nec suaz matres voluit cōficare que laica utiqz fuit nec ordinis sacri susceptiua. et est cōtra hoc quod dicit xp̄m in cena laicos cōficasse personas. scōdo ex eo quod nec ex. lxxij

discipulis qui et laici erant aliquos communicauit ut Mathias Stephanus barnabas lucas et ceteros. pñs et huius veritas patet quod oēs euangeliste ubi scribunt de illa vltima cena et institutione sacramēti. Dicunt quod solū mō discubuit cū duodecim. scilicet apostolis. vide si placet singulorū text⁹ et ita inuenies. Tercio ex eo quod idē aplī vtrū. tactū fuit. pñmam spēm panis sumpserunt ut laici. scōdaz. scilicet. sanguinis sumpserunt ut iam a xpō i sacerdotes et ep̄os ordiati. patz quod per sumpsiōnē pñme speciei xp̄s dñi intulit hoc facite in meā pñmemoriā nē. eos in sacerdotes ordiauit ut per ba xpī per se sonāt fm oēs postillatores hec supple quod ego facio panē accipiendo et benedicendo frāgendo et alijs dando vos facite supple ex pñate vobis a me tradita et nō solū pñbyteri s̄ et ep̄i a xpō fuerunt instituti. Dñs et alios. lxxij. discipulos i sacerdotes et quosdaz in ep̄os cōfecerunt et archiepos ut Iacobū in archiep̄m ab aplīs Pet. Ioh. et Andrea scim⁹ ordinatū ut pñs volunt sancti. Et de iuda predictūz erat quod ep̄m alter. scilicet. mathias accipet. ps. xvij. pessim i ergo hufite cōtra practica xpī in cena tentā laicales pplz etiāz sub vtraqz specie asserunt communicandum.

Exemplū d indigne eucharistiam petenti et sumunte.

Qualiter sacerdos se habere debeat erga peccatorem indigne petentem eucharistiam et nolentē desistere. Quidaz sacerdos vidit quendam peccatorem sibi confessum et nō vere contritum nec attritum. quia dī-

xit se non habere voluntatem abstinendi a peccatis. Cuius autem sacerdos prius in secreto informasset eum ne accederet ad communionem ille obstinatus paruipendens ammonitionem pertinaciter cum alijs accessit. Unde prudens sacerdos quia denegari iam non poterat cum tamen ammonitio quam peccatum erat occultum dedit ei corpus christi. sed cum dicere debuisset. Corpus et sanguis domini nostri iesu christi custodiat te in vi. eter. dixit quod dicere tenebatur Dominus noster iesus christus iudicet inter me et te et sic statim guttur eius ruptum est et corpus christi resiliit et ille miser expirauit. Simile legitur de sancto Bernhardo dum quadam vice puerum communicare habuisset.

Sermo. xj. tractans de tempore institutionis sacramenti.

Ecce pite et manducare. hoc est corpus meum etc. Ex precedenti diuisione super materiam institutionis sacramenti patet quod tam de tempore institutionis tractandum est discutendo an conuenienti tempore scilicet tunc cene fuit institutum. Saluetur virgo. Habet presens fimo duas salutare doctrinas administrare. quarum prima tangit congruitatem repositis super sacramenti institutionem. Secunda tangit congruitatem figure legalis. ut talem prece deret institutionem et hoc quo. ad esum agni pascalis. Et hec due pres continent declarationes duarum questionum. quarum prima. Cur non a principio passionis christi seu in tempore resurrectionis quod durauit per. vij. septimanas a festo pasce. aut in tempore ascensionis hoc sacramentum fuit

institutum a christo. Secundo cur non ante esum agni pascalis sicut post esum fuit institutum. unde per prima questione datur conclusio. Et conuenienti tempore a conditore omnium temporum hoc sacramentum institueret. Non debuit a principio predicationis nec tempore resurrectionis aut ascensionis institui. sed solum in cena imminente tempore passionis. Partes declarat. Nam a principio predicationis christi non debuit ab eo institui propter indispositionem discipulorum quod cum in plena fide super diuinitatem et humanitatem christi habenda concipiendi erant. et non sicut in fideles cum patris iste sit filiorum non mittendus canibus. et talem fidem non habuerunt apostoli a principio predicationis. sed post diuinas predicationes et miraculorum attestaciones super veritatem sue doctrine. ac post fidelem confessionem diuinitatis et humanitatis christi factam a petro. etiam ex persona omnium aliorum apostolorum. respondendo ad interrogaciones christi. vos quoniam me esse dicitis. ubi petrus ait. Tu es christus filius dei uiui. Non autem tale confessionem coram eodem non erat. Et quod nec prius passionem tempore resurrectionis debuit institui patet quia tunc cum esset in corpore glorificato erat eis ut dominus. non ut socius et amicus quod coamici signa amoris demonstrant et cum hoc sacramentum sit in signum amoris institutum et amicorum est proprium spiritus uelle insisteri manere. Non potest autem passionem debuit institui. ut eis daret tale corpus. scilicet passibile quod habebat et ipsi habebant. cum et nobis non ut socius sed ut dominus dat quales habet. scilicet impassibile et glorificatum. sed hoc merito post pactam passionem et ascensionem in signum sui amoris. erga sponsam suam ecclesiam cum qua promiserat se manere usque ad consummationem seculi dicens

g liij

Dismissio
moris l du
as qones

vobiscū ero vsq; ad cōsumationē se-
culi. vñ relinquit qđ incōgruo tpe
imminēte videlz passione institur de-
buit. et hoc ppter qtuor rōnes.

Propt corpalis pñtie abstractōez.

Propt veteri sacrificij terminatōez

Propter passionis repñtationē.

Propt maiore mēorie pmēdatōz.

Prima rō piz qz em vt supra sel-
tatiū fuit xps maiora. imo et maxi-
ma que facere potuit fecit p ecclia.
et hoc ex mera charitate etiā indebi-
ta qz nō meruim⁹ tale bñficiū. s; cū
inimici essem⁹. gratuite nos emere
suo pñioso sanguine voluit. id etiā
minora denegare nō potuit p q illa
maiore bñficia pseruarent in eccle-
sia p indefinentez memoriā tantoꝝ
bñficioꝝ in gratiarū actionē. vñ in-
stituēdo hoc sacm dixit hoc facite
in meā cōmemoratōez. s. future pas-
sionis et mortis. Et si tu obiceret nū
qđ aliud pro sui memoriā relinque-
re potuisset. in quo nō ita fuisset de-
honestat⁹. sicut iā pluries ab indi-
gne sumētib⁹ dehonestat. cū hec de-
honestatio salūmō animū deuoti p-
turbat. Rñsio. Enim ppiū sit amico-
rū. se ab inuicē sepantiū vt aliqđ cle-
nodiū p cōsolatione et futura mēo-
ria relinquit. et illud quāto nobili⁹
tanto iocundi⁹ cōseruat. nemo etiā
sit qui nō p summo clenodio seu p
pina affectaret vt recessus amici nō
defraudaret cū si fieri possz sua pso-
nali pñtia dicēdo. O amātissima et
vnica dilecta. tuus recessus est mi-
hi dolor amarissim⁹ nec p aliquod
clenodiū auri vlpargēti anim⁹ me⁹
cōtemabit. nollē tñ te ppter hoc p-
uari tua gloria. Id si fieri pōt fac vt
tuus recessus ita tibi cedat ad glo-

ria. et tñ non maneat pñtatus in
psonali et corpali pñtia. Et dū quis-
q; mortalis hoc vbi facere possz nō
recusaret cū vis amoris hoc habe-
at vt cū amato seip se iugat nec eo
carere vellet. Possibile aut fuit illi
celesti spōso. erga suā sponsaz eccle-
sia vt suus recessus. sic sibi cederet
ad glām et sessionē in dextera pñs
qz tñ etiā cum sua spōsa manēt in p-
sentia psonali et sacramentali. vñ de-
cui vt tpe sui recessus in mēte vide-
licet passiōe tale clenodiū p psona-
li et sacramentali sua pñtia institueret.
vt impleret qđ Marb. xxviij. pmis-
sine futur⁹ erat. Ecce ego vobiscum
sum vsq; ad cōsumationē seculi. i.
in hoc solo tpe p sacrales pñtiam in
alia dō vita p apertā et clarā visio-
nē in ppetuū manēdo. Et hec cau-
sa etiā ab Eusebio vt a mēro in te-
xtu tāgit. Quia de noster corp⁹ as-
sumptus ablatur⁹ erat ab oculis et
illaturib⁹ fideribus necesse erat vt
die cene sacm sui corpis et sangnis
psecraret. vt coleret iugiter p mis-
teriū qz semel offerebat in precū. Se-
cūda rō et breuissime qz videlicet p-
pter veteres sacrificij terminatōez
debut a xpo institui tpe passionis.
est qz nō debuit simul vmbra cū ve-
ritate cōcurrere. s; sicut vmbra pce-
dit sepe a longe et postea sequit res
vā cui⁹ vmbra precessit. sicut si vmbra
homis hoiez pcessit et illa re ad-
uentēre tunc cessat vmbra nec aliqđ
habet respect⁹ ad eā. Ita aduentē-
te passione xpi ppter qz lex vet⁹ te-
nuit vmbra in oibus suis sacrificijs
et pcpue i esu agni pascalis. debuit
hoc sacm institui vt sic oio vmbra
cessaret et veritas patefceret. Tercia

Secūda pñ-
tationis.
An pñ-
tationis pñ-
tationis a le-
gione cele-
stium.

Pars prima

Sermo XI

rd cum sit ppter passionis representa-
tionē pꝛ qꝛ em passionē imminente
corda discipulox magis erāt dispo-
sita ad cōpassionis affectionē. z cō-
sequēter mortis imitationē. lz hāc
imitationē magis affectabāt pꝛ spī
ritu sancti missionē. tñ maiorē cō-
passionis dolorē habebāt tpe passi-
onis quā in tpe resurrectionis. ppter
gaudiū ex resurrectione cōceptū. Itē
nō nisi in tpe passionis debuit insti-
tū cū ad illiꝰ memoriā erat institu-
tū. Quarta rō cū sit ppter maiorez
memorie p̄mendationē cū em amī
corꝝ abinnicē se separatiū vltimē vo-
luntates magis memorie p̄mendā-
tur. vt pꝛ in testamētis decedentiū
ab hac vita. Itē congrue hoc sacm̄
tunc instituit qū suū testamētū cō-
dere voluit dicēs. Hic calix sangui-
nis mei noui z eterni testamēti hoc
aut fuit instāre hora passiōis z mor-
tis sue. vt sic ampliꝰ eiꝰ vltima volū-
tas aplīs z nobis seruētiū etiā cor-
dibus infigeret. hec Tho. iij. iniaz
di. viij. ar. iij. Scōda ps cur pꝛ esus
agni paschalis z nō añ esum insti-
tuit cū tñ nō nisi a ieiunio in eccia
cōsecrat z sumit dat cōclusio. Et si
oīno cōpetebat vt pꝛ esum agni sa-
cramētū a xpo instituere a succes-
soribꝰ tñ oībus non nisi ieiunio sto-
macho celebrandū noscīt. Prima
ps qōnis parit satis ex p̄cedētibꝰ.
qꝛ em hoc sacm̄ debuit vmbꝛā p̄fi-
gurantē ipm cōplere z ammonere
ne amplius locū h̄iet in eccia z vm-
brā talez tenuit esus agni paschalis
Ideo eiꝰ esus institutionē sacramē-
ti sicut p̄cessit ita z finē imposuit
alias em oīno xps ieiunio tradidisset.
z ipse sumpsisset. vñd z a nobis

non nisi ieiunij tpe celebrat. Pote-
ris z aliā rōnez deducere qd cū vlti-
me volūtates decedentiū fontꝰ cō-
mendant memorie. supstitis amīcꝰ
vt tactū fuit. Itē z vltimo ab ipso sal-
uatore oīno. practicātū fuit talitꝰ vt
nullū opꝰ caderet in edū nisi ama-
rissima sua passio. Scōda vo ps cō-
clusionis qꝛ solū sit a ieiunio in ec-
clesia celebrandū. pꝛ de pse. di. ij. li-
qdo. placuit spūi scō in honorē tā-
ti sacramti p̄us in os xp̄tani dñicū
corpus intrare ante qꝛ alij sumant
cibi. qd addit. qꝛ sunt vba Aug. ad
inquisitionē ianuarij. Et si qd qre-
ret an ex institutione diuina sit ema-
natus. vl ab aplīs solū p̄mulgatus
z ordinatū. Rñ. fm Scotum in ca-
dē di. viij. qd hoc habet ex institu-
tione diuina. lz non p̄cise ex practi-
ca cene poteris addere xps nccario
habuit aliter praticare. vt videlicet
vmbꝛā terminaret. vt dcm est. z tñ
dī ex institutione diuina p̄cessisse no-
strū modū celebrādī z sumēdi. qꝛ
p aplōs p̄mulgandū ordinauit aut
p eos sic instituendū reliquit qd sta-
tīm paruit p paulū corinthios rep̄-
hendēs qꝛ varijs modis abutebant
naz aliqui post cibos sumptos do-
mī sumebāt eucharistia i eccia. alij
cibos cōsuetos volebāt sacrali sum-
ptione eucharistie immiscere. quos
oēs redarguit cū dicit. an nō habe-
tis domos ad manducandū. sup-
ple pꝛ sumptionē eucharistie. vt nō
sic in eccia cōmunē cibū hūc sacra-
mēto immisceatis. vey si ex institu-
tione eccie sic ordinatū sit hoc rōna-
biliter factū est. Dicit. s Tho. ppter
tres causas. Primo ppter sanctita-
tem sacramēti. dignū em est vt p̄p̄

Questio
pulchra.

Secūda p
sermonis.
An p̄ pra-
ctica xp̄i sit
in eccia a ie-
iunio cele-
brandū.

Nota tres reuerentiā tantū & taz sancti sacra-
cās q̄re te- menti omī vtiq; veneratōe dignūz.
iuni tñ de os xp̄iani quo sumendū est non sit
bent sume- prius alio cibo imbutū. h̄ q̄si nouū
re sacm. z purū ad ei⁹ pceptionē referuet. sic

fuit de ei⁹ sepulchro in quo vt euā-
gelist a ait nondūz q̄sq;az positis
fnerat. sic z de corpe h̄gneo in quo
nonē mensib⁹ quiescit. Scdo ppter
deuotionē z attentionē que requi-
ritur ex pte sumētis q̄ ex cibis pri⁹
sumptis impediri pōt ppter vapo-
res a stomacho ascēdentes vñ z re-
gulariter discretio ac deuotio mior
est in pranso quā in ieiuno. Tercō
ppter periculū vomit⁹ q̄ facili⁹ con-
tingit p⁹ cibos sumptos. Verū sūt
aliqui casus a doctorib⁹ exp̄ssi i eo-
rū scriptis p̄fata distinctiōe. vñ. in
q̄bus nō ieiunū licite sumere pñt. I.
regulariter solū a ieiunio sit sumē-
dū z p̄m⁹ est piculū mortis vbi tale
timef imminere de p̄p̄quo. Qd
bñ notandū est q; nō quēcūq; infir-
mitas. etiā grauis admittit vt p⁹ cō-
mestione sumat h̄ illa in qua peri-
culūz tale imminet q; nō p̄sumitur
posse expectare infirmū vsq; in diē
alterz in q̄ ieiun⁹ accipet. Est em̄ via

Nota casusticū z ido dandū p̄fiscenti de hoc
in quib⁹ nō mūdo vt pducāt ad terminūz. Alij
ieiunū su- casus in quib⁹ non ieiun⁹ sacerdos
mūt eucha pōt sumere nō sūt pp̄lo explanādi
rūstam. nō ppter grauitatē. h̄ q; absq; piclo

ignari pñt. a vulgo. vt vbi sacerdos
ex negligētia p̄pria vl̄ mīstri aquaz
p vino calici infundit. z sic vsq; ad
sumptionē missaz cōtinuādo sum-
psit aquā pro vino cōsecrato. Et q;
p sumptionem aque non manet ie-
iunus. z tunc de nouo vinū in cali-
cem fundere z sic cōsecrare sangui-

nem z ne populus scandalisaret p
pter morā. pōt in medio altaris in-
cipere a v̄bis canonis. Simili mo-
do postq; cenatum est accipiens te-
sus calicem zc. benedixit zc. dicens
Hic est calix sanguis mei zc. z tūc
sumere subito cū reuerētia. Et notā
ter ponit Accipiens iesus calicē zc.
quia prius non est facta mentio de
ipso nomine. z hic fit nona cōsecre-
tio. vñ autorē orporis expr̄mre sa-
cramēti. i. iesum xp̄m. Et etiā necēs-
sariū est. vt sic de nouo fiat cōsecratio
ne grande sacrilegiū cōmittat. z pe-
nā repulse vñ⁹ anni a cōsone sacer-
dos nō incurrat. de con. di. ij. cōpe-
rimus vbi dī. Aut sacramēta inte-
gra p̄cipiant aut ab integris arceā-
tur. Est et tercius casus qui i diē pa-
rascenē practicatur in qua particu-
la hostie cōsecrate ponitur in vinūz
non consecratum quia illo diē ca-
lix a mīstro non consecratur cuz
summus p̄d̄fex christus eo diē p
se fudit z obrulit deo patri suū pre-
ciosum sanguine. z sic sacerdos su-
mens particulaz in vino non conse-
crato cum vinū prius pertingit ad
stomachūz quā particula. sumitur
sacramentum a non ieiuno. sed ista
sunt pro clericis. Ad nostrū propo-
situm qd hoc sacramentum sit ido
in vltimo institutum vt eo seruen-
tius memorie commendaretur do-
minica passio habetur talis doctri-
na.

Exemplem

Quidam deuotus a quodaz l̄ra-
to q̄sui. Quō posset h̄ie memori-
am dñice passionis dñi hostia ele-
uaretur a sacerdote in missa. R̄ndit
l̄atus duplici mō mente z v̄bo p̄t

haberi. mente cogitando subito. en
hoc institutum est in memoriā ama
rissime mortis xpi. tanq̃ p suo vlti
mo testamento. Verbo vt tunc sibi
to pferat aliquam deuotam orōnē
vt ipm in suo extremo valeat deno
te pcipere. Et cum ille deuotus ipe
teret iformari de aliqua deuota orō
ne. Rndit. Ex quo in memoriā sac
tissime passionis et mortis eius isti
tutum est dicere poteris. O domie
ihu xpe. rogo te per illā eximīā cha
ritatem in qua amoroſum cor tuuz
ardebat. quando hoc tuū sacramen
tum in salutem omnium fidelium
instituiſti et in q̃ tua deſica aia ſepa
batur a tuo deſico corpe et ſanguī
nem in cruce vt non ſinas ipm diuī
tiſſimū ſacramentū deſire in me.
Et per illam eximīā charitatē in q̃
deſicn3 cor tuū ſcindebatur in cru
ce pro ſalute mundi. ſis mihi placa
bilis iudex du3 miſer3 cor meū ſcin
derit et hec miſerima aia mea a miſ
rimo corpore ſepabit. Et adiecit lit
teratus qđ quidā ſcleratus homo
vſerute huius oratōis. habuit xpm
in extremis ſuis ita placabilē iudi
cem qđ ſubito de corpore aia ei⁹ ad
requiem euolauit. lic3 ex diuina iu
ſticia purgatorij penas per multos
annos ſuſtinere debuiffet. Et adie
cit Magiſter iordan⁹ generalis or
dinis predicatorū narrare cōſueuit
qđ virtute hui⁹ orationis et aliarū
ſimiliarū quidā iuuenis deuot⁹ in
illo ordie meruit vt ſemel in die ce
ne ipm xpus hoc ſacramēto cōmu
nicaret. et in die paſceus ſemp om
ni anno paſſionē xpi in ſuo corpore
ſentiret. Ita qđ vocē quidem audie
bant alicuius alloquentis. vt ſe ad

paſſionem prepararet. Et penās infe
rentem non videbat. etiam cu3 ſin
gulas percuffuras flagellationis
ſentiret. que omīa ad magnū illius
iuuenis meritū et gloriā pacta ſūt.
Et ſic terminatur pma pars opis. ſ.
de inſtitutione ſacramēti. reſtatq; d
eius eſſentia qđ videlz in ſe habeat
et quomō xps in eo cōtineat tracta
re. hoc enim poſtulat vltimū mem
brum diuiſionis ſupra tactum vbi
de ordine inſtitutionis queſitū fuit.

Pro ſecunda pte principa
li opis premittēda ē diuiſio
ſermonum

Pro ſecunda ta

mē parte principalī ope
ris in q̃ poſt materiā inſti
tutiōis ſacri tractādū ē de ei⁹ eſſentia.
qđ videlicet in ipſo cogſcere debea
mus et qualiter xps ſub ipſius ſpe
ciebus panis et vini cōtineatur. Et
quā ad cognoscendum plene hoc
ſacramentum tria occurrunt conſi
deranda. ſc3 virtus conſecrationis.
eſſentia rei exterioris. vt eſt ſpecies
panis et eſſentia rei interioris vt eſt
chriſti corpus. Ideo de his tribus
in hac parte per ordinez tractandū
erit. Et quia primum ſc3 virtus con
ſecratiōis. die krafft der wandelūg
panis in ſacru3 chriſti corpus vult
habere debitūz miniſtrum ſeu ydo
neum artiſcem geiſtlichen zverclz
meyſter et talis artiſter vult hīe debi
tā materiā et talis materiā debitam
vult hīe formā ſupple vboz q̃ etiā
debitam requirunt circa artiſcem

intentionē. Ideo etiā de his quatuor p ordinē tractandum erit cū fm Hug. de scō victore hoc sacm ex illis quatuor pficitur. s. ex ordine. materia forma et intentione. Ad tractandum aut circa ministrum et artificem sacramenti cū tales facit ydoneus sacerdos ordo discutiendū est. An laic⁹ sanctus nō ordinatus possit hoc sacramētum sacm cōsecrare. et vandelin. et declarato qd nō sed solū ordinatus. Querit an ois sacerdos qualitercunq sit bonus vel malus cōsecrare possit. Et qz he due difficultates plures hnt annexas qōnes. et tedū est predicatori recitare sic et populo audire. Iō dicat qd qz plures viles qōnes et declaratōes saluberrimas audirēt in fidei cōfirmatōez sup illa quatuor. que fm Hug. pfarū ad vntez cōsecratōis cōcurrūt. de qua vt pmissus est ante essentia rei exterioris vt sunt spēs panis et vini et etiā an essentia rei interioris vt est corp⁹ xpī inclusum tractandū est. qz rū etiā duarū pūm diuisiones h vt plixitas vntez obmittunt. nō min⁹ tū si predicator oim trlū partū diuisiones allegare velit inueniet vti qz illas in suis locis.

Sermo. xij. q. et prim⁹ i hac scda pte tractans de virtute cōsecrationis quo ad debitum ministrum.

m Emortaz supple eternā fecit mirabiliū suoz. addas in vltima cena misericors et miserator dñs. in eo qd dedit escas sacmētalem timētibus se. s. suis deuotis ap̄lis. et nob oibus in spem eterne salutis. ps. cx. Supi⁹ tactū fuit qd

xp̄s in suis miraculosis opibus ab infimis incepit et in maximis ascendendo vt in suscitatioe lazari. et in institutione hui⁹ sacramēti. Iō dicit memoriale eternū oim mirabiliū operum qz vbi hoc facere potuit vt si ne diminutioe sue glie in qua sedet a dextris dei. possit esse nobiscū in terris incorpali et sacramentali. pntia etiā quocunq alia miracula in pbatōne sue diuinitatis facere potuit. **Salute⁹ vgo** Quia iā p scda pte sermonū nostroz habem⁹ necessario tradere noticiā ei⁹ de cui⁹ institutione tactū est in pcedēti pma pte. s. de essentia sacramentali xpī sub specie panis quō ibidē possit cū corpore aia et deitate sua in psonali pntia cōtineri. Et qz talis cōtinentia solūmodo cognoscit lumie fidei p intellectam et intellect⁹ in sua cognitione ortū habet a sensu. Scdo de aia. Iō pmo de ministro sacramenti vt ē sacerdos et spēs panis que ad sensum vident. est tractandū vt sic de re cōtēta que xp̄us est intelligē q necessaria sunt valeam⁹. Ad primū g cū notū sit qd nobilissimū donū vt est hoc sacm quo nihil nobilius in celo rōne deitatis et nihil nobili⁹ in terra. rōe corporis vginet cōceptum de spū sancto vult hē ydoneū ministrum. q indubitata habeat autem talē a xpō psecrati et distribuenti ipm. Iō expedit vt tactus ē de ipso ministro tradere duas saluberrimas doctrinas. quarū prima est sup sacri ordinis sacerdotat⁹ necessitatē. Scda sup hmoi collati ordi⁹ et auēis certitudinē et qualibet partem per suas questiones expedit pro clarioi intellectu discere.

Expedit ecclesiam hanc materiam deducere propter modernos hereticos valdenses errantes. tam contra necessitatem quam etiam certitudinem ordinis sacerdotalis ut inferius patebit. Ratio super prima questione an omnino oporteat ministrum huius sacramenti habere sacros ordines sacerdotales. Ita quod nullus quantumcumque sanctus non ordinatus laicus possit consecrare. r. vandelen. hoc quod sacerdos facit. et habebit hec questio tres sermones ut sunt sacerdotes boni manifeste mali et occulte mali qui omnes istos conficere valeant non tamen laici non ordinati et datur talis conclusio quod nemo hoc sacramentum conficere possit nisi si sacerdos qui secundum claves ecclesie fuerit rite ordinatus habetur ex christi institutione per verba. Hoc quotiescumque feceritis etc. in ultima cena. plata. Prima pars quod solus sacerdos rite ordinatus possit conficere. probatur doctoribus in eorum scriptis quatuor sententiarum distinctione. r. iij. duplici ratione. Ordo ecclesie militantis derivatus est ab ordine ecclesie triumphantis. unde illud ad moysen fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. unde sic in angelis diversis ordinibus diversi actus debentur. ita et in ecclesia militante. diversi actus diversis ordinibus applicantur. Et quia in angelis talis ordo servatur ut inferiores per medios a superioribus recipiunt divinas illuminationes. Iuxta illud dionysius. in de cel. hierar. Hec est lex divinitatis immobiliter stabilita. ut ymagines a summis per media perficiantur. Ita etiam in ecclesia infirmi ut laici a summis pontificibus per medios sacerdotes sacramentis muniuntur. Deferunt et hec causa

secunda. Nam videmus quod in corpore naturali diversa membra ad diversa officia ordinantur ut oculi ad videndum aures ad audiendum manus ad operandum. Et quia corpus mysticum ecclesie assimilatur propter pluralitatem officiorum corpori naturali etiam a populo. i. Cor. xij. Sicut in uno corpore multa membra habemus. omnia autem membra non eundem actum. Ita convenienter in ecclesia etiam debent esse diversi status ad diversa officia deputati. videlicet tam in laicali statu quam in spirituali sit diversitas hominum quorum quidam sunt infirmi ut populi alij medij ut militares. et tertio super mi qui omnino illorum sint duces et rectores. et hoc ad temporalem regimem. Ad spirituale autem quod excedit temporalem. sicut anima corpus. oportet non solum homines diversitate graduum antecedere. sed etiam advertere quod sic corpus regitur ab anima. et illa separata tam omnis cessat actio. Ita nisi corporalis separata temporalis status secularium regat a spirituali. cessat omnis actio status secularis quo ad meritum vite eterne. In civitate etiam signum adhuc geritum libri sunt referti sicut etiam scriptorum gesta narrat de sacerdotibus eorum. quibus spiritualia exercitia simul et officia committebantur. quare et a fortiori in ecclesia militante. talis diversitas status debet adesse. ut etiam hoc deficiente sacramentum habeat suos sacerdotes et ministros. vide Thomas. i. suo. liij. vbi dicit. Secunda pars conclusionis quod hec auctoritas sacerdotalis sit derivata a christo in ultima cena. satis patuit per superius allegata circa practica christi tentata in cena. Nam cum dixit per assumptionem prime specie. Hoc facite in mea commemorationem. manifestum est quod cum antea talia que christus fecit. scilicet panem accipiendo benedicendo

frangēdo z distribuēdo. nūq̃ disci-
pulis cōmiserat qđ semp vsq; ad il-
lud tēpus apli laici p̃māserūt. cum
aūt p̃tatem faciēdi ea q̃ ipse fecit in
cena circa sacm̃ acceperit z talia so-

Secunda lis p̃sbyteri cōpetunt q̃ tūc in sacer-
ps finoñs dotes a x̃po fuerūt ordinatī. Quā
sup certitu tu; vero ad scđam ptem finoñis su-
dinē auctis pra qōnez. vñ ecclia romana p orbe;
in tali ordi in suis fidelib; dispersa reddidit certa-
ne sacerdo aduersus oim herencor̃ p̃sensos sa-
tali ex̃ñis. cerdotes et cōuenticula quod eius
sacerdotes habeant indubitata
p̃tatem a x̃po relicta in terris. cōfi-
cendi hoc sacm̃. dūmō rite fuerūt
ordinatī. Dat hec cōclusio indubi-
tata tenz ip̃a rōana ecclia p orbe dis-
fusaz. certitudinē sup efficacā sacra-
mētoz. in ea t̃mō p̃cipiendā eo q̃
ip̃sa sola vt petri nauicula sit a x̃po
fundata z extra quā nulli p̃z addi-
tus salutis. Materia hec deducit
p̃pter modernas hereses quas iam
p̃pter p̃p̃inquitatē aduent; antix̃pi.
insurgē videm;. p̃pter quā apls. fi-
deles cantos reddidit dicens. Nisi
p̃mū venerit discessio z reuelat; fu-
erit fili; p̃ditōis. j. Thessa. ij. glo. di-
scessio triplex a fide ab obediētia se-
d̃s aplice z romano impio q̃ dno
vltima int̃m̃ inualuerūt q̃ etiā pri-
mū. s. discessio a fide p̃ surgētes he-
reses cōtinuū capīt incrementū. et
p̃cipue cū hussitis ac heresi valdē-
ssim. quoz p̃sensum papā argētie
cōbustū mib; q; confessuz. q; intus
z extra noui. sicut z alios p̃res he-
reticos q̃s ex officio iquisitiōis bra-
chio sc̃lari ad puniēdu; reliq; me q̃
dolenter refero certū reddiderūt de
p̃missa discessione fidei. Quā q̃ solū
mō p̃gregatio fidelū sub rōani pō

tificis obedia p orbe disp̃sa sit vera
petri nauicla. extra quā nō est spes
ṽa salutis z scđo q̃ in illa t̃mō sint
ṽa sacra i suis effectib; z gratijs p̃-
bat p̃mo p. s. Th. in tractatu p̃ ex-
rotes grecoz in qōe q̃ q̃rit. An sub
eē rōano pōtifici sit de nēte salutis
vbi dīc̃ Credere rōanuz pōtificē suc-
cedere scđo petro in ea p̃fectōe z di-
gnitate vicariat; x̃pi q̃ ip̃e sac̃ p̃e-
trus in ecclia extitit sublimat; est de
nēte salutis. Et dis. xj. in nouo dē
ab anacleto. Post x̃pm dñm in no-
uo testam̃to cepit a petro sacerdoti-
lis ordo. q; ip̃i p̃ pōtificat; in ecclia
x̃pi dat; est dño dīcēte ad eū. Tu es
petr; z sup hanc petrā edificabo ec-
clesiā meā z porte inferi non p̃uale-
būt aduersus eam. Et tibi dabo cla-
ues regni celoz. vñ p̃m; ligand; sol-
uēd; p̃rāez accepit a dño zc. z in-
fra eadē dis. Quāuis vñuersē p or-
bē catholice z aplice p̃stitute ecclie.
vn; thalam; x̃pi sit. tñ sc̃tā rōana ec-
clesia catholica z aplica solūmō vo-
ce dñi z saluatoris ñri p̃matū obti-
nuit. tñ es in q̃es petr; z sup zc. Est
q̃ p̃ma apli petri sedes rōana ecclia
nō h̃nte maculaz neq; rugā. glo. si h̃z
maculaz in his q̃ meritō z nūero ex-
istūt filij ecclie. vñ si nō meritō tñ nū-
mero. p̃ verā fidē existūt filij. sp̃ me-
rito p̃ sac̃oz susceptōez aplica. Se-
cundū ṽo q̃ in illa ecclia rōana solū
mō sint ṽa sacra in suis effectib; cō-
stituta p̃z p̃ Aug. in sim̃b. fidei sup
illū remissio pctōz vbi dicit. Credo
q̃ nō sit remissio pctōz nec ṽr; ali-
cui; sac̃i nisi in hac ñra sc̃tā q̃ rōa-
na dī ecclia. Et Aug. vi. habet. xxiij.
dis. Dēs asserit se seq̃ m̃grām suā
rōanaz eccliaz. In q̃ etiā distinctiōe

pra ad idē recitant q̄ breuitatis cā
obmittunt. ad placitū tñ manet p-
dicatoris. Pudeat ḡ hereticorū per
uersum dogma afferētū extra petri
nauiculā. imo z scām matrē ecciaz
posse aliquā v̄tute alicui⁹ sacramē
ti salutes psequi.

Exemplum.

Tempe illo qñ heres albīe suz ce-
pit manifestari quidā maligni que-
dā signa faciebāt virtute diabolica
suffulti. q̄bus tā illā q̄ alias tūc he-
reses pullulātes p̄ romanā ecciam
roborauerūt afferētes sacerdotes ro-
mane eccie eē anti x̄pos. De q̄bus
Job. in canonica sua loquit. Anti-
x̄pi mlti sunt z q̄ solimmodo apd
eos essent p̄a sacmēta z nō apud ro-
manā ecciam. x̄pi sponsaz p̄ orbem
p̄ispsam. cōfirmauerūt aut̄ h̄mōi er-
rores p̄ quedā signa arte vt dcm̄ est
diabolica pcurata. ita q̄ sup aquas
ambularēt sine submersiōe. Qd cū
quidā deq̄or⁹ sacerdos cerneret z ex
hoc p̄iculum fidei plurimū immi-
neret corp⁹ x̄pi cū p̄xide ad flumē
vbī illi maligni i p̄nta ppli sua oñ-
debāt portēta deportauit. dixitq̄ in
audierā oim. Ad iuro te diabole p̄
eū quē manib⁹ porto ne in h̄ flumī
ne ad hui⁹ ppli subuersionē exerce
ant tua fantastica p̄digia. Post h̄
vba illis hereticis sup yndas flumī
nis ḡbulantib⁹ vt p̄us sacerdos tur-
bat⁹ corp⁹ dñi in flumie p̄iecit. Et
ecce mira x̄pi potētia patuit oibus
Nā mox vt elementū tetigit sacm̄
fantasia cessit v̄tati z heretici statim
vt plūbuz descēdentes in pfunduz
sunt submersi z p̄xis cū sacro sta-
tim ab angelis sublata est. Sacer-
dos aut̄ de miraclo q̄dez gaudebat

q̄ de sacra sacri vehemēter doluit
Ita q̄ totam noctē in lacrimis z ge-
mitu p̄sumaret. Sed nō defuit dei
clemētia. nā mane cū ecciam intras-
set p̄xidez cū sacro sup altare repit
Ecce quō deus ostendit sacramēta
hereticorum esse falsa z nostra vera
z catholica.

**Sermo. ij. scde ptis de mi-
stro malo z indigno hui⁹ sa-
cramēti an conficiat.**

Cipite z māducate h̄ ē cor-
pus mē. Math. xxvj. Sa-
lutet v̄go. Quia in p̄cedēt
fmone tactū est q̄ p̄secratio cōpetit
solū sacerdotib⁹ eccie rōane. z qd ce-
teri sacerdotes extra ecciam exites
p̄secrare nō p̄nt. z circa h̄ p̄is fmo
duplicē doctrinā ammistabit. Pri-
ma sup verū sacerdotij dignitatem
q̄ ad veritatē p̄secrationis. Scda su-
per scitātē v̄tē laical cū carētia v̄r-
tute consecrationis. Et declara-
tur partes. Primo qui dicantur ex-
tra ecciaz existere sacerdotes v̄ illi
q̄ intra eccie v̄nitatē ordinati fuēz
z postmodū ab eccia p̄scisi p̄ excōi-
cationē vel heresim v̄ extra ecciam
baptisati z ordiatī z si v̄troq̄ mō ac-
cipiat an credēduz sit q̄ tales nō va-
leāt nec baptizare nec p̄secrare. Se-
cūdo an bon⁹ z sanct⁹ laicus cū sit
magis p̄iceps dñie v̄tutis z influ-
entijs diuine gr̄e q̄ malus sacerdos
an tal⁹ posset p̄secrē z missaz celebra-
re. z he due difficultates tangunt a
doctorib⁹ in eoz scriptis sup q̄rinz
sniaz dis. xij. q. An oīe sacerdos ē
h̄etic⁹ scismatic⁹ excōicatus de q̄dat⁹
possit celebrare z cōsecrē. scda tāglt
an soli sacerdotes z nō laici sc̄i pos

sint hoc sacramentum cōsecrare in missa. Et h̄ argumentatiue si vult predicator procedere deferuat pro p̄ma q̄oe. canon. xliij. q. i. Audiuimus q̄ nō valeant cōsecrare cū ibi dicatur. Quicūq; ab unitate ecclesie fuerit alien⁹ execrare pōt inuulgari. et r̄velat cōsecrare nō potest. Et augusti. etiā dicit q̄ extra ecciaz catholicā nō est locus veri sacrificij tñ hīs argumētis nō obstat alibus

Diuisio ser Datur p̄ p̄ma q̄oe hec cōclusio. tā monis i du q̄ pro p̄ma pte sermonis. Quilibz as q̄oes. p̄ sacerdos rite ordinat⁹ scdm ordina ma an q̄li. tione eccie romane potēs proferre bz sacerdos vba consecrationis z potēs habere possit conse debitam intentionē. potest hoc sac̄ crare.

mentuz conficere. vt minister principalis cause scz virtutis dei que sola potest ex infinita sua potētia cō uertere vt p̄ncipalis causa panē in corpus xpi z vinum in sanguinem. Ex qua conclusione sequit̄ alia q̄o criminofus hereticus scismatic⁹ ex cōmunicatus. imo degradatus sacerdos potest conficere z vere conficit si attēprat z obfuit cetera omnia que ad hoc requirunt̄. Quis cōficiēdo grauiter peccat. Prima cōclusio q̄ quilibet sacerdos rite ordinatus r̄. Probat̄ naz ex verbis Aug. in de sacramētis vt supra patuit. Hoc sac̄m p̄ficitur qñ quatuor concurrunt. s. ordo sacerdotalis. materia panis z vini. forma verborum sacramentaliū z intentio faciēdi ea que xps instituit. Et q̄ hec q̄tuor cōcurrunt z exprimunt̄ in prefata conclusione. vt patz inuēti vbi tres conditiones tanguntur ex parte ministrī. s. q̄ sit sacerdos z q̄ possit proferre verba consecrationis. z

tercio q̄ possit habere debitā intentionem. Ideo consecrare pōt habita debita materia sup̄ qnā snā intētiō nem z verba consecrationis dz dīrigere vt sacerdos. Itēz ptz ex scdā rōne q̄ per conclusionē secludunt̄ qui consecrare non pnt vt sunt laici muti. rōne carentes. z hoc tangitur cum debeat habere debitā intētiōnem. z quarto. illi qui extra debitam materiā volunt conuerrere panē z vinuz p̄sensuz in corpus z sanguinē xpi. Et dico p̄sensuz z falsaz ineteriaz. vt quidē heretici nūcupati acholmīte vt etiā Aug. in libro d̄ heresibus loquūt. offerūt panē z ca seum in missis. h̄ntes pro fundamto q̄ a p̄mis hoibus abel z cayn oblationes de fructibus terre z ouīuz fuerunt celebrate. Alij etiam vt catharigi z peccatani de infantis sanguine q̄ de toto eius corpe minutis punctoz vulneribus extorquēt eucharistiā suāz conficere. nitunt̄ miscendo euz farine z panē inde facientes. Quidā vero vt aq̄rj aquā solam sub specie sobrietatis in hoc sacramento offerunt. z quia omēs hi errores z similes excludunt̄ per hoc q̄ xps dñs illud sacramentū s̄ specie panis z vini instituit sicut pz Matt. xxvj. in verbis themat. Ideo pz prima cōclusio q̄ quilibet sacerdos r̄. vt supra. veruz attendāt hic sacerdotes q̄uis pplo non sit necessarium pponere q̄ sacerdos vtatur in consecrando pane triticeo puro. Et si dicat raro inueniunt̄ talis panis cuz sepe alia grana frumētī sint admixta. Respondit. s. Tho. di. xj. in suo quarto sententiaz. q̄ illa grana sic mixta possunt se tripliciter b̄re

Nota
alem de
naz p
doribz
in pplo
candam.

Nota spectalem doctrinam vel qz sunt in tanta copia qz vincunt virtutē tritici z ipm conuertit i sui naturā z tunc nō pficiē cuz ibi nō sit panis triticeus z xps se grano tritici ppanit. vel illa grana z mixta nō vincunt naturam tritici s vincuntur a tritico. z tunc pōt confici. Del tercio mō sunt mixta qz sunt eq̄lia. nec vnū vincit alterz s ambe manent. z tunc sub hostia illa ps q̄ triticea est consecratur. altera non. Vñ sūmaz adhibeant diligentiam sacerdotes in talibus. De vino etiā aduertatur qz sit purz z vinū vitis nō acerosum eo qz acetum z vinum differūt sp̄s. vt etiā pbs in. viij. methaphis. tangit cum dicit. hoc modo fit ex vino acetum. q̄ mō fit ex vino mortuum vñ sicut hō viuus z mortuus differūt sp̄s. ita vinū z acetum. patet b̄ etiā ex contrarijs eoz p̄prietatibus qz vnum est virtualr calidū. acetuz vero virtualr frigidū. vepz qz Isidorus dicit. qz acetū est sp̄s vini z de eo potest confici. Discēdū qz ip̄e accipit vinū large p̄ om̄i liquore qui aliq̄ mō ortum habet ex vire. vñ etiā qz interdum vinum incipit acescere. aut qz fit pendulū tunc potest confici licet melius sit desistere nisi necessitas vrget. z hoc p̄pter reuerētiā sac̄i. qñ aut̄ p̄fecte desinūt esse vinū z est mere acetum tunc nō p̄r fieri cōsecratio. Trez norāt sacerdotes qz de agrestu etiā non pōt confici sanguis xpi. eo qd̄ est in via generatōis ad vinū. vt pbs t̄ḡit. iij. methaphis. Vnde piculosum ē in partibus vbi raro maturescunt vine z semp manent etiā exp̄sse a botris in sapore agreste. vt in partibus frigidissimis. si qd̄ em̄ illum liquorez

haberet in partib⁹ vbi maturescūt vuc. diceret illū esse agrestuz. Posset tñ pbari talis liquor p̄ debitam eius digestionē. vt si post digestiōnem haberet suauem saporem. posset tunc confici. si aut̄ nō. tunc oīno non est conficiendū. qz nihil efficit nec excusant p̄tes vbi non crescunt vina. qz vt dī s̄m Thō. non est aliq̄ terra ad quā nō possit tñ vinuz deponari qz sufficiat ad celebrandum Exquo documento sequit̄ aliud videlicet qd̄ licet de musto possit confici eo qz dñcedo maturatōē attestatur que etiā est digestiōis sp̄s iuxta p̄m vbi s̄. nō tñ decet p̄pter puritatem eius. vt de ip̄o conficiat̄ nisi necessitas emergat. Et si queritur de illis qui in die transfiguratiōis xpi solent consecrare de musto z vino nono. Rñdetur vt supra qz nō decet p̄pter reuerentiā sac̄i. possūt tñ botruz bene excoctum in calicez exprimere guttam vel simile. quia tunc locum habet. c. didicimus de conse. distīn. iij. z sequenti. vbi inter alia dī si necesse fuerit botrus in calicem exprimat̄. qz liquor dum ē in vua magis habet rōem cōmestibili q̄ potabili. vt etiā tangit Scotus i suo q̄rro. vbi supra z h̄ p̄ sacerdotū doctrina q̄ copiam libroz nō habent. Sed quo ad scdā partē sermonis. In etiā heretic⁹. scisma. stionez. Aliticus. excoīcatus. criminostus. z de oīs hereticus gradatus conficere possit. vbi dat̄ zc possit cōdistīctio simul z cōclusio. Qz vbi sicē vbi dat̄ tales post susceptū ordinem sic ab unitate ecclesie recedunt z confice. hereticis. re attemprant. Vñqz vere cōficiūt p̄dictis quatuor cōcurrentib⁹. vbi vero extra ecclesiam nō rite fuerūt

b

ordinati nec intendunt facere quod ecclesia
romana precipit esse faciendum in tali
um ordinatioe et consecratione. tunc
nullo modo conficiunt. Probat quod
ad ambas partes conclusio. Nam quod per
mi possunt conficere patet ex docto-
rum sententijs ubi est dist. xliij. Nam
quod sacerdos habet potestatem consecrandi
ex caractere sacerdotali et caractere ma-
net in heretico scismatico criminoso
et degradato. igitur quilibet eorum potest
consecrare quantumvis graviter peccat.
si attemptat. Item alia ratio est san-
cti iohannis. Omne quod datur post con-
secrationem est perpetuum. propter quod
non exprimitur aliquod tempus sed
manet perpetue ordinatus sicut per-
petue baptizatus. Unde et in inferno
cognoscitur baptizata anima a non ba-
ptizata et ordinata seu insignita ca-
ractere anima a non insignita cum
ergo insignitio sacerdotalis sit hu-
iusmodi. Ideo per talem insigniti-
onem dum vivit habet potestatem
consecrandi. licet non meritoriam
et si illam exequitur in actum. verum
et si de excommunicatione et heretice non sit du-
bium. tamen apud aliquos forte de gra-
datione faceret dubium. eo quod talis tra-
ditur potestati seculari. ut secularis
puniretur. unde sicut secularis non
potest conficere. ita nec degradatus
Respondetur quod degradatus traditur
potestati seculari. non quod debeat
habere dominium in eum tanquam in se-
cularem. sed ut habeat iurisdictionem
ministerialem in eum quia videli-
cet potestas tunc secularis est mini-
ster spiritualis potestatis. sic etiam
heretici traduntur ad puniendum.
Iuxta ca. Ad abolendam de here-
ticis potestati seculari. Secunda pars

huius conclusionis. quod videlicet ubi
non sunt rite ordinati nec conficere
volunt secundum ordinationes ecclesie ro-
mane sed secundum suam sectam. tunc nul-
lo modo conficiunt Et hic materia
ad predicandum populo est per ne-
cessarium propter varias hereses
quarum una diu viguit scilicet val-
densium quorum papa ut supra ta-
ctum est ubi incinerari debuit con-
fessus. et tamen incineratur argenti-
ne quia relapsus modum habuerit
ordinandi presbyteros per manuum
impositionem solus. ut apostoli do-
gmatizando quod romana ecclesia nul-
lam haberet auctoritatem et quod om-
nes benedictiones eius essent male-
dictiones. Iuxta illud Malach. j.
Maledicam benedictionibus ve-
stris cum alijs quibus plurimis articu-
lis erroneis quos tales frivole te-
nent nullo modo conficere possunt
Erat etiam eius titulus. Fridericus
dei gratia episcopus christi fidelium ab-
negantium donationes constantini
Et per hoc patet solutio ad argumē-
ta in principio adducta. tamen a. c. Audiuimus.
christi. q. j. quia etiam super verba
Augusti. extra ecclesiam catholicam
Non est locus veri sacrificij intelligi-
tur tamen. quod ad istos ita tactos hereticos
quod etiam super primos qui videlicet licet
sint rite ordinati et conficere valeant
tamen extra ecclesiam conficiunt et sine ef-
ficacia. unde eorum benedictionibus maledi-
citur. iuxta auctoritatem Malach. idem
etiam. sic etiam pertigit malis sacerdotibus
et criminosis in ecclesia in quantum sibi ipsis
eorum sacra non profunt. et alijs prodesse
valeant. Sequitur ex his alia doctrina
super laicos sanctos cum sint deo propinquo
res quam mali sacerdotes. adhuc confi-

Scda pars

Sermo III

cere nō pnt de q̄ in seqnti smōe tra-
ctabitur.

**Exemplū sup sacra hereti-
corum.**

Predicante scō Petro martire
in partibus lumbardie q̄ z prius
in q̄sitor hēticorū fuit z ab eis inter-
fectus contigit eum in eūdem decia-
re ad domum cuiusdam dñi ville.
cuius subditi erant heretica prau-
tate infecti. taliter q̄ vera sacra-
menta non haberēt in romana ecclia
per orbē dispersa s̄ tūmō apud eos
z seducebantur p̄ dyabolum se i an-
gelum lucis transformantem z ta-
lia p̄dicāte z q̄ si innumerabiles ho-
mines sic erant seducti. vnde cū q̄-
dam die famuli dicti domini ville
sibi in secreto persuadebant alia; fi-
dem quā vsq̄ tunc tenuisset. Rēdit
si alia fidē meliorē scirē libetē illaz
recipem. Cui illi. Nōne credēs āge-
lo aut brē Martevirgini dicētī tibi
q̄d alia melior inueniret. ymo inq̄t
crederē. tunc illi promiserunt quod
die crastina super hoc beatam vir-
ginem audiret z videret. Cum eis q̄
ad illorum ecclesiam ventensz ip-
sum demonem in forma p̄dicta vi-
dens quasi iratus p̄ eū vix p̄cibus
alioz victus demon eum recepit. p̄-
cipiens q̄ doctrine illoz famuloz
obediret. Ad quē cū postea sc̄tūs
Petrus venisset z vultum eius im-
mutatum vidisset vix ab eo causam
scire potuit. Cui finalit̄ totū aguit
sperans sanctum Petrum eiaz ad
illoz errorem ducere qui p̄misit
q̄ si brā vgo Maria ei alia oñdere
veller fidē eā ex corde reciperet z dñs
ville p̄misit q̄ i crastio ip̄az audiret
vñ mae surgēs br̄s perr̄ duas con-

secut hostias z vnā sumens altā in
p̄xido refuauit. Cū q̄ cū alijs corā
dyabolo cū venisset z ab eo dure re-
phēsus fuisset q̄ suos suos p̄seq̄ret
z nisi eē m̄r m̄scōie eum mīme ad
miam reciperet. Tūc br̄s perr̄ p̄xt
dē extraxit. dicens. Si m̄r ei⁹ es ado-
ra h̄ filiū tuū q̄ inq̄tū de⁹ maior te
ē z eū adorare teneris. q̄ statī euangē-
ti ferozē maximī p̄se relinq̄ns et sic
p̄dic̄ dñs ad fidē ē renocat⁹ ex qui
b⁹ falsaz diabolica hēticorū sacra q̄
tum a sacris ecclie romane seu etiā
catholice differunt patet.

**Sermo tertius scōe partis
Cur necessariū sit in ecclesia
vt hoc sacm cōficiatur a bo-
nis et malis sacerdotibus.**

Cipite z comedite h̄ est cor-
pus meū Math. xxvj. Sa-
lutez vgo. Postq̄ in p̄cedē-
ti smōe tactū est q̄ ois sacerdos rī-
te ordinat⁹ siue sit bon⁹ siue malus
hoc sacm cōficere possit. Restat
p̄pter infirmos auditores z sepe tā
dubiosos q̄ malis sacerdotibus bo-
nos laicos solent p̄ferre ymo exp̄iē-
tia me docente sepe repertī sunt du-
biosi estimātes oīno q̄ omnipotēs
deus non ita cōem se preberet bōis
z malis sacerdotibus. cū ex tali cōs-
one malozum multum offendatur
meliusq̄ foret. vt a sanctis laicis q̄
a malis sacerdotibus tractaret z cō-
ficeretur cuius occasione duplex sa-
luberrima doctrina iam āministra-
bitur. Prima necessitas diuine in-
stitutionis super equalem consecra-
tōis prātez ecclesie traditā. Scda
sup seqlē a p̄batōz viriūq̄ prātītā
bōis q̄ malis sacerdotib⁹ p̄cessam.
h̄ ij

Diuisio ser-
monis sup
duas qōnes

Et p^haz partū intellectu declarā
de sunt q̄stiones due quaz p^{ri}a tan-
git necessitatē talis institutiōis. qua-
re videlicet necessariū fuit. xpm ih̄s
saluatorē sic sacm̄ instituere vt cau-
sa a bonis q̄ a malis possit cōfici et
dispensari sacerdotibus z nō a sc̄is
laicis. Sc̄da ne in missa mali sacer-
dotis q̄s offenderetur declarandū est
in quibus differat missa boni sacer-
dotis a malo celebrante. Vñ super
primā questione datur hec cōclusio
Ea necessitate qua necessarium fuit
hoc sacm̄ instituere. fuit etiā neces-
sariū vt taz boni q̄ mali sacerdotes
hoc ip̄m sacm̄ possent conficē z ce-
lebrare. Ex qua sequitur q̄ non fu-
it necessariū vt loco maloz sacerdo-
tum laici boni z sc̄i hoc debeāt sac-
mentum conficere. Partes cōclusi-
onis deducet p̄dicator ex octauo s̄-
mone prime partis in qua tractat d̄
institutionis nēce p̄cipue in sc̄da
pte sermonis si placet. vel breuiter di-
cat ad propositum q̄ sicut tres vir-
tutes theologice. fides. spes. z chari-
tas sunt nobis necessarie in hac vita
vt in futura vita fidei que est de nō
visis succedat visio bñfica. Et spei
nostre qua illam vitam sp̄am⁹. suc-
cedat cōprehensio z charitati q̄ iam
necessariū viuimur deo p̄ grām succedat frui-
vt hoc sacm̄ t̄lo. Decuit etiā auctore ois boni. vt
possit t̄za aliquid relinqueret i terris. circa q̄ hu-
bonis q̄ a iusmodi virtutes in summo se exer-
citarent. ad hoc vt post summū me-
ritū summū p̄miū in alia vita acq̄-
rerent z possiderent. Hoc aut̄ com-
pletū est. vbi sacm̄ sui deifici corp̄s
z aie. sanguinis z peccatis instituit.
circa qd̄ idem tres virtutes theolo-
gice sic in summo se exercitant. ita

sua merita in summo hic accumu-
lant. Et q̄ p̄miū corrdet merito
ideo dicere oportet q̄ sicut nullū do-
num in terris relictum ad maxima
merita hominis deseruit. sic h̄ sacra-
mentum. siue sp̄ualit. siue sacramē-
taliter. sumat ita etiā ad maiora p̄e-
mia consequenda in p̄ima defuit.
Quibus sic stantibus. q̄s iam affe-
ctaret vt hoc sacramentum solum a
bonis deberet confici z tractari cuz
fideles t̄m meritum sibi accumula-
re p̄t audiendo missam mali sacer-
dotis sicut boni. dum mō malus nō
sit notorius vt p̄tēbit. Deducat p̄di-
cator merita fidei n̄re. q̄ hoc sacm̄
dum in illo deus tot mirabilia opa-
tur. que non solum oēm sensum. s̄
etiam oēm transcendunt intellectu
creatus siue humanū siue angelicū
vt idem sit in celo. z in terra. s̄ mo-
dica panis specie. Etiaz in tota sua
q̄titate sic pependit in cruce q̄ non
repugnat diuine potentie. licet oēs
transcendat intellectum vt in sequē-
tibus parebit. Q̄ si hec rō non tibi
sufficit certe concludunt sequentes
Nam si solūmō boni. hec haberent
conficere quis certificare posset ne-
dum fidelem s̄ z totam ecclesiā sup
veritatem sacramenti cum ap̄ls di-
cere habuit in veritate. Nihil mihi
consciū sum. s̄ non in hoc iustifica-
tus sum. Et Ecclesiasti. sp̄. Nescit hō
an odio vel amore dignus sit. Vbi
nota q̄ cum m̄nor noticia possit ha-
beri de aliena bonitate q̄ de p̄pria z
dicte auctoritates. loquunt de noti-
cia p̄prie bonitatis q̄ faciliōr esset q̄
noticia aliene bonitatis. sequeretur
q̄ si t̄m boni sacerdotes hoc sacra-
mentum haberent consecrare. seq̄-

P̄ria ratio

Sc̄da ratio

Hec ra-
tio

Scda pars

Sermo III

venit cotidie sicut in mure decepti-
ones. ita dubitates semperq; fide-
les non solum de vera adoratione
verum et sumptione semper habe-
rent dubitare. Quid insuper super
dampnum cottidianum q; tam vi-
ui q; mortui consequerentur si solu
a bonis hoc sacramentum esset ce-
lebrandum. vbi tam non solum vi-
ui peccatores et iusti veniam et gra-
tiam. verum etiam cottidianum re-
cipiunt mortui suffragium releua-
menq; penarum. siue a bonis siue
a malis in altari offeratur. Confir-
mat h omnia institutio xpi in cena
qui equalē potestatem conficiendi
tribuit apostol' bonis et malis. vt in
de traditori qui et ipe episcopalem
et sacerdotalem accepit a xpo mini-
sterium. vt supra in prima pre opis
tactum fuit. Vnde et hoc verificatū
fuit in Matthe electione episcopa-
tum eius accipiat alter. ligat deniq;
hec vltima ratio sane mentis intel-
ligentia. Quis enim iudicaret co-
sonum rationi vt elemosina bōi do-
mini depuranda esset propter ma-
litia; ministri qui illam elemosina;
iussu domini haberet dispensare.
Sic in proposito sacerdos mister
domini saluatoris nobis sua sacra-
menta dispensat solum vt seru⁹ quē
iudicare apostolus prohibet dicēs
tu quis es qui iudicas alieni; vnu
Verum quia materia occurrit de
malis ministris et supra tactum est
q; tantum meritum fidelis sibi ac-
cumulare potest audiendo missam
sacerdotis mali sicut boni ceteris
paribus intelligendo non se intro-
mittat predicator plurimuz de hoc
discernere nisi quantum necessitas

cogit. quando autē talis imminet
necessitas vel non patebit in fine o-
peris vbi viginti quatuor dant do-
cumenta propter inordinatam vira
celebrantium et fidelium eorū mis-
sas audientium. Ad hoc autē q;
sepe boni layci malis sacerdotibus
preferuntur. Nullos predicator pō.
pulum. q; licet quilibet laycus in ne-
cessitatis articulo valeat baptizare
non tamen conceditur. nec cōcessū
est a xpo. vt laycus quantumcūq;
bonus valeat hoc sacramentum in
quacūq; necessitate conficere. vt q;
fidei valdenses tam in mundo disp-
si heretici dogmatizant. Et hū⁹ cā
est xpi institutio. Nam xps aposto-
lis vt laycis dedit potestatem bap-
tizandi et plures baptizauerunt etiā
post baptismum Iohannis iudeo-
rum et hoc diu ante passionem suā
vt pater Iohannis quarto. In pñ-
cipio. Sed potestatem conficiendi
hoc sacramentum non dedit apo-
stolis sed vt ab eo ordinatis et etia;
post institutionem sacramenti et ei⁹
sumptionem per verba. hoc facite i
meam cōmemorationem prout su-
perius tactum fuit. Vnde non va-
lent hereticorum argumenta vbi vi-
terius arguunt q; quia malus est su-
mere sacramentum q; conficere et
laycus potest sumere. ergo etia; cō-
ficere. Item vbi dicunt q; cum po-
testas conficiendi datur ex diuina
virtute et bonus laycus est magis q;
riceps diuine virtutis q; malus sa-
cerdos. ergo etiam valeat conficere
Non valent argumenta. Nā ad p-
mū cum dicitur malus est sume-
re q; consecrare. negatur si de malo
ritate potestatis aut auctoritatis in

Nota rōes
q;re bōi lay-
ci nō pnt cō-
ficere q; bēt
cos.

Quarta rō

Hec ratio
ex similitudine

b iij

telligēda sit. qz psecratō est maioris
 prātis. lz sumē sit maioris necessita
 tis. psecratōe tñ facta p debitrā ptātē
 Vñ qz vñ pī p innumeris psecra
 re nō aut sic p innumeris sumere.
 Iō sumere oibus pī cōuenire non
 aut psecrare. Ad scōm vbi dicunt q
 bonus laycus ē magis piceps di
 uine virtutis. Rñdē picipatio est
 duplex vel respectu alicui⁹ prāt quā
 qd prius nō hūit. vel ad meli⁹ agen
 dū id qd pri⁹ facere potuit. Primo
 mō laycus vt layc⁹ nō est magis pī
 ceps diuine virtutis ad faciendū h
 qd sibi ex suo statu nō cōuenit. Se
 cūdo mō qz meli⁹ exētur q sibi cō
 uenit facere vbi est bon⁹ qz vbi ē ma
 lus. Iō vt sic est magis piceps di
 uine virtutis z grē hec oia tangunt
 a doctorib⁹ in. iij. sniaz dist. xij. vbi
 de mistro altaris tractant qrentes.
 primo. An omīs sacerdos possit cō
 secrare. Scō an soli sacerdotes b
 facere pñt. Vbi etiā in pma qstioe
 mgt in textu nō tenet vbi volebat q
 hēfici rē. nō possent pñcē z tñ de p
 ma pte fmonis. Sed quo ad scōdaz
 Scōda p f. qōnez q etiā est scōda ps fmonis. An
 monis an missa boni sacerdotis sit melior qz
 missa boni mali sacerdotis. Dat pco lz quātū
 sacerdotis sit ad eēntialia sacri. das rvesen des sa
 melior qz cramentis. vt sunt corpus z sanguis
 missa mali dñi nri ihu xpi q sub spēb⁹ panis et
 sacerdotis. vini continet nō differat missa vni⁹
 ab altera tñ qz ad aliqua annexa
 notabilis est differētia. Ex qua seqt
 aliqd documentū q melius est au
 dire missam sacerdotis deuotioris
 dū mō nō credat illā supercedē i sū
 stantialibus q missa mali sacerdotis
 Conclusio quantum ad pīlmā pte
 paret pluriū ex pcedentibus. vbi de

claratū est. qz sicut xps in cena vltia
 hoc sacm institūdo cōtulit eqlem
 ptātem discipulis sup corpus suū
 vez q ad sacralem eius cōsecratōnē
 inter qd Judas reprob⁹ extitit. Itē
 qz hoc deus agere voluit prop⁹ no
 stram certitudinē z etiā cōem vtili
 tatē inde puenientē q oia locum in
 ecclesia nō haberent. si solū a bōis
 hiet pñci. Hoc ē autē Augu. in li
 bro de corpe xpi tangit. vbi dīc. In
 mysterio corpis z sanguis dñi nihil
 a bono magis nihil a malo min⁹ p
 ficit sacerdotē. Et qz hec omnia itel
 ligi dñt q ad eēntialia sacri. Iō non
 differunt inter se quo ad hoc vtrū
 qz misse. Secunda vero pars cōclu
 sionis quo ad aliqua annexa sic me
 lior est boni qz mali sacerdotis mis
 sa z annexa considerantur in exerci
 tijs ppropie deuotionis circa serua
 tas obsecratōes z petitiones sup q
 dā spēalia in qb⁹ desiderat a dō ex
 audiri. vt si p conuersione alicuius
 pctōis. aut p liberatōne alicuius
 aīe a purgatorio aut vite prosperitate
 vel aliqd tale peteret in spēali tunc
 em valet tam ex ope opato. vt ē mis
 sa qz ex ope opantis. vt est bōitas sa
 cerdotis pl⁹ qz mali eo qz mali sacer
 dotis valet tñ ex opere opato. vt ē
 missa in se z sacrificiū altaris qd ibi
 operatur tñ quantum deus decre
 uerit donare. eo qz ē minister ecclie.
 Et si dicat nūqd etiā mal⁹ sacerdos
 pōt in sibi casib⁹ vt est pctōis con
 uersio rē. celebrare. Rñdē vñ pī
 s nō pñt sibi pī nec generales oīo
 nes qd facit in psona ecclie nec spe
 ciales quas ex ppijs facit licet ge
 nerales semper valeant ppter chari
 tatez ecclie. in cuius psona celebrat.

Scda pars

Nō qđm sa alijs valet sp̄ z sibi malivero alijs
plīces pctō valere p̄t sibi p̄i vero mīme. Patet
res phiben etiā veritas documēti fm̄ bona vē
tur celebra- tura in suo q̄rto dist. xij. circa eāde
re z nō oēs, materiā vbi dicit. Sīq̄s libēti⁹ audit
missam sacerdotis deuoti. credo qđ
bñ faciat. dū tñ nō credat ip̄am i s̄b-
stantiali supercedere pctōis missā
qđ tūc pīculose erraret. Si vō queri-
tur. Si maloz misse p̄t audiri cur
ecclesia phibet. R̄ndet qđ nō oīm ma-
loz h̄aliquoz maloz phibet. z hoc
facit ecclesia. p̄mo in penā pcti eaz
Ire scđo vī p subractōz audic̄tie de
culpa peniteant. Tercio vī alij vidē-
tes istos sic contēpnunt. vt dīc̄ Bo-
nauentura. qđ nō sunt digni celebra-
re z si celebrant nō sunt digni confi-
cere. z si conficiunt nō p̄t digne su-
mere. Et si queritur qđ sunt tales qui
phibent cū nō omnibus malis sit
phibitū. R̄ndetur qđ sūt quadrupli-
ces malī. s. heretici. scismatici. symo-
niaci. notorij fornicarij. Et huius ē
ratio quia isti directe ipugnant spi-
ritualitatē huius sac̄ti. Nam cū sit
secretum fidei inquantum fides in
summo meretur circa ip̄m vt supra
patuit. Ideo merito repellunt heretici.
Item qđ est vinculum charita-
tis. Ideo repelluntur scismatici qui
charitatem scindere querunt. Item
quia est vas gr̄ie z omnis bōi con-
tentium. Ideo repelluntur symo-
niaci qui gratiam emunt z vendūt.
Item qđ est sac̄m eleuans hominē
ad statu maxime spūalitatis. Ideo
repelluntur notorij fornicarij. Vbi
nota fm̄ iho. vbi supra in suo q̄rto,

Sermo III

est differentia inter concubinarios
sacerdotes eo qđ aliq̄ sūt notorij ali-
qđ non. Et notorius efficit qđ tribus
modis vel per sententiam iudicis.
qđ in iudicio p̄ulci⁹ vel p̄ p̄fessionē
in iure factā. vel per rei euidentiam
sicut quando est ita manifestum qđ
non p̄t vlla tergiversatōe celari istū
prohibentur celebrare cum repulsi-
one audientie. ymmo z repulsione
aministrationis eo qđ nullus de-
bet recipere ab eis sacramentum et
si recipit nullam consequitur grati-
am propter peccatum inobedientie
qđ cōmisit. Vex vt p̄missi in fine dā
plura documenta super his ne ordi-
narij locorum seip̄os z alios etnalit-
er dampnent.

Exemplum.

Sacerdos quidam lubricus z to-
tus imundus zc. vt intelligenti p̄z
Corpus xp̄i quasi cotidie polluto
ore sumebat. Et vide vindictam dī
vt narrat guillelmus alrisiodoren⁹
Qs enī circa nasum z mentuz est
versum in horribilem formam z lin-
gua computruit. ita vt vix p̄e fetore
posset ab amicis suis sustineri. sic
qđ miserabiliter defunctus est. Sic
z sacerdos alius in gallia fuit cuius
manus imissa super aram extense.
igne celesti vsq̄ ad cubitos sunt cō-
buste. Qui duo si non penituerunt
vīq̄ eternaliter cruciantur in infer-
no fortassis tamen he plage eis in
bonum cesserunt cum raro puniat
deus bīs inidipm.

b. iij

**Sermo quartus secunde
partis. Cur sub velata specie
panis eucharistia ministratur
et adoratur.**

Ecce pite et comedite hoc est
corpus meum. Math. xxvj.
vbi sumat thea ex Thob. xij.
vbi angelus raphel dixit Thobie.
Sacramentum regis abscondere
bonum est. Opera aut dei reuelare
et confiteri honorificum est. Deduc
si placet aliquam hystoriam et ma
net hoc qd sacm summi regis qd ad
sacramentalem pntiam sui precio.
si corpus et sanguinis anima et deita
tis abscondere idest qd maneat ab
sconditum hic in via sub specie pa
nis et vini in altari bonum est nobis
et quare patebit i sermoe vel sumat
thema. Dabo manna abscondituz
id est panem celestem velatuz. Apo
calipf. v. h. prius saluetur virgo. qz
supra tactu fuit qd ad intelligenduz
essentiam sacramenti quo ad xpm
qui pntialiter et personaliter conti
netur sub specie panis necessarium
est discutere. De his que ad sensuz
apparēt vt sunt sacerdos et spēs pa
nis et vini eo qd cum nihil sit in intel
lectu quin prius fuerit in sensu. ij. de
anima. tunc de ipsa re contenta et ab
scondita clarioz patebit intellectua
lis cognitio. Cum ergo ad sensum
visus ymo tactus gustus et odorat?
nihil pponitur nisi oblata panis an
consecrationem et eadem accidētia
panis etiam post consecrationem
manēt vt prius fidelibusqz omibus
necessarium sit. vt post consecratio
nem credatur qd sub illis accidētis

bus. zuffell. vt sunt color albus. sa
por pondus qui lenis est et rotundi
tas hostie sit verum xpi corpus ab
sconditum vt patebit. Ideo triplex
ad pns amministranda est salubris do
ctrina.

Prima qd deifica nostri saluatoris
pntia in sacramēto altaris debet eē
abscondita.

Secunda qd illius pntie tmmō spec
es panis debet esse contentiua.

Tertia qd illa pntia tmmō sub pa
ne triticeo debet māere velata. Ad
declarationē harū partū necessari
um est ad tres difficiles questiones
rūdere. Prima quare deus ordina
uit vt sua sacramentalis et deifica p
ntia in sacramento maneat absco
nda et velata. Secunda quare velata sū
tur partes.

specie panis et nō carnis crude aut
sanguis que res magis inducerent
ad cognitionē carnis et sanguis xpi
ppter expressiorem similitudinem
ad ipm contentum. Tercio qd reuela
ta sub pane triticeo et non alio et hic
patebunt per tres sermonis partes
Quo ad primum datur conclusio
voluit diuina sapientia vt in hoc sa
cramento aliud videatur et aliud cre
datur vt in dignitas malorum non
puniretur et meritum credentiū p
miaretur sunt et alie cause due que i
sequenti sermone patebunt. Habet
ergo pns sermo soluz duas causas
quare dominus dat suuz corpus ve
latum et prima est indignitas prauo
rum que exigit vt veletur. Pro quo
nota similitudinem et rationē. Nā
sicut eger oculus appetit vt sibi sol
et qd cūqz lumen tegatur ne visus
amplius offendatur. ita incredulis

qui lumine fidei omnino careret solū modo naturali lumine iunctētes expedit ut sol iusticie eis velatus maneat ubi curiose illud sacramentum inspicere temptarent. Hō denique hoc dicat ne videlicet occasione huius sacramenti amplius in inferno torqueantur ubi nudum christi corpus viderentz tamen non crederent sed insultarent. qđ eis non contigit si consuetam panis speciem intuendo non credunt. Ecce qđ benignissime agit cum eis misericordia saluatoris eos a triplici malo preservando cordis oris operis. Nam si nudum corpus aspicerent z hoc a fidelibus māducari. subito ex ipso aspectu scandalizati peccarent in corde per horrorem in lingua per detractiōem in ania per spūalem mortem patet de his tribus iacturis et precipue de primis duobus ex processu euangelico. De primo em̄ cūz dominus dixisset. Caro mea vere ē cibus z sanguis meus vere est pot⁹ sequit Phil. vj. ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrozsum z iam cum illo non ambulabāt quasi abhorrentes verba de hūana carne comedenda. Unde z cum dñs dixisset alijs suis discipulis Nūqd z vos vultis abire? Petrus p omībus respondit. Domine ad quē ibimus. verba vite eterne habes expedīt ergo ut horroztalis locuz nō habeat in corde etiaz infidelis z ut velatum maneat z absconditum vcz xpi corpus z sanguis. qđ etiam per hoc vitatur peccatum lingue pueniens ex detractōis vitio patet i eodem capitulo. Nam cum domin⁹

dixisset. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. subito litigabant iudei adiniscem dicentes. Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum. litigatio hec murmur z detractio ē qđ etiam mors anime sequeretur si viderent infideles nudum xpi corpus patet ex figura. j. Regū. vj. ubi dicitur. Percussit deus multos eo qđ vidissent archam domini quia. s. nō licebat eis eā videre directā. Archam significat corpus xpi sacramentum quia sicut in archa tria cōtinebantur. Virga moysi. Tabule decem preceptorum. z manna. vi illorum operuz per illa diuinitus operata non obliuiscerētur. deduc illa opera ad placitum. Ita in hoc sacramento tria habentur. corpus extensum in virga crucis. anima in qđ oēs thesauri sapie dei per scripturaz tabularum. et manna id est dulcedo diuinitatis cum vtriusq; coniuncta. Sed z hoc qđ in cōclasiōe tangitur. qđ etiam fidelibus expediri velatum habeatur xpi corpus est propter meritum fidei qđ meritumz si circa alios fidel articulos nobis accumulamus. credendo illis solummodo ex auditu sacre scripture qđ a summa veritate emanauit. Iuxta illud saluatoris. Ego sum via et veritas z vita. in nullo tñ hō tñ meretur articulo sicut in hoc sacramento ibidem firmiter credendo ēē corpus xpi ppter verba summe veritatis in eius institutiōe prolata cūz dixit. hoc est corpus meum. qđ etiaz iam continue proferuntur a confidentibus sacerdotibus in persona

Scda ps 6
me pētois.

xpi. vñ et b sacm spcalr noiat my-
 steriu fidi. Exq seqt qd qz vba dser-
 uunt ad auditu nō ad visu fides et
 ē de auditu nō d visis cū d re quā vi-
 dem? sciam potit? qd fidē hēam? vt
 Augustinus tangit super illd Apo-
 stoli Heb. xj. Fides est substantia
 spandarum rerum argumētū non
 apparentium. Ideo necesse erat vt
 ppter tale meritum sūme acqreduz
 velatū nob exhiberet sacm b. Cū
 et f3 gre. i omel. Fides n h3 meritū
 vbi hūana rō suple ex visu z nāli lu-
 mie acqfita pber expimētū. Dedu-
 cit hec scūs tho. in suis smonib?
 de xpi corpore figuram ex bndictio-
 ne ysaac super Jacob Gen. xviij.
 Vbi omnes sensus decepti fuerūt
 preter auditum in ysaac. cum dixit
 vox quedam vox Jacob est q erat
 verum sed quando dixit man? sunt
 Esau hoc erat falsus. quia etiā erāt
 manus Jacob sed spe deceptus p-
 pter pelliculas circūdatas manib?
 Vnde iacob significat corpus xpi
 z sicut patrem decepit in qtuor sen-
 sibus z non in auditu. ita ppter me-
 ritum fidei vult deus. vt solummo-
 do verbis que auditui deseruiunt
 credamus. Nam visus in ysaac de-
 ceptus fuit. quia caligauerant ocu-
 li eius z videre nō poterat habet te-
 xus. Item odor in pellibus. sapor
 in cibo ministrato z tactus manū
 decepti fuerunt. Sic omnes nostri
 sensus a suis naturalib? iudicijs re-
 cedunt cum illos sequi non debeat-
 mus. quia essemus decepti. si enim
 nolo credere ibi esse panem quia vi-
 deo similitudinem panis post con-
 consecrationem iam non sto in ve-

ritate fidei. vnde visus decipiet me
 Similiter si saporem z odorem pa-
 nis quos sentio in sumptione. fue-
 ro securus credendo. ibi esse substan-
 tiam panis cum illis accedentibus
 vt sunt color. sapor. odor. durities.
 Iterum non stabo in veritate fidei
 z decipiet me isti sensus. similiter
 z tactus a sacerdote qui solum tan-
 git similitudinem panis. decipitur
 quidem si estimat se tangere panem
 naturalem. cum tamen solum acci-
 dentia tangantur. Ideo solummo-
 do vox certificat nos xpi qui dixit
 ad auditu z nō ad pbatōnem alio-
 rum sensuum propter fidei meritū
 hoc est corpus meum z hoc verissi-
 mus est. sic z verissimū fuit. Vox q
 dem vox iacob est. cum tamen ali-
 omnes sensus fuerant decepti q de-
 us procurauit fieri ppter nrm meritū
 Iam pro secunda qōne datur con-
 clusio Quia panis abilior est ad in-
 uentionem sumptionem. consuati-
 onem. z amministrationem q alij
 cibi. Ideo conuenienter sub specie
 panis z non alterius rei cōmestibi-
 lis. puta carnis aut sanguis xps no-
 bis instituit sacramentum sui cor-
 poris. Partes conclusionis patet
 Nam quia hoc sacramentum erat
 practicandum omi loco z tpe ppter
 maximaz eius efficaciam quā cottī-
 die z omni loco operatur ad puer-
 sionem peccatorum. stabilitatem iu-
 storum animarum purgationem.
 z glorie beatorum augmentum. De
 quibus effectibus supra in prima
 parte patuit z inferius in tertia pte
 operis patebit. Nihil etiāz omni lo-
 co z tempore facilius inuenitur q

esbus panis. Ideo cōgrue sub specie panis ipm instituit xps. Itē qz correspōdet in tali specie suis figuris. vt res figurata. Et figure vt supra patuit tres sunt ad comestione ordinare. vt esus agni legalis. oblatio melchisedech in pane z vino. et esus manne que tres figure tribus in hoc sacramento correspondent vt est corpus xpi veruz qd per agni esum sicut species panis z vini per oblationem melchisedech z effect⁹ per esum manne representatur. Et precellit oblatio melchisedech. qā xps fm ordinem melchi. factus ē pontifex eternus offerens panem z vinum. Iuxta illd. Tu es sacerdos in eternum fm ordinem melchise. Est insup pās abilioz ad sūptōz tā sanis q̄ infirmis quibus hoc sacramentum administrare oportet q nō est de alio cibo. Est et tertio abilioz ad conseruationem quia enim leuare portare z custodire oportet. hoc sacramentum varijs de causis cum aliquando tractatur vt sacramentum z sacrificium. aliquando vt sacramentum tantum. aliqn do vt viaticum pro cedentibus ex hac vita sicut primum fit in missa z fm dum reservatur in sacrario. id conueniēter sub specie panis et nō alterius rei occultatur z sumit xps Et q̄rto quia panis abilioz ad amministrationem eo q mundus et honestius tractari potest in altari z diuidi i oblata in suas partes tres propter diuisionem factam in christo in tribus ptibus. scilicet aie. corpis et sanguis q abinutē fuerūt separate Ideo conueniēter sic in oblata panis nobis amministratur z occulta

tur. Vex hic que ad lrālem sensus defuiūt cū quo tñ mysticus sensus concurrat quē utiqz xpus premissis subintelligi voluit. Quia enim sacramentum quodlibet est sacre rei signum ex eius diffinitione vt ablutio exterior in baptismo significat interiozem ablationem per gratiaz a peccato. Et hoc sacramentum etiā debet continere ab extra aliqd signum ducens in cognitionem rei contentę z occultate. Ideo conuenientius signum dari nō potuit nisi vt sub panis specie z vini que trium rerum sunt expresse sacra signa rei videlicet contentę z signate. vt ē corpus xpi verum rei insuper non contentę sed signate vt est corp⁹ mysticuz qd est ecclesia rei etiam non contentę sed causate. vt est resectio spūalis. Has enim res species panis z vini aptissime significant eo q sicut ex pluribus z puris granis panis conficitur z ex multis racemīs vinum confluit sic corpus xpi verum ex pluribus mēbris puris z immaculatis consistit. Et similiter corpus mysticum ex multis fidelium personis a culpa mortali munitis z vinculo charitatis vnitas ecclesiastica vnitas consistit. j. Cor. x. vn⁹ pās z vnū corp⁹ mlti sum⁹. Vnde si placervlti⁹ augu. i omel. super euāgelii. Caro mea vere ē cib⁹ zc. Itē tho. i fmo. d corpe xpi sermo. nōno si hnt p mēib⁹ vl sufficiāt hec q nōta sūt. Finalr tā p trā qōne cur sū spē pās triticeī tñ xpi corp⁹ ve. Tertia qō. lat z nob ministrat ē pco. qz nobilissimū corp⁹ i celo z i tēra p pūctā diuinitatē fidelib⁹ dat vt nobilissim⁹ pās filioz di. id ē occulat sū spē no

Tertia qō.

billissimū panis scz triticeū. Vbi nota q̄ sicut Alechimiste asserunt omnia metalla ab auro quibusdā egritudinibus differri z complementū suū quodlibet recipere dum purgatur in auz transmutatur. Ita si ligo z omnia alia grana vbi purgatur appropinquāt ad tritici puritatē. Vnde z panis triticens qz z panis nobilissimus ppter excellentez suam puritatem optime huic celesti cibo debet conuenire vt videlicet tñmō sub tali specie sacerdos valeat conficere xpm velatum fidelib⁹ ministrare finaliter etiam concludēdo q̄ tale velamentum dñici corpis nobis per necessarium inuisa existit cum claritatē huius xpi corpis gloriosi. nullus mortalū ferre posset sicut nec claritatē solis. Cuius tamen claritas ad claritatē ebulli cor poris comparatur sicut gutta ad totum abyssū maris. Accipe figuram Exod. xxiiij. z deduc illam historiam p exemplo finali cum alio qd inferius tñgitur q̄ Moyses posuit velamen super faciem suā qñ loquebatur pplo ppter claritatē vultus eius q̄ acceperat ex frequēti appropinquatione ad diuinum lumen qñ loq̄bat̄ cūz dño. Et fortiori corpus xpi totaliter difforme factū z glorificatū in resurrectione nullus mortalis oculus inspicere pōt. nisi velatum. Quid autē sciendum sit quando in hostia videtur soia carnis aut ymaginis alicuius p necessarium est declarare in sequentib⁹.

Exēplū aliū ad precedēs.

Sacerdos quidam aguit os cuiusdam demoniaci z hostiam non consecratam imposuit p̄cipiens vt

in virtute illius hostie exiret quis demoniacus hostiam dentibus dilacerans. dixit. Non exibo ppter istū panem non consecratum. Vñ cūz sacerdos stupefactus hostiam consecratam immittere vellet prius demon a quodam alio interrogatus quomodo cognosceret quando hostia esset consecrata vel non. Respōdit ex virtute diuine potentie q̄ me premit infernalibus penis vbi ad est cognosco. Et dūz quereretur an ne oculo intellectuali suo presentia xpi corporis posset intueri. Respondit stulta interrogatio cum illum solū modo beati z puri possunt conspiciere oculi. Et dum hostiam consecratam immittere quasi attemptarent. dixit. Non oportet per me ppter eius presentiam et preceptum exire cogor z sic abscessit. Ecce cur expedit vt velatum suscipiatur z ppter fidei meritum z ppter corporis glorificati claritatem.

Sermo quintus tractās d̄ sacramento miraculoso quādo non velatum conspicitur sed carnis aut ymaginis forma apparet in hostia.

sacramentum regis abscondere bonum est. opera aurez eius reuelare z confiteri honorificum est. Thobie duo decimo. Quasi diceret ad nostrum propositum. Et si sacramentum regis celestis abscondē z velatū suscipe sub spē p̄as bonū sit rōib⁹ in p̄cedentis finē tactis tñ opa e⁹ in miraculis

Scda pars

Sermo V

apparitionibus. qñ spēs pueri. aut
carnis in hostia apparet. declara-
re ad dei honorē p̄ nēciū ē. Cui⁹ oc-
casione salutē prius virgo. De mī
raculoso sacro locutus ad plenū
raculoso expedit sup̄ tres q̄ones h̄e tres de-
claratōes. Prima an s̄b sacro mira-
culoso qd̄ tūc d̄r miraculosus qñ in
hostia post p̄secratōem apparet spe-
cies pueri vel alicui⁹ ymaginis aut
spēs rubea carnis aut sanguis. de-
beant fideles credē ibi eē v̄z sacm̄
corpis z sanguinis xp̄i. ita q̄ sacrali-
ter ibi sit p̄ntia xp̄i. sicut per lumen
fidei credimus esse xp̄m sub sp̄e cō-
sueti panis alba post cōsecrationē

Scda qd̄. Scda qd̄ declaranda. An credēdū
sit q̄ illa spēs q̄ sic apparet. vt yma-
go aliq̄. vel vt caro. aut sanguis. sit
vera z n̄alis forma xp̄i. aut aliena q̄
dam a xp̄ia z naturali forma xp̄i.
z hec questio diuidet̄ in duas. p̄pter
duas doctorū sentētiās. habēs etiā
terciā q̄ndam annexā vt patebit. tñ
principalis Tercia qd̄ erit quid sa-
cerdoti circa sumptionem qd̄ fide-
bus circa adoratiōem sit faciendū.

An vīcz sacerdoti cōueniat sumere
sacramētū miraculosū. z an fideles
cultu latrie debeant adorare. Quo
ad p̄mā q̄stionē. N̄is sermo ad du-
plicē rēdit catholicā doctrinā q̄rū
Prima ē erroris cuiusdā piculosis-
simi refutatiua. Scda est catholice
veritatis sup̄ miraculosū sacm̄ de-
claratiua. Et hec due p̄tes sunt de-
clarandē p̄ duo membra sermōis p̄n-

Diuisio ser-
monis i du-
as partes. tis. Primū errorem quendā abijci-
monis i du-
as partes. at. z scda veritatē cōcludit. Error at
pessimus a me. tanq̄ inquisitore re-
pertus extitit. in non nullis p̄tibus
alamanie. z p̄sertim sueuie. quē etl-

am defendere qd̄ de maiorib⁹ pla-
tis z ep̄is attēptauerūt asserēdo. q̄
sacm̄ tale miraculosum vt p̄missū
ē nō esset amplius censendū v̄z sa-
cramētū eucharistie. nec cultu la-
trie adorandum. H̄m̄ pro reliquijs
vt alie reliquie seruandū z reponē-
dū. z hec cōtrouersia mota fuit rōe
defensionis cuiusdā sacramētī mi-
raculosi in quadā p̄positura ordi-
canonicorum regulariū reseruati
put adhuc refuat. vbi forma cruo-
ris apparet in hostia. iam a trecētis
z amplius annis. locum nominare
nō expedit propter prelatozū re-
uerentiā z quia derogare veritati
in hoc sacramento vergit in ei⁹ ma-
gnam contumeliā. immo z fidel
maximū periculum. Ideo aduertē
Nota argu-
da sūt aduersariozū argumenta. ne i-
menta illo
posterum aliquis super illa funda-
rū qui nole-
re se habeat. z demū eozū solutiō bant sacm̄
nes attēdere. Dicunt ergo argumē
tando cessante specie sacramentali
sum nō esse
cessat sacramētum. sed in sacramē-
to miraculoso. cessat spēs sacramē-
talis. ergo cessat sacramētū. P̄t-
mū q̄ cessante specie sacramentali
cessat sacramētum. patet per docto-
res. vbi declarant questionē qd̄ d̄r
sub sp̄e sacm̄ talib⁹ panis z vi-
ni. maneat corp⁹ xp̄i z sanguis. vbi
in questione. quā sanctus Tho. mo-
uet in terciā parte. questōne. lxxvij.
articulo quarto. An species sacra-
mentales possunt corrūpi z articu-
lo octauo vbi querit. An vino cōse-
crato possit aliquis liquor immisce-
ri. in quibus declaratur qd̄ vbi per
aliquas alterationes circa speciem
panis. aut immixtiones alicuius li-
quoris in vinum consecratum. de-

finit et corrumpuntur species ille sacramen-
 tales. tunc non est amplius ibi sac-
 mentum. Aliter quod in secunda parte argu-
 menti tangitur patet de se ad sensum
 cum in sacro miraculoso tam cessa-
 uit prior species alba et consueta panis
 ubi cessauit esse seu essentia sacra. que
 persistit in vera continetur. seu inclusio-
 ne veri Christi corporis et sanguinis anime
 et deitatis. Aliud argumentum. Fi-
 des nostra circa sacramentum hoc
 non obligat ulterius credere. nisi secundum
 institutum Christi. ut sicut ipse instituit ad
 credendum et sumendum. ita et nos
 credere et sumere debeamus sed ipse
 sub consueta panis forma. panis uero
 delictet azimi et triticeus consecrauit.
 sumpsit et sumendum tradidit et non
 sub specie aliqua miraculosa. sed non
 tenemur credere. quod sub quocumque alia
 forma etiam miraculosa sit verum sa-
 cramentum. Partes argumenti pa-
 tent per se. Tertio argumentum fuit hoc
 quod credere tenemur esse in hoc sac-
 ramento. Hoc etiam sumere possumus
 et tenemur. sed sacramentum miracu-
 losum non possumus sumere nec te-
 nemur secundum doctores hoc declaran-
 tes eo quod Christus apostolis non dedit ad
 sumendum in specie miraculosa. sed
 consueta panis triticeus. Respondi autem
 debet ad sacra cum alijs reliquijs.
 Quarto arguunt. Corpus Christi inci-
 pit esse in hoc sacramento virtute
 verborum sacramentalium et conuersio-
 nem sacramentalem habet super carnem
 et sanguinem miraculose apparen-
 te non tendunt sacramentalia verba
 nec in ipsam miraculosam appariti-
 onem. conuersio facta est. ergo non
 est ibi sacramentum. Quinto addu-
 xerunt dicta quorundam doctorum

precipue Richardi in suo quarto
 scripto distin. x. ubi querit. An cor-
 pus Christi. ut est in sacramento possit
 oculo corporali videri. et cum in re-
 sponse dicit. quod existentia corpo-
 ris Christi ut est in sacramento non po-
 test videri oculo corporali naturali
 nec virtute glorie nec per miraculum
 subdit quod etiam impossibile est tale
 speciem fieri que sit illius existentie
 expresse representatiua. Unde si al-
 liquando apparet species paruuli
 vel frustum carnis. non credo quod il-
 lud sit corpus Christi. Egidius etiam in
 Theoreumatis et dicuntur theo-
 reumata. quinquaginta conclusio-
 nes quas idem doctor fecit de cor-
 pore Christi in vno tractatu dicit. xliij.
 theoreumate cum miraculose appa-
 ret hostia in figura pueri vel in spe-
 cie carnis prout Christus sacramentalis
 existit dimensiones ibi apparentes
 dimensiones Christi esse non possunt.
 predicator exprimat dimensiones
 per longitudinem et latitudinem il-
 lius forme pueri vel carnis que vi-
 deretur in hostia miraculosa. Ita
 pro secunda parte sermonis et per ve-
 ritate dat conclusio hec. Sic firmis
 sine credendum est et nullatenus du-
 bitandum quod sub sacramento mi-
 raculoso. utpote quando apparet for-
 ma pueri aut carnis vel sanguinis
 sit vera presentia Christi corporis san-
 guinis anime et deitatis. sicut existit
 post consecrationem in consueto sa-
 cramento altaris. Conclusio hic quod
 directe opponitur argumentis pre-
 tactis. Priora argumenta ipsa sunt sol-
 uenda et post intellectus conclusio totius solutio
 nis in sequenti sermone ponendus nes.
 licet enim ordo rationis exposceret

Secunda pars
 modis quibus
 potest.

Argumen-
 tuenda et post intellectus conclusio totius solutio
 nis in sequenti sermone ponendus nes.

quod post declarationem conclusi
onis argumenta soluerentur tamē
semper expedit predicatori. vt statim
argumenta ab eo allegata capiant
suas solutiones et hoc propter po-
pulum astantem qui non semp to-
talem expectant materie declaratio-
nem dum post argumentorum re-
citationē. et ante ipsorum solutionē
abscederet in errore vi argumēto-
rum ductus relinqueretur. Dicitur
ergo ad primum argumentum. q
illa regula cessante specie cessat sac-
ramentum intelligitur quando speci-
es sacramentales cassant naturalē.
vel violenta corruptione. vt si ex di-
uturnitate putrescēt. vel ex nimia
humiditate vel ignis adustione in-
cinerarent. Non aut intelligit quā-
do species sacralis consueta nō cor-
rumpitur sed mutat in speciem seu
formā miraculosam carnis aut san-
guinis vel ymaginis. et q hic sit ve-
rus intellectus regule patebit in se-
quenti sermōe. vbi per dicta docto-
rum deducetur quod sub sacramē-
to miraculoso semper est integrum
et perfectum sacramentum. Aduer-
tendū ēt sup b quod de corruptōe
tactum est specierum q oportet tā-
tam esse specierum sacramentaliū
corruptionem et alterationem in co-
lore. sapore. et huiusmodi q nullo modo
posset suari natura seu essentia pa-
nis et vini si ibi adesset eo qd qdū
manet eēntia panis seu natura tam-
dū manet corpus christi siue speci-
es panis aut vini denigrentur con-
gelentur rarefiant vel condensen-
tur. vt inferius in speciali sermone
de hoc tractabitur qdū censet ma-
nere sacramentum sub speciebus

sacramentalibus que etiam decla-
ratio per necessaria existit propter
varios errores qui ex regeōe sacra-
menti furtiue ablati et inter vepres
post triennium reperi contingerūt
quibusdam asserentibus non fuisse
ibidem sacramentum amplius p-
pter liquefactionem specierum sa-
cramentalium. alijs oppositum as-
serentibus qui etiam casus contige-
rat in dyocesi patauenf xpe maur-
kirchen. Ad scdm argumentum di-
citur q christus in institutione sac-
menti voluit tradere ecclie cōez mo-
dū cōsecrandi et sumēdi fin quez se-
mansu pmisserat cū ecclia dicens vo-
biscū ero vsq zc. Vñ nō pueniebat
vt sb spē miraculosa illis sacramē-
tū traderet. Et p b etia piz rñsio ad
tertiū argumētū. qz vt patuit sacmē-
miraculosum non sumit eo q xps
sic sumēdū nō instituit. veruz sacer-
dos tenet expectare si ad psuerā for-
mā panis rediret. et tunc sumēdz. si
vō nō rediret tūc aliā hostiā psecre
tenet. vt sic integra sacra pceptant d
pse. dist. ij. Cōpim. Vbi hñ q sacer-
dotes aut integ sacra pceptant aut ab
integrarceat. qd vō agēdū foret si et
illa scda hostia seu ēt itia et sic sp cō-
uerteret i foias miraculosas iferit pa-
tebit. sed ad pñs hec solutio sufficit.
Ad quartū argumētū dñ q lz con-
uersio sacralis si fuit facta i has spe-
cies miraculosas. sicut nec sacramē-
talia verba ad ipam miraculosam
formam se terminauerunt. tñ qz sac-
mentalīs conuersio prius facta fuit
virtute sacramentalium yboz et ex
diuina virtute potest eadē species
alba que prius fuit transmutari in
aliā species carnis. aut pueri. siue

amotē xpi corpis. Ideo manet ve-
ritas sacri sub specie miraculosa sic
sub cōsueta albi panis. Ad dictū ri-
chardi vbi dicit. q vbi appet species
miraculosa pueri zc. nō credo q il-
lud sit corpus xpi. Rñdet sicut illis
p tunc fuerat rñsum q non intelli-
gunt sic arguentes verba doctorū
Dicunt em q illa forma q sic appet
nō sit corp^o xpi. id est naturalis for-
ma corpis xpi z ppria. qz de isto est
varietas opinionū. vt patet in se-
quenti smone tñio. nō aut dicit. qd
sub illa forma miraculosa nō sit eu-
charistie sacm amplius sic aduer-
sarij autumant. Et p hoc etiam pñ
solutio ad dictū egidij. cū loquitur
de dimensionibus compādo dimē-
siones forme miraculose ad formā
ppriam xpi corpis. vñ z theozemare
sequenti concedit ibi esse xpm dī dī
spensatōe spēali sō fōza miraculosa

**Exemplum de miraculosa
apparitione in sacro altaris.**

Sacerdos qdam scēvite ac brissi
me virgini plurimū deuotus rēpra-
tioni pulsatur deo pmitte. vt sic p
eius dubitatōz ceti in fide solidarē
tur sic de dubitatōe Thome euāge-
lica narrat veritas. Dubitare em ce-
pit qūo sub spē panis verum z inte-
grum xpi corpus esse posset. q etiaz
de causa assidue matrē pietatis iuo-
canit. vt ei in tam graui periculo sō
nensret. qd z factum est. Nam qdaz
die eo celebrante subito ante pater
noster hostia disparuit. Admirans
z pterritus de hoc subito extra seip-
sum alienatus ab exterioribus sen-
sibus. virgo brā sibi apparuit filiū
in vlnis tenendo. Exylaratus plu-

rimum in conspectu virgis z tamē
tremefactus. virgo beata dixit. Ec-
ce eum quem virgo puerpa peperit
Ecce quem in sacramento cōsecra-
sti. Ecce quem tuis manibus tenui-
sti. quem tangendo z leuando cun-
ctis ostendisti. z quem in sacramen-
to totiens sumpisti. Nunc ergo cū
tibi trado. vt deinceps sine hesitati-
one eum deuote z reuerenter susci-
pias. Et sic deposuit puerum pul-
cherrimum super altare. Vnde et
sacerdos ad se reuersus. species pu-
eri quasi ad ictum oculi intuens. vi-
dit quomodo in hostiam pās pau-
latim z successine transfigurat^o fuit
Sicqz ipam hostiam gaudenter et
cum ingenti granarum actione su-
mens. lachrymis perfusus. omnis
dubitatio deinceps in eo cessauit.

**Sermo sextus secūde par-
tis quando forma miraculo-
sa non equaliter sed differen-
ter sepe apparet. et quomo-
do tunc fit immutatio solū-
modo circa oculos vidētis.**

Ac m regis abscondere bo-
num est. opa aut eius renela-
re z confiteri honorificum ē
zc. vi. Solutis argumentis. p pri-
ma questione qd videlicet sacramē-
tum miraculosum sit vex z pfectuz
eucharistie sacramentuz. nec aliter
estari. aut credi debet a pplo fidei
ymo oppositū pñaciter asserē ē he-
reticū z impiū cū in magnā vgar dī
z in diuini sacri contumeliāz
Quare gaudere debent ecclesie et
congregationes monastice in qbus
hmo reseruant sacramenta. p vt in

monte scđo ppe monacum in bava-
ria. et in Augusta extra muros ciui-
tatis monasterio sancte crucis et in
quāplurimis alijs locis germanie.
Iam expedit scđam discuterere dif-
ficultatē. Ad inuestigandum de ipsa
forma q̄ apparet sub ymagine pue-
ri. aut carnis. An sit censenda vt p-
pria forma xp̄i. vel non salutē dgo
Ad hanc difficultatem prius est no-
tandum quod in hac in materia est
triplex mens doctorum non inuicē
discordantiū in fidei piculū cū sal-
ua fide oēs tres teneri possunt. nec
vt sic discordant. sed inuicē se exer-
cent. Pro quā opinioniū declara-
tione pmittere optet. in quo omēs
doctores conueniunt et in nullo di-
screpant. videlicet q̄ talis miraculo-
sa apparitō tripl̄r potest fieri. Vno
mō. q̄ nō equalit̄ omnibus intue-
ribus apparet. s̄ sep̄ vni absq̄ spe-
cie miraculosa. videlicet solum sub
specie consueta panis et sic eucharis-
tiam adorando. alit̄ aut sub sp̄e ali-
qua miraculosa. vel pueri v̄l carnis
aut sanguinis. quēadmodum sepe
mihi exiit̄ relatum a. certis deu-
otis psonis in cōfessione. quō s̄ hu-
iusmodi interdum sp̄ibus miracu-
losis conspexissent. licet alijs circū-
stantibus sola sp̄es panis visa fuēit
vel q̄ interdum sub specie consueta
panis. et post paululum sub sp̄e car-
nis. aut pueri vidissent. Alio modo
fit apparitio miraculosa equalit̄ oī-
bus intuentibus. et q̄ h̄mōi forma
q̄ sic miraculose apparet pōt eē v̄a
et natural̄ forma xp̄i. pcedens vicē
a gloriificato corpore xp̄i cum semper
corpus gloriificatum h̄ in potesta-
te vt se oculo corpali obijciat in for-

ma gloriificata vel nō gloriificata et
am in forma pue q̄ritatis aut ma-
gne. Ideo qui hoc tenere vellent nō
esset censendus h̄eticus cum et certis
doctores Alexandr̄ de ales sequen-
tes hoc tenent et alior̄ tenere nolen-
tes argumēta soluētes. Tertio aut̄
modo fit q̄ talis forma miraculosa
nō est ppria forma xp̄i corporis. sed ē
quedam imutatio facta circa colorē
album. qui prius aderat in colorez
rubeum. aut aliquā ymaginē. Et si
cut prius sub specie alba hostie cre-
debatur et venerabatur. v̄x xp̄i cor-
pus cum anīa et deitate. sic credēdū
est esse post miraculosam imutatioz
illius sp̄ei consuete panis albe. i ru-
beam sp̄em vel aliaz quācūq̄. ymo
semper in omnibus tribus modis
recitatis veneratur colitur v̄x xp̄i
sacramentum. Et quia de omnib⁹
tribus modis populus informād⁹
censetur. ymo et sacerdotes qui alijs
de hoc inquirētib⁹ sanaz dōctri-
nam tradere tenēt̄. Datur nobis
in p̄fati sermone triplex salutar̄ do-
ctrina. Prima super diuersum ap-
paritōis modum in sacramēto mi-
raculoso contentū. Scda sup̄ diuer-
sam doctrinam tam doctis. q̄ indo-
ctis pmulgādā. Tertia sup̄ diuersos
autores apparitōes pcurantes in
miraculosas recitationem sup̄ primū
modum talis conclusio. Quando
cūq̄ sacramentum eucharistie ap-
paret non equaliter omnibus s̄vni
consueto modo alteri in aliena for-
ma puta rubea vel ymaginis tunc
nulla imutatio facta fuit nec circa
corpus xp̄i sacramentaliter ibi con-
tentū nec circa sp̄em p̄fuerā p̄is s̄
solūmō in oculis videntis sp̄em mi-

Conclusio
sup̄ p̄mū
modum.

raculosam sit inimitatio, ita q[uod] illis
color in consuetus ei appeat. Et q[uod]a
difficile ē p[re]dicatori hoc populo ru-
di declarari expedit ei, ut per aliq[ui]s
manuductiones hoc faciat tam ex
sacra scriptura z gestis sc[ri]pt[ur]ar[um] q[uam] etiā
ex opibus maleficorum z magorū.
Nam Danielis. v. habetur q[uod] in ho-
ra conuiuij noctis t[em]p[or]e regi Baltha-
sar z suis apparuerunt digiti quasi
manus hominis scribentis contra
candelabrum in sup[er]ficie p[ar]ietis ante
regē. Et rex aspicebat art[icu]los ma-
nus id est digitos scribentis. Et seq[ui-
tur] q[uod] nemo poterat legere aut in-
pretari scripturam p[re]ter Daniel.
Vide si placet hystor[ia] z q[uo]do scri-
ptura erat. Mane Techel phares
mane numerauit deus regnum tu-
um id est compleuit illud z t[er]mina-
uit Techel appensus es in statera.
z inuentus es minus habēs. q[uia] vi-
delicet alius te supabit. phares id ē
diuisio. deus diuisit regnum tuum
z datum est medijs z p[ar]tibus. z ita con-
tingit. Nam eade[m] nocte Balthasar
rex interfectus est a Dario rege me-
dorum z visio impleta. Super quā
visionem si queritur ad nostrū pro-
positum super specie[m] visionis mul-
tum defuit. Nam certum est q[uod] vi-
sio illa ex parte videntis erat cor-
poralis. tam paganorum q[uam] etiam
daniel. super scripturas chaldaycā
sed quod vnus legebat z interpreta-
batur. alij vero minime. hoc fiebat
ministerium bonorum angelorum. q[ui]
corporalem visum aliquorum sta-
involuebant q[uod] inter litteras discer-
nere nequibant q[uod] tamē daniel nō
contingebat. Sic in visione mira-
culosa sacramenti contingit q[uod] di-

uersi diuersa conspiciant sepe vn[us]
consuetam panis speciem. dum ta-
men alius miraculosam aliquā cō-
spicit formam z nulla i[n] mutatione
facta circa oculos illius qui solum
modo consueta respicit panis for-
mā. fit tamen ministerio boni ange-
li immutatio circa oculos eius qui
miraculosam conspicit formā q[uam] nō
in ip[s]a hostia fundatur. sed solumo-
do in oculo videntis sicut scriptu-
ra videbatur in pariete fundari. cū
tamen solummodo in oculis viden-
tium erat fundata. Et clarins desu-
per procedendo ex gestis sanctorū
Nam legitur in vitis sanctorū pa-
trum quod dum iuuenis quidam
lubricus cuiusdam honesti filiam
procaretur z ip[s]a plurimum p[re]iudicā
eundem refutasset magum quēdā
iuuenis accessit. z ut sibi in hoc ca-
su subueniret postulauit. Qui sta-
tīm magica sua arte. cum plurima
attemptasset nec profecisset iuuen-
culam in formam asine transmuta-
uit z ab omnibus sic estimabatur
p[re]terq[uam] a sancto heremita nomine
Nachario ad quā curationis gra-
tia ductus fuerat qui solus eam sibi
consuetam formā humanā intueba-
tur eo q[uod] dyabolus eius visum im-
mutare vel deludere non poterat
angelo bono ipsum prohibente de-
monium. Quare z viri sancti orati-
one cum fuisset curata. id est q[uod] om-
nis illusio dyabolica etiam ab alio-
rum oculis discessisset. patet q[uod] illa
immutatio forme non fuit ex par-
te rei que videbatur. sed t[ame]n ex par-
te videntium. Adiecerat etiam san-
ctus Nacharius q[uod] mulieri hoc ac-
cidisset. q[uia] diuinis nō vacauerat nec

Secu-
mon-
clarat
ubi si
forma
quā an-
tri q[uod] vn-
parat
et nōc
vultū
na t[ame]n
vultū
nō ē cap

sacra ecclesie frequenter. Et thob. v. dicitur quod quod libidini deseruunt demonum pratem accipit in illos. Vnde non mirum si alioquin hominum sensus seu visus fuerit immutatus. non autem sancti viri. vix quod expedit predicatori ut sit resolutus in suis materiis erga doctos et idiotas. Ideo dicat populo quod apud doctos habetur una declaratio super formam ymaginis pueri aut sanguinis sic vni apparet et alteri non. An videlicet sit fundata in re ipsa que videtur ut est forma panis. vel sit solum fundata in oculo videtis. aut in aere circumstante. Et a filii vbi mulier in forma asine videbatur. vbi illa forma erat fundata. Et dicat si interiori garetur a doctis. quod illa forma non est fundata in forma consueta panis nec in aere circumstante nec in ipso sensu. prout species quilibet sensibilis captatur ab obiecto seu forma exteriori. sed est bene in sensu. primo interiori quod dicitur sensus communis in anteriori parte capitis. ut notum est illis qui notitiam habent quinquagesimum sensuum interiorum secundum Avicennam. in suo libro de anima. ut est sensus communis fantasia ymaginatio extimatoria et memorativa. licet secundum Thomam in. i. p. sume in questione. An interiores sensus convenienter distinguantur sint tamen quatuor sensus interiores capiens fantasiam et ymaginationem per eodem et sunt in media parte capitis sicut memorativa in posteriori. Et si dicatur vnde contingit talem formam ymaginis captari in sensu communis. Dicat quod operatio boni angelis circa sacramentum et alias res sacras educitur ex thesauro specierum vnde est memoria in posteriori parte capitis quod dicitur species pueri vel alterius forme in

ipsam ymaginationem. seu fantasiam que species tunc ibi non remanet sed ducitur in sensum communem in anteriori parte capitis situatum in hunc finem ut tunc visus exterior ex forti ymaginatione estimat se videre exteriori visu talem rem presentem ab extra qualem ymaginatur. Et similitudinem non potest dare ex freneticis vel aliis infirmis qui sepe estimant se videre aliquas res presentes ab extra. ut in somnis etiam sepe contingit cum tamen solum in ymaginatione seu fantasia gerunt species agitatae. Huc usque pro doctis. Ad vulgum aliter dicat. Si queritur. An huiusmodi representationes semper fiant ministerio angelorum. Et si sic ulterius queratur. An bonorum vel malorum etiam naturaliter fieri possunt. Ibi est responsio quod circa sacramentum eucharistie quando diversis hominibus diversimode apparet modo quo tactum est sed aliquibus vides sub consueta panis specie in altari. alijs vero in specie miraculosa tunc omnino dicendum est quod hoc fit ministerio boni angeli. Et similiter vbi sancti interdum vel occultati fuerunt ut omnino invisibiles reddebantur. vel si visibiles erant non tamen in propria specie videbantur sed solum aliena ut christus duobus discipulis euntibus in emaus quorum oculi tenebantur sed est fortis ymaginatione implicabantur ne eum agnoscerent. Plures etiam sancti vel in solaris aut lunaris fulgoris specie vel alicuius angeli visi sunt apparere cum tamen huiusmodi forme solus in ymaginatione videbantur. vbi vero ad deceptionem

Tertia pars
primus in qua
questionem an spiritus
ministerio
bonorum et
malorum agere
possint fieri ha-
bent repre-
sentationes
bonorum ma-
le.

Scda pars
monis in de-
claratione
vbi sit illa
forma san-
guinis aut pu-
eri qui vni ap-
paret et alte-
ri non deser-
vit tamen doc-
tis et non ad
vulgum eo quod
non est capax.

hoim z nō alius veritatis manē
 festatōz. aut vtilitatis puentū pū
 ratur. tunc oino maloz spūm opā
 tione fit. Sicut qđ mulier equa vi
 debatur preter machario ibi em ho
 mines opatōne dyabolica seduce
 bantur. z non boni angeli qđ ex du
 obus patuit. qz videlicet arte magi
 ca. Indeus ad instantiam iuuenis
 hoc a dyabolo pcurauerat. Et scđo
 qđ bonus angelus machariū pre
 seruauit. Vnde patet rñso qz taz a
 malis qđ a bonis spiritib⁹ iuxta me
 rita inuentū z varietatē intentōnū
 pcurari pūit. Sed ad hoc. An natu
 raliter hmōi apparitiones fieri pos
 sent. Tu dic. qz sic. Vñ tho. j. pte. q.
 .xliij. ar. iij. Quedam herba succē
 sa seu accensa fumigās facit trabes
 apparere spentes. Vñ nō mīz si in
 illa illusione hoim vbi mulier eqvī
 debatur. hoc dyabolus virtute ali
 culus rei naturalis pcurasset absqz
 eductōne spēz sensibiliū ex thesau
 ro seu conseruatorio eorūde. tamē
 ponit modus ille qz viragz fieri po
 tuit. Cognoscit em demon oim rez
 copaliū. pprietates ab initio p spēs
 sibi concreatas de quib⁹ longū eēt
 differere. Vex expedit predicatori
 dare distinctōz in terminis. vt vide
 licet qñ hmōi sunt noue z insolite
 apparitiones tunc dicat qz talis im
 mutatio sensuū vocatur apparitio
 vbi vero a malis spiritibus pcurat
 vocat prestigium id est dyabolica
 deceptio z vbi naturaliter tunc vo
 catur simplex delusio Vnde dic qz
 prestigium. zauberey des gesichtes
 nishl aliud sit fm Isidor. viij. lib.
 ethimo. c. ix. qđ sensuū z pcpue ocu
 lorum delusio. vñ in ytalico dicunt

strige qz videlicet fm Alexandrum
 de ales pte scđa. acties oculoz pstrin
 git vt res videant aliud esse qđ sint.
 Ex quo etiā tradit necessariū qđdā
 documentū oibus xpī fidelib⁹ ppo
 nendū. Qz licet magica arte vt di
 ctum est sepe fiant dyabolice dece
 ptiones. vt res visibiles vel omīno
 occultentur vel vt aliter appareant
 qđ sint nō tñ credendū est qz omnia
 magoz aut maleficz opā qđ tam i
 tpibus multū habundant sp pstigi
 osa delusione fiant. vt videlicet ma
 lefici vnholden nō possent nisi ima
 ginarie nocere hominibus sumētis
 z terre frugibus z nō vera z realia
 nocumenta inferre. Si qđ em h as
 ferere vellet ptinaciter z in defensi
 onem maleficarūz heresim oino sa
 peret. put in sermonibus de male
 ficaz opibus ad longū tractat per
 patentē bullam Innocentiū octauū
 desuper emanatā. Quia em retroa
 ctis tpibus periculosis indocti pdi
 catores quod nō verentur in eoz
 publicis fmonibus ad pplm asserē
 tu nō debes credere qz hmōi mulie
 res supstitiose que vulgariter vnhol
 den dicūt. inuentantur quasi p eas
 nocumenta inferant hominibus in
 mentis z terre frugibus p tempesta
 tes sed illa contingūt per alias cās
 nobis occultas vel p demones di p
 missione z nullo mō per maleficas
 Et cū eis obijciabatur qz sepe p fesse
 sunt talia fecisse z p pteera incinera
 te. Exiderunt huiusmodi indocti p
 dicatores quod seducte fuerunt p
 demones in sompnis putantes se
 facere cum tamen nō faciebant. Et
 quia per huiusmodi vanam doctri
 nā malefice semp fuerant defensare

Hic doctri
 na ponit p
 exēplo fina
 li.

Scda pars

Sermo VII

z sic continue augmentate vt vix re-
piatur villa in qua nō sit rumor de
huiusmodi maleficiis. eo q̄ iudices
seculares noluerunt sepe ppter hu-
iusmodi falsas quorundam predi-
catorū assertions eas punire. Ideo
periculosissimum est huiusmodi predi-
care. per que defenduntur z augmen-
tantur non propter nocumenta tē-
poralia sed propter cōtumelias cre-
atoris z fidei illatas ab eis. Cum ipse
malefice fidem habent demonibus
abnegare corpus z animam eis tra-
dēt ppios natos demonibus offer-
re z plura alia que in dictis sermo-
nibus continentur horribilia per-
petrare. Ideo dicat predicator qd li-
cet quedā eorum opera delusorie fi-
ant z non vere. non tamē omnia ita
fieri estimare oportet vt delusorie sit
vbi membra virilia auferunt aut in
bestiales formas hominem trāsinu-
tant. aut ibi in somnis vehuntur per
longa terre rum spatia prout loqui-
tur. c. epi. xxvj. q. v. licet etiam sepe
corporaliter z non in somnis vehā-
tur sicut Symon magus volabat i
aere z plures nigromatice sepe trāsf-
eruntur. tamen vbi nocumenta in-
ferunt hominibus iumentis z sepe
terre frugibus. Nec non prestigio-
sa arte. sed heu vere realiter ab eis
cooperante demonis malicia. vbi
deus talia fieri propter peccata nra
permittit perpetrantur. Vnde et
dicuntur iuxta ysidorū. viij. ethy-
mologia. vltra omnes alios nigro-
maticos malefice vulgariter ynhol-
den id est sine pietate homines di-
cens. Malefici nūcupant ob enor-
mitate scelerum. Vn enim elemen-

ta concutunt mentes hominū tur-
bant z absq̄ villo veneni haustu so-
la vi carminum animas interimūt.
Vide si placet. c. Nec mirum. xxvj
questio. v. z hec sufficiant pro exem-
plo inducendo in sermonis conclu-
sionem causa breuitatis licet ex se-
quenti sermone poteris capere aliq̄
exempla.

**Sermo septimus secunde
partis qd ymago que appa-
ret potest esse ymago xpi x̄a.**

Acramentum regis abscon-
dere bonum est zc. viis. **P**^o
q̄ in materia de sacramento
miraculoso tacta sunt duo videlicet
quod sp̄ ibi est sacramentū corpus
z sanguinis xpi. Contra eos q̄ ne-
gabant seducti falsis quibusdā ar-
gumentis. z scdo qd solummō sit q̄
dam operatio in oculo videntis sa-
cramentum ab angelo bono quan-
do vni apparet in forma carnis aut
pueri z alteri non quī solum intue-
tur consuetam panis speciem post
consecrationem vel etiam vbi vni z
eide in iam sub specie panis et post
paululum sub specie aliqua mira-
culosa apparet. Restat nunc tertiu
declarare vbi videlicet equaliter ab
omnibus z per longum tempus vi-
det forma miraculosa carnis aut
pueri quid videlicet sit illud qd vi-
detur an sit verum xpi corpus z spe-
cies sui corporis in veris accidenti-
bus ad vsum deseruētibus vel nō
sed sit quedam aliena species fun-
data in hostia consecrata. Salutē
virgo zc. Presens sermo duas am-
ministrat catholicas doctrinas quarū

Prima declarat naturalē formā
xp̄i sepe in sacramento altari fuisse
visa.
Secunda declarat huiusmodi appa-
ritionibus multiplices sub esse cām
Partes fundantur super duas cō
clusiones ppter duas questionēs q̄
bus rñdendum est. Nam ad questi-

An h̄ q̄d v̄
sit xp̄s i sac
mēto mira
culoso pba
tur q̄ sic si
ne fidei peri
culo.
An h̄ q̄d v̄
sit xp̄s aut xp̄i caro z sanguis quā
do ymago pueri aut forma carnis
aut sanguinis apparet. datur pro re
sponſione hec conclusio. **Q̄ nō re-**
pugnat fidei catholice asserē q̄ xp̄s
videtur z non aliena species quan
do post conuersionem panis in cor
pus xp̄i z vini in sanguinem yma
go aliqua apparet vel pueri aut ho
minis crucifixi z sūt q̄ caro aut san
guis xp̄i videtur z non aliena speci
es quando post consecrationē for
ma carnis aut sanguinis xp̄i vide
tur. Ad scdā similiter questionē
vbi queritur. Cur huiusmodi mira
culose apparitiones interdum fiāt.
Datur conclusio. **Q̄ tantum in sa-**
cramento altaris z non circa aliq̄d
aliud sacramētum deus mirabiles
operatur effectus vel ad visum per
miraculosam apparitionem vel ad
gustum per insolitam cuiusdam di
uini dulcedinis experientiam et h̄
certis de causis vt in declaratōe pa
tebit. **Prima conclusio.** **Q̄ videli-**
cet non repugnat fidei asserere q̄
xp̄s videatur z non aliena spēs mi
raculose formata z fundata in ip̄az
priorē albedinem z eius longitu
dinem z latitudinem vt vt quidam
volunt z sequens sermo declarabit
declaratur ex quatuor rationibus.
Nā si repugnaret fidei hoc esset q̄d

non esset credendum. corpus glori
ficatum posse videri ab oculo non
glorificato. sed quia hoc fieri potest
ideo z illud in sacramento posse fie
ri non est contra fidem. Hoc autē
q̄ corpus glorificatum possit se ex
hibere oculo nō glorificato scilicet
hominis vltoris. Declarant docto
res in quarto sententiarum. distin.
xliij. i. questione. **An corpus glori-**
osum necessario videatur ab oculo
non glorioso si ei obijceretur ad vi
dendum. vbi sanctus Thomas q̄
quia anima beata habebit plenum
posse super corpus suum z hoc ex
redundantia glorię ip̄i anime deū
videntis. Ideo etiāz habet potesta
tem vt videat eius claritas vel non
videatur vel vt tota vel vt pars sic
quelibet alia actio erit in p̄tate anie
Cum ergo claritas z color corporis
glorificati excedit potentiam visu
ram oculi non glorificati hominis
amplius q̄ claritas solis nostrū vi
sum excedit vt supra patuit. Ideo
illa claritas ita latet oculo non glo
rificato vt si vult vt videatur tūc de
monstrabit colorem z claritatē nō
excedentem. Et fortificatur hec oīa
ex manifestatōe xp̄i post resurre
ctionem suāz ad discipulos. vbi ei⁹
claritas latuit z patuit prout ip̄e vo
luit. z cum ip̄e reformabit corp⁹ hu
militatis nostre configuratum cor
pori claritatē sue. Ad Phil. iij. **Itē**
z sic erit de nobis saltim quo ad ge
nerales doctes quatuor corpis cum
tamen xp̄i claritas omnium electo
rum claritatem excedit vt sol mun
di omnium aliorum astrorum. Ad
ppositum in sacramento sicut xp̄s
post resurrectionem discipulis eū.

Prima ratio.

Secunda ratio.

Secda pars

Sermo VII

hōis in einaus occultauit suā clarit.
 ⁊ exhibuit eis formā nō clarā sed hu-
 manā in qua tū non agnoscebatur
 ab eis nō ppter defectū forme hūa-
 ne. s; q; tenebantur oculi eoz. vt dīc
 euāgelista. i. impediebantur ne euz
 agnoscerent. ⁊ hoc ppter eoz culpā
 incredulitatis. quia sū Gregorius
 talem se eis exhibuit foris qual' apd
 eos erat in oculo mentis. Ita in sa-
 cramento quando apparet ymago
 pueri vel carnis aut sanguinis xps
 primo occultat claritatem. Se-
 cundo demonstrat similitudinem
 forme naturalis sicut videlicet na-
 turalis caro aut sanguis videntur.
 aut etiam homo aut puer in natu-
 rali effigie. Et tertio quia potestatem
 habet occultandi vel manifestandi
 se vnde ⁊ euauit ab oculis discipu-
 loz in hospitio. Ideo sequitur q; r-
 tū q; sicut discipuli illi duo vere dice-
 re potuerunt ad alios discipulos.
 Vidimus dominū. Ita fidelis in
 sacramento videns ymaginem aut
 speciem carnis vel sanguinis de di-
 cere potest se vidisse dominum aut
 eius carnem ⁊ sanguinem. Secun-
 do non repugnat fidel. eo q; ratōes
 aliorum qui hoc tenent q; nō sit for-
 ma xpi. aut eius corporis ⁊ sanguis
 soluntur. Primo vbi dicunt q; so-
 lummodo in patris est locus viden-
 di xpm in sua specie. Secundo q; li-
 neamentaz quantitates dīmensiue
 non correspondent huiusmodi for-
 mis paruis pueri aut alterius yma-
 ginis que videtur. Dicunt em̄ alij
 nostre mentis ad primum verū eē.
 q; hic non est locus videndi xpm in
 gl'ia gl'ia sed q; in sacramento sub

aliquo modo sacrali videatur non
 est inconueniens. sicut etiam nō re-
 putatur inconueniens. si hic in ter-
 ris p' suā ascēsiōē visus sit inēduz
 a sua bñdicta matre aut alijs scis.
 Ad scōz p'z rñsio ex pmissis q; corp⁹
 xpi cū sit gl'ificatū hñs in sua ptate
 se demonstrare vel occultare a visu nō
 gl'ificato ita etiā p't se manifestare sū
 hacvl illa foia pua aut mag' nec op-
 ter hñe aduertētiā ad q'uitatē dīmensi-
 uā. i. lōgitudinē ⁊ latitudinē hostie
 vl' etiā ipi⁹ xpi. vt ē in celo. Sic ēt s; p-
 petz de tharā. nō optet q; spēs pāis
 cessant in sacro miraculo s; q; ipis
 occultat' circūfundunt' accidentia
 carnis vl' pueri q; sū Alex. d. al. i. ij
 p. sūme erūt p'p'ia accidentia vl' line-
 amēta carnis xpi l; b; alij nō velint
 nec tñ dīcūt h' repugnē fidei. Tercio
 ex eo non repugnat fidel' asserere
 christum vidisse aut eius carnē. vbi
 talis apparitio sit eo q; magis fides
 p'fortat p' hoc q; si alia opio que b
 negat teneat. q; sic declarat. Cū em̄
 b sacm sit sacm veritat' ⁊ nō decet
 aliq; fictōz circa eū fieri q; q; obijcē
 posset. si q; dicere hñt se nō vidisse
 xpi spēm. s; solū qndā ymaginez de
 nouo creatā. prout alia opio pretē-
 dit dicē. sic etiā ampli⁹ fortificatur fi-
 des q; fidelis dicere p't secrete audire
 do missā. vidit dñm xpm. l; solū v'de-
 rit spēm pāis q; si eū dicē opter vidi
 spēm pāis sū q; p'inet vt credit xps
 quāuis vtrūq; sit v'x p'mū tñ fidelis
 b'fat. Item quarto ex b q; q; tal' ap-
 paritio vt patebit sit in fidel' corro-
 boratōz. si hoc ergo q; apparēt non
 esset verūz christi corpus tūc fieret
 corroboratio non per aliq; verū sed

Tertia rō.

Secda rō.

Quarta rō

i. liij

ficti qđ est inconueniens asserē. Et licet alij dicant qđ propterea nō erit fictio falsa. quia s̄m Augustinum in libro de questionibus euangelij. cum fictio nostra refertur ad aliquā significationem non est mendaciū sed figura veritatis. Adhuc tamen replicant alij in oppositum qđ quia Augustinus concedit fictionem. licet in figuram veritatis. adhuc tñ fictio reputatur et ab infidelibus calumpniam pateretur fides si figura demonstrans presentiam christi nō esset eius vera forma. sed potius ali

Scđa ps f ena. Ad secundā vero partem sermonis super monis quo ad conclusionem qđ vñ qđonez cur delictet in sacramento altaris tantū hñmōi mīra et in nullo alio sacramento de^o opaculose appētur miraculosas operationes quotiōes fiāt a ad vīsum et gustum patet ex ratōne dō et s̄ tres et ex exemplis sanctorum ac eorū cāe. s. fidei dictis. Quia enim hoc sacramentū corroborat est fidei ministeriū id est pze cūctio. charita. alijs sacramentis continens altissimas speculationes fidei. vtpote nō solum humanum sed etiam angelicum intellectum transcendentem vñ qđ totus christus vñ in cruce pependit est sub parua quantitate hostie non excedens illius hostie quantitatem. Sed totus in tota hostia et totus in qualibet parte et plura alia vñ patebit in sequentibus ibi fiunt cotidie miracula. Ideo propter sui difficultatem ad credendum deus operatur huiusmodi apparitiones tam ad vīsum qđ ad gustum miraculosum. Vnde Pascasius papa vñ recitat in suis sermonibus. Scrūs Tho. dicit. Si quis exempla et vitā sanctorum legerit non ignorat qđ in sacramento altaris aut propter du-

bitantes aut propter ardentis^o amantes. xps se manifestare in forma pueri aut carnis sepe non obmūtuit. vñ qđ lateret in mysterio patesceret in miraculo. Sunt et alie cause due. s. propter ardentius amantes et vñ infidelium exprobrantiū confutetur temeritas. deduc ad placitum.

Exempla.

Potest predicator resolut^o in gestis et miraculis sanctorum varia super precedentia narrare mirabilia in diuersis locis et per diuersos scđos exhibita que breuitatis causa obmittuntur. Capiat enim si voluerit que nonissimis iam temporib^o acta sūt patanie circa cruorem erumpentem ex perforatione hostie seu particule cuius cruoris vestia adhuc in culro cernuntur cum quo iudeus quidam vñ processus habitus ibides in iudeorum punitionem continet ipsam hostiam saluarem perforauit vel capiant super miraculosum gustum de quo in sermone tacitum est ex promptuario exemplorum vñ ex sermōibus discipuli de eucharistia vel ex cesarij dyalogo. in quibus varia narrantur de mirandis suauitatibus quos quidem vñ ex solo aspectu sacramenti aut eius sacramentali sumptione perceperit que ad placitum manent predicantis cum ita breuitati sit insistendum.

Sermo octauus qđ aliquem ymages que apparent nō sunt ymages christi sed formantur circa colores et figuram hostie.

8 Sacramentum regis abscon-
dere bonum est &c. ut supra.
Cum ex precedentibus pa-
tuit documentis sepe contingūt mi-
raculose apparitiones ymaginum.
vlt quia formantur a bonis angelis
in oculis videntium. vel quia vera
christi humanitas que in sacramē-
to continetur se manifestat in toto
id est totali humana forma parua
magna. vel in parte carnis aut san-
guinis. ut vbi vinum consecratū in
calicem verteretur inuisibilem cru-
orez vel in hostia appareret carnis
portio. Restat iam declarare tertiu
modum apparitionis ymaginum
quando nullus predictorūz modo-
rum formatur sed ipsa accidentia ho-
stie ut est color figura seu rotunditas
ad quasdam ymages transformā-
tur. Sed saluetur virgo &c. Pns
sermo quia habet declarare vnum
specialem modum apparitionis q
rundam figurarum in sacramento
altaris vbi qualitatue dimensiones
hostie. id est die zweylse farb d ho-
stien mit jr brayt vñ leng verzvädlet
vñt in gestaltmūß eilicher pylbung
oder i flayschēde oder blutige farb
do von vil lerer schreyben. ammi-
nistrabit duplicem salutarem do-
ctrinam.

Prima q sepe accidentia hostie
mutantur in varias species.

Scda q a sacerdotibus non ē su-
mendum dum durant huiusmodi
miraculose species. Partes fundā-
tur super duas conclusiones ppter
duas questiones quibus per cōclu-
siones respondet fundatur. Nā sup
questionem vbi querit in quib⁹ casib⁹
bus veritatem habeat modus ille

apparitionis a doctoribus positus
vbi qualitatue & quantitatue dime-
siones hostie &c. vñ. tacitum est. mu-
tantur in ymages vel similitudi-
nes carnis aut sanguis. Datur hec
conclusio q licet hic modus appa-
ritionis de quo tractabimus possit
saluari etiam in duobus modis ap-
paritionum supra tactis per duos
sermonez tamen dici potest q sal-
uatur etiam in specialivbi quedam
extranee figure aut ymages xpo
ut in sacramento est non conueniē-
tes miraculose apparent. Ad scda
difficultatez vbi queritur. Quid fa-
ciendum sit sacerdoti in casu culus-
cunqz apparitionis. In sub tali ap-
paritione sit eucharistia sumenda.
Datur hec cōclusio. quia hoc sacra-
mentum a christo sub nulla forma
miraculosa. sed in sub panis pue-
ta specie fuit discipulis traditum et
sic institutum. Ideo solum sub hu-
iusmodi specie panis consueta est
sumendum. Prima conclusio quo
ad primam partem non habet dif-
ficultatem apud eos doctores qui
nolunt concedere q xps in propria
forma se permittat intueri in sacra-
mento. l3 ut pbatū est nō repugnat
fidei etiā q aliquos magnos docto-
res ut Alexandrū de ales & suos se-
cutores hoc defendentes qd in pro-
pria forma tunc videatur siue vni
si i ymagi-
ue pluribus ad breue vel ad longū
temporis spatium sic appareat. Tū-
lores carnis
quia alijs hoc videtur incōueniēs
& sanguis.
ut dictum est q xps se permittat in
sua forma intueri in hac vita. Tra-
duntqz alium modum possibilez q
quā huiusmodi apparitiones fiant
scilicet per miraculosam conuersio

Diuisio ser-
monis sup
duas qōnci-
zōnas diffi-
cultates.

Miraculo
sa apparitō
fit interdū
q immutati
onē spētūz
panis & vi-
ni i ymagi-
nes aut co-
lores carnis

nem qualitatis id est albedinis et ro-
tunditatis hostie in alium colorem
rubrum aut ymaginis formam. de
qua iam tractandum est ut secunda
pars conclusionis tangit. Ideo ne
populus estimat doctores sibi inuicem
contrariari in factis fidei quod etiam
semper confortandus est. Dicam
quod hic modus apparitionis per trans-
mutationem miraculosam spiritus figure
et saporis panis saluatur optime
quando aliquae extraneae figure quae
pro non proprie conueniunt ut est in
sacramento apparerent. ut ubi forma
agni vel forma beate virginis pue-
rum in brachio portantem aut sup-
genua christum de cruce depositum bati-
lantem apparent. sic enim christus in sa-
cramento non continetur ut mani-
festum est sed continetur ut sedet a
dextris dei. Oportet ergo hic conce-
dere quod homines ymagines cuiusmodi sint
proprie christi corporis species quod fiant
vel a bonis angelis formantes hu-
iusmodi species in oculis inuentum.
eo modo quo supra tactum fuit
in sexto sermone vel quod fiant mira-
culose per transmutationes circa qua-
litates et consuetas species patris de
quibus iam mentio fit. verum cum
supra tactum est quod tunc in oculis vi-
dentium boni angeli formant visio-
nes quando unus sub specie patris con-
sueti sacramentum proponitur et alii
ibidem existentis sub specie aliqua
miraculosa sub una et eadem hora
et non diu sic remanet species mira-
culosa. Ideo dicere oportet quod ubi
sic extranea forma apparet equali-
ter omnibus dominus perseverat quod tunc
modus ille de quo tractamus locum
habet videlicet quod fiant miraculose

transmutationes circa species seu colo-
res et figuras hostie extrinsecas. quae
modum ut clarius intelligamus ge-
sta aliqua sunt proponenda et post de-
claranda. Nam Celsus in dyalo-
go suo inter alia refert de quodam
sacerdote qui plurimum dubius circa
sacramentum an ibi esset verus christi
corpus semel dum celebraret facta
consecratione ante sumpcionem te-
nens hostiam in manibus subito vi-
dit in hostia formam agni. circumvol-
uens autem hostiam quod. nam ex altera
parte apparerent vidit virginem bea-
tam puerum in manibus seu bra-
chijs baiulantem. Iterum denuo re-
uoluens vidit ymaginem christi in cru-
ce pendentem semper novis appa-
ritionibus se obijcientibus. Ansel-
mus super hoc et de sua in credulita-
te dolens plurimum affectabat li-
cet petere formidaret ut ad pristina
spectem rediret quod etiam cum factus
fuit sumpsit ascendensque ambores
cum lachrymis quae sibi acciderant
cunctis enarrauit. Ad propositum uti-
que nostrum. si quis instaret quomo-
do huiusmodi apparitiones yma-
ginum formabatur certe dicere optet
quod cum ipse solus hec videbat et ne-
mo ex circumstantibus quod ministerio
boni angeli ex divina pietate quod ipse
ab errore renocare voluit formaba-
tur visiones diuerse in oculis suis
manentibus tamen speciebus patris
seu hostie quas alij videbant. sacer-
dos autem minime eo quod figuris il-
lis occultabantur. Si vero ab om-
nibus equaliter visse fuissent ymagi-
nes non extraneae et per longum tem-
pus sicut sepe accidit et in scriptis
quartae sententiarum distinct. x. de-

Secunda
mentis.
facit mi-
culum
restitu-
re non tam
dum.

Pars scda

Sermo VIII

ctores. dictum Gerimandi cōsistā
epi super sacramentum q̄ suo tem-
pore comprum fuit miraculosum
allegant qd̄ de multoz epoz p̄silio
illud inclusum fuit in p̄tēdem z si-
gillatum hoc quod apparebat i spe-
cie corp̄s xp̄i. Certe fm̄ Alexandz
vt supra de ales dici potest q̄ vera
xp̄i caro sic apparebat mō quo s̄ ta-
ctum fuit. Si vero aliene species ex-
traneae vt superius sacerdoti factuz
fuit apparet z dū sic durarent z
equaliter ab omnibus viderentur.
Dici potest pro simplicituz informa-
tione. licet non scolastice q̄ tunc q̄li-
tates hostie immutantur miraculo-
se. Q̄ qualiter sit sunt duo modi di-
cendi. vnus petri de tharantasio. ali-
us sancti thome. Sed quia popul⁹
talīs doctrine non est capax obmit-
titur ad p̄ns. lector aut̄ iueniet si vo-
luerit in eorum scriptis. iij. s̄mariū
distin. x. de sacro miraculoso z tñ
de prima pte f̄mionis. Pro secūda
vero pte quid sacerdoti faciendum
sit de sacro miraculoso z licet mate-
ria nō defuiat nisi sacerdotibus tñ
z laicis sicut in fidei corroboratio-
nem ita z deuotōis augmentū de-
seruire potest. In questione 8̄. An
in tali casu apparitiōis vbi videli-
cet sacerdoti post consecrationez ap-
pareret quecuq̄ forma miraculo-
sa etiam si non apparet circūstan-
tiis nisi consueta panis specie sit
sumenda z q̄dem licet conclusio su-
perius posita dicat q̄ non eo q̄ xp̄i
institutio z ap̄loruz cōmuniō facta
non fuit nisi sub consueta p̄ns spe-
cie. Quia tamen alicui posset vide-
ri q̄ sic esset sumēda eucharistia eo
q̄ cum sit semper cum deuotōe su-

menda z talis apparitiō multuz de-
se uis ad augmentum deuotōis.
Ideo non repugnare videtur sum-
ptio tali apparitiōi. Item cum sa-
cerdos tenetur integra sacramenta
sumere aut ab integris abstinere de
consecratione distinc. ij. Cōpimus.
verbis Belasij pape z sacerdos nō
habet aliam hostiam consecratam
videtur q̄ debeat sic sumere. Sed
quia hec argumenta a doctoribus
soluuntur. Ideo cauendum est sa-
cerdoti a sumptione. Nam ad p̄s-
mum dicit sanctus Thomas i suo
quarto sententiarum distincti. x. et
similiter i tertia parte summe q̄ cū
duplex possit esse deuotio. videlicet
ad reuerentiā sacramenti aut ad
eius sumptionem. Et miraculosa
apparitiō potius deseruit in excita-
tionem deuotōis ad veneranduz
hoc sacramentum z non ad mādū-
candum. ymo vbi in specie carnis
cruentate appareret. Potius hor-
roz ad mādūcādū incurēt z s̄b yma-
gis spē p̄passio. 3o argumētū nō cō-
cludit. Ad fm̄ etiā cū dī q̄ nō h̄z ali-
am hostiā p̄secrā ad sumēdū. Dic̄ p̄
far⁹ doctor q̄ in tali eāu sacerdos ite-
rū d̄z celebrare z p̄secrā sumē. Et
si dicat q̄ si itez appeat spēs mira-
culosa vel etiaz tertia z quarta vice
dicit. Quidam dicunt z bene q̄ suf-
ficiat tūc spiritualis mādūcatio nec
per hoc fiet transgressor: constitutio-
nis ecclesie allegat quia est vnus
singularis casus z leges de his que
frequentius accidunt aptantur. Et
addit sanctus Thomas in corpore
questionis q̄ quia vsus die yebung
sacramenti debet respondere sacro
sicut baptisim⁹ cū sit absolutio q̄d̄

Secda ps f.
montis. An
sacm mira-
culosum sit
sp resuadu
z nō sumen-
dam.

originalis culpe congrue fit p aquā
eo q aque proprie conuenit ablu-
tio. Ideo congrue etiam hoc sacra-
mentum sub specie panis debet su-
mi. eo q eius vsus est spūalis refe-
ctio sicut baptisimus spūalis ablu-
tio. Et hec sufficiant de sacramento
miraculoso.

**Exemplum superius fuit
positum vel si addere vult in-
ueniet vt supra tactum fuit in
diuersis libris plura exem-
pla.**

Solum vt predicator valeat p pō
vulgarizare terminos dicat q p m^o
modus apparitionis vbi vni appa-
ret miraculosa species aliq. vt yma-
go vel forma carnis aut sanguinis
in calice. alteri non sed solum intue-
tur consuetam speciem carnis. Di-
cat qd hoc fiat ministerio bonorum
angeloz qui v^t nouas t^{es} spēs for-
mant circa sacramentum v^t educūt
de memoria huiusmodi spēs z offe-
runt primo sensui cōmuni z ex post
recipit ex fontē ymaginatōis sen-
sus exterior visus ac si essent pntes
Dicat etiam q non habet locum h
ars prestigiosa magorū. t^{re}gnus
der funt synnen. q: talia sūt a malⁱ
spiritibus in deceptionem z anima-
rum seductionem. Scd^s mod^o fit
vt dictum est quando corpus chrī
stī apparet vel pars eius in propria
forma licet non glorificata omib^{us}
indifferenter z longo tempore quia
hoc habet in potestate corpus glori-
ficatum vt videatur sicut velut in to-
to vel in parte zc. vt dictum est. Ter

tus modus qnādo apparet in spe-
cie aliena vt agnī vel beate virginis
zc. vt tactum est. Dicat q tunc fit i-
mutatio circa speciem panis z figū-
rā. id est rotunditatem z etiam sepe
saporem in gustu. Ita qd illa albe-
do mutatur in rubedinem vel car-
nis formam aut ymaginem que ap-
paret z hoc fm Thom. fm vero pe-
trum de charanra fia nō mutatur il-
la occidētia vt albedo rotunditas
zc. sed manent z occultantur per ali-
as nouas species scilicet rubedinis
aut ymaginis zc. z illis sic ammotis
tunc apparent denuo consuete spe-
cies z accidētia que prius obijcie-
bantur sensibus z in istis stat sūma-
rie tota materia de sacramento mi-
raculoso quantum populo est pre-
dicandum. fm vero q inter doctos
scolastice huiusmodi materie ven-
tilantur si quis inspicere velit tra-
ctatum quendam desuper collectū
qui z de miraculoso sacramento i-
titulatur per conclusiones z cor-
rolaria plurima videat.

Sermo nonus secunde partis.

Ans quem ego dabo caro
mea est pro mundi vita Jo-
hannis sexto. Quia intētio
predicatoris. vt in principio huius
secunde partis tactum fuit. vult ha-
bere vt post declarationem eorum
que ad sensum pertinent visus vt ē
sacerdos consecrans z species pa-
nis que videtur de quibus necessa-
rio vt dictum erat tractandū fuit vt
sic cēntia corpīs xpī iclusa tāq^{ue} foia
intelligatur cum omnis nostra co-

Pars scda

Sermo IX

gnitio intellectiva ut est cognitio fi
dei et dñs orū habet a sensu. Ideo
tam de ipsa essentia corporis xpi qua
liter sit sub sacro tractandum ē. Sa
luter virgo etc. Pñs sermo duas cō
tinet saluberrimas doctrinas quaz
Prima q̄ vez xpi corpus et non si
militudo eius contineat sub sacro

Divisio ser est declarativa. Scda qualiter xps
monis i du sub duplici specie panis vini in al
as hñtiones tari dum elenatur est latia adorari
An sub ho da. Ne partes habent duas qñes
stia pñs sit quaz veritates fundat super duas
p̄cōsecrati conclusiones q̄ etiā pclusiones dāt
onē verum intelligere. primo in generali essen
tia et pfectōz ac dignitatē hui⁹ sacra
vel solū sili
mentis. scda eius venerationē et qñti
tudinarie.

Cōclusio p me qñis. sub hostia panis. et dat sup pñā q̄
stionē hec finalis conclusio a sancti
doctoribus licet qdā heretici vole
bant q̄ nō vere et psonaliter. s̄ soluz
in similitudine et signo esset sub ho
stia post consecrationē xpi corpus
putantes q̄ nemo esset dignus tan
gere aut sumere ipm xpi corp⁹. ta
men in oppositū est mens et institu
tio xpi. qd̄ oīno sub pena eterne dā
nationis. quilibet catholicus adul
tus habeat credere et ita adorare et
venerari ipm xpm esse psonaliter p
sentem sub hostia panis consecrati
one facta a sacerdote. Partes pclu
sionis sunt tres. Prima repellit er

rorem damnabilem. Scda expmit
veritatē credendā. et Tertia saluta
rem venerationē quomō videlicet
sit veneranda et adoranda salutaris
hostia. Videamus de singulis et p̄
vñ ille error habuit originem. Vbi
notandū q̄ licet fm Bonaventur. in
suo q̄rto sniaz p̄fata dist. vi etiā con
clusio tangit originez accepit ex eo
q̄ estimabant neminē esse dignū in
mundo ad tangēdum et sumenduz
psonā xpi nihilominus q̄ ptinacit
frefelich. hoc volebant defendē per
falsas expositiones verborū xpi et p̄
mentem vniuersalis ecclesie et sc̄to
rum doctoꝝ. Ideo tanq̄ heretici sue
runt condemnati cū eoz falsa do
ctrina. fuerunt aut eoz fundamēta
trisplicia. primo q̄ em Joh. xv. xps
dicit. Ego sū vitis vera. et sc̄do apls
.j. Cor. xv. petra aut erat xps. Tter
Joh. vi. verba q̄ locutus sum spūs
et vita sunt. Et spūs est qui vivificat
caro nō pdest q̄c̄q̄. Volebant isti
heretici q̄ xps de suo corpe silitudi
narie fuisset locutus sicut q̄ eēt vi
tis et petra. Et sic volebant retorque
re ad spirituale sensum et sic dece
pti. Sed q̄ false intellexerunt ver
ba christi. hoc sic declaratur. Nam
cum fm beatum Augustinum in
de verbis domini. Intellectus ver
borum christi. an figuratiue loqua
tur aut non. accipi debet ex prece
dentibus. aut sequentibus eius ver
bis vel ex alijs scripture locis. Et q̄
illis verbis. Ego sum vitis. xps sta
tīm subiunxit. Et vos palmites. et
constat q̄ discipuli non erāt palmi
tes naturales sed tñ figuratiue. ita
et ipse figuratiue fuit vitis id est ut si
gnum vitis. Ideo et ei⁹ locutio erat

Prima pars
pclusionis.

ad similitudinem rerum q̄ sic pal-
mes non facit fructum nisi manse-
rit in vite. Ita nec ipsi apostoli aut
aliquis fidelium sed accipit et in ig-
nem mittitur. Quando autem di-
xit. Hoc est corpus meum et. qđ
de vero et naturali suo corpore intel-
lexit. patet per sequentia verba cu-
immediate subiunxit quod pro vo-
bis tradetur supple in mortem. Et
sic super calicem dum dixit. Hic ē
calix sanguinis mei et. statim subiū-
xit qui pro vobis effundetur. volu-
it ut intelligeremus de vero suo san-
guine effundendo et non similitudi-
nario. Sic etiam ad secundum fun-
damentum super verba apostoli.
ubi dixit. Petra autem erat christus
ibi figurativa fuit locutio qđ aposto-
lus intelligere dedit cum premise-
rat. Bibebant autē omnes de spiri-
tuali consequente eos petra id est de
spiritali petra que erat christus in
quantum signabat christum. eo qđ
cuius bis percussus silex dedit aquas
significabatur qđ percussio et vulne-
ratio christi in cruce facta fuit diu-
nitatis humanitati christi quia verus
deus et homo christus erat pendens
in cruce. Tertium etiam fundamē-
tum eorum inuenitur erroneum.
Iuxta magistrum in textu sententi-
arum ubi dicit distin. x. quarti sentē-
tiarum qđ cum prima heresis facta
fuit in discipulis christi propter ver-
ba que dixerat. Nisi quis mandu-
caverit carnem meam et biberit meū
sanguinem non habebit vitam eter-
nam. Illi iudei non intelligentes
dixerant. durus est hic sermo quis
potest enim audire et abserunt retro
Illis discedentibus instruxit domi-

nus duodecim qui remaserāt. Spi-
ritus est qui vivificat caro non potest
quicquid. Verba que locutus fuit. spiri-
tus et vita sunt. Ex quibus verbis
dum heretici volunt dicere qđ verba
christi sunt de spiritali signo. spirita-
liter intelligenda in quantum hoc cor-
pus quod videbant oculis exterioribus
non ita essent comesturi visibiliter.
ut videbant foris. sed spiritaliter id
est invisibiliter et sacramentaliter eēnt
comesturi. Unde Augustinus su-
per predicta verba christi ipsum qui-
des et non ipsum corpus quod videbatur
manducatur ipsius invisibiliter non
ipsam visibiliter. ac si dicatur. non
visibiliter in forma humana. sed in-
visibiliter sub forma panis sumit.
Et sic patet eradicatio erroris eo-
rum qui volebant christum solum
ut in signo esse sub specie panis. Vñ
ad secundum quod in conclusione po-
nitur. scilicet veritas credenda hec
sumenda est ex dictis sanctorum do-
ctorum. cum enim detestabile sit.
ut cecus viam videntem demonstrat.
Ita abhominabile est ut illiteratus
de veritate dubitet. de qua vidēs do-
ctores non dissident. Et quia sancti do-
ctores hanc veritatem catholicam
demonstrant videlicet qđ vera et per-
sonalis presentia corporis christi no-
biscum sit hic in terris. Ideo audia-
mus eorum dicta. Nam primo Au-
gustinus loquitur super Johannē
Hoc est quod dicimus qđ modus om-
nibus approbare contendimus sa-
crificium ecclesie. duobus confici.
duobus constare visibili panis spe-
cie et invisibili dominum nostrum ihesum
christi carne et sanguine. Item Euse-
bius missenus. Invisibilis sacer-

Secda pars co-
clusionis.

Nota au-
toritates sa-
ctorum super ve-
ritate sacri-

dos scilicet christus. visibiles creaturas scilicet panis et vini species in substantiam corporis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate commutat. Item Ambrosius in de sacramentis. Panis est in altari usque tatus ante verba sacra ubi accessit consecratio de pane fit caro christi. Si dicis quomodo potest esse quod panis fiat corpus christi. Dicimus quod consecratione que fit christi fit. Item si tanta vis est in sermone domini ut inciperent esse que non erant quanto magis operatorius est sermo. ut que erant maneat et aliud mutetur. Rationibus autem si probare super auctoritates velimus inuenimus quasi innumeras cur videlicet decuit christum. Sic presentatiter et sacramentaliter in suo glorificato corpore manere nobiscum usque ad consummationem seculi. quarum aliquae tanguntur in octavo sermone prime partis huius operis. Vbi in secunda parte sermonis illius aliquae tanguntur rationes quas predicator hic adducere potest. Adde- do etiam hoc quod sequitur ut videlicet fides nostra aliquid haberet in quo in summo promereri posset. ex quo fides est fundamentum nostre salutis et principium omnis meriti. Nam ut dicit Bonaventura in suo quarto eadem distinctione. x. quod quia conveniunt omni potentia sapientia et bonitas in summo debuit nobis relinquere in terris aliquid in quo predicta propter summum meritum acquirendum in summam eius laudem et gloriam relucere. Hoc autem est eucharistie sacramen-

tum. nam in hoc quod primo panis in corpus christi conueritur in multis altaribus. et secundo quod unum suum corpus habet in diversis locis subsistere. et tertio quod est tam magnum et integrum corpus in parva specie panis. que tria cum excedunt omnem potentiam creatam et omnem virtutem intellectivam ostendit deus se posse supra omnem virtutem et operationem cuiuscunque creature. Ostendit et suam sapientiam in summo ubi hec omnia non solum in sui gloria et laudem. verum et hominum salutem per decentissima media ordinavit monstravit et suam bonitatem ubi tantum bonum quo nihil nobis lius in celo et in terra inuenitur ratione divinitatis et humanitatis sue nobis donare dignatus est. Plura inueniet predicator diligens in doctorum scriptis que negligens predicator non adverteret. Sed quo ad tertium membrum conclusionis videlicet quod in conclusione tactum est scilicet adoratio et veneratio sacramenti recipiat predicator ea que in primo sermone prime partis tacta sunt contra multorum errorem qui modernis temporibus solum sub conditione volunt adorare. utpote in eorum mente revoluendo tacite vel expresse domine ihesu christe. Si tu es ibi in manibus sacerdotum. tunc adoro te alias non et dicunt quod hoc sit necessarium ne adorans idolatriam committat. I casu quo sacerdos non rite consecrasset. Sed quia hoc derogat firmitate fidei qui in hoc sacramento requiritur. Item quia diminuit re-

Quod nullo modo eucharistia est sub conditione adoranda et sumenda.

Scda ps f
mōis

nerentiam et deuotionem quam ne
mo titubans in se habere potest. sic
ille qui firmiter credit ibi esse chri-
stus presentem. ymmo etiam semp
sub tali titubatione et dubietate ani-
mi haberet layc⁹ sumeret sacerdos
consecrare. et sic nunq³ essemus cer-
ti de p^{ri}ntia xpi. ymo cum ibi p^{ri}s es-
set adhuc haberet xps dubiosus su-
mentem et adorantem q³ oia et plu-
ra alia incōuenientia que sequen-
tur cum sufficienter sint in quodam
nostro tractatu quē in reprehensio-
nem cuiusmodi erronei tractat⁹ b⁹
asserentis collegi reprobata acriter
predicatores huiusmodi errorē re-
prehendant. Dicendo q³ etiam i ca-
sa quo hostia non esset consecrata
propter aliquem defectum contin-
gentem adhuc adorās simpliciter
et sine conditione. nō p^{er}mittit ydola-
triam tū q³ adorat i fide ecclesie tū
etiam quia non est sua intentio n^{isi}
si xpm adorare. P^{ro}ut sufficienter
in ipso tractatu nostro declarat. S^{ed}
quo ad scdā partem sermonis q³
occasionem sumit ex prima parte
tam tacta pauca iam dicenda sūt eo
q³ in tertia parte operis latius de il-
lis tractabitur scilicet qualiter xps
adorandus sit sub specie panis et q³
liter sub specie vini duz calix eleua-
tur. Quia enim tam in prima par-
te tactum est et probatum quod sub
specie panis totus xps cum corpo-
re et sanguine anima et deitate conti-
netur et fidelis audiens missam et
adorās xpm sub specie panis. P^{ro}
cum eleuatur calix etiaz debet ado-
rare christum cum duo sibi ad mē-
tem possent occurrere. videlicet an

idem qd sub specie panis adorauit
etiam sub calice debeat adorare. vel
in calice. **N**u solummodo sangui-
nem xpi debeat sub calice adorare
et siqdem dicatur sibi q³ eundē xps
quā sub specie panis adorauit. etiā
in specie vini adorare debet. tunc
statim occurrat sibi mente si vnus ē
vtrobq³ xps. quare tunc bis eleua-
tur et bis adorat⁹. Pro quorum om-
nium datur iam breuis doctrina et
conclusio. **Q**uod idem christus qui sub
specie panis adoratur. etiam sub spe-
cie vini adoratur et non sanguis ei⁹
tm. Ratio. quia cum continetur in
sacramento sicut est in celo et in ce-
lo sunt omnia in simul scilicet cor-
pus sanguis anima et deitas. Ideo
etiam sic est tam sub panis specie
q³ etiam vini. Sicut etiam supra ta-
ctum fuit q³ christus in cenavltima
dedit discipulis tale corp⁹ quale ha-
buit scilicet passibile et mortale. Ita
tam nobis dat quale habet in celo
scilicet glorificatum. Vnde vbi cor-
pus eius ibi sanguis eius et ecōuer-
sor sanguis intravenas inclusus in
corpore glorificato. et hec duo cum
anima et deitate. quia sic existit i ce-
lo. Et si postea pia dubitatione pul-
satur fidelis. quare ergo duabus vi-
tibus eleuatur et adoratur. cum i ca-
lice sit christus sub specie vini. sicut
sub hostia in specie panis. Et in ca-
lice inclusus sanguis intravenas cor-
poris etc. vt dictum est. Respondet⁹
q³ quia in altari christus offertur
iuxta morem oblationis factaz. ab
ipso christo in ara crucis. Et in illa
oblatōe xpi due spēs s^{an}ctissime abi-
uicē distincte scilicet corpus i cruce

Quatr xpi
adorat sub
spe panis et
qualit sub
specie vini.

Pars Secūda Sermo X

pendens. et sanguis fusus de corpore etiam in propria specie. Ideo et sacerdos recipit in memoriam illius sacrificij christi etiam duas species. unam que occultare debet corpus christi. ut fides nostra suum meritum habeat. et ne ab infidelibus videatur. alteram eius sanguinem occultantem. et ideo sic bis eleuatur et adoratur. eo quod christus fuit eleuatus inter celum et terram cum illarum duarum separatione.

Exemplum mirabile super veritatem eucharistie. quam apes firmauerunt.

Refert cesarius in dialo. quod multi er quedam cum apes multas nutrieret et ille non augmentarentur. consilio habito ab antiqua quadam uerula dictum est ei. quod si corpus thicuz iter illas locaret. mox lues illa cesareret. quod ad ecclesiam simulatis. et corpus domini sumens. statim a sacerdote recedens. extrahit et in uino alneolo illud locauit. et ecce mitra depotens. vermiculi creatorem suum agnoscens. de fauis suis dulcissimis. hospiti suo dulcissimo capellam mire structure fecerunt. in qua altare eiusdem materie erigentes sacrissimum corpus super illud posuerunt. et bene dixerit dominus operibus eorum. Processus uero ipse cum femina profata id est uasculum aperuisset et iam dictum oratorum conspexisset expauit. currensque ad sacerdotem. confessa est ei omnia que egerat et uiderat. Tunc ille assumptis secum parochianis suis. ad uasculum uenerunt. et apes conuolantes et in laudem sui creatoris tubisantes. tulerunt capellulam pices fenestras. tectum campanile. hostium et altare. cum domini

co corpore. et eius laude et gloria ad ecclesiam locauerunt. Ecce quod perfidiam mulierum in sacramento dubitantis per rationales creaturas. deus tam misericorditer redarguit. et in illa omnes falsos christianos qui ueritatem domini corporis sub specie panis credere nolunt quibus uere dici potest. interroga summa et docebunt te volucres celi et indicabunt tibi. Job. vi.

Sermo decimus secundus de patris. Et est introductorius super nouem signa diuine operationis circa hoc sacramentum.

Trabilla opa tua domine. et anima mea cognoscer nimis. psalm. cetero qdragesimo octauo. nimis id est magnifice et excellenter. Quia iam tractamus in hac secunda parte operis. de eo quod hoc sacramentum diuinitissimum in se continet. scilicet de christo qui ut in precedenti sermone tractum est. totus continetur. scilicet cum corpore sanguine anima et deitate. Et quia hoc ad credendum est valde difficile et supra omnem intellectum. Expedit hoc mirabile opus dei cum alijs sex mirabilibus signis diuine operationis. quantum humanus intellectus capere potest. declarare. Salutem uirgo. quoniam nouem solent sancti doctores ut Thomas. in suis sermonibus. de hoc sacramento sanctissimi corporis christi mirabilissima signa diuine operationis enumerare. utpote tria que statim sunt et in ictu oculi circa conuersionem substantie. scilicet naturalitatis panis in corpus sanctissimum christi. et tria alia que sunt circa inhabitationem personalem christi post conuersionem et tria que sunt in p-

Distincto ser
monis i du
es qoes mi
raculosas o
patões de
clarantes.

sit in fortificationem fidei nostre ali-
 quibus gestis scripturarū probari.
 Verū q̄ p̄ns sermo est solūmō in. **An tota na-**
 tura seu st-
 tura seu st-
 gna q̄ seq̄nt in seq̄ntibus s̄monib⁹ stātia pa-
 nouē in nūcro z suis declaratiōib⁹. cōuertamur
 Et cuz de s̄ba panis an remanet vel in s̄baz x̄p̄i
 nō post cōsecrationē. nō ē locus de corp̄is z sic
 terminādī inferius. sicut ad p̄ns. id de calice.
 iam expedit tangere. Quātū ad pri-
 mū ḡ q̄oem. dat hec cōclusio. Sic ē **Prima cō-**
 de necessitate salutis. vt in p̄cedenti **clusio**
 sermone factum ē. credere vep̄ x̄p̄i
 corp⁹ gloriificatū contineri in altari
 post consecrationē. ita necessariū ē
 credere q̄ natura seu substantia pa-
 nis. nō manet post cōsecrationē. s̄
 q̄ tota conuertit in naturā z substā-
 tiā x̄p̄i corp̄is. nō ita vt substātia na-
 turalis panis. a nobis sumpt⁹ ver-
 titur in substātiā z augmentū nostrū
 corp̄is. s̄ ita vt vbi erat natura panis
 ibi adest natura z substātia x̄p̄i cor-
 poris. cū sanguine aīa z destate. Et
 hūc cōclusioni addit alia in fortifi-
 catōem fidei. sup̄ annexā p̄me q̄stōi
 difficultatē. licet nō debeamus affe-
 ctare aut querere possibilitatem et
 modū ex rebus ylibus sup̄ tam stu-
 pendā cōuersionem. ne fides in suo
 merito frustret. tamē in fidelī fortifi-
 cationē sacrarū scripturarū gesta et
 exempla sepe a doctoribus rectan-
 tur. **Prima cōclusio** quo ad primā
 p̄tem satis p̄s ex sermōe p̄cedentis
 ex qua ad placitū p̄dicator repli-
 care aliqua pōt. s̄ secunda pars q̄
 etiā sit sub pena eterne damnatiōis
 inhibītum ne quis credat naturam
 panis ibi post conuersionē sacrales
 contineri. sed credere debet. q̄ iā nō

Nota qd
medican
debet fir
mos exp
are ad p
pulu vt il
loqat nate
raz seu su
stancias p
ne in su
terminia

Pars Secūda Sermo X

fit. h. fit pueria in naturā corporis xpi
glorificari. Probatū primo p de-
terminationē ecclesie. que iuxta. c.
ad abolendam. de hereticis. man-
dat ut nihil sentiat de sacramētis
nisi sicut tenet sancta romana eccia
sed illa tenet panem transsubstātia-
ri. id ē transitū. seu cōuersionem fie-
ri vnius substātie in altā. i. panis in
corpus xpi. q patz ex. e. Firmis cre-
dimus. et simpliciter cōfitemur. de
sūma trinitate et fide catholica. vbi
dicit. Ihs xps sacerdos est et sacrifi-
ciū. cuius corp⁹ et sanguis in sacra-
mento altaris sub speciebus panis
et vini continent. et statim sequitur.

**Nota qmō
predicator
debet imi-
nos expo-
nere ad po-
pulū ut itel-
ligat natu-
raz seu sub-
stantias pa-
nis in suis
terminis**

Transsubstātiatis pane in corp⁹ et
vino in sanguinem. potestate diuina
Verum quia magna vis est. et sepe
tam replentur isti termini. nā sub-
stantia panis natura substātia vini
ut populus intelligat qd sit cōuer-
si naturam et substātiā panis et vini
Dicat q isti termini sunt phor⁹ na-
turaliū et non fidei. quia phs in de-
cem predicamentis determinat de
substātia et accidente. Et dī substā-
tia rei ipa natura. rei per q res con-
stituitur in suo esse et pprietate. Nā
manifestum ē. q color vini nō extin-
guir sitim. h. vna natura seu proprie-
tas. cum sapore qui nō videt et dī-
cūtur substātia rei. hec fortificant et
nutriūt sicut etiā de pane cuius al-
bedo non nutrit. sed sapor et natura
panis que non ab extra videtur. cū
solūmodo albedo panis videt et co-
lor vini. Et sic intelligunt fideles q
modo illa natura seu pprietas et sub-
stantia panis que naturaliter habet
nutrire seu in vino reficere. cōuer-
tur in substātiā xpi corporis et san-

guinis. Qd etiam additur cum fi-
delis credere debet. q iam scz post
consecrationem non sit natura pa-
nis suple sub specie alba panis. p-
batur per sanctum Tho. in suo qro-
scripto sententiarū dist. xi. in qstide.
An substātia panis remaneat post
consecrationem. vbi contra eos qui
hoc volebant defendere. q licet ibi
in altari post consecrationem esset
corpus xpi sub specie panis. tamē
etiam ibi maneret natura et substan-
tia panis. cum natura et substātia
corporis xpi. dicit q hec opinio est
heretica. et nō solum in conueniēs
et impossibilis. eo quia ē cōtra ver-
bum xpi instituentis sacramentū.
Matth. xxvi. vbi dixit hoc est corp⁹
meū. et non dixit. hic est cor. m. Si
aut substātia panis maneret veri⁹
diceretur. hic est. s. cum pane corp⁹
meū. Et licet Scotus dicat q post
dicit absq heresi. hic est corpus me-
um. et hoc est corpus meum. demō-
strando cōtētum. non panem. ta-
men nūq probare potest Scotus
q nō sit heresis velle cōficere per il-
la verba. hic est corpus meū. plura
alia deducit sanctus Tho. pbando
q nō maneat substātia panis post
consecrationem s. tota ei⁹ natura con-
uertit in naturā corporis xpi. Qd
si aliquis diceret. non esse necessari-
um talia populo predicare. quia est
am non intelligēdo. an ibi maneat.
vel nō maneat sba panis post cōse-
cratōem adhuc fidelit adorare pōt.
dūmō credat xpm eē pntē. post pse-
cratōez. h. n. q vez ē sine piclo ado-
rat. Duplicit. n. de cā expedit d hui⁹
modi diuinis operibus discutere.
Primo apert laudē dei. ut sic erga

**Qd an sub-
stantia pa-
nis rema-
neat p⁹ cō-
secratōz. de
terminat q
ē hereticus
asserere illā
remanere**

**Nota qna-
re necessari-
um ē de hu-
iūsmōi pde
care ppo**

venerationē tantī sacramentī deno-
tio fidelīū amplius excitetur consi-
derādo tam stupenda signa diuine
opationis. Et secūdo sicut summe
deo displicet sui ignorantia ita sum-
me placet vbi in suis opibus p no-
stra salute ppetratis. agnoscit. hinc
vox illa pphetica. ppterea captiu⁹
abductus ē ppl's me⁹. qz nō habuit
scientiam domini. Et iterum alibi.
Quia tu repulisti scientiā. z ego re-
repella te ne fungaris mibi sacerdo-
tio. Et illud ps. in verbis thematis
Mirabilia opa tua dñe. et aia mea
cognoscer nimis. Et iterum medita-
bor in omibus operibus tuis. z i fa-
ctis manū tuarum meditabor. Et
tercio ppter continuos in eccia pul-
lulantes errores. vnde vt patuit he-
reticum est asserere naturam panis
post cōsecrationē remanere sub ipe-
cle alba. z sic de vino habeat etiā p-
dicator ad terminos aduertentiaz.
vt sic populo exprimat dicēdo. hec
mirabilia signa. diuine opationis z
virtutis. Itē semp cum excellentia
verborū loquatur dicendo in natu-
ram seu substantiā glorificari corpo-
ris xpi. seu diuinissimi corpis xpi.
sanguinis aie z deitatis zc. quia h
verba non semper recitantur ppter
breuitatem ipsis in semp vraf. Tam
aut de secūda. q. annexa pme qstōi
agendū ē. vbi tangit. An in fortifi-
cationē fidei. erga sacm. pnt addu-
ci gesta z exēpla sacraz scripturarū
vbi notandū. q q̄rere fortificatōz
fidei p argumenta z exēpla scriptu-
rarū pōt fieri duplr. Vno mō cum
pctō infidelitatis qd ē maximū inf-
pctā. vt qñ qd nullo mō vult crede-
re nisi probent sibi ea. q credere de-

Secda pars
sup qonem
Zñ in fidei
fortificatōz
sint exēpla
sacraz scri-
pturarū ad
ducenda.

bet qz tūc hñt locū dicta sanctorū
Cessat fides vbi qrit argumentum.
Et illud greg. in omel. Fides non
habet meritū. vbi hūana rō pber ex-
perimentū. Alio mō cum merito fi-
dei vt cū qd cōgratulat sup fidei for-
tificationē. vel ex rebus ylibus. seu
phoz dictis. seu etiam ex sanctarū
scripturarū dictis. estqz sine hmoi for-
tificationibus parus semper ad cre-
dendū. Et hac de causa sacri docto-
res varia adducūt exempla z gesta.
tam scripture sacre q̄ etiā phoz gē-
tilium facta. Et sic etiam xps p ml-
ta argumēta discipulis probauit su-
am resurrectionē. Vñ z congratu-
labant dño vbi dī. Gaussi sunt di-
scipuli viso dño. Et sicut saluator p-
pter difficultatē credendi erga suaz
resurrectionē. Voluit illam multz
argumentis declarare. nō aut pba-
re p rōnes naturales. cum hoc non
sit possibile. cū semper ea que fidei
sunt naturalē excedūt merito rōez
vt sic fides locū habeat in suo meri-
to. Ita z omnia q tractabimus con-
sequenter. cedūt in fidei fortificatōem
ppter magnam difficultatem credē-
dorum in hoc sacramento.

Exemplū ad cognoscendū
xpm vere esse pntem i eucha-
ristia cuz ex illa deus sepe fu-
it allocutus homines etiam
peccatores.

In thuringia. ppe saxonā dū quī-
dam pleban⁹ corpus dñicūz. extra
villā cuidā infirmo apportaret. me-
retrix stans nō lōge extra viam. in
suo pñibulo. dum vidisset cepit co-
gitare penes se si fides xpiana esset
vera. tūc iste ē saluator mūdi. quem

Pars Secūda Sermo XI

sacerdos in p̄xide portat. ⁊ iterum quomodo tanta mala. tunc in conspectu tanti dñi p̄petrauit. Qui tñ vt asseritur pro omnib⁹ peccatis mūdi tanta ⁊ innumerabilia tormenta sustinuit ⁊ sic nec incredula om̄ino perstitit. nec tñ de venia impetrāda diffidauit. Diuinitus ergo inspirata ad hoc vt veritas sacramēti quoad presentiam personalem xpi. i eo contentam patefceret compuncta relicto prostibulo. cucurrit per latus profundum veloci cursu ad sacerdotem. inquinata luto vsq; ad medietatem crurū dixit. Stare domine sacerdos. quo stante ip̄a p̄sternens se in luto ante corpus xpi ait. Dñe iesu criste. si tu es ille. qui p̄ nostra redemptione natus fuisti de v̄gine passus ⁊ sepultus. ascendens ad celos. sedens ad dexteram patris. iudicaturus viuos ⁊ mortuos. Et si te talem p̄sentem iste sacerdos portat in p̄xide. rogo te per tuaz ineffabilem pietatez. ignosce mihi peccata mea. Tūc dominus iesus respōdit. de p̄xide in latino. Et ego ignosco tibi peccata tua. ⁊ illa audiens vocē de p̄xide in latino ait. Domine. nō intelligo latinū. rogo te loq̄re theotunice. Et statim dominus locutus est de p̄xide theotunice. ⁊ ego recipiam te in gratiam meam. Hoc audiens conuersa mulier ait Et tu domine me recipis in gratiam tuam q̄ peccauī. in carne mea luxuriose om̄mō peccandi qui excogitari potest. Gr̄as tibi ago bone dñe ih̄u. Et sic statim seculum reliquit ⁊ in bono ⁊ omni virtute proficiens salutarem finem accepit.

Sermo. xj. sup nouem mirabilia signa diuine opationis in hoc sacramento p totidem sermones. ⁊ primo super tria que sūt in consecratione quorum primum est q̄ sub specie panis est verū xpi corpus post consecrationē.

Mirabilia opa tua dñe. et anima mea cognoscat nimis. i. magnifice et excellenter ⁊c. q̄a in p̄cedenti s̄mone tactū ē qd̄ p̄pter maximā am̄itationē fidelū sup tā mirabilia signa diuine opationis i hoc sacro. sancti doctores cōsueuerūt nō p̄pter seipos s̄ p̄pter simplices. q̄ fortassis dubitare possent p̄la argumenta. s̄ilitudines ⁊ gesta scripturaz adducere. vt sic fides in eis forificet. Ideo iam ad hoc aggredendū ē cū dei adiutorio. Salūtes v̄rgo ⁊c. Cū supra tactū fuit q̄ nouē q̄tidie mirabilia signa diuina potentia opatur in hoc sacro. iuxta qd̄ scrius tho. in suis s̄monib⁹ deducit. tria i ip̄i⁹ diuini corporis cōsecratōe. tria in eiusdē sub sp̄ibus panis ⁊ vini inhabitatōe. ⁊ tria alia in ip̄ius salutifera p̄ceptōe. de singulis tractandū erit p̄ sufficiētia argumēta ⁊ gesta scripturaz. Erūt ḡ nonē p̄tes p̄ncipales hui⁹ materie ad placitū p̄dicatoris manētes in s̄monū diuisiones. Tria mirabilia signa q̄ quotidie in cōsecratione hui⁹ sacramenti dñina opatur virtus om̄ino credenda sunt. Primum q̄ sub specie panis ē verū xpi corpus. Scdm̄ si q̄rit p̄ quē modū hoc factū est. q̄

k. iij.

q̄ state cōsecratiōis q̄ mutan̄t na-
 turā z substantiā panis in sbam xp̄i
 corporis. Terciū si q̄rit quid sit re-
 nendū de albedine panis. z rotūdi-
 tate ac sapore panis. R̄ndet q̄ unt
 accidentia sine subiecto diuina v̄u-
 re diuini corpus cōstantia. Alia
 tria q̄ circa inhabitationem diuini
 corporis considerant̄ ē primū q̄ to-
 ta magnitudo lōgitudō et latitudo
 diuini corporis manet sub parua spe-
 cie panis. fm q̄ vñū z idē corpus ē
 in pluribus locis. Terciū q̄ licet sit
 in pluribus locis. tamen p̄ ptes nō
 est diuisum. s̄ manet in se cōiunctū
 Vltima tria que considerantur in
 sumptione eiusdē diuini corporis est
 primū. q̄ mirabiliter potest quoz
 modis sumi. s̄ sacramentum non sa-
 cramentaliter. sacramētum z sacra-
 mentaliter mirabile z spūaliter. Et
 quarto spūaliter tm̄. Scdm̄ sacrāli-
 ter dum manducatur non minuit̄.
 Terciū dum a peccatoribus sumit̄
 non inquinatur. Et licet hec vltima
 tria non eo ordine tangantur in ser-
 monibus sancti tho. Nolo tamē p̄
 hoc derogasse eius sanctissime do-
 ctrine. cuiusvisq̄ nec discipulū me
 recognosco. sed solum breuitati ad
 instantiam confratrū q̄bus prolixę
 deductiones vident̄ onerose insiste-
 re. pauca q̄dā ex alioz doctoz dictū
 addo. v̄l si decimū mirabile signū
 q̄s adderet quō vñū z idē corp⁹ tā-
 tam causat in recipiētib⁹ diuersita-
 tē. v̄l aliq̄ inde vitā aliq̄ inde mortē
 recipiāt. cū tm̄ optimis bonis nemo
 maleuit̄. Cū s̄ hec mirabilia signa
 pbanda sint vt dictū ē in fidei forti-
 ficatiōem. Et omnis pbatio fit p̄ tri-
 plicē modū puta p̄ auctem. rōnem

z gestoz siliū rectationē. in vulgari
 durch bekantnuß der lerer bekant-
 nuß der vernūfft. Et scio durch be-
 kantnuß der geschicht. begryffen
 in der heyligen geschrifft. dabit pre-
 sens sermo triplicem doctrinam su-
 per veram xp̄i presentiam in sacra-
 mēto q̄z Prima pcedit a validissi-
 mis aucteritatibus sc̄toz. Scda ab ef-
 ficacissimis rōnib⁹ hoc persuaden-
 tiū. Tercia ab fortissimis exemplis
 z gestis factoz. Vñ sup̄ p̄mū mira-
 culum ab aucte pbandū ē aduertē-
 dū. q̄ cū Deutro. xix. dicatur. qd̄ in
 ore duoz vel triū testū. stabit om̄e
 verbum. Reuera sunt hic testes oim̄
 sanctorum. quasi innumerabilium
 doctorum dicta. quibus contrariū
 sentire esset simile ac si cec⁹ veller̄ v̄l
 am videntī demonstrare. cum plerū
 q̄ per̄infusam a deo sciētiam loca-
 ti sunt. iuxta illud j. Pet. iij. Sp̄ri-
 tus sancto inspirāte locuti sunt homi-
 nes dei. Vñ si velit aliqua ex nouo
 sermone pcedenti p̄dicatoz replica-
 re poterit. aut saltem q̄ secūtur inno-
 uare. Testis em̄ verax. est sententia
 Ambrosij. in libro de sacramentis.
 vbi dicit. Panem istum quē sumi-
 mus in ministerio. v̄tq̄ illum intel-
 ligo. qui manu sp̄s sancti format⁹ ē
 in vtero virginis. z igne passiōis de-
 coctus in ara crucis. panis em̄ āge-
 lorum factus est cib⁹ hominū. Est
 z alius fidelis testis Gre. in omel.
 Magnū atq̄ pauendū est misterīū
 huius sacramenti quia aliud videt̄
 z aliud intelligit̄ figura panis z vi-
 ni. videtur z faciente domino. corp⁹
 z sanguis xp̄i intelligit̄. At hieron.
 In verba consecrationis est panis

Probō p̄
 mi miracu-
 li ab aucte

Scda pars
 sermonis

Pars Secūda Sermo XI

**Probatio
ratione**

visitatus post consecratōem verum
xpi corpus. Probatio deniq; p rōz
non quidem demonstratiua. cuz illa
fidem euacuaret. sed persuasiua cre
denti caplat predicator ex nono ser
mone. huius secūde p. circa pma
conclusionem z eius secūdam prez
vel ex octavo sermone prime partē
Per gesta sanctorū eadem veritas
tanq; per innumera mirabilia. q in
diuersis mūdi partibus omni tem
pore deus operatur. euidentissime
cōprobat. vnde Basilius⁹ vt supra
tactum fuit. Nemo qui sanctorū vi
tas z exempla legit ignorat q sepe
z gestis san
corū:

**Probatio
ab exēplis
z gestis san
corū:**

corporis z sanguinis xpi sacramen
ta. aut ppter dubios. aut certe ppter
ardentius amantes. in agni v. pue
ri formā. aut in carnis et sanguinis
colores monstrata sint. vt qd latebat
in misterio. paterceret in miraclo et
postea subdit de duplici illa causa
duo miracula. vnde dicit. b. enī
Basilio die pasce diuina misteria ce
lebranti hebreus qdam se sicut xpi
anus populo cōmiserit officij vo
lens explorare misterium. Qui vi
dit infantem partiri in manib⁹ Ba
siliij. z cōmunicantibus omnib⁹ ve
nit ipe z data est ei hostia. vere caro
facta z seruans reliquias abiit i do
mū suā narrans vxori sue. que pro
prijs oculis viderat. Credens ergo
ait. vere horribile z admirabile est
cristianorū sacramentum. In crasti
no venit ad basilicam. z baptisatus
est cum omni domo sua. Consequē
ter ppter ardentius amantes. que
sūt cōtingūt recitat dicens. Quidā
presbyter z erat egidius nomine re
ligiosus valde. Qui cum sanctā du

ceret vitam cepit sanctis precibus
pulsare deum vt sibi ostenderet na
turam corporis z sanguinis xpi. ve
nit ergo dies. vt idēz more solito. di
uina celebraret. z post agnus dei p
cūbens genib⁹. Creator inquit z re
demptor omnipotens deus. pande
mibi exiguū. in hoc misterio natu
ram corporis xpi vt mihi liceat euz
prospicere i forma pueri. quez olim
sinus matris virginis tultit vagiē
tem. Et ecce angelus eundē de ce
lo veniens affatur. Surge pperere. si
xpm videre placet. adest p̄sens cor
poris vestibus amicum quem sacra
puerpera gessit. Ac presbyter paus
dus. vidit super aram puerum sedē
tem. Cui angelus. quia xpm vide
re placuit. quem sub spē panis ver
bis psecrasti misticis. nūc oculis in
spice. z tracta manibus. Tūc egidius
celesti munere fretus. q mirum di
ctum est brachijs tremantibus pu
erū accepit. z pectus p̄p̄i xpi. pe
ctori suo iunxit. Deinde profusus
in amplexu dat oscula dulcia deo
z suis labijs pressit pia labia xpi. q
bus ita peractis. restituit puerum i
altari. z rursus humo prostratus de
precatur dominuz. vt dignetur ipe
verū in pristinam formam et sur
gens inuenit corpus christi in for
mā remeasse priorem. z sic sub spē
cie debita cōmunicauit eidez. Su
per quod miraculum si predicator
velit declarare. q hic apparuit xps i
p̄p̄ia forma put sup̄ in septio ser
mone huius scde p̄is tactus fuit z
nō fuit imutatio scā solūmō circa vi
sum. de q apparitōe z ci⁹ mō tangit
in. vi. f. m. de. vt qū vlt apparet i spē
K liij.

miraculosa. et alteri in forma consueta panis. et non olu. nec etiam locum habet. Tercius modus qui tangitur in octauo sermone. quando videlicet apparet in specie aliena ut puta ymaginis crucifixi. aut beate virginis puerum tenentis in vultu. aut agni qui sic nominat aliena species a christo cum tali modo non contineat in sacramento. cum corpus eius sit glorificatum. et sic sacramentaliter continetur. quod si dicat corpus glorificatum habet in potestate sub talivul tali forma apparere. scilicet ymaginis crucifixi vel agni. signatim cum ipse egredius petijt ut saltem sub agni forma christum videret. Rñ. quod licet corpus glorificatum se potest offerre visui. sub quacunque forma etiam aliena. quod tamen solummodo accidentia panis ut albedo et rotunditas hostie tunc immutatur in hominibus formas. secundum Thoma. vel saltem occultantur. seu circumfunduntur miraculosis formis secundum Beatus de Tharañ. non quod sint species veri corporis christi in quo communiter omnes concordant doctores. Hic autem ex duobus constat. quod hic christus apparuit in propria forma. scilicet egredius. Primum ex eo quod ita petijt. ut ei liceret illum in sua natura conspiceret. quem sinus virginis olim vagientem tulisset. Secundo ex verbis angeli. enim super hoc certificantis cum dixit. Surge christum intueret quem sacra puerpera gessit. Et ideo semper verba rei gestae sunt bene advertenda. Nec propter hoc christus de celo habuit descendere. sed ipse sacramentaliter existens sub specie panis. postea sub specie miraculosa seipsum vere exhibuit in sua natura glorificata.

Sermo. xij. et est diuisio sermonis ad placitum cum theomatis resurrectione super secundum miraculum. scilicet conuersionis sub specie panis in substantiam christi corporis.

Super secundum deo mirabile signum quod in consecratione diuina potestas operatur cum sit iuxta premissa. quod tota naturalitas seu substantia panis conuertitur in naturalitatem et substantiam christi corporis glorificati. et vult predicari illo termino yltimis. quia vulgare sum magis exprimit eius differentiam ab accidentibus panis. Salutes virgo. Notandum quod prius sermo super secundum mirabile signum eucharistie duas dat saluberrimas doctrinas quarum Prima declarat transsubstantiationem. id est transitum substantie panis in substantiam christi corporis. Secunda fortificat eandem mutationem miraculosam per triplicem conuersionem nature gratie humane et artis. Declarant hee partes triplici via probationis supra enumeratis. scilicet ab auctoritate. ratione et similitudine rei gestae in sacra scriptura. Miraculum pueri. Probatum fionis probat ab auctoritate omnium miraculosa doctorum in eorum scriptis super. liij. sententia. conuersio ab dñ. xj. quentes. An in consecratione eu aucte charistie panis in corpore christi et vniu in ei sanguine puerant. ubi omnes concordit determinat quod sic inimo ut supra patuit in finone. x. eiusdem secunde pñs est impluz et hereticu aliter asserere. tu pp determinatdem eccie ex. c. firmis credim? et. de sum. trin. et si. catho. tu etia. q. ut supra tactus

Pars Secūda Sermo XII

Et fm tho. nisi sba panis nō remane-
 ret faceret talis sba remanēs cū cor-
 pore xpī adorātes ydolatrare eo q
 creaturaz aliq de terra pter diuinū
 corp⁹ xpī adoraret cū adorās hñet i
 telligere ibi esse absconditū cū cor-
 pore xpī aliā creaturā t p̄dicatores
 hoc hñent p̄dicare. qz sic absq natu-
 ra panis fides ē de non visis. z illa
 sba panis etiā esset de nō visis vt de
 se pz. facillime simplicē seduceret. vt
 crederet aliq creaturā inuisibilē in
 sacro esse adorādā. Exq etiā pz q i-
 uectius Scotti p̄ tho. i hac pte. nō va-
 let cū dicit. q p̄pterea adorātes nō
 ydolatrarent. etiā si substantia panis
 remaneret cū corpore xpī eo q suffice-
 ret adorantibus adorare in fide eccie
 Quia l3 simplicibus sufficeret adō-
 rare in fide eccie. vbi non fieret p̄di-
 catio de sba panis. an remaneret vt
 non remaneret. tñ vbi veritas sacra-
 mēti distincte hñetur. declarari p p̄-
 dicatores. tñ simplices audientes
 sbam panis. ibi post consecrationez
 remanere. cū substantia xpī corporis.
 vtiqz vnā hñent lumine naturali in-
 telligere. s. sbam panis. z aliā lumi-
 ne fidei agnoscere. scz sbam xpī cor-
 poris. quoz luminū diuersitatē cū
 simplex nō sit capax facillime sedu-
 ceret. vt vnū cū reliquo adoraretur
 Et hoc voluit sanctus Tho. innue-
 re cū dixit. Si substantia panis re-
 maneret. cultus latrē nō posset ex-
 hiberi xpō. s. ita sincere. z sine peri-
 culo. Item nec Sco. negat. qñ he-
 reticū esset credere. substantiā panis
 remanere. p̄pter eccie determinatio-
 nem in oppositum faciam. Proba-
 tio autem eiusdem miraculi a rōne
 possumus adducere. ad p̄missa ra-

tionē quā dat sanctus tho. in suo
 quarto scripto senten. prefata disti.
 xj. in questione vbi querit. An sub-
 stantia panis remaneat post conse-
 crationem. vbi dicit q impossibile
 est presupposita fide sacramentoz
 vt maneat substantia panis post cō-
 secrationem. eo q cum nihil pōt i-
 cipe esse vbi prius non fuit. nisi per
 suam mutationem ad talem locū
 vel per alterius mutationem i spm
 z cum corpus xpī non mutat de ce-
 lo. per hoc q conficitur in altari. h
 manet in celo. ergo oportet q secu-
 do modo adueniat. scilicet per mu-
 tationem seu conuersionem alicuius
 in ipsum xpī corpus. z hoc dici-
 mus substantiam panis sic conuer-
 ti. Sed vt vulgus intelligat. dicat p
 simile. si ignis debet esse in aliquo
 loco vbi prius non fuit. oportet q
 aut deponatur ab alio loco. vbi ar-
 det. z ponatur in illum nouum lo-
 cum. aut si non vult deponari. aut
 non possit. tunc aliquod combusti-
 bile applicatur. z illo sic accenso de-
 portatur in nouū locū. z tamē ma-
 net prim⁹ ignis i suo loco. z trāsser-
 tur in alium locum per conuersio-
 nem rei combustibilis. Ita corpus
 diuinum cum sedet ad dexterā pa-
 tris si debet nobiscum esse in terra.
 oportet q aut transferatur. s. z descē-
 dat de celis. aut q aliquid per con-
 uersionem in ipsum diuinū corp⁹
 accendatur. a virtute diuinitatis. vt
 sic eius glorificatum corpus habe-
 atur inferius. z tamen manet ad de-
 xteram patris. Et sicut innumeri
 ignes accendi possunt per cōuersi-
 onem rerum combustibilū. ab vno
 igne remanente in vno loco. Ita z

Probat
 miracul
 a rōne

Pro secun-
 da parte

Probat B
idem dua-
bus alijs rō-
nibus.

per conuersionem substantie panis
diuini corpus ad innumera loca
transfertur. eo manente in celis. Et
licet quelibet alia res comestibilis
esset conuertibilis in substantia dei
fici xpi corpori. vt caro case⁹ et simi-
lia. voluit tamen solūmō sub specie
bus panis et vini conuerti. eo q^d pa-
nis ab illis ē ad inuentionē. sumptio-
nem. cōseruationem. amministrati-
onem. et significationem rei conten-
te vt est glorificatum xpi corpus. q^d
re supra in sermone quarto hui⁹ se-
cunde partis. sub conclusione scde
questionis. Probari posset deulq³
hoc mirabile signum huius sacra-
mentalīs cōuersionis. per alias ra-
tiones que breuitatis causa omitt-
tūtur. vt quia videlicet cibus iste sa-
cramentalis cū sit et debeat esse spi-
ritualis cibus anime per quam ani-
ma xpo incorporatur. non q^d xps cor-
pori immueretur. iuxta illud Aug.
Nec tu me mutabis in te sicut cibū
carnis tue. sed tu mutaberis in me.
q^d minime fieri posset si substantia
panis remaneret post consecratōez
quia tunc deseruiret hoc sacramen-
tū in cibum corporis. Et licet scōr⁹
dicat. q^d hoc idem accidētia panis
efficiūt et vini. scilz refectionem cor-
poralem causando. cum ipsa accidē-
tia habent eandem efficaciaz natu-
ralem post consecrationem. quam
ante habuerunt. Atū responderetur
q^d hoc habent non tamen naturali-
ter. sed virtute diuina vt in tractatu
de sacramento miraculoso et etiā in
alio de duratione sacramēti. negle-
cti tractatur de quibus post finem
operis patebit. Hic autem substā-

tia panis haberet reficere corp⁹ nō
miraculose s^{ed} naturaliter vnde obie-
ctio Scoti contra sanctū Tho. nul-
la. Potest et tercia ratio adduci q^d
quia sacramentū id est sacra speci-
es. est sacre rei signū. vt ablutio aq³
exterioris in baptismo est signum in-
terioris ablutōis anime. et spēs pa-
nis post consecrationem. cū debeat
esse signum. etiam vnius rei sacre. s.
corpis xpi veri. si substantia panis
remaneret. tunc vtiq³ illa spēs alba
hostie signaret. Primo illam. sub-
stantiam panis. et nō substantiā xpi
corpis. et tūc nō esset. ante omnia spe-
cies panis sacramentū tm. id ē sacre
rei signū. Verū etiam aduertendū ē
p^{ro}dicatōri ē pro populi informatio-
nis nō an-
ne. vt non credant substantiam pa-
nis cōuerti in corpus xpi. q^d si inde
capiat augmentum. sicut in nob⁹ cō-
uertitur panis substantia cū accidē-
tibus in nostrū augmentū. s^{ed} dī con-
uertit duobus modis. Vno modo
q^d loco substantie panis ponit p^{re}sen-
tia xpi corporis. Secūdo q^d non di-
cimus substantiam panis annihilari
eo quod annihilatio sit rei quando
sic definit esse. q^d nihil ponit aliud
loco eius. hic autem. quia. ponit lo-
co eius substantia xpi corporis. Idō
non dicimus eam annihilari s^{ed} con-
uerti. quasi careamus p^{re}teritis termi-
nis illius transsubstantiationis id
est transitus vnius substantie i aliā
Tercia deniq³ via probationis que
datur a rebus gestis i sacra scriptu-
ra. Aduertendū q^d cum totus n^{ost}er la-
bor tendit ad hoc q^d fidelis popul⁹ sitis tā a do-
ostendatur credibile hoc mirabile q^d a natura
signum. Est facile hoc ostēdere etiā et sepe arte
dyabolica

Pars Secūda Sermo XII

in iudeis et paganis. taceo de cristia-
nis. qui usq; minus habent dubi-
tare quam ceteri qui mirabiles con-
uersiones rerum creaturarum credi-
derunt factas tam a diuina poten-
tia q̄ dyabolica et superstitiosa arte
quam etiam in conuersione quoti-
diana panis et vini. et aliarum rerū
comestibilem in substantiam no-
stri corporis. Et dicamus primo de
hīs que omnipotentia diuina per-
egit. Quia enim Genes p̄rio et ps.
lxxvij. Ipse dixit et facta sunt. habe-
tur q̄ deus mūdum et omnia ex ni-
hilo creauit sola uirtute uerbi sui. q̄
maius est q̄ facere aliquid. non ex
nihilō sed ex aliq̄. ut uidelicet illa di-
uina potētia que maius potuit etiam
hoc minus facit potētia uerbo-
rum sacramentalium uidelicet. hoc
est corpus meum. et hic est sanguis
meus. Patet secundo ex hīs q̄ Ge-
nesis tercio habentur. q̄ uxor loth
conuersa est in statuam salis. ita q̄
corpus non anima transmutatum
fuit in corpus et substantiam ueram
salis ad longitudinem statue. ut pri-
us erat corpus naturale. Et in exo.
capitul quarto et tercio habetur de
conuersione uirge Moysi in serpē-
tem. et de conuersione aq̄ in sangui-
nem. hinc clamat Ambrosi⁹ de to-
tius mundi operibus legitur. q̄ ipse
dixit et facta sunt. Sermo igitur q̄
potuit ex nihilō facē qd̄ nō erat be-
ne potest ea que sunt mutare in id
q̄ non erat. Et in nouo testamento
ubi xp̄s mutauit aquam in uinū.
In quibus usq; semper diuina po-
tentia mutauit substantias rerum

in alias naturas. Quare si iudeus
talīa non negat quā diuina poten-
tia fieri possunt. quomodo xp̄ian⁹
dubitare potest circa mutatōem sub-
stantiarum. Q̄ si dicis illa fuerunt
uisa ad oculum. Respondetur q̄ p̄
innumerabilia signa. etiam demo-
strata fuerunt ad oculum ueritas
carnis cristi in sacramēto. ut supra
in precedenti sermone ex uerbis pa-
scalij patuit. Immo ueraciter dici potest
q̄ si non obstarent varie cause pro-
pter quas omnipotens deus uult
ut non uideatur corpus suum in sa-
cramento. utiq; permisisset clare et
nude ab omnibus suam personalem
presentiam cōspici. Sed quia me-
ritum fidei tolleretur. quod sa-
pius augmētatur. ubi deo creditur
in hīs que supra sensum et intelle-
ctum existunt. ideo sic deus opera-
tur. Item quod nec claritas eius
corporis posset intueri et indigni si
ne peccato damnationis possent cō-
spicere. et alie q̄ples cause a docto-
ribus assignantur. Vide supra ser-
mone quarto huius secunde parti.
Cur sub uelata ip̄e eucharistia am-
nistrat. Fortificat deniq; fides no-
stra ex gentiliū simul et philoso-
phorū errorib⁹ q̄ varias posuerunt
humanarū corporum immutatio-
nes. Sicut de varrone narrat beatus
Augustinus decim octauo de ci-
uitate dei. quem et fidelem hystorio-
graphū reputat qd̄ scripsit d̄ q̄bus-
dā hoib⁹ de archadia. q̄ qdā stagno-
trāsineato pueriebāt i lupos et i lo-
cis d̄serti cū feris et bestiis uiuebāt
et trāsacti nouē annis si interm nō

vescebantur carne humana. rursus
eodem fluio remeato conuerteban-
tur in homines. commemorat varro
se vidisse unum. qui per. lx. annos fu-
it lupo. Simile transformatione re-
fert augustinus. de socijs vlixis. redeun-
tibus de bello troiano conuersos in
aues. Ex quibus patet. qd si gentiles
credebant. huiusmodi conuersiones
substantiales. posse fieri qd tamen no-
erant substantiales. cu solum presti-
giosa arte et amissione sepe vsu rois
diabolica arte. vt supra in sermone
vi. huius secunde partis circa medi-
um. deducit fiebat. quod christianus du-
bitare potest. vbi de? opat. conditor
vtriusque naturarum omnium. et apud quem non
est impossibile omne verbum. foris fiat
denique fides ex alijs tribus mutationi-
bus quas quotidie fieri cernimus.

Triplicem mutationem. vbi notandum iuxta sanctum thomam. in su-
perioribus sermonibus de christi corpore: quod diuina
nature et gentium prudentia mutationes reperiuntur
tribus modis fieri voluit. propter eas quas ver-
bo suo facit. scilicet. arte. natura et gratia hominis
sacramentalem.

Primo enim hominis vnus substantiam mutat
in alteram. vt patet in vitrifice quod vile
cinerem in preciosum et nobile mutat
vitrum. Ergo multo magis. virtus ver-
bi christi. mutare potest panem in cor-
pus eius. et vinum in sanguinem. Ec-
clesiastici. viij. Sermo dei potesta-
te plenus est. nec quisque ei dicere pre-
quare ita facis. Item natura mutat
vnam substantiam in aliam. sicut i-
vite aqua pluvialis mutatur in vinum
virtute solis. Et opere. apum succe-
storum per secreta nature mutat in
fauem. Sic similiter in nobis ipsis pa-
nis quem manducamus quotidie per na-
turam mutatur in carnem. Ergo mul-
to magis virtus vbi christi. mutare po-

test panem in substantiam corporis sui
vnde Damascenus. sicut panis et vinum
transeunt per nutrimentum in cor-
pus hominis. et non in aliud corpus
Ita panis et vinum. virtute consecra-
tionis transeunt in corpus et sangui-
nem christi. Item. tercio gratia homi-
nis mutat substantiam vnā in aliam.
Hinc moyses per gratiam sibi con-
cessam mutauit virgam in serpente.
et aquam in sanguinem. Ambrosius. si
tamen valuit benedictio humana. vt na-
turam per moysen conuerteret. quid
dicemus de ipsa consecratione diuina
vbi ipsa verba saluatoris operantur. Si
ergo queris. quomodo panis potest fie-
ri corpus christi. respondeo consecratione
que fit christi sermone.

Sermo. xliij. et tendit tercius
miraculum quod accidentia ma-
nent sine subiecto. declaratur
et resumatur thema si placet.

¶ Omnis vero tercius miraculus
in consecratione deus opera-
tur. in eo quod accidentia que fel-
panis manent post consecrationem
sine subiecto. on. eyn grunt festung.
Continet. prius sermo duas in genera-
li doctrinas. quarum Prima decla-
rat. naturam accidentium manere i sa-
cramento post consecrationem. Se-
cunda probat eandem veritatem per
gesta. rationes et scripta doctorum. Et
hoc tribus vijs. scilicet ab auctorita-
te. ratione et exemplorum deductione.
Salutem vgo et. cum ad primum sunt

Pars Secūda Sermo XIII

accidentia prius exprīmēda. Et de
mū mirabilia signa pbanda tō no-
randū. Nam accidentia dicimus al-
bum colorē panis. albū vel rubeū
colorem vini. Item saporē panis
anvini. Itē granitatē id ē pondus
panis vel hostiā seu etiā vini qnti-
tatem Itē figurā circularē panis.
et suo mō vini in calice. Item exten-
sionē. i. latitudinē magnā vel quam
hostie. et suo modo vini. Itē gustus
panis aut vini in ore. Item sonus
fractionis hostie. et si qua alia acci-
dere possent. Dicat p̄dicatoz. qđ qz
hec eedem vt apparet ad sensum vi-
sus. inanēt de cōi lege qđ dicif qz p
miraculū sepe mutant. vt supra de
sacramento miraculoso tactū ē añ
consecrationē et post. Et tamē supra
pbatum ē q naturalitas seu substā-
tia panis in quā ista accidentia erant
fundata post consecrationē. muta-
ta ē in substantiā xpi corpus et non
īp̄a accidentia cum xpi corpus glo-
rificatum nō potest habere in se hu-
iusmodi accidentia albi coloris vel
saporis zc. Ideo merito querūt do-
ctores. qđ de istis accidentibus dicē-
dum sit. vbi videlicet manent i fun-
damento suo naturali. Et aduertat
p̄dicatoz populo simplici declara-
re. qđ nō sit idem color panis et sub-
stantia panis zc. etiā fm naturales
philosophiāz. vbi aristoteles pmo
posuit predicamentū substantie. q
omnibus alijs accidentibus s̄stat
vñ nihil hic fides habet agere. vbi
ratio naturalis manuducit. Est er-
go conclusio. q predicta accidentia.
non fundantur in substantiam pa-
nis aut vini. post consecrationē cuius
illa sit conuersa in corpus xpi et ei⁹

sanguinem in altari vt supra patit.
Nec fundantur in aere circūstante.
cum nullam habeant conueniētiā
cum aere. Ideo manent sine subie-
cto. sola diuina virtute circa corp⁹
xpi aut eius sanguinem sustentata.
Patet cōclusionis prima pars ab **Conclusio**
auctoritate ex precedentī miraculo pbat pmo
q sonat substantiam panis esse cō- ab aucte
uersam in corpus xpi. et non īp̄a ac-
cidentia vt etiam sensus demonstrat
seu experientia. Patet etiam secū-
da pars q. s. non sunt in aere circū-
stante fundata. tum quia nō potest
penetrare aer. istam extensionē. i.
latitudinem hostie. tū etiam q alia
accidentia scilz color et sapor aut etiā
duricies panis non habent conue-
nientiam cum aere. qui mollis est
et mobilis tum etiam q accidentia
illa haberēt semper nouū subiectū
quando deportarentur ad nouū lo-
cum seu aerem et sic mureretur de su-
biecto in subiectum. Vnde conclu-
ditur q hoc mirabile signum diuina
potentia quotidie operatur. vt sic
habeant esse sine subiecto. Sūt ad
hoc auctoritates omnīū sanctorū
doctoz. in eorum scriptis sup qrtū
senten. distin. xij. in qstione. Vtrū
in eucharistie sacramēto stet aliqđ
accidēs sine subiecto. Nec expedit
populum informare de duab⁹ vjs
doctozum. quozum vna vult q oīa
maneant sine subiecto. Alia que et
cōmunior tā sancti Tho. q Scoti.
et Bonauē. q solummodo īp̄a quā-
titas hostie aut vini maneant sine
subiecto. Alia autem vt color sapor
zc. habent īp̄am quantitatem p su-
biecto post cōsecrationem sicut añ.
Item nec expedit populo predica-

re quod diu maneat corpus Christi sub istis
 accidentibus. et quod diu accidentia re-
 tineant nomen et rationem seu proprieta-
 tem accidentis. ut sic valeat mane-
 re sub eis corpus Christi aut sanguis.
 Quia ei spiritualiter desuper collegi tractatum
 propter varias negligentias commissas.
 sepe in amissione sacramenti per fur-
 tum ubi nouissime in dioecesi patauiceni.
 circa sacramentum per triennium amissum
 furtive et postmodum in suo sacrario
 inter vepres repertum. magna fuerat
 altercatio inter doctos. Tunc sub illis
 spectibus liquefactis. et in simul co-
 glutinatis esset verum Christi corpus quod
 enim in tali casu sentiendum sit. ibidem
 declaravi. solummodo autem populum au-
 sare potest predicator. quod in tali ca-
 su ad doctos recurrendum sit. et dice-
 re quod nulla immutatio qualitatibus. id est
 coloris aut saporis tollit veritatem
 Christi corporis. nisi tanta sit quod tolleret na-
 turam et proprietatem panis. si ibi ades-
 set. cetera ibi declarant. Demum hoc
 mirabile signum probatur per rati-
 onem. Namque quod sine subiecto acci-
 dentia maneant triplici ratione co-
 gruit. primo ut eo melius ducatur in
 noticiam corporis Christi absque omni
 hesitatione. Si enim haberent sub-
 stantiam pro fundamento post sic
 autem consecrationem. ducerent in noti-
 ciam substantie panis cum et prius
 ducebantur immediate in cognitio-
 nem substantie panis. nunc autem per
 suppositam fide. que proprie debet esse
 de non visis. melius ducunt in cogni-
 tionem Christi corporis. Est etiam secu-
 da ratio. Quia enim per fidem vni-
 mur Christo capiti. et ad fidem pertinet
 sepe credere ea. que non solus sunt

Probat
 a ratione

supra intellectum veram mentem que
 sunt supra naturam. ut virgines pa-
 rere aut contra naturam ut ignem
 non calefacere. et hoc sacramentum
 dicitur misterium fidei. quia altissi-
 ma hic creduntur in maximis fidei
 meritum. Ideo pro quotidiana as-
 suefactione intellectus nostri ad cre-
 dendum ea que supra naturam sunt.
 proponuntur ea que contra naturam
 sunt accidentibus. scilicet credere illa non
 inesse cum tamen iuxta philosophum
 in secundo de anima accidentis esse
 est inesse. Est et tertia ratio ex usu quod
 enim hoc sacramentum est spiritualis
 cibus anime. et non corporis. expe-
 dit ut ibi non sit substantia panis. quod
 est cibus corporis. Unde et accide-
 tia oportet manere sine substantia
 panis. et sic sine subiecto. Deservit et
 quarta causa quia enim hoc sacra-
 mentum est dignissimum et perfectis-
 simum. ut patet propter ipsum contem-
 tum. Ideo etiam oportet quod omnia
 que in hoc sacramento sunt altissi-
 mum statum recipiant. cum autem sub-
 stantia panis recipit dignissimum
 statum. propter mutationem factam
 in christi corpus videlicet quod loco eius
 sit Christi corpus. decem est ut et accide-
 tia altissimum statum recipiant. vide-
 licet quod ad eorum esse concurrat so-
 lummmodo divina virtus. Item quod ha-
 beat omnem actionem cibandi sine sub-
 stantia panis ac si ipsa substantia pre-
 sens esset. Item quod tam diu vult sub-
 eis manere presentia divini corporis. quod
 diu mansisset substantia panis ante
 consecrationem. Has inquam rationes
 non oportet omnes adducere. sed ma-
 nent ad placitum. Predicator lux

et in
 dine
 coelo

Pars Secūda Sermo XIII

**De similitu-
dine pbat
cōclusio.**

denlet ex scripto Tho. in suo quar-
to senten. dist. xij. Tercia deniq; via.
que est per gesta z rerum similitudi-
nes ex sacra scriptura probat hoc
mirabile signum. Nam quarto he-
gum secūdo habet. q; habitatores
hiericho venerunt ad heliseū dicen-
tes. Ecce habitatio ciuitatis huius
optima h; aque pessime sunt et ter-
ra steril. at ille ait. Offerre mihi vas
nouū z mittite in illud sal. Qui cū
attulissent egressus ad fontes aqua-
rū misit in illud sal z ait. hec dīc do-
min⁹. Sanaui aquas has z nō erit
in eis ultra mors neq; sterilitas etc.
z facte sunt dulces. In q; pūctiōe q;
tuor p̄siderāt. s. claritas aq; exterior
q; est vt cōtinēs. Amplitudo interi-
or z inuisibilis que est vt contentū.
Operans fuit gratia pphetis. vt
sanctitas pphete. Operatū fuit dul-
cedo in missa. z sicut p̄uinū mansit
sine mutatione z scdm fuit immu-
tatum scilz amaritudo in dulcedi-
nem. ita substantia terrena in dul-
cissimum xpī corpus. z hec omnia
per virtutem sanctitatis ip̄ius pro-
phete id est per virtutem omnipo-
tentis dei. que per verba sacramen-
talia operat. Adest similitudo etiā
circa mutationem naturalem. Vi-
demus enim q; oua ponuntur sub
gallina. aut colūba. z per naturam
mutantur in carnem aut auiculam
vīuā. In qua mutatione etiā illa
quatuor possumus inuenire. scilicet
testam. que est species ouis exterior.
z intrinsecum. s. vitellum quasi sū-
stantia ouis interior. z operans scilz
natura ouis. z opatū opat. scz inte-
gruz corpus pulli vīni. Et sicut p̄-
ui manet scilz testa exterior. z in-

trinsecum non manet. sed mutatu r
in quartum. s. in corpus pulli vīni.
z hoc per terciū. s. per operantē na-
turas ouis. Ita per omnia cōtingit
in hoc sacramento. Et sicut albedo
z testa nō corrūpitur. immo sic p̄-
uis vitellum ouis demonstrant sine
sui immutatione. ita postmodū de-
monstrat sed occulte. vīuam carnes
Ita albedo panis sicut māsīt aū cō-
uersionem demonstrando substan-
tiam panis. Ita post conuersionē
demonstrat sine sui mutatione diui-
nam xpī corpus.

Exempla super tria mira- bilis signa supra enumerata

Erat quidam hereticus de eucha-
ristie sacramento male sentiens. vt-
pote q; verus panis sic aū consecra-
tōnem. ita post semper sub specie al-
ba z consueta maneret. nec aliqua
adesset differentia. inter illuz panēz
consuetum z aliū z dum interroga-
retur quomodo esset adorand⁹. Re-
spōdit q; intentio esset referēda ado-
rantis ad xpī i patriā. cuius ip̄m
sacramentum visibile esset quedā
ymago ducēs in ymaginatum. Cū
autem super hoc delatus fuisset in-
quisitori heretice prauitatis. timēs
ne inq̄sitiō fieret contra eū finxit se
arreptū a demone z sic ligat⁹ ad qm
daz ecciam ē deduct⁹. q; reputabat
obsessus. Sed dū esset ibi qdā cler-
icus veraciter obsessus. Abscūti no-
cte diuino nutu absolutus est a vī-
culis z aggregans multas z stram-
na z scamna ecclesie super hereticū
ligatuz cumulauit. que omnia ludā

et furia ille hereticus credidit et dissimulauit. quousque clericus ignem de lampade sumens. comburere cumulum cepit. et tunc hereticus exclamauit per adiutorio. At custodes ecclesie dum ignem uoluissent extinguere. clericus arrepto gladio quem casu iuxta lectum inuenerat. omnes uolenter abegit. dicens obsessus non est. quia si esset demon ipsum inuaret hereticus autem est. et se obsessum dissimulauit ne combureretur. uult autem deus ut comburatur. quia male de sacramento sensit. et sic heretico combusto statim sine mora clericus idem a demone. diuina pietate liberatus est.

Aliud ad idem.

Fuit quidam hereticus in puella Brabante. qui ab inquisitore curie seculari relictus. comburi debebat. Cum autem proiectus et ligatus esset ad ignem. clamauit inuade me. et statim demones extraxerunt eum de igne. Qui cum denno esset proiectus. et fuisset semper liberatus. iam catholici mutuo disceptabant de fide. Superueniens autem unus predicator dixit episcopo. faciat hic portare corpus christi. Quod cum factum fuisset. hereticus ad ignem proiectus. sicut prius cum clamaret ad inuade me. demones respondenterunt. non possumus quia maior nobis superuenit.

Sermo. xiiij. et tendit super alia tria mirabilia signa que deus operatur circa contentum seu possessum in hoc sacramento etiam per tres sermones. Primo de hoc quod tam magnus

glorificatum christi corpus conseruetur sub tam parua specie panis

Trabilia opera tua domine etiam mea cognoscat nimis et. ut supra. Expedito de tribus mirabilibus signis diuine operationis que considerantur in diuini corporis consecratione. Jam dicendum est de tribus alijs signis mirabilibus. que secuntur ex efficacia consecrationis super christum contentum et comprehensum in altari. quorum primum est. quod tam magnus diuinus corpus continetur sub parua specie panis. Secundum quod idem deficius corpus est in pluribus locis. in pluribus hostiis et porcionibus. per uniuersam ecclesiam. Tercium quod licet sic sit in pluribus locis et hostiis. in per partes non est diuisus. Saluetur uirgo et. Habet presens sermo duas administrare salubres doctrinas quarum Prima demonstrat totam quantitatem christi corporis ut est in celo. etiam existere in sacramento. Secunda declarat quod extensio illa quantitas trans distat inter membra in sacramento sicut existit in celo. Partes probatur successive. Et primum cum probatur. Conclusio dum sit auctoritate. ratione et similitudine probatur ab sicut precedentia. dat pro auctoritate ab auctore. et ratione doctorum conclusio. Et si tota longitudo et latitudo deficius corporis in celis existentis. et ad dexteram patris residentis. est post consecrationem. sub quantumcumque parua specie panis. non tamen partes ut caput manus et pedes et. mutuo subintrant. sed ita distant ab inuicem. caput a ceteris membris sui deficius corporis sicut hostia panis. sicut ab inuicem distat in celis. Prima pars conclusionis est

Pars secunda

Sermo XIII

sancti Tho. Scot. Bonanen. et om-
niū cōmuniter qui i eoz scriptis su-
per. iij. sent. dist. x. querūt: an xp̄us
i altari sit fm nālē suā q̄ntitatē quas
habet in celo. Secūda etia pars q̄
tantū distat caput a pedib⁹ rē. in sa-
cramēto sicut in celo. Similr cōclu-
dunt. eo q̄ hmōi longitudines et la-
titudines mēbroz non cōmensurā-
tur exteriori latitudine spēs panis:
sed interiori dispositione deifici cor-
poris q̄ requirit ut abinucē debeāt
distare. Et si al. cui videtur difficile:
tamē ut patebit in sequētib⁹ p rati-
ones et similitudines est facile intel-
ligere: cū etiā sic totus mūdus sub
grano millij posset cōtineri. Probā-
tur et per rationes. Quia em ut su-
pra tactū est in prima parte operis
si xp̄us debet esse in altari oportz q̄
sit sicut esse habz in celo. ratio. quia
als non diceret christus esse in alta-
ri. Et simili sicut christus dedit in ce-
na tale corpus quale habuit. s. passi-
bile et mortale: ita nūc dat quale ha-
bet. s. glorificatū et immortale. et sicut
si in triduo mortis sue aliquis apo-
stolorū cōsecrasset: utiqz tunc sub pa-
nis specie fuisset corpus mortuū: ut
delicet sine aia et sanguine: et sub spe-
cie vini sanguis solus sine corpore
et anima. Ratio. quia sic erant par-
tes in seipsis disposite: id est abinui-
cem separe. ergo et tam cōsecratur in
altari sicut in seipo est. Alia ps q̄ ita
distant partes et mēbra xp̄i abinui-
cem in sacramēto sicut in celo: pro-
batu ea ratōe. quia cum corp⁹ chri-
sti sit in sacramēto viuū: patz ex pre-
cedenti declaratiōe. et tale corpus vi-
uum requirit extensionē mēbroz. et
non requirit q̄ mēbra inuicē subin-

trent. quia sic priuaret corpus vīta.
imo nec in corpore mortuo ut patet
subintrant: sed manent extensa mē-
bra. ergo a fortiori hec semp mēbra
christi in sacramēto sunt extensa ab-
inuiicē distantes sicut in celo. Ex qua
ratōe si p̄dicatoz ppter doctos velit
aliqd in latino allegare si eēt p̄sen-
tes: dicat q̄ per hanc rationē refutā-
tur op̄iniones erronee. ubi quidā dī-
cebant fieri cōuersionem sacramen-
talem soluz in substantiā christi cor-
poris et in nullū accidens: eo q̄ acci-
dentia nihil cōferrent ad cibum spi-
rituale rē. Patz falsitas. quia oportz
et q̄ christi corp⁹ hīc sit viuū qd̄ re-
quirit quāritates et accidentia. Alij di-
cebant q̄ quāritas esset quidē in sa-
cramēto. i. lōgītudo et latitudo chri-
sti corporis: s. non fm longitudines
et latitudinē. i. extensiuē: sed solū in-
tensiuē. Et licz hec op̄inō posset sus-
tineri: tamē quia etiā repugnat ve-
ritati viuī corporis. sicut et illa q̄ di-
cebat p̄es inuicem subintrare. ideo
cōmuniter non tenet. Et quia diffi-
cilia videntē ad credendū. deducat
tertia pars per similitudines. Vbi pri-
mo aduertendū q̄ quia in cognitio miltitudi-
ne credendoz articuloz fidei. expe. b⁹ pbat ve-
dit nobis totum intellectū nostrum ritas.
captiuū ducere. iuxta apostoloz qui
dicit. Captiuātes omnem intellectū
i obsequiū fidei. Nec captiuatio sic
debet fieri. Primo ut cogitemus q̄
non omēs eq̄liter articulos fidei co-
gnoscamus sicut nec omēs equali-
ter docui sumus. vnde semper expe-
dit credenti ut cogitet. qd̄ ego nō in-
telligo alter intelligit quē deus ma-
gis illuminauit. aut qui maiores dī-
ligentiam adhibuit ut intelligeret.

Et rōe pba-
tur conclusio

Secundo expedit cogitare q̄ ea que
Per sensu. scimus sunt minima pars eorū que
dīnes sacre ignoram⁹. vt dicit p̄lus p̄. Philō.
sc̄pture ⁊ reimo quātumcūq; doctus p̄lus nū-
ru⁹ nātaliū q̄ potuit minime rei naturā cogno-
pbat p̄clu. sc̄re. vt naturam aranee quā nunq̄
ūo.

ad plenū quidā p̄lus potuit inuesti-
gare. aut naturā vermiculi q̄ ex ster-
core eq̄no nascit virtute caloris so-
lis. Propter qd̄ etia⁹ p̄lus dixit. ij.
de aia. q̄ intellectus noster se habet
ad manifestissima nature. i. q̄ ex sui
natura apta sunt ad cognoscendū. si-
cut oculus noctue ad lucem solis: q̄
videlicet noctua p̄pter debile suū vi-
sum nō potest inspicere: licet sit cau-
sa omnis inspectōis rerum corpora-
lium. Tercio cogitet q̄ p̄pter p̄missa
etiam habemus cōcedere q̄ de⁹ inu-
mera potest et quotidie opatur que
nos nunq̄ intelligere aut cognosce-
re possum⁹. iuxta illud Augusti. ad
Volusianū. Dicere oportet deū pl⁹
posse q̄ nos fatemur intelligere non
posse. In reb⁹ em̄ mirabiliter factis
tota ratio facti est potentia faciētis
sc̄z dei. vnde sic intellectu nostrū ca-
pituādo: clare p̄ similitudines intel-
ligere possum⁹ quomō magnitudo
latitudo ⁊ lōgitudo ē sub parua q̄n-
titate panis. Sicut em̄ ex paruo gra-
no crescit imensa arbor cum radice
magna ⁊ ramis multis: cum frondi-
bus floribus ⁊ fructibus eorū: quorū
nullū fuit in grano. sic q̄ sub parua
specie panis existat imensum corp⁹
deificū. Si hoc natura potest: quid
cōditor nature facere non pōt. Itē
quomō ex paruo ⁊ vili humore na-
scitur humanū corpus cum taz mi-
rabili armonia. i. p̄sonantia aut vni-
one membroꝝ: etiam interior ⁊ ex-

terior. Quis excogitare potuit nisi
ipse conditor hominis qui etiam in
hoc sacramento operat⁹. Item cogi-
tet quomō inons magnus et turris
excelsa in partem oculi pupillā in-
trare potest. et imago magna taz ex-
presse ⁊ integre apparet i paruo spe-
culo sicut in magno. Vnde ⁊ illud
verificat. Domin⁹ in syon magnus
Syon sc̄dm Papiā ⁊ Augustinū
dicit speculum: in quo magnus do-
min⁹ relucet: quādo sub parua spe-
cie panis sicut sub magna est totū
christi corpus per cōversionem. san-
guis per cōmixtionem. anima p̄ cō-
iunctionē. ⁊ deitas integra per vni-
onē personalem. que verba bñ ma-
sticanda sunt ⁊ bene populo p̄dicā-
da. Deseruit ⁊ figura māne. de qua
in prima parte operis circa mediu⁹
tractatur. vbi Exod. xvj. tangit con-
similis effectus quo ad cibum spiri-
tualē anime. Legit em̄ ibidē q̄ dñs
dixit ad moysen. Colligat vnusquis-
q̄ ex eo q̄ntum sufficit ad vescendū:
gomer p̄ singla capita iuxta nume-
rum aninarū vestrarum que habi-
tant i tabernaculo: sic tolletis. Fecerunt
ita filij israel: ⁊ collegerunt al-
ius plus alius minus: et mensi sunt
ad mensuraz gomoz. Neq; enī qui
plus collegerat habuit amplius: ne-
q; qui minus parauerat. Ita et hic
non est quātitas estimanda: sed vir-
tus spiritalis. q̄ nīa qui magnū pa-
nem cōsecrat non habet amplius q̄
verū corpus domini. et qui parū
nō habet minus q̄ integrū corpus
xp̄i ad salutē sui.

Sermo. xv. et tenet super
secundū miraculum: qd̄ vnū

Pars secunda

Sermo XV

et idem corpus glorificatum
est in pluribus locis pluribus
hostijs per ecclesiam. Resu-
matur thema:

h De insuper miraculo quod
vnum corpus christi glori-
ficatum est in diuersis et qua-
si innumeris locis: dum quotidie con-
secratur. et etiam in qualibet parte
hostie. et simul sub sacramento et in
celo. Probatur etiam triplici illavsa.
auctoritate ratione: et similitudine.
Salutem virgo etc. Administramus itaque
duplex catholica doctrina. Quarum
prima docet vnum christi corpus es-
se per ecclesiam in locis innumeris
Secunda docet quod hoc mirabile si-
gnum sit solum virtute sacramenta-
lis conversionis. Primus autem mi-
raculum probare ab auctoritate est
auctoritas doctorum omnium in quar-
to scripto sentent. distinct. x. ubi pre-
cipue sanctus Thomas querit An
corpus christi possit esse in diuersis
locis: concludens quod sic tali conclusi-
one. quod licet corpori christi non conue-
niat esse in pluribus locis in quantum
est corpus. quia sic conveniret omni
corpori. Nec etiam ei convenire in quantum
est gloriosum: cum nec anime glori-
ficate hoc convenire potest. Nec ite-
rum convenire in quantum est divinitati
unitum: eo quod talis unio non ponit
corpus extra terminos et limites cor-
poreos. Tamen hoc ei convenire po-
test in quantum est terminus conversionis
sacramentalis. Partes conclusio-
nis patent clarius per rationes ad-
ducendas. Nam sicut supra tactum
est quando aliquid incipit esse ubi pri-
us non fuit: oportet e duobus mo-

dis per vnum fieri: vel quod ibi incipiat
esse tanquam ibi constitutum ex alio lo-
co: vel quod in suo loco maneat. et tamen
per conversionem alicuius rei in ip-
sum etiam habeat esse alibi. ut exem-
plum erat datum de igne qui perue-
nit ad aliquam domum vel quia fin-
it deponatus seu accensus illuc: vel
quia aliud combustibile fuit accen-
sum et per talem conversionem per-
uenit etiam ad alium locum. Et quia
isto secundo modo potest transferri
ad innumera loca vno igne in suo re-
manente loco. Ita et dominicum cor-
pus erit in vno loco: in celo videlicet
localiter: et per conversionem sacra-
mentalem in innumeris locis. Con-
clusio ergo tacite respondit ad que-
stionem qua aliquis quereretur: unde
habet deificum corpus quod possit es-
se simul in multis locis. habere ra-
tionem corporis: aut rationem glorie: quia
videlicet glorificatus. aut rationem di-
vinitatis cui manet personaliter uni-
tum. Respondetur quod nullo istorum
modorum: sed ratione conversionis
sacramentalis: ex qua sacramentali
conversione unius substantie in ali-
am: id est substantie panis in subst-
antiam christi corporis. sicut ex accen-
sione plurium combustibilium ab vno
igne: talis ignis inuenitur in multis
locis. Et si dicatur quod tunc quamcum-
que substantiam corporalem deus pos-
set in substantiam sui corporis con-
vertere: et consequenter facere quod esset
in multis locis. Respondetur quod ita
deus posset substantiam lapiditatis
in suum convertere corpus sacramen-
taliter: et sic consequenter facere quod esset
in multis locis. et sanctus Thomas. mul-
ta in predicta questione et solutione ultimum

Tacite re-
spondet ad
duas quod

Conclusio p-
bat autem et
ratione.

argumētū deducit que tñ non expe-
 dit nisi scholastice deducere apd do-
 ctos. Et si dicat. tamē dictū est q nō
 cōuenit corpi xpī rōe corporeitatis.
 Rñ. q nō puenit rōne corporeitatis
 absolute: s̄ in ppatōe ad cōuersionē
 sacramētalē. **De** aduertendū q si
 hec rō nō sit p̄dicabilis ad vulgum.
 Dicat p̄dicator q ideo deficiū cor-
 pus pōt esse in pluribus locis: eo q
 duplex esse p̄siderat erga dñscū cor-
 pus. vñū naturale. aliud sacramēta-
 le. Primo modo nō est possibile. qz
 sic resider in celo z manet in vno lo-
 co. Alio mō bñ pōt esse in multis lo-
 cis: videlz p sacramētalē cōuersionē mo-
 do exēplificaro de igne. Hoc ḡ qd
 mētes credentiū pulsāt quō sit pos-
 sibile rē. facit q cogitat solū de esse
 naturali: s̄m q substantia naturalr su-
 is dimētionib⁹. i. quātitatib⁹ z qua-
 litatibus exēndit. Et nos pcedim⁹
 q sic non pōt esse in multis locis si-
 mul z semel. Sed secūdo mō nō est
 impossibile: qd iam tertia viā pbat.
 scz p similitudines rez gestoz. Qd
 em̄ gētili z iudeo nō est incredibile:
 vñqz nec xpīano debz esse. Gētiles
 em̄ z naturales pbi in multis posu-
 erunt q vñū z idēz pōt esse in diuer-
 sis locis simul z semel: vt pmo aiaz
 homis: q cū sit spūs et indiuisibilis
 est: tñ tota in toto corpe est: z tota in
 qlibet eius pre nō solū s̄m potentia
 s̄ etiā essentia. Itē posuerūt vñā in-
 telligētiā totā sperā octauā in. xliij
 horis: nō obstatē q in illa spera sunt
 innumerabiles stelle. z q quelibet est
 maior terra. z tñ posuerūt illū ange-
 lum quā intelligentiā notabant esse
 p̄sentē toti celo z cuilibet stelle ei⁹
 z cuilibet parti eiusdē orbis. q z rel-

Mod⁹ faci-
 lis ad p̄di-
 candū quō
 xpī corpus
 p̄t eē i mul-
 tis locis.

Tertia via
 p̄batōis p
 exēpla.

veritas se habet: licz fantasia. Tuer-
 rois z Platonis careāt veritate. quo-
 rum primus posuit vñū intellectū
 in omnibus hominibus. secundus
 vñū hominē naturalem eundem
 numero esse in omnib⁹ hominibus
 particularib⁹. Qui licz falsas habu-
 erunt imaginatōes: tamen ista po-
 nimus vt sentiant xpīani non fuisse
 paganiū incredibile vñū z idē es-
 se simul z semel i diuersis locis. In
 dei etiā false imaginatur helyam
 esse p̄sentem simul z semel in diuer-
 sis locis: quādo paruuli eoz circūcū-
 dunt in toto orbe. Quomodo ergo
 non debet esse credibile humanita-
 ti christi esse simul z semel i diuer-
 sis ecclesijs z diuersis altarib⁹. Det
 finalr p̄dicator similitudinē de sua vo-
 ce. quomō illa vna est: et quodlibet
 verbum vñū: z tamen simul z se-
 mel in decē milib⁹ hoim aurib⁹ ma-
 net verbuz in corde p̄dicantis z ore
 integrum z non diuiditur per innu-
 meras aures. Sic verbum caro fa-
 ctum manet in celo. manet in corde
 patris. tamen est in diuersis locis.
 Item vna candela accenditur: z illa
 manente vna innumerabiles ab ea
 accedūtur. Si p̄dicator velit adde-
 re similitudines sancti Thome in suis
 sermonibus multum puiles: inspi-
 ciet. vt vbi quis faciei sue plura pro-
 ponat specula: certe in omib⁹ equa-
 liter z integraliter vna facies appa-
 rebit. etiā fractum in plura frustra
 idē apparebit z facies non frangi-
 tur. Sic reuera in sacramento chri-
 sti: qui speculum dicit z imago dei
 Sapient. viij. Speculuz est sine ma-
 cula diuine maiestatis: z imago bo-
 nitatis illius.

Pars secunda

Sermo XVI

Exemplum super duo miracula pmissa.

Erat quidam deuotus sacerdos qui quēdam doctorem manicheorū inuenit seducētem populū: asserens sub panis specie non verū christi corpus contineri. sed quādo christus instituit sacramentū: tunc solum dedit quēdam benedictū panem: quem appellant panem sancte orationis. et hoc ideo. quia credunt duos deos seu domios. vnum in celis qui omnia inuisibilia creauit: et istū appellant benignū deū. alium malignū: scilicet diabolum: qui visibilia corpora creauit in seductionē hominum. put in lib. de heresibus eorū articuli exprīmuntur. et cōdemnātur. xxiij. q. iij. quidam heretici. Vnde q: erat versutus nimis: et concludere eū nō poterat: simplex sacerdos audientibus omnibus dixit. Accendite lignū ignē in medio platee et ambo intrem⁹ in flammā. et si quis ex nobis non fuerit combustus: huius fides vera esse credatur. Vnde cōtinuo ignis accenditur: et sacerdote apprehenso hereticum cepit eum secum trahere ad ignē. Non inquit hereticus. nō ita: sed vnusquisq; nostrum singulariter ingrediatur. primo tamen tu: eo qd hoc imposuisti. Et sacerdos uomie christi et signo se muniens flammā est ingressus. Ignis vō huc et illud dispergitur: et manet ille in medio ignis in nomine domini in nullo penitus. Exclamantes autem christiani in laudes dei pre admiratione ceperūt perurgere hereticū vt ignem introiret. Et ille reluctare cepit et subtrahere

se. Tunc apprehēdentes eum turbe iniecerūt eū in medio ignis: clamātem vt sui miserere paratus errore abnegare. Sz cum flāma statim cūcūdaret eum atq; viret: semivivum eū fugere dimiserūt: clamantibus post eum. Vltius ardeat hereticus Sacerdotem vō cum honore ad ecclesiam reduxerūt etc.

Sermo. xvj. tendit super tertium miraculū in christi corporis inclusione: qd licet sit in pluribus locis: tamē per partes non est diuisum.

Etenim iuxta pmissa tertium mirabile signū qd diuina potentia operat post cōsecrationē ē qd licet vnū christi corpus sit in plurib⁹ ecclesijs hostijs simul et semel: non tamē per partes est diuisum: sed integrum et perfectū manet in omnibus locis. Salute virgo etc. Presens sermo binam continet doctrinā salutarem. Quarum prima declarat deifici corporis christi integritatem sacramentales. Secunda declarat eandem veritatē quoad sanguinē sacramentalē. Vbi notandum qd he partes probātur steriā triplici via. Vbi auctoritate. ratione. et gestis sanctorū et exemplis. Primum habet auctoritatē omnium doctorū sub tali cōclusionē. Sicut corpus christi est impassibile et gloriosum: ita et indiuisibile. Vnde vbicū manet: integrum est et perfectū cum corpore et sanguine: anima et deitate Cōclusio p. Et idem alia cōclusio. Indiuisibilitas ab aulitas. i. qd non possit diuidi nō inest cōsistat.

ratione impossibilitatis. quia etiam
in cena dum dedit discipulis passi-
bile corpus: receperunt omnes passi-
biliter. sed inest ratio sacramentalis
existentie que indissolubilitatem reti-
net ratione substantie cui non com-
petit divisio nisi ratione quantitat-
is que hic non extenditur ad extensionem
specterum sacramentalium. Declara-
tio ad populum ab auctoritate: dicat
predicator quod ad hoc sonant dicta do-
ctorum in quarto sententia. distinct. xij.
in questione: an corpus christi sit di-
uisibile. declarantes quod non: eo quod non
est frangibile. Et si dicatur quod frangi-
tur in ore dum manducatur. R. quod om-
nis fractio que videtur fit circa spe-
cies et accidentia sacramentalia. ut po-
te circa album colorem et rotundita-
tem. Ex quo sequitur quod si in se non
est divisibile: sicut etiam ecclesia ca-
nit. Nulla rei fit scissura: signum tamen fit
fractura. a fortiori non dividitur per
hoc quod in multis ecclesiis consecratur
et sumitur. Vel dicatur quod etiam dum
manducatur non dividitur: licet in man-
dicatione in ventrem sumentis tra-
hatur. quia sic declaratur. Nam cum
manducatio ad minus tria in se ha-
bet. scilicet fractionem siue mastica-
tionem. et secundo tractionem in
ventrem. et tertio nutritionem: pri-
mum omnino fit circa species. secun-
dum fit circa species et circa corpus
dominicum. eo quod ubi sunt partes spe-
ciei panis est etiam dominicum cor-
pus: totum tamen et indissolubiliter.
ut iam rationibus declarabit. tertium
de nutritione. quia illa est duplex. sci-
licet corporalis et spiritalis. Prima
fit a speciebus. secunda a re conten-
ta: scilicet corpore christi deifica erga

animam sicut prima erga corpus.
Hec volunt doctores in sententia di-
cere. Sed probare a ratione: dicat pre-
dicator quod cum duplex esse conside-
ratur circa corpus christi: ut supra
dictum est. naturale videlicet et sacra-
mentale. Et naturale dicitur ubi cor-
pus deificum consideratur in sua na-
turali existentia: quo ad longitudi-
nem: magnitudinem et latitudinem.
licet hec sint glorificata iam in celis.
Sacramentale autem quod virtute ver-
borum sacramentalium existit sub spe-
cie sacramentali: non tamen secundum
extensionem aut conditionem spec-
terum et accidentium sacramentali-
um quibus non coextenditur: sed po-
tius indissolubiliter existit: habendo
respectum ad illa accidentia seu ad
illas extensiones: licet in se absque ta-
li respectu extrinseco semper sit cor-
pus in sua latitudine etc. ut supra ta-
ctum est. Ideo oportet dicere quod si pri-
mus modus essendi corporis chris-
ti conveniret ei ut est sub sacramen-
to tunc usque esset divisibile et fran-
gibile. Et cum tale continuum est di-
uisibile in infinitum: posset dici quod in
infinitis locis et ecclesiis esset corpus
deificum per partes divisum. Nunc
autem quia solum sacramentaliter exi-
sit: et sic indissolubiliter. eo quod quanti-
tates corporis non coextenduntur fin-
quantitates hostiarum seu specterum
sacramentalium: ut dictum est. ideo
indissolubiliter semper manet christus
in omnibus ecclesiis. Ex qua doctri-
na emanant alia duo documenta sa-
lutifera. Primum quod licet dicatur pa-
nis convertitur in corpus christi et vi-
num in sanguinem. et adorans dicit se
adorasse et vidisse corpus christi in

Pars secunda

Sermo XVI

altari et sanguine in calice non tamen debet credere quod illa sint solummodo ibi adoranda et intelligenda: corpus videlicet sub specie panis et sanguis sub specie vini. sed quod ibi scilicet sub specie panis dicitur esse corpus eo quod verba sacramentalia se terminantur ad corpus: cum tamen etiam ibi sit sanguis per concomitantiam naturalem: eo quod vinum corpus non datur sine sanguine. Item ibi est anima per conjunctionem simili ratione. quia corpus christi est vinum et glorificatum. Item ibi est divinitas propter unionem personalem qua dei filius sibi predicta univit in eternum. et ideo ubique unum est: scilicet corpus etiam indivisibiliter alia existunt. Et simili modo licet adoratur et intelligatur in calice sanguis: hoc tamen est quod verba sacramentalia se terminantur ad sanguinem. cum tamen corpus etiam ibi sit per concomitantiam naturalem. anima per conjunctionem. et deitas per unionem. ut supra tactum fuit. Aliud documentum quod sicut diviso sacramento. id est specie panis integer manet christus sub qualibet particula panis: ut supra tactum est. ita si quis ex calice divideret innumeras guttas: semper sub qualibet gutta est totus integer christus. ita quod sanguis manet inclusus intra venas et vene incluse in corpore glorificato: et corpus cum sua anima unitus dei filio. licet altam et altam habeat deificum corpus representationem. videlicet solidum sub specie panis: et liquidum sub specie vini. que due representationes ideo necessarie sunt: ut dominica passio perfecte representetur: ubi deificum corpus solidum et ar-

dam pendit in cruce. et sanguis deificus fluebat ex deificis membris. cum alijs etiam rationibus ut supra tactum fuit in prima parte operis.

Probare etiam similitudinem individui et quod omnia semper manent unita. capiamus similitudinem batio.

Gregorius in suo dialogo. Sicut divinitas dei una est que totum implet multis locis mundum. ita licet multis locis et innumerabilibus diebus illud consecratur corpus: non sunt tamen multa corpora christi. sed unum est corpus quod sumpsit de virgine et quod dedit apostolis. Divinitas enim verbi que ubique est replet illud et coniungit: et facit sicut ipsa una est. Ita veritas corporis christi tenet unitatem in veritate. Augustinus etiam dicit. Cum christum manducamus presens de illo non facimus: sed in sacro sit ubi quod unusquisque recipit presens suum in sacro: manet tamen integer totus in celo: manet integer totus in corde meo. Totum enim erat apud patrem quando venit in utero virginis. implevit illam non recessit a patre. Ita venit in carnem ut eum homines manducarent. manet tamen integer apud patrem ut angelos pascat. Item discat predicator: si gentiles posuerint ut veritas est quod anima humana non dividit ad divisionem corporis. et intelligente ac motrices orbium celestium: ut scilicet tactum est non dividuntur ad divisionem subiectorum suorum. ut Commentator in de suba orbis sepe dicit. quod non christus integer perue rat et iduius cum a nobis sumitur. Item fragile speculum non tamen imago que relucet Et sic varia possunt adduci exempla.

Exemplum.

Quidam episcopus arriano nomine Cerula: cum non credebatur divinitatem esse in sacramento eucha-

l. iij

ristic: eo q̄ circa illam grāssime er-
 rant: dicentes filium dei minore pa-
 tre & creaturaz. cum plurimos sedu-
 xisset fideles: & ob hoc rationibus &
 disputatiōibus catholicorū doctorū
 quadam die publice cōfundebatur:
 dedit cuiāz de secta sua quinquā-
 ta aureos sub pacto q̄ se cecum fin-
 geret & ab eo fuisset illuminat⁹. Cum
 igitur transiret quadam die dictus
 Cerula cum exercitū vandalorum
 audientibus catholicis episcopis ca-
 ptivis: clamavit ille miser conduct⁹
 p̄cio dicēs. Audi me cerula & respi-
 ce cecitatem meam & experiar virtu-
 tem tuā. quia tu reddis cecis visus.
 surdis auditum. leprosos mundas.
 mortuos resuscitas. Tūc cerula tra-
 hens eum ad partem & tangens ei⁹
 oculos ait. Scdm̄ fidez nostrā qua
 recte credim⁹ in deū aperiant oculi
 mihi & videas. Quo dicto oculi di-
 cti miseri hominis inflari ceperunt.
 et tantus dolor eum arripuit vt vis-
 posset digitis suis reprimere. quia
 oculi eius creperāt p̄re dolore. et sic
 cinlans omnibus dolum detexit. et
 clamabat aureos p̄iciens & dicens
 Ecce aurum tuum & redde mihi vi-
 sum. Tūc homo vsus bono consi-
 lio: clamās & cinlans p̄iecit sa ad pe-
 des catholicorū episcoporum: abne-
 gans perfidiam arrianorum. Tūc
 beato Eugenio episcopo crucem su-
 per oculos eius ponentem: sanitatē
 & visum recepit. Qd̄ videns Hono-
 rius rex vandalorum: notansq̄ se-
 ctam suam cōfundi & fidem catho-
 licam exaltari: sanctos dei diversis
 supplicijs fecit cruciari. Quo facto
 sol obscuratus est: & dictus Hono-
 rius a diabolo arreptus p̄p̄is den-

tibus se laceravit. & indignam vltimam
 digno cruciatu finiuit.

Sermo. xvij. tendit super
 tria vltima mirabilia signa:
 etiaꝝ p̄ totidem sermones. et
 primo sup̄ q̄ttuor modos su-
 mendi hoc sacramentū cum
 thematis resumptōe.

¶ Quia iam vltimo restat
 tria mirabilia signa que
 in modo sumēdi hoc dei-
 ficum sacramentum diuina poten-
 tia opat⁹: declarare. videlicet q̄ q̄ttu-
 or modis sumi potest. et secundo q̄
 dum manducatur non minuitur. et
 dum a peccatoribus sumitur nō in-
 quinatur. Expedit primūz parī mo-
 do iuxta p̄missa probare tribus vijs
 Auctoritate: ratiōe & exemplis. Sa-
 luetur virgo. Administat nobis
 duplex salutaris doctrina. Quarūz
 prima auisat fideles super quattuor
 modos sumendi hoc sacramentū.
 Secunda ipsos sumendi modos de-
 clarat per varia dicta doctorū. Quo
 ad primūz q̄ hoc sacramentum dei-
 fici possit quattuor modis sumi: p̄-
 batur ab auctoritate omnīz docto-
 rum super quartū sentent. distin. ix.
 in q̄stioe: an tm̄ sint duo modi hoc
 sacramentū manducandi. scilicet sa-
 cramentalis & spiritualis. Et quidē
 licet quattuor sint modi iuxta eorūz
 declarationes vt patebit: tamen de
 duobus querunt propter magistru
 in textu qui solum duos ponit mo-
 dos p̄fatos. Et quidē hoc facere po-
 tuit. quia solum respectū habuit su-
 per duplicem rem huius sacramen-

Ab ante
 pbat mira-
 bilis sup̄
 q̄ttuor mo-
 doꝝ.

ti. ut est corpus christi verum: et corpus eius mysticum ut est ecclesia. quibus rebus per duplicem illum modum: scilicet sacramentalem et spiritualem sumptionem sumens incorporari potest. Quod autem alij doctores addunt duos alios: faciunt ea de causa. quia habent respectum ad differentiam sumentium. Dicunt ergo quod primo modo potest sumi hoc sacramentum non sacramentaliter: in vulgari sacramentaliter. nec etiam spiritualiter: et tamen sumitur sacramentum. Secundo potest sumi sacramentaliter et non spiritualiter. Tercio sacramentaliter et spiritualiter. Quarto spiritualiter tantum. Primus modus fieret quando quis reciperet hostiam consecratam et non recipit eam ut consecratam. quod quidem christiana faceret si totaliter indispositus ex contemptu sumeret non confessus et non contritus. vel etiam ex ignorantia et non ex contemptu faceret. ut ubi quis ex ignorantia hostiam consecratam ut non consecratam sumeret: vel aliquis ei ut non consecratam offerret vinum aut hostias consecratas causa refectendi se. Potest etiam fieri ex defectu fidei ut in pagano si daretur sibi sacramentum. Secundus modus fit quando quis in mortali non contritus accedit: credens illud consecratum esse corpus christi: et vult communicare secundum morem ecclesie. hic quidem suscipit sacramentum sacramentaliter tantum et non spiritualiter. quia caret effectum sacri quod est nutritio anime spiritualis per gratias a christo communicatam. Tertius modus ubi quis recipit sacramentum spiritualiter et sacramentaliter fit: quando quis diligenter

discussit suam conscientiam: et ad minus attritus attritus bene circumstantiatus: ut in tertia parte patebit inferius: accedit ad confessionem et sic plena fide sumit. talis sumit sacramentum spiritualiter et sacramentaliter. quia videlicet recipit effectum sacramenti et vere spiritualiter nutritur: ac christo cibo spirituali unitur et incorporatur per gratias que sibi in tali digna sumptione conferuntur: faciendo de attrito contritum. Quartus

Quartus modus. ubi quis spiritualiter tantum recipit et non sacramentaliter fit quando quis deuote preparatus vellet percipere: sed propter reuerentiam abstinet. vel propter aliquam infirmitatem. vel quia non potest habere ministrum. vel est detentus in carcere. Hunc conuenit illud Augustinus. Crede de et manducaisti. i. crede fide formata charitate: et manducaisti spiritualiter. quia talis propter bonam dispositionem preuia et deuotionem ad christum ut est sub sacramento: ac propter voluntatem desiderium et reuerentiam ad christum: sumit taliter quod etiam tunc ultra priores gradus gratie consequitur alium gradum ex vi sacramenti. sicut etiam in prima allegata sumptione sacramentali et spirituali. ubi sumens esset non attritus: sed contritus. Etiam addit ulterio-rem gradum gratie super illum quem reperit. Et ratione antea probantur dicti modi. Nam super secundum. tertium et quartum modum sumendi: scilicet quod quis possit sumere hoc sacramentum sacramentaliter tantum. quidam spiritualiter et sacramentaliter simul Item quod etiam spiritualiter tantum est ratio diuine bonitatis: que etiam con-

Primus modus sumendi sacramentum.

Secundus modus.

Tertius modus.

Probat
miraculū a
rōe z siliū
dine in sil.

in siliter operat in sacramēto baptis-
matis. Nam in baptismo quis po-
test baptisari sacramentaliter tñ: spi-
ritualiter tñ. quidam spūaliter z sa-
cramentaliter: quidam spūaliter tñ.
Ita in hoc sacramēto. Nam q̄ sic
accederet ad baptismū: non videlicet
cōtrictus z dispositus: talis suscipe-
ret caracterem sacramentalem. nec ef-
feret rebaptisandus adueniente cōtriti-
one. quia suscepit sacramentū sacra-
mentaliter tñ: s̄ non efficaciaz quo
ad perceptionē gratie gratūfaciētis
Sed qui secūdo modo accedit. s. cō-
tritus z intentōe suscipiēdi sacramē-
tum. talis utiq; recipit baptismus z
sacramentalr z spūaliter simul. Ita z
in hoc sacramēto eucharistie cōtin-
git p̄tritis et deuote accedētibz. Itē
sicut baptisat⁹ baptismō flammis oō.
sequit mundaionē a peccato z col-
lationem gratie fm exigentiam di-
spositōis sue. z si vltra hoc accedit
ad sacramentū baptismi z baptisat
sacramentaliter: nouū gradum gra-
tie psequit ex vīrtute sacramēti. Sic
etiam qui spūaliter illud sacramen-
tum manducauit in xposito: habēs
in deuotiōe z desiderio manducati-
onem sacramentalē: q̄uis p̄r spūa-
liter māducauit: ex desiderio tamē
si accedit z sacramentaliter etiam su-
mit maiorem cōsequitur grāz. imo
ex vi sacramēti cōsequit vnum gra-
dum altiorē vltra illum quem susce-
pit solum spūali manducatōe. imo
discere oportet q̄ sepe cōtingit q̄ au-
diens missam z spūaliter māducās
ralem pōt habere deuotiōē z desi-
derium ad sumendū xpm p̄ sui glo-
ria q̄ maiore cōsequat fructus q̄ sa-
cerdos vel alter q̄ sacraliter z spūalr

sumit. qz videlz sumit cū tepida de-
uotiōe. De q̄rto modo sumēdi non
ē difficultas: vbi q̄s sacm sumit nō
sacramentaliter ex ignorantia vel ex
cōtemptu.

Exemplum.

In ephatū Brixien. quidā prende-
bat sanctitatē tantaz in abstinentia q̄
q̄si videbat Iohānes baptista. vnde
oēs quasi de tota p̄uincia currebāt
ad eū. z beatū reputabat se ille q̄ eū
posset videre vel t̄gere vel loq̄ cum
eo. Et cū oēs sic eū sanctū credebāt
tamē erat heretic⁹ magn⁹ z puer sus-
docēs occulte plura pueris dogma-
ta. Inter q̄ erat vnuz cōtra deificū sa-
cramentū eucharistie ac etiā cōfessi-
onis: asserēs q̄ sola fides sufficeret
ad vtriusq; sumptionē. nec oportē-
ret sacramentalr illa suscipe. iuxta il-
lud Aug⁹. Crede z māducasti. Ipe
etiā ex tali spūali sumptiōe z effica-
cia donū abstinentie pcepisset a deo.
Mort⁹ ergo honorifice fuit sepul-
tus. Post aliq̄d tempus inquisitor
heretice prauitatis diligenter inq̄si-
rens: inuenit p̄ testes fideles q̄ fue-
rat hereticus. vñ de cōsilio epi Brixien.
z aliorz prudentū sentētiavit q̄
eius ossa cōburerentur. Profecta er-
go p̄sente populo sunt ossa ad ignē:
s̄ statim demōes eleuauerūt ossa de
igne z tenebāt suspēsa i aere: nec tā-
mē videbant demōes. Populares
ergo clamare ceperūt. Mort⁹ epi-
scopus cum illis fratribus q̄ ex iul-
dia voluerūt sanctum dei combure-
re. ecce quomō deus noster nō vult
Tunc episcop⁹ timuit. fratres autē
cōfortauerūt eum: dicentes. Domi-

Pars secunda

Sermo XVIII

ne nos sumus hic pro defensione fidei. pparetis vos ad missas: quia deus ostendat aliquod miraculū nobis ne fides sua pscilitef. Dixit ergo episcopus missam Salve sancta parēs rē. Et quādo eleuauit corpus domini: demones in aere clamauerūt: dicentes. **Q**uidō de Iacha (sic em nominabat hereticus) nos defendimus te qdū potius. sed modo non possum⁹ plus: quia adest vnus qui maior est nobis: scilicet christus. Et ossibus cadentibus in ignem combusta sunt. et glorificata est fides per corpus christi ex sacramentali et spiritali sumptione et consecratione in altari.

Sermo. xviij. tendit sup secundum mirabile signū. q in sumptione deifici sacramenti deus operatur: Cum the-matis resumptione.

Quia deo secundus mirabile signum quod in sumptione diuina potentia operatur est. q dum manducat non minuitur: imo magis spiritaliter augmentat. Restat iam declarare contra hereticos qui negant verum corpus christi sumi. s. solus sumatur ut in figura seu signo corporis christi. allegantes q si verum christi corp⁹ sumeretur: tunc si omni monte matius esset: iam dñi clerici et laici illud psumpsissent. Salute virgo. Expe dit tam mire rei: scilicet incōsumptibilitatis corporis christi in manducatione tractare veritates sub dupli

ci saluberrima doctrina. Quap pal ma q deificum corpus in sacramen to dum sumitur non minuitur. Se cunda q hec catholica veritas vari is medijs contra hereticorum insul tus roboratur. Partes similiter tri plici via probatur. scilicet ab auctori tate: ratione et scripturarum similim dine. **Q**z autem corpus deificum in sumptione: dum videlicet a fidelib⁹ sumitur non corrumpitur aut con sumitur: imo magis spiritaliter au gmentatur: probat auctoritate om nium sanctorum doctorum: pcpue per sanctum Thomā et per sanctus Bonanenturā in eorum scriptis su per quartū sententiarū distinc. xij. in questione: an in fractiōe hostie fran gatur corpus christi sub hostia con tentum. Vbi concludunt q licz cor pus christi masticator et atteritur in ore: non tamen cōsumitur et frangi tur. eo q non est ibi modo quātitat uo. l. extenso modo iuxta extensio nem hostie. Vnde nec consumitur dum manducat: eo q talis consum ptio viā manducationis necessario respicit magnitudinē vel paruitatē rei primo vsqz ad totalem consum ptionem. Vbi nota q licz tota lati tudo et magnitudo corporis christi sit in sacramento: siue parua vel ma gna hostia: non tamen est iuxta ma gnitudinem vel latitudinem hostie que ab extra videt. sed quelibet ma gnitudo manet per se: scilicet corpo ris christi inuisibiliter: ut fides su um meritum habeat et magnitudo parua vel magna hostie. ut sic p eaz corpus christi tegatur ne ab infide libus seu etiā malis christianis nu de videatur: et sic a deo percutiatur.

Ab autēte
pbat mira
culū prefa.
tum.

vt supra tactus fuit. Juxta qđ pbi-
 stet pculsi fuerūt. s. Reg. vj. Percus-
 si de⁹ multos: eo qđ vidissent archā
 dñi. Vñ scđus Tho. dicit in suo. iij.
 sniaz pfata distinc. qđ cum in man-
 ducatiōe sunt tria. scz masticatio. in
 ventrem tralectio. z nutritio. et hec
 tria oporteat esse circa hoc sacramē-
 tum. iuxta qđ ipse dixerat Johā. vj.
 Qui manducat meam carnem zc.
 Iterum. Caro mea vere est cib⁹ zc.
 Tamē ipsa tria diuersimode exercē-
 tur in sumptōe: eo qđ ipsa manduca-
 tio que fit in fractiōe z ateriōe: fit so-
 lum circa spēs exteriores panis z vi-
 ni z earū magnitudines z nullo mo-
 do circa corpus christi contentū. eo
 qđ illud indiuisibiliter cōtinetur ha-
 bendo respectum ad extensionē spe-
 ciei: licz in se diuisibile z cōsum-
 ptibile esset si non gloriificatū corp⁹
 existeret. put in cenavltima erat. vbi
 tamen passibile corpus impassibili-
 ter sumebatur. eo qđ non naturaliter
 sed sacramentaliter sumebat. sicut et
 am nunc solum sacramentaliter z nō
 naturaliter sumitur. i. partem corpo-
 ris post aliam partē sumendo. vñ
 de semp incōsumptibiliter sumitur
 St p̄dicatoz velit subito dare exem-
 plum ppter difficultates materie ne
 populus maneat suspensus in ani-
 mo: dicat. Sicut magnitudo turris
 apparet in speculo z non consumi-
 tur aut frangit ad fractionē speculi
 ita est de corpore christi cōtento sub
 specie panis. Sed de hmoi similitu-
 dine latius inferius patebit. A rōe
 aut pbat. i. in vulgari. von grunt-
 licher vsach. quare sic oporteat esse
 Nota qđ licz ratio sufficiens sit allega-
 re qđ ideo non cōsumitur dum sumi-

tur. quia non naturaliter: sed solum
 sacramentaliter. i. modo indiuisibili
 sub speciebus continet: licz species
 sint diuisibiles vt paruit s. Tñ pos-
 sunt ille etiaz rationes adduci quas
 et sanctus Thomas in suis deductis
 sermonib⁹ de corpore christi: osten-
 dens qđ ex sumptiōe non minuitur:
 eo qđ potestas sacerdotalis ad cōse-
 crandum quotidie in ecclesia nun-
 qđ minuitur vsqđ ad cōsummatōnē
 seculi: vt de se patet. quia seinel ordi-
 natus sacerdos manet in eternū pro-
 pter caracteris impressiōnē. iuxta il-
 lud Psal. Tu es sacerdos in eternū:
 scđm ordinez melchisedech. christū
 denotādo per essentiam. alios autē
 per participatiōnē. Et simili modo
 pōt dici de ordine z potestate sacer-
 dotali: que habet vsqđ in finem mū-
 di durare. Itē alia ratio. Sicut effe-
 ctus affectum singlter affectam⁹ im-
 pleri in nobis. hic videlicz p augmē-
 tum gratie ip via: z tandem per cla-
 ram visionem in patria. vt quē nūc
 in enigmate. i. per obscuram figurā
 panis inuenimur oculo mētalī p fidē:
 tādēz ipm facie ad faciem cōtemplā-
 ri valeamus in patria. Ideo sicut af-
 fectus talis non minuit: sed potius
 augetur. ita z ipsum desicū corpus
 nunqđ ex sumptōib⁹ innumeris cō-
 sumitur: s. potius spiritaliter. i. in
 spiritalib⁹ effectibus auget. Pro-
 bat etiam pfatus doctor sanct⁹ idēz
 miraculuz ex incorruptibilitate cor-
 poris christi. Quia enim tale corp⁹
 sumimus: quale christus in se habz
 scz gloriificatū. imortale. et ipassibile
 nō posse corrūpi. Ps. Nō dabis sā-
 ctū tuū videre corrūptōē. Ideo cū
 illud māducamus nō corrūpit: nec

A ratiōe p-
 bat.

et nō
 igitur
 natur.

Pars secunda

Sermo XVIII

*Altitudine
figurarū p-
batur.*

mutatur in corpus nostrū sicut alt-
us cib⁹ naturalis: s; influit nobis si-
ne corruptiōe sui spūale nutrimen-
tum. Unde tertius modus pbatō-
nis bñ sequit. Primo q bñ figura-
tum fuit. iij. Reg. xviij. vbi pugill⁹ sa-
rine nō defecit i domo vidue p mul-
tos dies: cibando totam familiam.
Secūdo p panes ppositiōis. de quib⁹
Exo. xxv. dicit. Pone sup men-
sam meam panes ppositiōis in cō-
spectu meo semper. Et quomō sem-
per declarat. Leuit. xxiij. Accipies
panes duodecim ⁊ staves eos sup
mensas meas: vt sint panes in moni-
mentū oblationis federe sempiter-
no. Sicut de igne dei dicit. Leuit.
vi. Ignis in altari meo semper arde-
bit: quē nutriet sacerdos subiiciens
ligna mane p singulos dies. Morat
fidelis aīo. p̄cipit dñs vt semp omni
die ⁊ sempiterno federe tam panes
sup mensam q ignis sub altare sine
extinctiōe ⁊ cōsumptiōe eēt. Et cuz
videmus q tam ignis in altari ma-
teriali iudeoz ⁊ mēsa cum panibus
defecit. quia nullibi hec tam habem-
tur ⁊ practicanr a iudeis ppter eorū
scelera dispersis. Quid ergo mētī⁹
est deus? Absit: s; vmbra defecit i sy-
nagoga. ⁊ manet veritas. nec defecit
in ecclesia. Sacerdos em euangeli-
cus pfiguratus a legali sacerdote p-
ponit fidelibus panes duodecim. i.
panes fidei i duodecim articulis cō-
tentoz p nutrimento anime in fed⁹
sempiternū cuz deo in patria habē-
dum: ⁊ dum verū corpus xpī conse-
crat in altari. ⁊ p talē cōsecrationem
nō defecit a suo eē naturalē: q̄ntis ac-
quirat sibi semp nouū eē sacramēta-
le. Ideo in tali esse corpus xpī nō de-

ficit: imo magis nutrit p nouū eē sa-
cramentale in ecclesia. Post has fi-
guras dem⁹ similitudines ad meli⁹ in-
telligēdū. Virtus exiit de lapide p̄ci-
oso vt fantasmata fugat vlt inflatio-
nes sedat vlt alia incōmoda auferat.
Et perra est xpūs. i. Cor. x. Sicut er-
go gēma virtutē suā effundēdo non
minuit: sic corp⁹ dñi nos pascendo.
Itē scdo sicut sol nō defecit toti mū-
do lumē suū cōicando: sic nec xpūs
qui est lux vera illuminās omnē ho-
minem hocipm desiderantē nō de-
ficit totam ecclesiā pascendo. Hinc
etiam tertio est audens similitudo
in candela de qua millesies tantus
potest sumi ignis quantus in ea est
nec ppter hoc minuit lumen eius.
Igitur multo pot⁹ dñs nos seipso
pascit: nec m̄ defecit. Ps. Oculi om-
niū i te spāt dñe: ⁊ tu das escā illorū i
tempe oportuno. Tu aut idē ip̄s es
⁊ aīo nū nō deficiēt. S; adhuc fort⁹
us in cōfutationē infidelitū q hmōi
consumptionē estimār fieri posse in
xpī corpe: supaddit fidei veritas ali-
ud mirabile signū q si xpūs nō mā-
ducat vt in sacramēto continet vita
omnis gratie: tam quodāmodo mī-
nuitur in eo q eius corp⁹ mysticum
q̄ est ecclesia significatū p eius cor-
pus verum oīno minuit. Pro cui⁹
intelligentia deseruit q cum infide-
lis sicut et catholicus nō negat deū
esse ⁊ bonoz omniū remuneratōrē.
cognoscit etiam eius aduersariū. i.
diabolū esse instigatōrē ⁊ temptato-
rem omniū maloz. ita cōcedere ha-
bet duo esse corpora mystica. i. dei ⁊
diaboli. eo q quidā sunt boni ⁊ alij
mali. ⁊ omnes homines mūdi opor-
teret de vno illorū esse. Ex quo sequit

q̄ sicut corpus diaboli qui est caput
et rex super omnes filios supbie nō
mīnuitur in suo mystico corpore: s̄
augmentat in illis qui ipsum man-
ducant. i. suos instinctos recipiūt et
opere complent. Minueret autē il-
lud corpus si sui instinctus non su-
meretur. Ita corp⁹ christi mysticu⁹
qđ est sancta ecclesia tanq̄ ipsi⁹ mū-
da et fidelis sponsa cuius ipse caput
est et singule persone fidelium: que
sine culpa criminali per statum in-
nocentie aut p̄ statum penitentie ma-
nēt et mēbra sunt. iuxta illō Ro. xij
Vos estis corp⁹ xp̄i et membra de
membro. Item capit. xj. Vnū cor-
pus multi sumus omnes qui de vno
pane participam⁹. Augetur spiritu-
aliter ubi digne sumitur et vtiq̄ mi-
nuitur ubi digne nō sumit. unde in-
fidelis sicut vnū habet cōcedere: ita
et alterum rōnabiliter non potest ne-
gare. Nec ex sermōib⁹ sancti Tho-
me de corp⁹ xp̄i.

Exemplū.

In ecclesiastica hystoria habet q̄
quadam die cum plures p̄bi greco-
rum cōuenissent: et fidem xp̄i in va-
rijs articulis tam incarnatōis q̄ et
am passionis et ecclesie sacramentis
impugnassent: vnus erat inter eos
cui nemo resistere poterat: s̄ oēs ra-
tiones et argumēta christianoꝝ faci-
lime callidissimis similitudinibus aut
negationib⁹ vt infidelium moris est
soluere videbat. Tunc simplex qui-
dam episcop⁹ contra illum cōmor⁹
petijt audientia. Quē cum alij chri-
stiani valde simplicem cognoscerēt
timere ceperūt ne in pponendo defi-
ceret. sed tamē ppter sanctitatē eius
nō sunt ausi eum cobibere. Qui ar-

guendo p̄bo p̄posuit ea q̄ p̄bus ne-
gare non potuit: deū et diabolum et
fm xp̄ianos xp̄m et diabolu eē duo
capita: videlicet bonoꝝ et maloꝝ. Itē
q̄ sicut deus non nisi bona p̄suade-
ret et virtutes: ita xp̄us argumēta et
fallacias quas hui⁹ seculi filij cōtra
filios lucis pponūt esse vitādas pro-
pter lumē fidei: quod altius esset lu-
mine quocūq̄ naturali. Et cū p̄him
interrogaret an hec crederet ita esse:
rēdit. Si duo debēt esse lumina: vnū
a deo: alterū a natura ipsius intelle-
ctus. vtiq̄ lumē fidei a deo infusum
excedit lumen naturale intellectus
Tunc ep̄us. Et quia ex illo lumie fi-
dei docuit nos xp̄us credere in vnū
deum: et vnū filium eius vnigenitū
conceptū de spiritu sancto zē. sym-
bolum totū exprimēs: ait p̄bo. Dic
mibi si ita esse credis: Tunc ille sta-
tim vt fidem audiuit: illuminat⁹ cre-
didit. et astantib⁹ ait. Qđ diu verba au-
diui: verba p̄ verbis reddidi. s̄ quā-
do diuina virt⁹ accessit vltra nō po-
tuit respondere: nec fidel xp̄iane am-
plius cōtradecere: sed sentio tam fi-
dei lumie illuminat⁹.

Super tertium mirabile si-
gnum: q̄ dum a peccatorib⁹
sumitur nō inquinat corpus
christi. Et est sermo. xix. hu-
ius secunde partis.

Trabilla opa tua dñe. vt s̄.
m Sugest tertiu mirabile si-
gnū qđ diuina opa virtus
declarare. vt videlicet nō habeat deli-
ficiū corp⁹ inq̄nari ubi ab imūdis et
indignis tractat et sumit. Et necessi-
tas hui⁹ declaratōis defuit ad duo.
Primo ad eliminādū erroꝝ quoru

Pars secunda

Sermo

XIX

dam simplicitū: q̄ estimant q̄ sacer-
dos celebrās idigne: aut laic⁹ sic idl
gne sumens q̄ cito corp⁹ xp̄i eoz la-
bīa tāgeret: tā cito in celū euolarer.
Ex q̄ scōns error seq̄bat q̄ xp̄i h̄ de⁹
nō int̄n̄ offendere si idigne tracta-
ret ac si sp̄ p̄ns maneret. z h̄ xp̄i ma-
gnā irreuerentiā sacro exhibitiā si p̄-
maneret. Vñ etiā q̄dā p̄sp̄sio seq̄-
bat videlz nō multū eē ponderādū
si q̄s idigne accederet. Et cu3 p̄ has
declaratiōes sit introductio sup̄ terrā
ptē op̄is: q̄ ē de q̄litate n̄re sp̄atiōis
lā materia b̄n̄ defuit. S3 p̄us salu-
tes v̄go. Presens fimo duplicē am-
nistrat fidelib⁹ doctrinā i bereticozū
p̄futationē. Quaz p̄ma: est deificū
sac̄m veracit̄a malis sepe sumit: p̄
h̄ tñ mīme inq̄nat. Scda q̄ eoz q̄ p̄
h̄ negare p̄sūperūt absectiōes z ar-
gumēta p̄ sanas doctrinas solūntur
Pro h̄oz ptū declaratiōe i p̄n̄i ser-
mone dat h̄ p̄clusio. Sic xp̄s p̄ no-
bis p̄misit corp⁹ suū a pctōib⁹ p̄cu-
ti z vulnerari: sic p̄mittit illō a pctō
rib⁹ sumi. Et sic illi nō fuerūt imones
a pctō, maxio: ita et idigne sumētes
rei sunt iuxta apl̄m corp̄is et sāguis
xp̄i. Glo. ac si xp̄m occidisset. Vñ i-
digna sūptio nō ē p̄sp̄dēda: s3 plu-
rimū formidāda. Probat cōclusio
ad ambas p̄tes et̄az triplici vīa. Ab
auct̄e: a rōe z a similitudine. Ab auct̄e
oim̄ doctorū i. iij. sent. dist. ix. i q̄dē q̄
q̄rūt: an peccator vacit̄ sumat corp⁹
xp̄i sub h̄ sacro. vbi recitat op̄inōez
illā quā z maḡ sn̄iaz i textu recitat
q̄ q̄dā dicebāt corp⁹ xp̄i a mal⁹ nō su-
mi. volētes h̄ defendere p̄mo a figu-
ra veter̄ testam̄ti. scō ab auct̄e. ter-
tio a rōe. Al̄ figura eo q̄ Exo. xvi. ha-
bet q̄ māna scaturiebat i vāse illorū

Probat ab
auct̄e.

q̄ indebite colligebāt. Et cū veritas
d3 r̄ndere ymbre: oportz q̄ cū xp̄us
nō possit p̄p̄rescē q̄ salti se ab indī-
gne sumēte subtrahat. Probat̄ z
ab auct̄e Sap. i. In malinolā aīam
ñ introibit sapia. Nec hitat i corp̄e sū-
dito peccatis. S3 cū xp̄us q̄ ē dei sa-
piētia ē res p̄tenta i hoc sacro: opor-
tet dicere q̄ nō introibit i corp⁹ pec-
catoris. vñ z peccator: si sumit h̄ sac-
mentū: nō tamē sumit sub eo xp̄m
dñm. Al̄ ratōe p̄bat̄. cibus ille nō
vadit in ventres: sed in mentē. Sed
christus dñs nō vadit in mentē pec-
catoris. ergo nec in ventrē. Itēz a sa-
piente nihil indecēs debet fieri. s̄ es-
set vade indecēs q̄ corpus tam p̄ci-
osum poneret in corp̄e imūdo. ergo
etiā corp⁹ peccatoris sic imundū nō
recipiet corpus xp̄i verum. Sed qz
hec argumēta solūntur a doctorib⁹
eo q̄ peccatores per hoc parvipēde-
rent indignas sumptiōes: parum de
illis penitētes. Ideo veritas manet
cōclusionis. Nam ad p̄mūz dicūt
q̄ veritas cōrespōdet figure. quia si
cut manna in vasis scaturiebat ver-
mibus eoz qui indebite colligebāt:
ita qui indigne sumūt si non per pe-
nitentiā diluūt: vermibus inferna-
libus eternaliter corrodenē. iuxta il-
lud. Vermis eoz nō extinguet̄ Isa.
lx. Ad secundū super auctoritatē q̄
sapientia non inhabitat corpus sub-
ditum peccatis. R̄ndetur q̄ aliud ē
de sp̄uali: z aliud de corporali et sa-
cramentali inhabitatiōe. Nam verū
est q̄ sapientia. i. diuina gr̄tia nō in-
habitat sp̄ritualit̄ animā que est in
corp̄e subdito mortalibus peccatis.
Christ⁹ autēz quia corpus suū dedit
pctōib⁹ ad crucifigēdū: etiā dat ad

sumendū: forte tamen vt canit eccle
sia inequali. vnde. Sumūt boni. su-
mūt mali: forte tamē ineqli vite vel
interit⁹. Ad tertiu cum dicit q est ei
bus mētis: non ventris. z sicut non
transit in mentē: ita nec in ventres.
Hñ. similitudo non valet. quia sicut
contigit xpm crucifigēribus q ali-
quibus fuit peccatū dimissum: aliq-
bus non: scz equaliter man⁹ aut ir-
risiōes intecissent. ita licz tam bonis
q malis pmitit dare in os z in ven-
trem equaliter corp⁹ xpi: tamē quo-
rūdam mentes inhabitat causando
supple in bonis effectū sacramenti:
alijs abiectis ppter eoz culpam. Et
ad id qd dicit q sapiens nihil inde-
center causat. Dicit q decentissime
fit vt equalit⁹ sumat quo ad species
sacramētales corpus xpi tam a bo-
nis q a malis. tūz quia p hoc maxi-
ma dei misericordia humilitas z pa-
tientiā monstrat. tum etiam q chri-
sto nlla p h irrogat irreuerētia. eo q
labia sunt sic z vter: nō tangūt inie-
diate nisi spēs: sub quibus tñ in ve-
ritate manet xpi corpus. vt iaz in se-
cunda parte deducet vbi conclusio
est probāda. Ad ratiōe autem pbare
non est tam difficile. quia em nega-
re veritatem sacramēti est crudele z
dānabile xpiano. z veritas sacramē-
ti stat in eo vt credat quilibet christi-
anus de illo edoctus q per cōsecre-
tionem cōuertatur natura seu sub-
stantia panis in corpus xpi verum:
manēte specie panis ab extra in euz
finē vt fides sit de nō visis. s. de pso-
nali p̄sentia corpis xpi veri: q in hac
vita nō debet videri: s. solū in patria
iuxta illud. Videm⁹ nūc p speculū
z in enigmate. i. obscura figura. tūc

antem. s. in patria facile ad facili. Et
ap̄lus etiā dicit ad Heb. ix. Fides ē
de nō visis. qz argumētū rez nō ap-
parentiū postq dixerat est substan-
tia speranday rerū. Ideo etiā opor-
tet dicere q tādū manet corp⁹ chri-
sti verum sub speciebus panis z vini
qdū manet ipse spēs. Quo stante
cum videm⁹ q peccator sumēs cor-
pus xpi non cessat spēs neq panis
neq vini in celebrante sacerdote seu
laico sumēte. tñ in specie panis qñ
tangit labia ora ipsos. ergo etia nō
cessat sub eis manere corpus christi
veruz z eius sanguis. Hec est ratio
sancti Tho. in p̄fata dis. ix. sui. iij. in
questiōe: an peccator sumat corpus
christi veraciter sub hoc sacramēto.
Vnde isti errantes q ad tactū labi-
orū peccatoris statim recederet cor-
pus christi verum. ne videlicz cōtu-
mēlia irrogaret sacramēto p̄t im-
mūdiā peccatoris. voluerūt defer-
re honorē z derogare veritatē. i. dūz
volūt honorare sacramētū incidūt
in maiorē cōtumeliā et irreuerentiā
erga sacramētū. qz magis est nega-
re veritatem sacramēti q cōcedere q
a peccatoribus sumitur qui a pecca-
toribus voluit occidi. Nullibi etia
in sacra scriptura hoc traditum fuit
aut in dictis doctorū relicum q re-
cedit corpus christi quādo tangit la-
bia peccatoris. Qz si queritur: qdū
hec manēt spēs sacramētales in su-
nēt spēs sa-
mente corpus xpi: ex quo dictus est crām̄tales.
ipsum deificus corpus tādū mane-
re qdū manent spēs. Hñ. tam dū
manet species panis donec p calo-
rem naturalē digeratur. qui calor si-
cut in vno maior q in altero vt in iu-
uenibus q senibus: et sanis q infir-

Probat̃ ve
ritas a simi
litudine.

classaz mittet sicut sup iudeos qui
 xpm occiderunt. nec innocetes et bo
 ni sacerdotes placare possent. et au
 uertere tantam impietatem in deum com
 missam. Quare per necessarium est tam
 terciaz sub inferre preter opis. scilicet de q
 litate nostre preparationis ad dignem. scilicet
 saltem sine offensa et de qualitate et
 gravitate criminis. eorum qui odigne
 sumunt tractare. Et tunc non omittat
 proposita difficultas super equalitate
 ter gravitatis criminis christum crucifi
 gentium et eum indigne sumentium. Dica
 mus put dicti. scilicet. Ego. in suo quar
 to diff. ix. in questione. An manducans indi
 gne corpus christi magis peccat quam si quod
 cumque aliud peccatum committat. quod pecca
 tum indigne corpus christi manducan
 tium copatur peccato christum occidentium
 inquantum utrumque peccatum in ipsum christum
 committitur. Sed tamen peccatum christum crucifi
 gentium erat maius. quia illud commissum
 est in ipsam christi personam. Hoc autem
 peccatum committitur in ipsum finem quod est sub
 sacro. quod si dicat tamen et persona christi est
 sub sacro. Respondeo. quod sub sacro est persona
 christi non naturaliter ut est in celo sed sac
 mentaliter. Et si ultimus gratia quod in se
 prima esse sacrale ab eis naturalibus. Respondeo. quod
 multa que omnes excedunt sensum et
 intellectum que quod non erant supra sen
 sum nec intellectum christum crucifigen
 tium. ideo eorum peccatum manet gra
 vissimum. Primo enim christus apud eos
 erat invisibili forma humana. Item in
 ter eos perversatus docendo et miracu
 la faciendo. Unde et dicere habuit de
 sua doctrina. Si non venisset et locu
 tus es non fuisset peccatum non haberet
 Item de miraculis dixit. Si non fecis
 sem opera que nemo alius fecit peccatum non
 haberet. Nunc autem excusationem non habet

de pctō suo Johā. v. Jdo eoz pctm̄
 sicut ex maiori p̄ceptu ita ⁊ maiore
 retinet gravitatē culpe p̄ ceteris pec-
 catis i mūdo cōmissis. Indigne au-
 tē sumēs qz p̄dictis caret d̄ p se ⁊ di-
 recte ⁊ iterū qz solū incedit lumie fi-
 dei qd̄ interdū ⁊ sepe vacillant licz
 nō sine pctō cum fides dicat firmit-
 ter credendis inherere. Unde etiaz
 dñs imbecillitatē credētū discipu-
 loz cū quib⁹ visibiliter cōversabat
 docēdo ⁊ mirabilia faciēdo p̄descē-
 debat. Ita ⁊ dñs sepe fragilitatē nō-
 stre vbi indigne quis accedit. dñmō
 nō ex p̄ceptu magno ⁊ p̄verso s̄ po-
 ti⁹ ne notā incurrat apud alios vbi
 nō accederet licz p hoc non excusat
 a mortali māducat ⁊ sumit. Robo-
 rant hec etiā p̄terciā viā p̄battonis
 q̄ fit a silitudine q̄ videlz corp⁹ xp̄i
 lz ab indignis sumat nō tñ p b̄ inq̄-
 natur q̄ nō contingebat vbi a iude-
 is cōmēliose tractabat. vñ nō ita
 grane hoc existit. qz sicut sol lucēs
 sup̄ firmariū magz facit fetere firmū.
 nō aut̄ inficit solis radiū ita ⁊ magz
 facit fetere pctōrez indigne sumen-
 tē nō aut̄ inq̄nat saluatore. Verū p
 informatione fidelīū si querit qd̄ si
 qd̄ tenere vellet opinionē p̄ dei re-
 nerētia ⁊ crederet nō manē xp̄m s̄
 sacro peccaret ne graviter pctō infi-
 delitatis. Vel si nō hoc p̄tgeret ex
 pte hoīs cōtingeret tñ ex pte aialis
 buri vel alteri⁹ infidelis q̄ crederet
 solū panē naturales sumere. Nū. q̄
 b̄ videt potissima rō doctoz q̄ sem-
 per manet corpus q̄ ad usqz manet
 naturalitas panis si ibi adesset. vel
 q̄diu manēt spēs sacrales p̄ cōme-
 stionē ⁊ digestionē. vt multiplicitas
 miraculoz v̄stet. Nō em̄ de⁹ p̄cedit

**Tercia pro-
 batiois via
 a silitudine**

miraculose in suis opib⁹ nisi pro-
 pter aliquā vilitatē. Nulla aut̄ vil-
 itas pōt estimari vel sufficiēter. rō
 vt debeat corp⁹ xp̄i recedere nisi qd̄
 hoc velit estimare vt dñm̄ est p̄pter
 reuerentiā xp̄i ne ab indignis deho-
 nestaret. S; qz vt dñm̄ est in silitu-
 dine de sole q̄ nō p̄pter hoc debone-
 statur sicut nec sol lucēs sup̄ firmari-
 um. Jd̄ maneam⁹ in limitib⁹ ⁊ sen-
 tentijs doctoz. Et sicut tenet eccia
 ⁊ canit in laudē bui⁹ deifici sacra-
 ti. Sumūt boni sumunt mali. sorte
 tñ inequali vltē vel interi⁹ qd̄ p sub-
 sequēs exemplū in veritate pactuz
 declaratur.

Exemplum

Eph⁹ quidā cū audisset dños de
 plebe sua viros adulteros nimis i-
 puritatis rogauit deū vt si ita esset.
 q̄liter cōtearēt agnosceret. Cūz ḡ p
 oblationē cōsecratā. vnusquisqz ad
 cōtionez sacra accederet p̄ singuloz
 facies inspiciebat bonos ⁊ malos.
 ita qd̄ boni habebāt splēdidās aias
 ⁊ facies. pctōz autē facies inspicie-
 bāt nigras vt carbones ⁊ oculos san-
 guine repletos. Etiā videbat quos-
 dā nō ita claros. s̄ tñ vestib⁹ albis
 iudutos cū claritate faciei nō inspi-
 ciēdo claritatē aie. Cūz aut̄ corpus
 dñi suscepissent in quorūdam vultu-
 bus lumē in quorūdam vultib⁹ flam-
 ma videbat vt aut̄ cognosceret de il-
 lis quoz crimina audierat. cōtionez
 illis porrexit ⁊ vidit vnū ex illis cla-
 ra faciez honorabili albisqz vestib⁹
 circūdatū. alteruz nigrū ⁊ horribilē
 vultu ⁊ postqz diuini mysterij ḡfaz
 pceperūt illū lumen q̄ddaz illustra-
 bat aliū vō q̄si flāma succendebat.
 ⁊ sic nō q̄ ambo sumpserūt in⁹ ad

Pars scda

corpiſ cū diuerſo tñ effectū. Dra-
uit ḡ epſ de ſinguliſ que ei oſenſa
fuerāt edoceri. Aſtans ḡ angel⁹ do-
mini dixit ad eū. Omnia que audiuit
ſti de ipſo vera ſunt. S; ille vn⁹ ad
huc. in ſordibus pmanet ⁊ in volū-
tate peccādi. Id illū nigra flamma
ſuccendī vidīſti. Alter vero ſiliſ illi
erat ſicut audieras. S; idō illū clara
facie illuſtrare vidīſti. q; recordat⁹
de hoc q; priuſ fecit ⁊ renūciat⁹ ſp-
opib⁹ cū lacrimis ⁊ gemitibus dei
miſericordiā poſtulat⁹ pmitteſ ſi
pſerita illi fuiſſent remiſſa pctā vltē-
ri⁹ ad illa nō rediret. ⁊ id priorib⁹
crimini⁹ deletiſ ad hāc grām quā
vidīſti puenit. Cum autē epſ de dñi
grā miraret⁹. eo q; nō ſolū de tormē-
tiſ tā turpē boiem eripuerit. S; etiā
tāto honore decorauerit. Rñdēs an-
geluſ dñi dixit. bñ mirariſ hō em-
es. S; dñſ nſ ⁊ veſtēr naturalit⁹ bo-
nuſ tot⁹ miſericors eſt. Id ceſſanti-
bus a pctiſ penitētib⁹ p pſeſſioneſ
nō ſolū tormēta cū pctiſ dimittit. S;
etiā honore dignoſ efficit. Sic em-
de⁹ dilexit mundū vt vniuerſū ſu-
um p pctōrib⁹ deſtinaret ⁊ p ipſiſ
daret dd mortē. Qui ḡ dū inimici
ei⁹ eſſent mori p ipſiſ eleſit quanto
magiſ dū ppij ei⁹ filij erūt. hoc etiā
am ſciat qd nullum pctm būan⁹
bonitatē dei vincit. Dñ ⁊ p penitē-
tiā vnuiſquiſq; mala q; fecit abolere
pōt. Miſericors em dñſ infirmitateſ
būani generiſ ſcit ⁊ paſſionē ac di-
aboli vntē ⁊ maliciā. Dñ ⁊ cadē-
tib⁹ hoib⁹ in pctā etiā ppter emē-
dationē ppat plā longanimitate in
expectādo ⁊ penitētibus tanq; lan-
guidiſ cōpatitur ⁊ mox eoz pecca-
ta relaxat. Nec audiēſ epſ grāſ

Sermo

I

egit gloriſcēſ deñm. Nota predi-
cator ſi omnia h l forma narrare nō
pōt ſaltem dicat ſententiā.

Tercia pſ principalis hu-
i⁹ operiſ cōtinet primo di-
uiſionem ſermonum.

Om in prima

pre ſmonū paruit de ipſi⁹
ſacri inſtinctioe. ⁊ in ſcda
pre de ei⁹ eēntia ⁊ qd dicit⁹
te qd videlz ſub ſpēb⁹ panis ⁊ vini.
p pſectionē cognoscere debeamus
Reſtat nūc tercio de q̄litate nſe pre
paratioe ad digne ſumendū declara-
re qdaz nēcia. Circa quā prē tria oc-
currūt pſiderāda. ſ. vſuſ q̄tidian⁹
ſacerdotū in celebratioe. Scdovſuſ
frequēſ in non celebrantiū cōtione.
Tercio effect⁹ p̄cipu⁹ in ei⁹ digna
pceptioe. Prim⁹ declarat in diffi-
cultatiſ diſcuſſioe cur videlz q̄tidie
in eccia a celebrantib⁹ frequētat⁹ ⁊ q̄-
liter hmoiſ celebranteſ tenēt eē diſpo-
ſiti. Scdm declarat in difficultatiſ
diſcuſſione. an hoc ſacm pferat gra-
tiā ei qui accederet ſine gratia. vñ
pote ſolum attrituſ ⁊ non contrit⁹
Tercium declaratur in difficultatiſ
diſcuſſione ſuper precipuoſ effect⁹
qui ex digna ei⁹ perceptioe in ſu-
mente cauſatur. Et quia quelibet il-
larum partium plureſ in numero
cōtinet queſtionum declarationeſ
quaſ rectare populo ſatiūm ge-
neraret cum aliſ ſuſ lociſ pate-
bunt. Ideo eorum aſſignationeſ h
obmittuntur cum ⁊ in tabula tot-
uſ operiſ aſſignantur.

m ij

Sermo. j. huius tercię par-
tis declarantis efficaciam ipsi-
us diuinissimi sacramenti.

Probat autē seipm hōz sic de
pane illo edat. j. Corint. xi.

Probz. i. pparet. exaiat. pur-
gat. Itē aliud thema. Preparate cor-
da vstra dño. j. Reg. viij. Quia itāz
pncipaliter circa sacm deificuz no-
tanda est qualitas nre preparatōis cū
valde instū sit ut ad tā dignūz sum-
mum regē in cibuz aie. p perpetua
nostra salute sumendū nō indigne
accedam⁹ z indeuote. s. aliquo cō-
petēti mō nos pparem⁹ sicut etiā q
terrenū regē. aut pncipē suo hospiti-
o haberet recipere utiqz cūcta amo-
neret que ei⁹ oculos offendere pos-
sent. Itō pns salutē virgo zē. z post
de hmoi pparatiōe est differenduz.
Est norandū q cū ad intelligēdam
q̄litate nostre preparatōis de trib⁹
necessario tractare sup hoc expedit
scz de sumēte z sumētis dispositiōe
ac etiā de fructib⁹ sacramēti z eius
utilitate tangem⁹. pmo d ipso sumē-
te. Et qz tales sunt duplices i eccia.
scz sacerdotes frequēter seu quoti-
die celebrātes z alij extra celebratō-
nem hoc sacm sumētes. Dicendū
est pmo d celebrātibus sacerdotib⁹
vnde pns sermo duplicē ammini-
strat salutarē doctrinam. Quaruz
Prima. summe necessariū est ut h
deificuz sacm quotidie in ecclesia
frequentetur.

Scda eo q p q̄tidianā celebratio
nē glia brōz in patria augmētatur.

Partes declarant p discussionē
difficultatis ubi querit. An h sacm
expediat q̄tidie in eccia celebrari.

Et cā difficultatis causat. q cū dece-
at hoc sacm cū reuerētia maxima
tractare. z quotidian⁹ vsus causat
vilipendiū sepe nanseaz. vñ z Cen-
turio laudat. Math. viij. vbi dixit.
Dñe nō sum dign⁹ ut intres sub te-
cium meū. Et petrus q dixit luce. v
Exi a me dñe. qz hō peccator sum.
Sanct⁹ etiā marc⁹ sibi pollicē am-
putauit ut sacerdotio reprob⁹ habe-
retur. Videlz q ppter reuerentiā
nō deberet in eccia quotidie p̄fici z
celebrari. Scdm argumentuz. Scē
baptismus causat salutē vtrius pas-
sionis xpī. ita z hoc sacm cū sit in
memoriā passionis ipsi⁹ institutuz
a xpo s non lz nisi semel baptisari.
q deceret ut qnqz nō sumeret videlz
solū semel in anno sicut etiā eccia
solū semel in anno cōmemorat pas-
sionē dñi in die parasceū. Pro hu-
ius veritatis declaratiōe cur videlz
expediat hoc sacm q̄tidie i eccia a
sacerdotib⁹ pparari. hincit celebrari.
Pns fmo tres hz ptes. Primo
ponet conclusio. Scdo triplici via
ipa probatur conclusio scz aucte rōne
z similitudine. Tercio soluēt argumē-
ta. Et post dant aliqua documēta.
nō ppo pponēda s sacerdotib⁹ ad-
uertēda. Est aut hec cōclusio. cū v-
tute hui⁹ sacri glia brōz augeat ipa
tria. aie liberant a penis in purga-
torio. pccōres puerunt a peccatis.
suis in mūdo. Itō ei⁹ vsus z celebra-
tio sine nūero si foret possibile q̄ti-
die est reiterāda. Itē si vis dat alia
cōclusio. Isto sacro deifico excitat
ferior quo hō xpo vnif. z qz hoc ex-
pedi ut q̄tidie fiat. itō q̄tidie celebra-
ri dz. vñ sic put Greg. dicit in colle-
cta Cūz frequētiōe mysterij crescat

Pars tertia

Sermo

I

nre salutis effectus. Conclusiones p
bat mō q̄ in alijs smonib⁹ triplici
medio vt dcm̄ est. Et p̄ ab aucte sup
pmū tactū in p̄ma cōclutione. q̄ vi
delz virtute hui⁹ diuinissimi sacram̄
ti gl̄a brōz auget. Nā. s. Tho. i suo
q̄rto smay dis. xij. in q̄de q̄ q̄rit. An
hoc sacm̄ p̄sit bris ad augmentū
gl̄e l̄z ponat argumentū q̄ nō. eo q̄
nō sunt in statu p̄ficiēdi q̄ ad bona
opa faciēda meritorie cū iam sint i
termio recipiēdi p̄ meritis termina
tōne quā etiā remūeratōz tā in celo
recepti sicut dānati p̄ suis deme
ritis eternā punitionē cūz alijs rō
nib⁹z auctib⁹. pbat qd̄ auget eorū
gl̄a p̄ hoc sacm̄. p̄ hoc qd̄ in col
lecta bti Leonis papa vt Innocen
tius dicit. ita dī Annue nobis dñe
vt aie famuli tui leonis hec oblatō
p̄sit. Et cū p̄stat bti leonē in gl̄a eē
g etiā p̄dest bris ad augmentū gl̄e.
hinc etiā sepe dī in collectis. vt sint
illis ad gl̄am. Ita nobis ad veniaz
p̄desse cōcedas. Est etiā ad hoc rō
doctoꝝ. Cūz em̄ hoc sacm̄ offertur
in eccia p̄ puulis decedētib⁹ in ba
ptismali innocētia. z cū hoc cōstat
q̄ tales ad gl̄am transeunt. ḡ ad au
gmentū gl̄e p̄dest. Verūm a rōe do
ctoꝝ hoc pbare est notandū q̄ idē
doctoꝝ in hui⁹ vitatis declaratiōez i
corpe qd̄is dicit. q̄ cū pmū gl̄e et
ne sit duplex. s. eēntialez accidētale
declarat p̄dicatoꝝ in pp̄lo terminos.
vt si p̄sideram⁹ alicui⁹ dignitatē. vt
miliciā seu potētā traditā. z p̄ illi
us potētē adornatū. ex q̄ ornatu in
diuitijs z alijs circūstantijs h̄z sp̄a
lē cōplacentiā seu etiā gaudiū. Vñ
l̄z sc̄is i p̄ria nō possit hoc sacm̄ p̄
desse in augmentū pmij eēntialis.

Al ratione
pbatur. i

vt cū dictū est in p̄ argumento sunt
in termio z nō p̄nt p̄ficere in meri
tis. Vñ etiā nō in pmijs eēntialib⁹
pōt tñ eoz gl̄a augeri q̄ ad pmiaz
accidētale. Et vt ppl̄s intelligat det
p̄dicatoꝝ similitudinē. Aliq̄s eligit ad
dignitatē reglā dñcalē vel militarē
De q̄ p̄ gaudet elect⁹ ip̄e z dicitur
gaudiū eēntiale. Sc̄do aut̄ si vide
rit alios sibi cōgratulātes etiā refer
re gr̄am actōnes z dona illi vel illis
q̄ cū ad talē dignitatē sublimarunt
tūc sp̄ale suscipit sic dignificat⁹ gau
diū sup̄ pmū gaudiū qd̄ habuit
in dignitatis collatiōe q̄ quidē pri
mū gaudiūz sicut dī in electis cōsi
stere in plena frustione z b̄nfica vi
sione. faciet delectat⁹ z noiat pmūz
eēntiale ita fm̄ gaudiū qd̄ accre
scit sibi ex cōplacētia z p̄gratulatio
ne alioꝝ dicit gaudiū seu premiūz
accidētale. Vñ ad p̄positū redeun
do. Dicim⁹ duo p̄mo q̄ cū celebra
tio missarum deseruit in cōgratula
tione collate felicitatis sc̄toꝝ. duz p̄
tales celebrationē referunt deo de
bitē gr̄a pactōes p̄ tam magna feli
citate ipsis sc̄is collata. Jam sup̄
pmū gaudiū q̄ sc̄i h̄nt in visione.
beatifica que dī eēntiale pmū. etiā
recipiunt aliud gaudiū ex alio i mi
litante eccia cōgratulatiōe q̄ gaudi
um dī accidētale pmū. Sc̄do dice
re optet q̄ q̄ hoc sacm̄ cūcta alia i
eccia excedit sacra z sacrificia cū in
eo nō opat̄ tñ virtus diuina vt i ba
ptismo in quo solū dei virtus opat̄
ab aie ablutionē s̄ tor⁹ xps eēntiali
ter cū tota deitate cōtinet̄. Iō etiā
sicut nihil salubius pōt eccie mili
tanti p̄desse z p̄ ea deo offerri. Ita
z p̄ eccia triumphāte in gr̄a pactōez
m iij

Nota qd et
eucharistia
defuit san-
ctis in glia
ad augmen-
tum.

et augmentum gaudij accidentalis po-
test defuisse. vii. s. Tho. in sermoni-
bus de corpore xpi. Nullum sacramentum est
istud salubre quo delectetur peccata virtu-
tes augentur et mens omnium spiritualium ca-
risimam habundantiam impingnatur.
Offert enim in ecclesia per viuis et mor-
tuis ut omnibus prosit quod est per salutem
omnium institutum. Non quod dum dicit mor-
tuis potest non intelligit solum in pur-
gatorio existentes quasi beatos exclude-
ret in gloria existentes. quia sic sub ipsi con-
tradiceret dum in suo quodammodo vi. s. tactum est
dis. xij. determinat quod beatis potest ad
augmentum glorie ad minimum quo ad pre-
mium accidentale. Pro quo tamen notandum
quod plurimorum doctorum sententia est quod eti-
am ad augmentum proprium essentialis hoc
sacramentum deseruit et non te moueat quod
s. Tho. ut dictum est sit mens quod tamen ad
accidentale gaudium seu ad eius augmentum
defuit quia ipse loquitur generaliter de
omnibus in gloria existentibus. secundum eodem le-
gem glorie beatorum. eo quod scilicet sunt in termi-
no et non in statu perficiendi. quia tamen in
spatiali reperiuntur plures sancti quorum doctrina
sicut continue proficit ecclesie et fideles
per eorum opera et merita relicta saluantur.
Ita et eorum gloriam per hoc augmentantur
usque ad finale iudicium catholice pos-
sumus asserere. sicut per oppositum quo-
rundam damnatorum vena quotidie augmen-
tatur. vii. s. Hiero. dicit quod arriani pe-
na non est usque in presentis taxata eo quod sic
quotidie per eius doctrinam pestiferam plures
damnantur. ita et merito eius pena au-
getur. et hic periformiter usque ad fina-
le iudicium tam in essentiali pena
quam accidentali. ut si dicamus essenti-
alem penam damnatorum consistere
et in pena damni. scilicet. carentia diuine
visionis. et pena sensus ab igne. et dum

hec pena sensus amplius successiue
per numerum damnatorum augetur non so-
lum ab ignea passione. sed in corro-
sione veritatis conscie qui nunquam mo-
rietur. Iuxta Esa. vaticinium. Ideo
tam in pena essentiali quam accidentali
quodammodo damnati continue augmen-
tum capiunt. Et similitudine autem
probare quo ad tertium modum dicat pre-
dicator quod similitudo tacta est supra
de dignitate vel prelate collata. de qua
duplex gaudium causari potest. scilicet. essen-
tiale et accidentale. modo quo tactum fuit.
Item deducat de fractione hostie in
tres partes tempore celebrationis. Quam
vis de con. dis. ij. singuli tres partes de
eucharistia sacre triforme statum cor-
poris christi videlicet peregrinationis sepul-
ture et resurrectionis designat. id est. secundum
theologum in. liij. dis. xij. per magistrum in
lra. Quia cum corpus christi verum significat
eius corpus mysticum quod est ecclesia habet
litans alibi in presentia triumphans et pur-
gatorio electos purgans cum et illi a
militante ad triumphantes habet transi-
re ut sic mundo corde deum valeant
cernere. Unde et versus ponuntur
a theologis disti. vbi supra. Hostia
diuiditur in partes tincta beatos. ple-
ne sicca notat viuos seruata sepul-
tos. Vbi notat predicator quod ad pre-
sens non seruatur aliqua pars quam
beati sumuntur. Unde apponat populo
similitudinem sub his documentis.
Primo quod populus non debeat cre-
dere quod corpus christi in sua natura di-
uidatur. sed iste fractiones fiunt tamen cir-
ca spiritum panis quod est accidens sine
subiecto ut supra sepe tactum fuit quam
spiritum deus permittit manere ut sic oc-
cultetur corpus christi in eum finem ut fides lo-
cum habeat in suo merito ad videndum

Secūm do-
cumentūz.

Ip̄m clara facie in p̄sa cū etiā fides
sit de non v̄sis q̄ iuxta apl̄m est ar-
gumentūz. i. arguēs z cōuincēs mē-
tem ad credendū nō v̄sa s̄ t̄m audī-
ta p̄ verbū dei. Iuxta q̄ iterūz apl̄s
ad Roma. iij. loquit̄. Fides exaudi-
tu z audī? p̄ verbū dei qd̄ predicat̄.
Vñ etiā canit eccia. Nulla rei sit
cl̄sura. signi t̄m sit fractura zc. vt s̄.
sepe tactū est. Secundū documen-
tūz q̄ si querit̄ cur illa sp̄s diuidit̄
nō in q̄tuor aut duas s̄ t̄m in tres
ptes. Rñ. p̄z ex supra notatis. q̄ v̄-
delz eccia seu corpus xp̄i mysticu
h̄z tres ptes. vnā in mūdo. alteram
in purgatorio. terciā in celo. Etia
ē alia rō q̄ corp⁹ xp̄i verū in cruce f̄-
it diuisum in tres ptes q̄ ab inuicēz
fuerūt separe. vt corp⁹ aia z sangui-
ab vtr̄sq̄ ita t̄m q̄ diuinitas cū vna
queq̄ mansit. iuxta Damas. in suo
iij. iniaz. Diuinitas q̄ semel assum-
psit nūq̄ dimisit. vñ grauissime er-
rant illi qui dicūt deitate fuisse se-
paratā a sanguine. lz non a corpe z aia
cū ita potuit manere z māsit cū san-
guine sparso z sine dubio angelica
custodia reservatū vsq̄ in momen-
tum resurrectōis sicut cū aia in lim-
bo z corpe in sepulcro. Vñt em̄ an-
geli z nostros pulueres colligere z
in corpus adaptare in finali resurre-
ctione. Tercium documentū si q̄r-
tur de significatione p̄tium in specia-
li cuiusmōi ps hoc vel illud signifi-
cet. Dicat q̄ tincta vt in versu tangi-
tur electos significat in patria. Rñ
q̄ inebriant̄ ab vbertate dom⁹ dei.
Alie due partes que a foris tenent̄
fcant duas ptes electoz que a foris
adhuc detinent̄. i. in hoc mūdo z in
purgatorio. vñ. z maior p̄cula ele-

Tercū do-
cumentūz.

ctos in hoc mūdo z mior electos in
p̄sa. Est ergo ps cōclusionis a simi-
tudine pbata q̄ merito frequētato
q̄tidiana hui⁹ sacramenti diuinitas
mi nō h̄z numerū statutū sicut alia
sacra. p̄pter magnā ei⁹ efficacīā ope-
rantē tam in celū q̄ in mūdū z in
purgatoriū cū electis in celo ad au-
gmentū glorie ipsoz deseruit. Dica-
mus z de effectu ei⁹ ad purgatoriū
h̄ p̄ns audiamus exemplum finē
faciēdo q̄ causa breuitatis solutio-
nes argumentoz seruant̄ ad sequē-
tem sermonem.

Exemplū sup augmentum
glorie beatoz ex quouidiana
celebratione hui⁹ sacri.

Emīna nobilis z deuota cū
gaudio mentis sepe retulit
cōfessorī q̄ nocte z die sp̄ di-
uino cultui. i. septē horis canonicis
z missarū quibusdaz solēnijs inter
esset z cōsolationē reciperet. Et cū
cōfessor de mō quo h̄mōi cōsolatio-
nes reciperet z gaudia eo q̄ elanguēt
m̄lto tpe in lecto iacēs dixit q̄ anis
nimie pulcritudis z decoris eaz in
dulcissimis z ineffabilib⁹ vocibus
ānis plurimis a tpe egritudinis cō-
solaret̄. At cōfessor cum inquireret
cuiusmodi anis voces silem illa vo-
lucris videretur habere. Respondit
nihil in terrentis est qd̄ illius vocis
similitudinē gerere possit. Nec em̄
auribus tantūmō delectoz in illis.
Verū etiā interius trāsfunditur
modulamen illi⁹ anis. Ita vt ex eo
sp̄s me⁹ ad delicias etnales desi-
derat⁹ excitat̄ z delectat̄ etiā tāto so-
cū di⁹ q̄nto maiores sūt festiuitates
m iij

que pagant in ecclesia. Quāto em̄
de^o amplius honorat p̄ diuinū cul-
tum siue in missarū solēnijs siue in
alijs horis canonicis tāto amplius
locundat rota curia celestis. Et sic
p̄ quō gr̄a br̄oz augmētatur vsq; ad
dñm iudiciū. fuit et hec autē angel⁹
sc̄tus ei ad custodiā deputatus.

Sermo. ij. hui⁹ terciē ptis
quō quotidie anime liberan-
tur a purgatorio virtute hu-
ius sacramenti.

Prim⁹ a ps
qd. v. rē.

Probet autē seipm̄ hōr sic de
pane rē. vt supra. Tūz super
efficaciā sacmētī ex q̄tidiana
ei⁹ in altari celebratiōe. tactū est q̄-
mō coopatur ad augmentū gl̄ie be-
atorū. Restat em̄ nūc declarare quō
prodest aiabus existētib⁹ in purga-
torio. Salutes. vgo rē. P̄ns sermo
āministrat nobis duo saluberrima
documēta. Primū q̄ digne hoc sa-
cramētūz q̄tidie in eccia sine nūero
freq̄ntat p̄pter defūctorū releuamē.
Scdm̄ q̄ penarū solutio extra hoc
sacm̄ pōt fieri p̄ defunctis in ip̄oz
totalē liberatiōez. Et primū quidez
q̄ virtute hui⁹ sacramētī aie q̄tidie li-
berant a penis purgatoriū ignis. vñ
et merito sine nūero inter oīa sacra
practicat et celebrat in eccia. Dedu-
citur ex hīs cōclūsiōib⁹. Sic suf-
fragia viuoꝝ p̄ sunt mortuis ad pe-
ne dimīnutionē vel etiā totalē solu-
tionē. Ita a fortiori a capite eccie. p̄
ut in sacro existit x̄ps oīs pene pos-
sunt recipere solutionē. Partes due
hui⁹ cōclūsiōis p̄bant p̄ totidē par-

Diuisio p-
monis

Ab autē
pbat pma
ps q̄ mo-

tes fmonis triplici via mō cōsuetū
scz ab autē rōne et similitudie. Ab au-
tē rōne scz ab autē rōne et similitudie. Ab au-
tē rōne scz ab autē rōne et similitudie. Ab au-

q̄ etiam sanctorū scriptis. Naz sc̄do tū p̄nt sū.
Nach. xij. habet. Sc̄tā et salubris uare defun-
est cogitatio. i. p̄positū p̄ defunctis cōs.
exorare vt a penis soluant. i. a penis
p̄ciōz. qz culpa nō remittitur ex suf-
fragijs viuoꝝ. qz si in mortali nō cō-
trīt⁹ q̄s est eternalitē dānat⁹. Si ve-
niali tūc p̄ penas soluēdas etiā sol-
uit a deo culpa p̄pter quā parit. q̄a
de^o dicit. ego suz q̄ deleo iniquitates
tuas. Secus autē in sacris in quib⁹
sacerdos coopat ad culpe remissio-
nē et similiter pene. qd nō hz locum
in suffragijs viuoꝝ p̄ mortuis. Itē
i. Cor. xv. Si mortui nō resurgūt
vt qd baptisat p̄ illis. i. si aie non
vīuūt p̄ hāc vitā vt quidā volebāt
stultit asserere etiā p̄ oēm paganorū
scripturas velut aresto. plato. rē. q̄ i
mortalitatē aiay posuerit et q̄ndā re-
ditū ad corp⁹ post longū annū pla-
tonis sequit⁹ vt qd tūc vīni baptisan-
tur p̄ eis. i. faciūt p̄ eis opa bona q̄
bus aie baptisat. i. purgent a pe-
nis. Itē Aug. in de cura agēda pro
mortuis. Nō quia est vniuerse eccie
q̄ in hac cōsuetudine claret auctas.
vt in p̄cib⁹ sacerdotis q̄ dño deo ad
ei⁹ altare fundant locū suū habeat
etiā cōmendario mortuorū. Que q̄
dē p̄suetudo etiā ab aplis introdu-
cta est vt dicit Damasc. in quodā ser-
mone de suffragijs mortuorū. Itēz
ab autē pbat oīm doctorū in eorū
scriptis sup̄ q̄rtum sniaz dis. xlv. in
q̄ōne. An mortui p̄nt suuari p̄ opa
viuoꝝ. vide si placet ibidē. Al rōne
ē facile. magis em̄ valet apud deū
amor charitatē int̄ fideles q̄ amor
ciuilis inter cōcīnes s̄ amor ciuilis
valet tñ inter hoīes q̄ vn⁹ ex amo-
re pōt alius apud iudicē liberare a

Sc̄da
ōclūsi
b autē
at q̄ b
centū a
dñe aie
defuncto
p̄ntis.

debito pene vel rogādo vel p eo satisfaciendo. Igit̃ r amor charitatis tm̃ valet qđ vñ apud deū pōt aliū liberare in toto vel in pte a debito

Scda pars pene. etiā orādo ṽl alio ope apđ. de cōclusionis um satisfaciendo. Pro quo scda ps ab aucte p cōclusionis q sacrificio altaris seu bat q h̃ sac suffragio misse releuāt aie a penis. mentū ab. Probat etiā aucte r rōne. Nā ma soluit aias gister i textu qrti sniaz inducit. An defunctorū gisti. in li. de cura agēda p mortu is dis. xlv. Orationib⁹ sc̃e eccie r sa

crificio salutari r elemosinis q pro aiabus offerunt nō est dubiū mortuos adiunari vt cū eis misericordi as agat a dño q̃ eorū p̃ciā merne runt. Pro cui⁹ auctis declaratiōe notanda sunt duo. Primo q lz ma gister in textu tm̃ tris tāgit. s. oblatō nem misse. in xpi corpe. elemosynā r oīones. tm̃ doctores enūerant qtu or r adiungūt in eorū scriptis teiu niū r hoc circa p̃fatā distinctiōez q̃r ti libri in qōe s̃n solis hīs trib⁹ scz oīonib⁹ eccie. sacrificio misse. r elemosynis aie defunctorū inuent q̃ etiā canones adiungūt. xliij. q. ij. an me defunctorū. imo etiā notandū q nō solū hec quatuor. imo oblatō nes. ceret olei r cadelaz. p̃sūt defun ctis in q̃tuz s̃ elemosyne quedā ad cultū eccie vel in vsuz pauperū def uisita. Scdo notandū q oīones et misse suffragiū sūt. s. publice ab ec clesia r in priuatis. Ab eccia in vi gilijis r missis r semp exaudiūt nō ex opa opantis sp̃s. s. sacerdotū q̃ in terdū in peccatis sunt mortalib⁹. h̃ ex ope opato in hoc q xps qui ē caput eccie sue spōse reliquit. vt quaz suo sanguie redemit etiā ei⁹ oīones r suffragia suscipiat. q̃ em̃ mal⁹ fecit

minus nō denegat. vñ r sup missaz mali sacerdotis r boni. dicit. j. q. j. Multū post mediū q nec bonorū dispensator meritis ampliat nec malorū attenuat. Et lz ibidem in. s. cū vita. j. q. j. Inrogo dicat. Qd nō p̃secratiōe eucharistie h̃ effectui bo na vita sacerdotis necessaria intellē gēda est dicat p̃dicator q̃ effectui p̃ p̃rio nō generali supple in eccia. h̃ veritatez habeat est em̃ tm̃ dicere q̃ ad hoc vt sacerdos p̃sequat sacram ti effectum p se tūc necessaria est ei bona vita r bona p̃scia. vt a pecca to mortali sit mūd⁹. h̃ ad causandū effectū p aiab⁹ aut p̃ctōrib⁹. ex sua celebratiōe si hz bonā vitā pdest si bi r alijs. h̃ si malā nō pdest sibi p̃t h̃ alijs. vñ bñ asserit q̃ sine numero pōt hoc solū sacm̃ iter oīa alia tra ctari. eo q̃ in nūeros pōt effect⁹ can sare. tā in viuos q̃ in defunctos. N rōne aut̃ pbat q̃ sacrificio misse lu uantur aie cū alijs trib⁹. Nota quō doctores dant in eorū scriptis rōnez cur qtuor modis r non plurib⁹ nec pauciorib⁹ aie releuant a penis sic tm̃ q̃ etiā oīa alia q̃ p eis sūt vt pe grinatōes r oblatiōes p missis i ce ra oleo r c. etiā reducant ad ista qua tuor vt dcm̃ est. Nā sicut aliq̃s decē tus in carcerib⁹ p debitis soluēdis pōt duplt liberari videlz p mediū iusticie aut p mediū mie. Per me diū autē iusticie fieret si aliq̃s p eo debitū solueret ita vt aut seipm̃ lo co sui ad carcerē includi pmitteret vt sic alter interim laboraret pro so lutione facienda. aut etiā si successi ue exolueret. Primo mō fieret quā do viuis reciperet in se a moriente omnē penam purgatoriā q̃ exolue

re haberet. Scdo mo qñ quis pro
 pñu corp⁹ castigare veller. ieiunijs
 pegrinationib⁹ vñ etiā elemosynis
 vt sic p suas penas z sua dāna in re
 bus pprijs successiue alteri⁹ defun
 cti penā exolueret. Per vñ aut mi
 sericordie detentiū liberare etiā fit
 dupl. vel per iussione z placatiōez
 pñcipis z capitis cōmunitatis z sic
 locū hz ozo capitis eccie in missa vñ
 q fiat ozo mēbroz eccie. z sic habē
 tur quatuor suffragia. Verū qz di
 ctus est q viuus aliquis pōt defun
 cti penā in se suscipere. Querit vbi
 quis suscipet vt vxor p marito vel
 ecōuerso. vel quicūqz p alio totā pe
 nā morientis z obligaret se dicens.
 Volo p te hīc pegrinationib⁹ ieiu
 nijs z alijs opibus bonis satisfacere
 vt tu liber sis in alia vita. Tñ tūc
 talis defunctus esset totaliter inu
 nis ab omī pena. Ita vt statim eno
 laret. Rñ. attento q diuina iusticia
 nō pmittit pctm inultū. nec ad mo
 menti oclū cū fin Aug. in li. solilo
 quioz. Iussisti dñe z ita est vt nun
 q sit dedecus culpe sine decore vi
 dicte. Ideo aīa defuncti vbi pena
 non est soluta. hīc subito punit in
 alia vita. Dñ nō enolat quo aduſqz
 sit extra omē debitū. quare ipse pu
 nitur i alia vita vt soluat penā z vi
 uus similiter soluit suo iuamie vt
 sic eo citius plene solvatur. Et si di
 catur quid de supflua satisfactione
 vbi videlz aīa defuncti liberat in
 vno anno per adiutorium illius vi
 ui. z cum quia viuus liberationem
 ignorat z per duos aut per tres an
 nos affligit se satisfaciendo p alio:
 cui erunt superflua suffragia. Rñ.
 dñ Bonauē. in quarto suo scripto

Qd. vbi vi
 uus recipit
 a morituro
 penas pur
 gatorias vt
 exoluat an
 tūc aīa de
 functi eno
 lat ad celū.

sniarum dñ. xx. in qōne. Tñ vn⁹ p
 alio possit penam satisfactoriaz ex
 plere q cedūt in liberationē illi⁹ vi
 ui videlz pro suis peccatis. iuxta il
 lud. Oratio mea in sinu meo puer
 tetur. z sicut dicitur est de totali pe
 na. ita etiam de pñali vt vbi viuus
 supstes promitteret morienti. velle
 dimidiā penā exolvere. qz etiā vter
 qz punitur. sic tñ eo citius defunct⁹
 liberatur. Vnde ponunt gesta de
 supra Thoma brabātino in libro
 de apibus.

**Exemplū quō viui pñt su
 scipere penas morientū z il
 las hic exolvere.**

In brabantia comes quidā mori
 turus. qz recognouerat se plurimū
 seculariter vixisse z plura crimina p
 petrasse. z ob hoc etiā maximis pe
 nis in purgatorio finaliter se depu
 tandū. vbi non dānaret. pñsus est
 fuerat z ad minus attrit⁹. Inspira
 tus aut ab angelo vt pñe credi vo
 cari fecit quendā antiquā virginem
 sancte cōuersatōis. vt cōmunis fa
 ma testabat volēs ei⁹ orationib⁹ se
 recōmendare. vñ accidit postqz co
 mes hoc fecerat asserēs se maximū
 pctōez z anxiū sup futuras penas
 sustinēdas. Virgo rñdit sitis cōso
 latus. ego dimidiā partē penarū p
 vobis sustinere volo z ad hoc corā
 deo me astrigo. Et quid plura com
 tigit vt post mortem comitis virgo
 omni die certis horis qñ cliban⁹ ac
 census arderet tacens in terra z ap
 propinātes ardorez terribiles sen
 tirent z tñ pñt hec pena virginis
 ipsi comiti vt dum transacto anno
 comes virginēz de suo statu certifi

castet adiecit q si per annuz adhuc
sustineret talia ipse ex toto liberare
tur a penis maximis quas in mul
tis annis vix exolveret. Sicq post
annum dum virgo voluntarie & de
uote penas consuetas persoluisset.
Clarus comes cum gratiarū actio
ne virginis apparuit & sic ad requiē
puenit. Ex q re gesta ppendit. Pri
mo q sic in infinitū excedit passio &
meritū xpi. qd cūq pūatū meri
tum alicuius sancti. Cū omnia merita
scōrū includunt & hnt efficaciaz ex
merito xpi. Ita etiā oblatio altaris
in qua totū meritū xpi deo pū of
fertur pro aia purgāda plus effice
re pōt in relaxationē penarū q que
cūq alia suffragia per se iunū & ele
mosynas seu etiā oōnes pūatas
deo oblata & dico pūatas que nō
sunt in celebratōe missarū. Scdm
qd elicit ex miraculo est qd illd suf
fragiū qd virgo illa pūlit & tā cito
aiam liberavit. cū tamen quidāne
misse p duos ānos celebrate fortas
sis ipam aiam nō liberassent nō fu
it ex insufficiētia valoris misse. sed
fuit vt dixi. voluntaria passio q vir
go sustinuit. & scdo ei⁹ ingēs chari
tas & deuotio que hoc ipm pmeru
it vt sibi liberatio anime nō denega
retur. Verū qz cōmune prouerbiū
est q nūq celebratur missa qn sp
anima liberatur aut peccator aliqs
conuertitur querit quōd hoc habeat
veritatem. Respondetur verum eē
sed ad hunc sensū q liberatur a pe
na quam patitur in toto vel in par
te id est si ita disposita est ad libera
tionem totalem vt suffragio vnus
misse valeat liberari cum decētia di
uine iusticie. tunc ex toto liberatur

Si vō non sic disposita est eo q ex
diuina iusticia diutius est punien
da. tunc etiā diutius punitur. nō
minus tñ a gradu seu intentione il
lius pene in qua detinebatur libe
ratur. Si rationem huius allegare
volueris accipe ex solutione illius
difficultatis quā mouet sanct⁹ tho
mas i terciā parte summe circa ma
teriam de descensu xpi ad inferos.
in questōe. An christus omēs ani
mas de purgatorio in suo descensu
liberauit. Vbi cūq sanctus doctor
determinat qd non sed tñ illas ani
mas que dispositae erant ad libera
tionem sicut etiā pro nunc conti
git per meritum sue passionis ad h
vt diuina iusticia conseruetur ita &
nunc. Et q dictum est de liberatio
ne anime. ita & de conuersione pec
catorum quia semp peccator aliqs
actu conuertitur aut ad. conuersione
nem disponitur.

Sermo tercius terciē par
tis quomodo quotidie con
fertur gratia remissionis vir
tute huius sacramenti nō ha
bentibus & habentibus eaz
augmentat. Et habet tres
annexos sermones super vi
gorem attritionis.

Robet autē seipm homozē.
p Quia tam laboramus cur
hoc sacramentū pre cūctis
alijs i ecclesia sacramētis quotidie
sumitur & celebratur. & declaratum
est q h ppter maximam ei⁹ efficaci
az quā alibi in celoz in purgatorio

q̄ etiā in mundo sup̄ viuos iustos
videlz z pctōres opat̄ z declaratu
est de duob⁹ p̄mis. Restat nūc de
tercio discutere. q̄liter pdest viuis
in hoc mūdo vrpote iustis z pctōri-
bus z p̄cipue pctōrib⁹ quo ad qua-
litatē p̄paratiōis. qz quo ad effectū
quē in iustis causat deducēt s̄mo-
nes thome doctoris q̄ nemo meli⁹
vnq̄ locutus fuit. Salutē vgo zc.
Est hic lamētabil⁹ quedā z doloro-
sa introductiō p̄mittēda in eo qd cū
pctm̄ indigne sumentū h̄ deificti-
ūz sacm̄ reputat mō supra tacto. i.
ter ea scelera que p̄ maxie in dei cō-
tumeliā vertunt. vbi quotidie tā a
sacerdotib⁹ celebrantib⁹ q̄ a laicis
cōmunicantib⁹ sepe z vtrāq̄ nō tam
sepe indigne ptractat z sumit i quo
z nō immerito amarissime affligit
mēs pla dū fluctuat pte ex vna op-
tānis vt ppter maximā eccie vilita-
tē in suis viuis z mortuis amplius
q̄ p̄acticat frequētaret z pte ex al-
tera maximā dei offensionē formi-
dādo cōsiderat criminis grauitatez
circa eos qui indigne ptractāt z su-
munt. Quare sumope necessariūz
existit de qualitate p̄paratiōis no-
stre aliqua differere. An videlz non
contriti tamē confessi seu cōfessi et
solum attriti hoc sacramentū absq̄
nouo peccato mortali sumere pos-
sent seu q̄ in aliquo casu sine noua
dei offensa quis cōmunicari posset
effectum sacramētī in eorum dūta-
rat penam non percipiendo. Heue-
ra em̄ si hoc constaret q̄ aliquis si-
ne graui dei offensa hoc sacramen-
tum sumere posset z in eius penaz
sufficeret q̄ effectū sacramētī carēt
vltq̄ dei reuerentia. erga hoc deifi-

cūm sacramentū plurimūz sicut
conseruaretur. ita z sumētes aggra-
uissimis delictis preseruarentur. su-
per cui⁹ discussiōne iam tota inten-
tiō versat op̄is ceteros alios effect⁹
q̄s in sumētib⁹ digne hoc sacramē-
tū efficit ex p̄ iuxta stilū scri thome
deducēdo cui⁹ tāta est in eccia z do-
ctrina xp̄iana p̄cipue in mā dīnissi-
mi eucharistie sacm̄ auctas vt null⁹
vsq̄ in p̄is ei⁹ dictis insolubilē ca-
lūniā inferre p̄sumpserit ip̄o salua-
tore alloq̄nte sp̄m z attestante. Dū
dixit bñ de me scripsisti Thomas q̄
ḡ mercedē recipies sacra ei⁹ attestat
hystoria cū z ip̄i qd̄ dicauit de xp̄i
corpe officiū p̄ vltm̄ annua frequē-
tatōe decanrat. Sūt aut̄ in p̄nti ma-
teria q̄ ad qualitatē p̄paratiōis pctōz
subscripte difficultates declarāde si
quō finaliter cōcludi posset nō sem-
per indigne sumētes nouā incur-
re erga deū mortale offensaz lz effe-
ctu sacm̄ careāt vt sit diuin⁹ hōnor
sine p̄tumelia circa indignā pcepti-
onē sacramētī posset qz mō confu-
ri z sunt p̄ p̄rio sermone tres diffi-
cultates quarū prima. An con-
fessus nō aut̄ cōtritus celebrās aut
alias cōicans possit h̄ sacramentū
sine mortali peccato pcipere.

Annexa difficultas.

An i tali pceptōe sumēs possit p̄se-
q̄ ḡraz remissiōis ois culpe mortali.

An cōsecutio ḡre remissionis in
nō cōtrito h̄m̄ cōfessio distinguat a
gratia sacramētali q̄ cōsequit̄ con-
tritus z confessus.

Pro secūdo s̄mone qd̄es

An in pctōre attrito gratia remis-
sionis collatā virtute sacramētī h̄
p̄supponē aliā ḡraz p̄ore in sumēte

An attritio possit causare remissionem peccati seu solum ad illam disponere.

Annexa difficultas

Quo gratia sacralis distinguit a gratia incorporatōis que necessario presupponitur etiam in attrito.

An sicut iustus sine peccato nouo mortali sepe suscipit sacramentum sine effectū sacramenti.

An etiā peccator possit sine nouo peccato mortali sumere ubi nullus cōsequeret effectū sacramenti.

Pro tercio sermone finalis questio prima.

An peccator i mortali pctō accedens possit in aliq casu sine nouo peccato mortali accedere et sumere etiā non psequēdo effectū aliquem sacri scōa. Et p hāc declaratiōe expedit variā doctoz dicta sup attritiōe bonā ac etiam defectuosā deducere. vñ sermo plenus non petit alias diuisiones. Sed i q ad piaz qōnez. pmi sermonis in hac materia. An cōfessus et nō cōtritus celebrās aut alias cōcās. possit hoc sacramentū pēpe. sine mortali pctō. Dat conclusio affirmatiua q sic per oia sicut vba sonā videlz q pessus et si nō est cōtritus manet in attritus pōt accedere siue celebrans sit aut alias cōcans. Pro cui⁹ declaratiōe notāda ē distinctiō in bñ et male attritos sup qduplices qtidie celebrantes aut alias cōcātes. vñ sñ bñ attriti et male attriti contriti et nullomō nec attriti aut pñiti. Vñ sup bñ attritos lz nō pñitos. in cōfessōe cum nra qō vñ. An accedē aut celebrare valeāt cū susceptiōe grē et remissionis pcti. exprimat pñicator cōditiōes vtriusq attritiōis tā bone q male et vulgarizādo terminū attritiōis dicat q tales dicunt. habere seu dispositi ad pñitiōez. Et dicat q bñ attriti dicunt q pñiderant pctā vt dei offensiuā. Scdo vt qz p legē diuinā sunt facta iō eterni supplicij sunt merito inductiua et eterni pñij impeditiua. Et tercio q qz de ab initio nunq dñmssit pctm ultum. iō optet vt pñiat vñ hñc tpa lter vñ in futuro eternalit. Et qrtō q plures sunt in inferno q tot non cōmiserūt pctā qd ipe et tñ pñeruat vñ in pñis sine pñitiōe et sic de similib⁹ qbus oibus gratijs sp fuit i-grat⁹. Ex qbus et similib⁹ pñideratiōibus volūtas incipit pctm detestari et que in dies sepe pñ pñuari et augmētari et h ex timore pene dñatōis. h qre hec attritio dñ bona et cuiusmōi erit mala. Est notandū q si cūz predicta displicentiā pcti stabit amor iusticie. lz non sit adhuc in eo amor dei q est charitas stās cū grā in pñitiōe. qz illā adhuc nō hz et discitur amare iusticiā. s. pñitiōis pcti hñc vñ in futuro ad quā volūtariē se submittit etiā vñ ad finale iudiciū dñmō nō peat hzqz ppositū lz debet le emēdandī. oino vitaz et cauēdi in futurū. tūc dñ tal bñ attrit⁹. Contra vbi act⁹ displicentiē et detestatiōis pcti est circūstanciōnat⁹ inordinate. vt si detestatio sit solū ppter euadere penā. nō hñs amorē iusticie. Imo veller nullā eē pcti pñitiōez. vt sic libere posset peccare. et sic pctm nō detestat pñ deum finalit. tūc nihil meref nisi p aliqs circūstātiās. fiat bona attritio. Sz de hac materia in

tionis pcti. exprimat pñicator cōditiōes vtriusq attritiōis tā bone q male et vulgarizādo terminū attritiōis dicat q tales dicunt. habere seu dispositi ad pñitiōez. Et dicat q bñ attriti dicunt q pñiderant pctā vt dei offensiuā. Scdo vt qz p legē diuinā sunt facta iō eterni supplicij sunt merito inductiua et eterni pñij impeditiua. Et tercio q qz de ab initio nunq dñmssit pctm ultum. iō optet vt pñiat vñ hñc tpa lter vñ in futuro eternalit. Et qrtō q plures sunt in inferno q tot non cōmiserūt pctā qd ipe et tñ pñeruat vñ in pñis sine pñitiōe et sic de similib⁹ qbus oibus gratijs sp fuit i-grat⁹. Ex qbus et similib⁹ pñideratiōibus volūtas incipit pctm detestari et que in dies sepe pñ pñuari et augmētari et h ex timore pene dñatōis. h qre hec attritio dñ bona et cuiusmōi erit mala. Est notandū q si cūz predicta displicentiā pcti stabit amor iusticie. lz non sit adhuc in eo amor dei q est charitas stās cū grā in pñitiōe. qz illā adhuc nō hz et discitur amare iusticiā. s. pñitiōis pcti hñc vñ in futuro ad quā volūtariē se submittit etiā vñ ad finale iudiciū dñmō nō peat hzqz ppositū lz debet le emēdandī. oino vitaz et cauēdi in futurū. tūc dñ tal bñ attrit⁹. Contra vbi act⁹ displicentiē et detestatiōis pcti est circūstanciōnat⁹ inordinate. vt si detestatio sit solū ppter euadere penā. nō hñs amorē iusticie. Imo veller nullā eē pcti pñitiōez. vt sic libere posset peccare. et sic pctm nō detestat pñ deum finalit. tūc nihil meref nisi p aliqs circūstātiās. fiat bona attritio. Sz de hac materia in

Pro secun-
da qōne an-
nexa q̄ at-
tritio sit sa-
mens h̄ sa-
cramētum

ferius clar^o tange^t solū ad p̄ns dū
querit. An aliq̄s nō cōtrit^o h̄ tñ cō-
fessus possit cōicare seu ad sacramē-
tū accedere dicat q̄ sic. z declaratur
hoc ex difficultate quā doctores cō-
muniter mouēt in q̄rto scripto snia
rū dis. xij. An hoc sacm̄ debeat pec-
cata mortalia. vel vi. s. Tho. mouet
in tercia pte qōe. lxxix. An effectus
hui^o sacri sit remissio pcti mortalis
Et sicut dcm̄ ē difficilis est hec ma-
teria eo q̄ cōter semp̄ p̄dicat oino
sacm̄ necessariū esse vt sumens vi-
uat vita ḡfe in aia si debeat p̄seq̄ re-
fectionē spūalez in aia sicut necessa-
riū est q̄ corpali^{ter} vult refici a cibo
corpali vt etiā uiuat vita corpali. vñ
si hoc sacm̄ h̄et delere pctā morta-
lia tūc mortu^o in peccatis posset ac-
cedere z sumere z sic frustraret^{ur} sac-
mentū p̄fessionis añ suceptionē eu-
charistie. Anñ veritas i se est qd̄ se-
pe cōfert ei q̄ nō h̄z vt patebit ḡfz
charitatis que cū sola h̄z iustificare
hoiez a peccatis mortalib^o. fm̄ illō
Roma. iij. Iustificati gratis p̄ ḡfz
sp̄s a pctis. Iō hēm^o triplici via
nostra. s. Ab auēte. a rōne. a scriptu-
rarū siliudie hoc declarare. Ab au-
toritate q̄dem ex sua annexa diffi-
cultate. Quā qd̄ sepe cōfert ḡfam re-
missionis de nouo attrito solū z cō-
fesso p̄z p̄ Tho. vbi supra in fine qō-
nis z ei^o corpe dicit. forte q̄s p̄mo
nō est sufficiēter cōtrit^o. h̄ tñ deuote
z reuerēter accedēs p̄sequit^{ur} p̄ h̄ sac-
mentū ḡfz charitatis q̄ p̄ritōez p̄-
ficiet z remissionē pcti. hec ille. q̄ v-
ba bñ masticata t̄gunt hoc q̄ resta-
bat p̄bare. s. remissionē peccantiūz
causari de nouo in eo cui p̄ cōfessio-
nē absq̄ debita p̄ritōe facta nō fue-

rāt dīmissa deseruit etiā adūctas An-
gust. in q̄daz smone. Qñ corp^o xp̄i
māducat viūficat mortuos. s. spū-
ales mortuos p̄ mortale pctm̄. De-
seruit z auēctas Grego. i collecta in
q̄ petim^o vt h̄ sacm̄ sit ablutio sce-
lez foritudo fragiliū zc. z p̄ scelera
notant^{ur} pctā mortalia z nō venialia
sine q̄bus viuere nō possumus. vt
Tho. t̄agit i p̄fata qōe An efficacia
seu effect^o hui^o sacri sit remissio pcti
mortalis argum̄to p̄. Vbi z in solu-
tione argum̄ti dicit q̄ dū sic peti-
mus vt h̄ sacm̄ sit ablutio scelerūz
h̄ verificat a xp̄o triplr q̄ ecciaz suā
sp̄ exaudit. vñ ita q̄ sit ablutio scele-
rū. quoz p̄sciaz z noticiā non habe-
mus Iuxta illō. Ab occultis meis
mūda me. vñ ita vt cōtritio in nobis
p̄ficiat ad scelez remissionē vñ ita vt
robnet nobis de^t ad scelera vitanda
Ite Bonauētura in suo q̄rto sniaz
dis. ix. An pctōr sumēdo corp^o xp̄i
sp̄ mortalit^{er} peccat. Vbi cū induxit
glo. sup̄ illō. j. Cor. xi. Probet autē
seipm̄ hō. dicit arguēdo idigne mā-
ducat q̄ accedit vt infidel^{er} z in deuo-
tus z q̄ ois pctōr ē indenot^o. eo q̄
charitas facit hoiez deuotū z dō ac-
ceptū. Iō ois pctōr indigne accedit
z nō eē dīcēdū q̄ aliq̄s pctōr possit
pcipe remissionē pcti h̄ magis iudī-
ciū z dānatōez fm̄ aplm̄ vbi. s. hoc
argumētū soluit z dicit. q̄ vbi glo.
dicit. Q̄ indenot^o indigne mandu-
cat z iudīciū. s. dānatōez sibi mādu-
cat. hoc intelligendū ē de indenot^o
totaliter q̄. s. accedūt cū xp̄o ito pec-
cādī z sūt nec p̄riti nec attriti attri-
tiōe bñ circūstātiōata de q̄ deuoto
tāgem^o in. v. smone q̄ sit attritio bñ
circūstātiōata cū q̄ tñ pctōr accedē

et rōe pro
batur pie
nissa.

pōt et sic pēpe remissionē pēti mor
talis. Et rōe autē pbare tā nō ē diffi
cile pōsiderādo tria q̄ pcurrūt in sē. s.
rē pētaz in b sacro quā etiaz ei⁹ vsū
sue sūptōez et scio modū q̄ pstat in
pta formā māducatōis et bibitōis ci
bi corpāl. et p q̄ em sibi xps sumit. et
ipse idēfient pferet ḡfaz remissiois
vbi adule⁹ illā desiderat et nō ponit
obscē p actuale pētiū male volūtatē
q̄d patuit dū visibilitē i mōdo puerfa
tus fuit oib⁹ illā cōferēs q̄ eā deside
rabāt vt marie magdalene. perro la
tronē et innūeris vt sic pētiōib⁹ q̄s
in aia et corpe curauit. Io etia et nūc
dū inuisibilitē sūt ḡfaz remissiois sp
egat. Nō em hz miorē efficacā sal
uator vbi inuisibilitē sūt quā vbi vi
sibilitē puerfabat. sessio em ad dexte
rā pīs vbi merita sue passiois sugit
hispellāt p nob suā charitatem erga
suā spōsaz ecciaz nō miorauit h po
ti⁹ angustauit vt merito ḡfa et vltas
pibm xpm facta sit. Joh. j. tūc visi
bilitē mōdo. nūc inuisibilitē ope et pēi
pue in sumētib⁹ eucharistie sacm i
amara scelez mēoria. fm illō Joh.
vj. Qui manducat me et ipse viuet
propter me vita spiritali q̄ est gra
tia gratum faciens. Secundo habe
mus dicere q̄ semp cōfert ḡfam re
missiois etia in non hñtib⁹ eā ppter
xpi passionē q̄ p b sacm repñat eo
q̄ effectū quē passio xpi efficit toti
mōdo sup effluent eundē efficit i su
sciptentē. vñ Chrs. sup illō Jo. xix.
Et cōtinuo exiuit sanguis et aq̄. hic
iniciū suscipiūt sac et mysteria cū ac
cesseris ad treinēduz calicē. i. sacm
vt ab ipa xpi costa bibitur⁹ accedat
Nō sicut volūtas xpi in ara crucē
fuit vt nō solū sua passio ḡfaz pba

bitā augmētaret. imo nō habitā cō
ferret eā desideratib⁹. ita et nūc illā
opat q̄cūqz ipse mō pmissio sacra
liter sumit. Hinc nō illa salutaris
insonuit. hic est sanguis me⁹ q̄ pro
vobis effundet in remissionē pētiō
ruz. Tercio ex mō sumēdi habem⁹
dicere q̄ sepe cōfert nō hñtib⁹ ḡfaz
remissionis eā eo q̄ xps tradit nob
p modū cibi et pot⁹. vñ oēm effectū
quē cib⁹ et pot⁹ material efficit q̄
tū ad vitā corpālē. etiā b sacz opat.
cib⁹ em corpālīs etiā medicinal pē
repti fm nāles q̄ totū hūiduz pū
ptū radicale vsqz ad mimaz pē ha
beat restaurare vt etiā morietes re
uiuiscāt vt iaz in nālī exēplo pēcia
pte fmonis patebit. Nā autē pota. Et naturā
bile hāc noscīt hē virtutē et expleū similitudi
tia docuit vt ab vno exp̄tissimo didi ne pbat. et
ci in hac arte medico q̄ in ciuitate
vniennēsi quidā ad extremū vite p
duct⁹ in tñ vt oclis tā ruptis et vi
su carēs solūmō egressus aie expē
ciabāt. supuenit quidā et guttā auri
porabil ozi hyanti tā ifundebat. Et
ecce sbito resūptis virib⁹ cū cecitate
tñ ppetua oculoꝝ ad. xx. annos et vi
tra supuixit vt idē medic⁹ regū vi
q̄ plurimoz referre hñit. vñ q̄ solū
mō vñte illi⁹ medicine etiā a por
tis mortis erutus fuit demonstrauit
ei⁹ icurabilis cecitas quā amouere
vñs medicine nō potuit. I. hūmī
dū radicale in corpe fortificauit
Quare dicere oportet si cib⁹ cor
poralis vitam sic fortificauit cor
poralem in totali defectu deflue
tez quomō cib⁹ iste celestis nō da
bit immortalitatem vitamqz gratie
poscenti fide non dubia. Concludē
do quod duplicem vitam gratie

Pro tertiis
questione.

Nota 8 du cōfert videlz alia hñtibz gratiaz
plūci gratia z aliam in nō hñtibz. pōt em gratia
quaz pfert que iustis conferē nūcupari gratia
eucharistia charitatis. que autē iniustis gfa re-

missionis. q̄ in etiā cū charitate ma-
net. s̄ non in eius augmento. vt iu-
sti p̄cipiunt. Ita q̄ omne defectum
quez cibus corporalis efficit in sono.
vtpote quatuor q̄a sustēat delectat
z repat hoc totum facit hoc sacramē-
tum q̄tum ad vitam spūalem que
est gratia. Sustentat em in homine
iusto ip̄am gratiā z cōseruat auget
eam z cōfortat vt minus possit dep-
di per peccatū. repat eā quo ad ser-
uorem charitatis qui p̄mūe p̄ pec-
cata venialia depdit z minuit. vñd
z sic excitat habitū charitatis q̄ fa-
cit voluntatez in actus feruētiores
p̄mūere. Delectat etiā non solūz
q̄ spūaliter reficit. imo sepe inebriat
animaz dulcedine bonitatis diuine
fm illud Cant. v. Comedite amici
mei z iebriamini charissimi. z h̄ q̄
ad iustos. Quamuz ergo ad pecca-
tores certū est fm p̄missa. z iaz infe-
rius patebit q̄ sepe vitā cōfert gra-
tie quo ad remissionē peccaminūz.
qui tales remissionē nō acceperunt p̄
tute cōfessionis vtpote nō cōtriti z
tñ confessi. Iturū autē dū sepe talis
attritio in eis fit v̄tute eucharistie
contritio. ideo accedere p̄nt tā cele-
brantes q̄ laici cōicantes. Sed an
talīs remissio tunc p̄cti sit ascriben-
da attritioni vel non. z an talis gra-
tia remissionis habeat aliā adhuc p̄
supponere gratiam. z plura alia pa-
tebunt in sequēti sermone. Ad pre-
sens dicamus aliqua gesta sup̄ effe-
ctus spūalis huius sacri.

Exempla quomodo virtu-

te sacramēti sepe conferē de
nono gratia remissionis.

Qualiter hoc sacramētū spū-
tualem confert refectionem recita-
re potest predicator ea que tempo-
ribus nostris acta sunt. Primo cir-
ca beatum v̄l Nicolāum in Sue-
tia qui annis decem z octo ad mi-
nus virtute huius sacramēti super-
uixit absq̄ omi corporali cibo. Itēz
virgo quedā in Saxonie partibz
tibz z crucibus ablatis z ad cimi-
terium inter ossa mortuorū delatis
absq̄ cibo corporali multis annis
superuixit solummodo virtute hu-
ius sacramēti spūaliter z corpo-
raliter sustentata. Item beata Ra-
therina de Senis nouiter canonisa-
ta a papa Pio mirabiliter virtute
huius sacramēti per plures men-
ses absq̄ cibo corporali per cōmu-
nionē huius diuinissimi sacramē-
ti sustentabat. Que v̄o acta sunt cir-
ca sanctos diu canonizatos eorum
hystorie varijs gestis circa hanc re-
fectionem. spūalem z corporale
sunt referti. verum qualiter gratiaz
remissionis simul z charitatis pec-
catoribus virtute solum attritionis
conferat ita tamē q̄ attritio non ma-
neat attritio. sed perficitur cōtritio-
ne sicut obscura habitatio claritate
luminis ex presentia domici corpo-
ris vt patebit inferius sermōe quar-
to. non ita per miraculosa opera cō-
stat sicut de iustorū cōmunionē ta-
ctum est. Et hoc itō q̄ ad cōmen-
dationem iustorū vt eorū opera in sto-
z sctō-
exemplum alijs fidelibus cedant. rū cōtiones
Diuina pietas sepe operatur p̄dis sepe mira-
cta opera quod nō cōtingit circa ac culis sūt de-
tritos seu qui eaz sola attritio accē corate.

Epilogat

Pars Tercia Sermo III

dant bene circumstantionata, quoniam
communio et attritio non potest nec de-
cet in exemplum fidelibus cedere ou-
plici ratione. Primo quoniam non potest at-
tritio habere manifestam ab extra ap-
probationem, in operibus bonis cum so-
lū lateat sit mēte, et ut plurimum ma-
la vita precessit quā in sanctorum et iustorum
vita non apparuit. Secundo quoniam docto-
rum dicta praevalent exemplis et ipsis ma-
gis adherendum est quam miraculis, iuxta
illud Lu. xvi. Si moysi et prophetis
non creditur neque si quis ex mortuis re-
surrexerit creditur. Quare autem doctores
coacti fuerunt asserere, quod attritio prae-
cedere ad cognitionem, ut supra tactum
fuit. Nec tamen omnino defuerunt miracu-
la super eos qui indigne accesserunt
et tamen in ipsa sumptione seu paulo
ante, vere gratiam remissionis percepe-
runt ut supra putasti finem. xix. ij. per
de illo episcopo qui deum rogavit ut duorum
adulterorum quorum confessionem audie-
rat, statum eorum sibi revelaret quo ad
perceptionem sacri. Viditque ambos fa-
cies nigros ut carbones, et oculos
sanguine repletos. Post cognitionem
vero vidit unum clara facie albisque ve-
stibus circumdatum, altero nigro et hor-
ribili vultu incedente, recepitque in-
formationem ab angelo, quod ideo primum
clara facie illustratum vidisset, quoniam ope-
ribus malis in accessu abrenunciasset
et dei misericordiam lacrimis et gemitibus im-
plorasset, altero in voluntate peccandi
perseverante, unde veritas per supra dicta

Sermo quartus quod eucha-
ristia gratiam remissionis ita
de novo in suscipiente sacra-
mentum causat quod tamen aliam
gratiam presupponit.

Robertus ait seipsum hoc et. Quia
p aliqua tacta in precedenti ser-
mone super novam gratiam ab eu-
charistia causandam restabant declara-
re quod videtur in peccatore etiam alias habere
presupponere, et an remissio peccati sit af-
scribenda attritioni. Id salutaris verbum
et veritas eius adiutorio patebit. Cum
super tres quod prius sermo se limita-
bit videtur. Tamen in peccatore attritio attritio-
ne bene circumstantionata ita causat novam
gratiam remissionis, taliter quod non habet alias
presupponere. Et an virtute attritionis
possit infundi talis nova gratia remis-
sionis. Et tertio an hec gratia remis-
sionis distinguatur ab illa gratia quam habet pre-
supponere virtus attritionis. Sed quarta
quod et difficultior et propter quod tota materia de at-
tritione est mota, referatur ad sequentem ser-
monem videtur. Tamen sine vera attritione
possit peccator celebrans aut alias com-
munionem sumere eucha, sine mortali pec-
cato ubi in penam eius sufficit quod non com-
sequatur novam gratiam remissionis si-
cut etiam iustus in casu quod non percipit effe-
ctum sacri non peccat propterea mortaliter
Et breviter causae sunt solutiones loco
conclusionum praecedendo triplici via con-
suetudine, ab auctoritate ratione et similitudine. Unum Ab auctoritate
domini est ad primam quod videtur ab auctoritate, quod non te probat quod
quod efficit hoc sacramentum gratiam, ita novam gratiam sac-
ramentum in sumere quod si oporteat ipsum sumere materialis in-
ter prius est in gratia, quod est gratia incorporans attritio pre-
sumitur christo spirituali manducatione quod in supponit quod
corporatio sit per fidem, iuxta illud Ro. vi. non incorporatio
Instituitur per fidem in gratia ipsius, hinc rationis per si
illud exurgit, ut quid paras dentes dem-
ant, ventrem crede et manducasti, ver-
ba sunt augusti, super Iohannem. Hic etiam
exurgit quod non solum adulti, verum etiam
infantes et pueri carnem et sanguinem
christi mysticum cum in baptismo recipiunt ha-

bñū fidei z caritatē p q̄s habēt fūt
 mēbra ecclie. vñ Aug. ad bonifaciū.
 Nulli ambigū est tunc quēq̄ cor
 poris z sanguis dñi p̄cipē fieri qñ
 xpi mēbrum efficit. nec alienari ab
 illius corporis calicis consortio eri
 am si anteq̄ illū panem edat z cali
 cem bibat de hoc seculo in vnitatem
 corporis xpi cōstitutus abscedat. Est
 ergo tm̄ dicere. q̄ ille qui hoc sacra
 mentū reuerenter vult suscipere. opor
 tet q̄ p̄mo sit incorporatus xpo p̄ fi
 dem. vñ z gratiam incorporationis
 xpo semp̄ p̄supponit. Hō ad hoc
 super auctoritatē deseruit quia hoc
 sacramentū ordinat ad spūalem re
 fectionem causandā. Et baptisimus
 ordinatur ad causandam nouā gra
 tiam omnino sine hoc q̄ alia gratia
 p̄supponat. Vñ etiam dicit bapti
 smus ianua sacramentorū. quia per
 ipm̄ fit aditus ad omnia alia sacra
 menta. A similitudine etiā probat
 intentū. eo q̄ sicut alimentū corpa
 le. non datur nisi habenti vitam cor
 poralem. ita z hoc spūale necessario
 habet p̄supponere vitā aliq̄ mō gra
 tie incorporationis ad xpm̄. z ei⁹ cor
 pus misticū. mō quo dictum ē. vñ
 hoc qd̄ in p̄cedenti sermone tactū ē
 q̄ hoc sacramentū efficit nouā gra
 tiam in p̄cōribus sepe hoc intelligē
 dū est de grā remissionis peccami
 nū que ante accessum sacramēti nō
 fuit concessa etiam sepe p̄ confessio
 nem sacramentalē z cōfert p̄ eucha
 ristia super virtutē attritionis bene
 circūstantionatā. q̄ virtus qualis sit
 intelligenda declarat sequens questō.
 Verū si iterū q̄s obijceret q̄ gratia
 sacramentalis si habet aliā grām p̄
 supponere. s. incorporationis. cum il

Et ratioe p
 batio

Et similitu
 dine etiam
 pbatur in
 sentum

la gratia incorporationis p̄ fidem xpo
 z ei⁹ ecclie p̄ se causat remissionē ois
 peccati. eo q̄ simul stare nō p̄t grā
 iustificans z culpa mortalis tunc q̄
 ceptio sacri eucharistie non efficit
 remissionē de nouo vt tactum fuit.
 Rūdet q̄ loquit̄ de illis. qui sunt vt
 membra mortua ecclie. z habent ve
 ram fidē s̄ informē non caritate for
 matā. z illi q̄dem hñt gratiā fidei. s̄
 nō gratiam remissionis cū illa gra
 tia fidei sit donū spūsfaci cū nemo
 pōt dicere dñs iesus. nisi in spūscō
 j. Cor. xij. z est gratia gratis data. si
 cui placet. videat in scriptis doctorū
 super. iij. sentent. de fide informi an
 sit donum dei. Sed ad p̄positū pro
 secūda q̄one. An dicit valeat q̄ vñ
 te attritionis z nō contritionis pos
 sit fieri remissio peccaminū. Dicen
 dū q̄ nūq̄ virtute attritionis sit aliq̄
 remissio peccaminū. s̄ soluz virtute
 contritionis. z ratio ē. quia cū solum
 mō p̄ gratiam inhabitantem fiat re
 missio z cū vñ contrariorū habz ex
 pellere aliter. vt grā culpaz seu vita
 mortem. Et grā non potest stare cū
 attritione. s̄ est in contritione. Cum
 attritio z cōtritio sic differūt in duo
 bus s̄m̄ theologos. q̄ attritio ē do
 lor imperfectus. Contritio vō est do
 lor p̄fectus. Secundo quia attritio
 est dolor sine grā gratumfaciēte nō
 aut cōtritio. Vñ attritio est solū dī
 spositio p̄ interitū congrui ad contri
 tionem z peccati deletionē. vñ ma
 terialiter sunt idē. sicut domus ob
 scura z illuminata. z fides informis
 z formata. vt clarius inferius pate
 bit. Sed quo ad terciā difficultatē. An gratia
 An ita causat nouā grām remissio sacralis ol
 nis q̄ prioris. s. grē incorporationis q̄ i n̄guat

Qd̄ secun
 da cū sua ā
 nexa. An d
 tute attritō
 nis possit fi
 eri remissio
 peccati seu
 infusio no
 uegratie

Qd̄ anexa
 bit. Sed quo ad terciā difficultatē. An gratia
 An ita causat nouā grām remissio sacralis ol
 nis q̄ prioris. s. grē incorporationis q̄ i n̄guat

Pars Tercia Sermo III

grā incorp^{at} spūali manducatione corp^{is} z san-
tionis cor^{is} guinis cōsistit alia noua supaddit.
poris mīst^{is} cl.

vel solū p^{ri}or grā augmētā quo ad
seruentiorē actum caritatis. Dicen-
dū q^{uod} quia p^{ri}ma grā q^{uod} necessario re-
quirit in credente z p^{re}supponit in
sumente an accessum altaris vel cō-
munionis ē p^{er} fidez que vt dictū est
in peccatore ē informis. Ideo dicere
oportz q^{uod} attritus si percipit grām
remissionis. tūc utiq^{ue} fides iam for-
matur virtute sacramenti. Et si que-
ritur an format p^{er} nouā gratiam sa-
cramentalē supadditā p^{ri}ori gratie
incorporationis vel q^{uod} solummō illa
incorporationis p^{er}ficiatur. Dicit pōt q^{uod}
vtrūq^{ue} fit fm dispositiōem sumētis.
z fm q^{uod} cum maiori vel minori attri-
tione attritus accedit. cuius decla-
rationem accipe ex hac difficultate.
Nam si q^{uod}ritur. An attritus cū bo-
nis circūstantijs vbi nō posset ex i-
firmitate sacramentaliter sumere. s.
spūaliter sumere ex voto z deside-
rio sumēdi. An tūc etiam nouā gra-
tiam susciperet sacramentalē v^t solū
p^{ri}or grāta informis. s. incorporatio-
nis formatet v^tute spūalis sumptō-
nis. Discendū q^{uod} vtrūq^{ue} fieri potest.
licet suscipienti non sit notū certitu-
dinaliter. pōtē tūc esse desiderūz
sumendi hoc sacramētum in voto z
voluntate. q^{uod} oīno tantā grām susci-
pit. ac si sacraliter etiā sumeret. imo
stat q^{uod} aliquis solū spūaliter mādū-
cens maiore cōsequit fructuz q^{uod} alē
qui spūaliter z sacramentalit^{er} sumit
z q^{uod} sacerdos celebrās nō ita deu-
te suscipiens. Et ita dicere possum^{us}
q^{uod} aliquis attritus cū tanta attritōe
z dolore sepe accedit q^{uod} v^tute sacra-
menti z grā incorporationis reforma-

tur z alia in augmentū p^{ri}oris sup-
additur s^{ed} omnia tunc sūt non v^tu-
te attritionis s^{ed} contritiōis quas su-
mens tā cōsecutus est. Vex cū su-
gula auctoritate rōne z similitudinē
debent probari. Dicat breuiter p^{re}di-
cator q^{uod} p^{re}dicta omnia emanant ex te-
xtu m^{ag}st^{ri} in. iij. d^{ist}. lx. vbi de p^{re}cepti
one sacramēti tractās. tangit duos
modos sumendi hoc sacramētum.
scz spūalem z sacramentalē. Itz do-
ctores in eoz scriptis ponāt quat-
or modos. nec in hoc ē cōtrarietas.
q^{uod} considerando rem sacramēti. cū
illa sit duplex. s. contenta vt corpus
xpi verū z non cōtenta vt corp^{us} xpi
misticū q^{uod} ē ecclesia. q^{uod} constituitur
ex multis fidelibus sicut corp^{us} xpi
verū ex multis membris. sic sunt tm̄
duo modi sumendi. s. sacramentalis
quo ad xpi corpus v^{er}ū. z spūalis q^{uod}
ad corpus misticū. Juxta illud. cre-
de z manducaſti z sic p^{re}cessit m^{ag}st^{er} i
textu. Considerando autē dispōnes
sumentiū vt q^{uod} aliq^{ui}s sumeret sacra-
mentū z non sciret esse sacramētū.
seu non crederet ibi esse xpm vt infi-
delis. talis diceret sumpsisse sacm̄
non sacramentalit^{er}. vel si credit ibi eē
sacm̄. s. accedit in deuote z irreue-
renter. v^t pote cūz mortali peccato.
talis sumeret sacramētū solū sacra-
mentaliter z nō spūalit^{er}. vbi tamen
q^{uod} recipit sacraliter z spūaliter siml^{iter}
de qua iam plurimū loq^{ui}mur. quar-
to q^{uod} spūaliter solū z nō sacramenta-
liter recipit de qua etiā tactum est.
z rōne etiam pbare p^{re}missa non ē
difficile. Quia. n. xps habet v^{ir}utes
z potestatem in sacramentis. habet
nō limitatā vt mⁱⁿistri habēt sacra-
mentoz s^{ed} excellentie. Ideo pōt sp^{irit}

Judicare effectū sacramenti sine p-
 ceptisue sacramenti. sicut remissio
 nem peccati sine confessione sacrali
 licet non sine cōfessione virtuali. s. q
 in voto et volūntate p̄sistit quā p̄rit
 hīc tenet. Itē rō q̄ semp̄ p̄fert gra-
 tia noua in digne sumēte est sic su-
 pra tactū fuit p̄mo p̄pter xpm̄ qui
 ibi p̄ncipaliter sic sacraliter p̄ine-
 tur. et que sic in mūdū visibiliterve-
 niēs. p̄ulit mōdo vitā gr̄e fm̄ illud
 Joh. i. gratia et veritas p̄ ihm̄ xpm̄.
 sacra ē. Ita in hōiem sacraliter ve-
 niens vitā gr̄e in eo opat̄. fm̄ illud
 Jo. vi. Qui manducat me vitū p̄-
 pter me id est p̄ me vitā gr̄e gratiz-
 facientis. Sūt et alie rōnes. vt pro-
 pter passionē xpī que ibi representat̄
 et etiā p̄pter modū sumēdi q̄ est p̄
 māducatōnē de quibus supra ta-
 ctū fuit que oīa ex tertia parte sū-
 me sc̄i thome questōne. lxxix. ar. p̄
 ¶ **Similitudine** mo. A similitudine declarare p̄mis-
 sa si placet dicat q̄ sicut in baptis-
 mo q̄dā accipiūt rem sacri tñi. s. ca-
 racterem. vt qui fide et in dispoſite
 suscipiūt. Quidā rem et sacm̄ vt q̄
 gr̄am baptismalē cū caractere reci-
 piūt. Quidā sacm̄. s. gr̄am sacralē
 tñi vt qui in voto bapm̄ flammis su-
 scipiūt. licet alie similitudines etiā
 dari possent. Ita i eucharistie sacro
 q̄dam gr̄am sine sacro. q̄dā vtrūq̄
 simul. q̄dam sacm̄ tñi maneret ad
 placitū p̄dicatoris. Sed q̄ ad alias
 difficultates. Tñ sp̄ efficiat nouā ḡ-
 tiam in eo q̄ digne accedit. et si non.
 an tñc talis iust⁹ nō consequendo ef-
 fectū sacri incurrat pctm̄ mortale.
 Et si non. Tñ etiā pctōr aliq̄s acce-
 dens et nō percipiēs effectū sacri ē
 posset excusari a nouo pctō mortale.

ll. cū plurimis bōis notabilib⁹ erit
 seq̄ns fmo.

**Sermo quintus quō non
 insufficiēter attritus et tñ con-
 fessus pōt celebrare aut cō-
 municare. Et si nō recipit ef-
 fectū sacramēti p̄pterea nō
 incurrit mortale offensam.**

Robert autez sc̄ipm̄ hō. rē.

p̄ Cū iam restat hoc ip̄um in q̄
 tota difficultas versatur et fi-
 nalit̄ intentū in hoc ope discutē. an
 nō sufficiēter attritus nec etiā con-
 tritus. Confessus tñ in q̄dā detesta-
 tione pcti insufficiēti. possit celebra-
 re aut cōicare sine dei offensa. etia
 si nullū cōsequatur effectū sacri. Nē-
 pe si hoc fieri posset. vtiq̄ nō sic of-
 fendere de⁹ p̄ q̄dianās celebratō-
 nes sacerdotū et laycorū cōlonē tpe
 q̄dragesime q̄sq̄ em̄ fideliz optat
 diuini honoris p̄seruatōez. vt i oib⁹
 sp̄ gl̄ificet. Salute⁹ vgo. P̄sens
 fmo triplicē am̄istrabit doctrinā
 q̄rū Prima triplicē designabit ex
 doctorū sentētijs attritōem. Secun-
 da illaz attritōnē respectu cōlonis
 declarat debitā q̄lificationem. Ter-
 cia sup̄ effectū remissionis pcti. am-
 ministrabit solidā doctrinā. Quo
 ad primam partem doctorū sen-
 tentie super triplicē attritionem sunt
 p̄mittende. vt sic eo cautius in q̄-
 stionis declarationem procedatur.
 et primo quid Scotus loquatur et
 consequenter Thomas et Bonau.
 Nam Scotus i suo quarto scripto
 sententiay. disti. xvij. in. q. Tñ con-
 fessio cadat sub p̄cepto legis natu-
 ralis. Post varias recitatōes siml̄

Pars Tercia Sermo V

et reprobationes variarum opinionum finaliter inuehit contra illas. qui licet concedebant confessionem esse de iure naturali et diuino positio per illa verba Christi Joh. ij. Accipite spiritum sanctum quem remisistis peccata. re. eis et qui. rem. ret. sunt. tamen non astringerentur propterea fideles ex precepto et de necessitate salutis ad confitendum sicut nec ad extremam unctionem. aut confirmationem. cum etiam sine illis quod saluari potest. Et sic vltimè dicebant a se nulli quod illi qui volunt se iudicio et arbitrio sacerdotum submittere ad confitendum hoc facere possunt et stat in eorum arbitrio. Inuehit hic Scotus contra hanc falsam opinionem varijs orationibus. Primo si potestas iudicialis est sacerdotibus tradita. vt etiam aduersarij nobiscum concedunt. sequitur necessario quod quilibet reus tenetur se eorum iudicio submittere alias enim potestas iudicialis inuancit est tradita Si reus habet libertatem submittendi se iudicio iudicis vel non. Respicit enim potestas iudicialis dictare ius per modum punitionis in reum. Ad nostrum autem propositum super quamdam insufficientem attritionem quam inducere volumus in certis penitentibus ad perceptionem eucharistie absque peccato mortali. loquitur Scotus consequenter arguendo contra prefatos opinantes vbi volunt quod sit in libertate peccatorum se posse submittere vel non in immo est de necessitate salutis sue vt seipsum certificet de statu salutis. videlicet certus sit perditam gratiam recuperasse. Quod sic probat. Quicquid amisit primam gratiam

id est innocentiam per peccatum mortale talis tenetur ex auctoritate illius precepti. diliges teipsum in deum que dilectio vt patet comprehenditur vbi dicitur. Diliges dominum deum tuum etc. et proximum sicut teipsum. agere quantum in se est vt perditam gratiam recuperet. et quia hoc fit inscribendo sacramentum penitentie. ab illo articulo seu iudice quem deus instituit. et cui tale iudicariam potestatem contulit scilicet sacerdotibus. Johan. ij. Quorum remisistis et sic non est in arbitrio seu libertate peccatorum confitendi vel non confitendi. nisi velis esse damnatus. Nec obstat quod isti iduxerunt de extrema unctione et confirmatione. quia illa sacramenta sunt quodammodo supererogationis et autem sacramentum directe ordinatur contra mortalem culpam. vt supra patuit in principio operis de sufficientia sacramentorum. Post ad nostrum propositum de insufficienti attritione loquitur iterum Scotus clarius dicens. vbi visa est facilior et magis certa ad recuperandum de perditam gratiam quilibet tenetur ad illam ita quod non attemptat aliam difficiliorem. dimissa illa certiore. quia alias exponeret se periculo et sine salutis videtur esse contemptor. et illa via recuperandi gratiam per viam penitentie et sacramentalis confessionis est facilior et certior igitur ad eam quilibet peccator tenetur. Quod autem est facilior patet. quia hoc modo nihil oportet facere nisi quod cum aliquantulum est insufficienti peccatorum detestatio non ponat obicem per actualem mor-

tale qđ scilicet habeat actualem vo-
 luntatem peccandi vel adulterandi
 vel luxuriandi vel offensam nō re-
 mittendi seu male ablata non resti-
 tuendi zc. z hec detestatio licet insuf-
 ficiens. quia est multum facillior qđ
 habere contritionem vel attritionē
 sufficientem que per modum meriti
 de congruo sufficit ad iustificatōez
 Ideo ad illam viam facillē quilibet
 tenetur. nisi velit damnari. Qđ etiā
 sit certior via patz. quia quisqđ ē ma-
 gis certior de hoc qđ non pōt obij-
 cere qđ qđ habeat talem attritionem
 sufficientem pmodum meriti de cō-
 gruo ad iustificatōem. quia potest
 p̄babiliter scire se tunc non pecca-
 re moraliter peccato interiori v̄ ex-
 teriori. z potest se scire intendere re-
 cipere qđ ecclesia intendit in illo sa-
 cramento conferre z non potest sic
 scire se habere attritionem sufficien-
 tem. z sic ex illo p̄cepto de dilectio-
 ne dei z ex p̄cepto de dilectiōe sui
 sp̄s. tenetur homo ad illam viā
 recuperandi gratiam scilicet p̄ susce-
 ptionem sacramentalis cōfessionis
 hec Scotus. vbi dīckelspuhel no-
 tat hec qđ sequūtur suo quarto scri-
 pto senten. distin. xv. p̄formiter in
 questione. An confessio cadat s̄ p̄-
 cepto legis naturalis dicens. Tota
 hec sententia est Scoti. qui in verbō
 illius vltimē rationis iam tace. ma-
 gnā virtutem attribuit sacramen-
 to penitentie. scilicet qđ sp̄m sine con-
 tritione z sine attritione saltim suf-
 ficienti tollit peccatum in eo qđ. cū
 suscipit non ponit obices. Id est im-
 pedimentū gratiē per actuale pec-
 catum. qđ scilicet tunc cōmittat. Qui

etiam consonat vt dicit iam allega-
 tus doctor sanctus Tho. put inferi⁹
 dicit se allegare velle. Ad nostrum
 ergo p̄positum redeundo dum que-
 ritur. An confessus sacramentaliter
 sine contritione ac etiam sine suffi-
 cienti attritione possit celebrare sa-
 cerdos. aut cōmunicare laicus seu
 non celebrans. est vtqđ conclusio p̄
 parte affirmatiua qđ sic videlicet qđ
 sacerdos celebrans aut non sacer-
 dos cōmunicans potest accedere cō-
 fessus. licet non contritus nec etia
 sufficienter attritus faciūt ad p̄posi-
 tum nostrum. Solutio vni⁹ aduer-
 sarioz argumenti volentium p̄ba-
 re non esse de necessitate salutis p̄fi-
 teri. eo qđ duz recta ratio refugit tur-
 pia cogitare. etiam a fortiori loqui
 z alijs manifestare. Est em̄ respon-
 sio doctorū p̄cipue Tho. vbi supra
 qđ turpia non sunt cogitanda ad de-
 lectionem z in eis habendā. s̄ be-
 ne ad eorum detestatiōem sunt co-
 gitanda. vt sit in contritione z eorū
 p̄patione p̄pter erubescētiā in
 eis concipendā et multiplicem ei⁹
 vtilitatē quā in se habet. z p̄pter qđ
 xp̄us eam instituit. valet em̄ tal̄ erū-
 bescentia ad peccati cognitiōem. p̄
 instructionem discreti confessoris.
 sp̄m peccatorem instrumentis. D̄ qđ Ad qđ
 innumerabiles recipiūt peccatoz valēt erube-
 contra nostraz p̄cipue molliciei re- scētia cōce-
 cognitiōem. per diligentem con- pra in p̄fessi
 fessorū instructionem. z verbi diuini one.
 auditiōē. qui alias sine tali cogni-
 tiōe z detestatiōe. saltim insuffi-
 cienti damnaretur. vnde Deut. xv.
 dī. Si difficile z absquē apud te iu-
 dicium esse p̄spereris inter sangui-

Secūda
 imōtis
 per triph
 quitiōem

Pars Tercia Sermo V

nem et non sanguine. lepram et non lepram et. venit ad sacerdotes leuitici generi et. Secundo valet ad peccati cogniti deletionem. unde in ps. Dixi confitebor aduersum me iniquitatem meam domino. Et si propositum confitendi valet ad deletionem peccaminum. a fortiori opus confessionis in se factum. Tercio valet erubescencia ad cogniti et deleti peccati satisfactionem eo quod erubescencia quod homo sustinet propter deum et in confessione est magna pars satisfactionis. vii Ecclesiastici. iij. Est confessio adducens gratiam et gloriam Quarto valet ad pene diminutionem et hoc ut clauum id est virtute sacramentalis absolutio. Math. xvi. Quodcumque solueris terram et. hoc est ad gloriam dei. Unde Iosue. v. Da gloriam deo et confitere et indica mihi quod feceris. Septo valet ad nostrum propositum propter scientie assicuracionem. unde cum David coram propheta confitebatur peccatum. statim audire meruit. transiit dominus peccatum tuum. ij. Regum. xij. transiit scilicet a morte eterna ad penam temporalem. Ad hanc utique assicuracionem plurimum facit dicta opinio Scoti que etiam assicuratio magnum bonum est ad resistendum in posterum peccatis. unde prime Corinthiis. primo. Gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre et tunc de prima parte sermonis.

Secunda pars sermonis. Secunda pars quod ex huius sermonis sui modi doctorum sententia. triplex per triplicem attritio potest cum earum qualifikatione denotari. Est notandum quod cum idem Scotus etiam in quarto scri-

pto sen. dist. xiiij. in questione. vtrius acius penitendi requisitis ad deletionem mortalis peccati. sit acius alicuius virtutis dicit ut prefatus doctor dunckelspuchel recitat super eandem questionem et distinctiorem quod peccator existens in peccato mortali. illud detestando modo quo supra tactum est. potest considerare peccatum. ut dei offensum et contra legem diuinam et ut auersum a deo et ut impedimentum premij eterni. et ut inductionem supplicij eterni. et sic de multis talibus rationibus ut etiam supra tactum est. et ubi isti motus detestationis continuatur et intenduntur ante infusionem gratie. tunc totus ille detestationis motus vocatur attritio et dispositio sufficiens de congruo ad deletionem peccati mortalis. que deletio sequitur in primo instanti non est temporis illius per quod tempus durauit illa attritio. quod instans deus habet prefigere esse terminum attritionis et tunc sequitur contritio cum infusione gratie remissionis peccati. Ex qua sententia Scoti cum procedenti in prima parte sermonis ita etiam patet. quod iam habemus duplicem attritionem deservientem ad deletionem peccati mortalis. quarum prima fuit descripta ut insufficientis detestatio peccati. hec autem ut sufficiens. et bene disposita erga contritionem introducendam in suo termino quem deus prefigit. unde et prima detestatio potest dici attritio insufficientis. hec autem secunda attritio sufficiens et bene circumstantionata. Queramus ergo adhuc terciam quam dicemus esse malam attritionem id est

n. liij.

malis circumstantiis circumdatas. de q̄
idem Scotus p̄formiter facit mē-
tionem in p̄fata dist. 2. q̄oe sui quar-
ti scripti sen. dicit em̄. Est tamen no-
tandum. q̄ si talis actus detestatio-
nis p̄cōp̄ ē circumstantionatus aliq̄
circūstantia q̄ inordinare circūstat-
tūc nō ē dispositio ad iusticiam id ē
ad remissionem peccati mortalis. vt
si fieret propter indebitum finez vt
non p̄pter deum finaliter s̄ solū p̄-
pter euadere penā. 2. sic out non ex
amore iusticie. s̄ t̄m ex timore pene
sic em̄ male circūstantionata ē 2. p̄ cō-
sequens nō disponēs de p̄gruo ad ius-
tificatōem hec ille. Et sic hēm̄ ter-
ciam attritionē. s̄. nō bonā. Et p̄z iā
ex hac secūda pte s̄monis discute-
re principalem difficultatem. In cō-
fessus cum inpossit celebrare aut cōicere. Vnde
sufficiēti cōtur enim dicendum q̄ dūmō quis
tritiōe pos- non sit male attritus sit autē insuf-
sit celebra- ficienter aut sufficienter bene attri-
re. tus q̄ tunc potest celebrare aut cō-
municare non quod illa insufficientes
aut sufficiens attritio habeat virtu-
tem aliquam in se ad causanduz re-
missionem peccati cum hoc ip̄m so-
lum habeat facere contritio gratia
coexistente sed solū hēat mētem pe-
nitentis disponere ad. veram cōtri-
tionem. 2. hoc ex quodaz merito nō
digni nec p̄digni. sed congrui. quia
videlicet peccator dum facit q̄d in
se est. q̄ tunc deus ex superhabun-
danti suppleat suam p̄tatez ad re-
missionem peccati. Verum cū ver-
ba Scoti apparent plurimum ob-
scura quadam breuitate incedere.
dum in vno loco dicit quod insuf-

ficiens attritio deferre potest ad
deletionem peccati mortalis. et iā
hic dicit quod attritio non bene cir-
cūstantionata vt quando sit solum
p̄pter euadere penā est mala 2. actu
aliter deum offendens. videtur em̄
sibi ip̄s contradicere. eo q̄ supra pa-
tuit penitentia. Ostendit ex timore Qd sup d.
pene damnatōnis. iuxta illud. Nō t̄ba Scoti
more tuo domine concepim̄ 2. par vbi loq̄t de
turrimus 2. peperimus sp̄ritū sa. mala attri-
lutis Isa. nono. glosa id est sp̄ritū t̄ide quō il-
penitente salutaris. dicit etiam nō la sit intelli-
bene circūstantionatam esse attritō genda vbi
nem. quādo sit non ex amore iusti. dicit. q̄ illa
cie 2. non declaratur q̄s sit ille amor. p̄cedit nō
iusticie. Respondetur q̄ sue mētis ex amorē su-
intentionem in p̄dictis verbis mal iusticie
lem potius ab eo audire q̄ p̄prio in-
genio declarare. dicit tamen videt q̄
quia non sunt idem amor iusticie 2
amor dei 2. vni pōt h̄ri sine altero
ideo in vno potest laborare pecca-
tor peccata detestans et non in alte-
ro. Item quia amor iusticie habet
odiu iusticie oppositū. simili mo-
do potest detestans peccata labora-
re in vno 2. non in altero. Item q̄a
timor pene potest stare cum amo-
re iusticie 2. et iā cum odio iusticie.
ideo ex hīs est facile iudicare inter
veram 2. falsam attritionem. Timor
enim iusticie detestari p̄cā absq̄
amore dei qui stat cum caritate est.
p̄mo amare id est amplecti 2. non
odio habere diuinam iusticiam su-
per eternam punitionem peccati
nū in inferno. aut et iā temporalem
hic aut in purgatorio. Vnde se-
quitur. q̄ ille dicitur detestari pecca-
ta nō ex amore iusticie qui optaret

Bas m
attritio
vollet cu
detestatio sit
exp̄tio p̄c
re

nullam esse punitiōem peccaminū
neq; hic neq; in futuro. Et sic vellet
consequenter q̄ peccata nō essent
coraz deo peccata. Sicut etiā opta-
ret nullam esse vindictam infligen-
dam a deo pro peccatis. unde que-
reret suū lucrum omīno z comodū
vi eo liberius peccare posset. Vnde
z sequitur hoc q̄ Scotus dicit q̄
derestatur peccatum propter inde-
bitum finem videlicet non p̄pter deū
finaliter sed soluz p̄pter euadere pe-
nam. Sed quia tam oritur alia q̄
In sic derestans peccata. nō p̄pter
deum finaliter zc. vt dictum est. per-
ficat autem cum illa attritione fide-
lium z puram confessionem nūq̄
virtute confessionis z clauū fieri
potest de male attrito bene attritus
saltem in sufficienti attritione. id est
in sufficienti derestatione. Respon-
detur q̄ vltq; fieri potest virtute sa-
cramenti p̄nie z clauū sicut etiaz
virtute eucharistie sepe fit de attriti-
one seu attrito contritus vt in prio-
ribus sermonibus tactum est. Ex q̄
bus omībus documētis hec sequū-
tur primo q̄ non solum contriti et
confessi. verumetiam quocūq; mo-
do attriti. dummodo fideliter z pu-
re sunt confessi possunt celebrare z
communicare. Secūdo q̄ licet ma-
le attritus actualiter dicatur deum
offendere. eo q̄ non derestatur pec-
cata debito ordine videlicet amore
iusticie z propter deum finaliter. ta-
men si in confessione sua pura z fi-
deli accusat se de illa inordinata de-
testatione. dicens hec vel similia q̄
ba. doleo z accuso me. q̄ nō habeo
tantam contritionem seu etiam de-

testationem peccaminū meorū ex
amore diuine punitōis immo opta-
rem amplius dolere vt mihi p̄pici-
aretur deus. tam vltq; si accedit ad
eucharistiam. non accedit vt male
attritus attritione videlz tercio mō
sumpta. Sed accedit vel primo aut
secūdo mō sumpta. s. vel cū insuffi-
cienti derestatione aut sufficienti et
potest virtute sacramenti eucharis-
tie p̄cipere remissionē peccati. ita Tercia ps
q̄ de attrito fiet contritus. Videtur simonis se-
ergo satisfactū p̄ncipali q̄sito q̄ vi. quis i se q̄n-
delicet non sufficienter attritus cō- ti sermone
fessus tamen in sua insufficienti de-
testatiōe peccati pōt celebrare z cō-
municare sine dei offensa. Sed an
cōsequat effectū remissionis pecca-
ti semp de hoc ē consequens sermo
super tercia partem sermonis.

Exemplum si q̄ deservire
potest deducat p̄dicator ad
placitum aut hoc q̄ sequitur

In vita sancti bernardi legitur q̄
eo existente in quadaz ciuitate qui-
dam cōcubinaris vsq; ad mortem
infirmatus z cōfessus. dū interroga-
tus a cōfessore fuisset. an cōcubinā
deserere z de domo expellere velle-
rū diffetq; q̄ nequaq; hoc facē pos-
set. z sacerdote ob hoc sibi sacramē-
tum denegaret. Sanctus supuenit
bernardus et amicis lamentantibz
z perentibus vt causa dei spm visi-
tare z informare veller. cum sanctus
percepisset de cecitate z duricia me-
tis sue z plurimū hortaretur vt ta-
lem duriciem cordis repelleret. nū-
hūq; proficeret tandē interrogauit
infirmū. an de ipsa duricia mentis

Qd an ma-
le attritus
posset eu-
charistia si-
ne p̄cto p̄ci-
pere

doleret velletq; se bene esse contritū
 Quo respondente. q; ita doleret q;
 vellet libet illa cecitate. carere. Tūc
 sanctus subito fecit eucharistiā au-
 ferre. ipm; cōmunicare. Sicq; cō-
 tigit vi percepta cōmunionē. mox
 clamaret. expellatur misera de do-
 mo. nec em̄ eam videre cupio. Que
 mutatio cordis et affectionis vtiq;
 ple creditur q; virtute sacramētī cō-
 tigit faciendo de attrito contritum
 an autē virtute orationis sancti viri
 hoc deo p̄mittim⁹. De illo tamē cer-
 ti sumus iuxta p̄missa. q; attritus
 attendere potest. ita q; virtute sacra-
 menti sepe de attrito fit contritus.
 De hoc facto etiam narrat Cesari⁹
 in dyalogo.

Sermo sextus

Robet autē seipm̄ homo rē.
 p; vi supra. Quia de attritis cū
 bonis aut malis cōcūctiōib;
 tactum est quomodo accedere p̄nt
 aut non. Superest declarare an ac-
 cedendo ad cōmunionem et non p-
 cipiendo effectum sacramenti. pos-
 set excusari a nouo peccato morta-
 li seu graui dei offensa. Salutes v-
 go rē. Super presentem speculatiō-
 nem que et tertia pars p̄cedentis s-
 monis erat presens sermo sup trīs
 fundatur saluberrima documenta
 quorum Prīmū declarat attritos
 sepe accedere et nullū consequi effe-
 ctum sacramenti. Secūdum decla-
 rat sepe tales nouā offensam incur-
 rere mortalis peccati. Tercū decla-
 rat qui ydonei censent perceptores
 huius sacramenti. Quo ad p̄mū
 videlicet q; sepe attriti accedūt et nul-
 lum consequuntur effectum. Proba-

tur multipliciter. Primo ex doctri-
 na sancti Bonauent. in suo quarto
 scripto sententiar. disti. xij in q̄one.
 an hoc sacramentum habeat effica-
 ciam in quolibet viro iusto. vbi cō-
 dicit. q; etiā vir iustus sumendo nō
 semper suscipit effectum sacramen-
 ti. qui est vel deletio venialium. vel
 augmentatio virtutum et gratie. re-
 uera dicere oportet. qd si hoc iustis
 potest accidere. quantomagis non
 contritis. sed solum attritis p̄cipue
 in insufficienti detestatione pecca-
 minū. Et qdē q; iustis hoc accidere
 potest idem declarat doctor. Nam
 ad questionē vbi querit. an vir iust⁹
 semper recipiat efficaciaz sacramē-
 ti. dicit si se debite p̄par recipit. Al-
 iquin si ex quodam torpore vel ex
 distractione non se p̄parat. tūc nul-
 lam aut modicam reponat efficaci-
 am. Nec valet si quis dicat. q; Da-
 masce. compat eucharistiam carbo-
 ni ignito. dum dicit in suo quarto
 sententiar. q; caro xpi est sicut car-
 bo ignitus. sed habens sensum cor-
 poralem. semper calefit per tactum
 carbonis igniti. Ergo similiter ha-
 bens sensum spūalem. vi est vir iu-
 stus. vtiq; per contractum carbonis
 spūalis vicē eucharistie sacri recipit
 calorem et efficaciaz sacramenti. Ad
 hoc em̄ argumētum respondit Bo-
 nauen. Q; ideo ex necessitate carbo
 ignitus naturalis calefacit. quia nō
 agit carbo ex ratione seu delibera-
 tione. vñ semper producit suum ef-
 fectum naturali sui actione nisi ipe-
 diatur. hic aut quia prestat carboni
 spūali. scz xpo impedimentū. p hoc
 q; iustus non aduertit. actuali de-

Pars Tercia Sermo VI

uoluntate xpm. que deuotio necessaria est in sumente. ad hoc ut effectum consequatur. ideo non valet similitudo. et dat exemplum de visu. qui non aduertit rem visam. ubi apertis oculis dormit. vel alibi fantasiatur. sic et ille sumens ubi mente distrahitur. nihil a xpo consequitur. quia eum non aduertit. Et sic patet. quod a fortiori attritio sepe accedit absque effectus consecutione. qui est ut attritio fiat contritio cum perceptione remissionis peccaminum. et hoc ideo. quia illa attritio non est adeo fortis. ut fortis eliciat detestationes peccati commissi. cum memoria domine passionis. Et in casu quo quis quereretur. an alio quo modo attritus possit cognoscere se ammodo non attritum sed contritum. de hoc habetur supra tamen ad presens sufficiat. quod probabilem poterit recipere in se cognitionem per quedam spiritualia exercitia. in quibus delectatur ut si in se sentit bonam voluntatem cauendi omnia moralia. Item quod deuote id est prompto animo audit verbum dei. Tercio quod ad rememorandum dominice passionis cum commotione cordis inuenit separatum. Si enim affectum nostrum ut prefatus doctor Bonauentura. deducit in preallegata questione. sepe accedit passio christi descripta et lecta. aut depicta et visa. aut predicata et audita. que etiam sunt signa bonae attritionis. reuera ubi affectus summentis inflamatur in sumptione eu charistie ex memoria dominice passionis cum supradictis circumstantiis demonstrat attritionem in contritionem conuersam et tamen de primo principali.

Sed quo ad secundum. an in casu quo attritus non sit contritus et nullum suscipit effectus sacramentalis. quod tunc non incurrat nouam offensam mortalis peccati. Respondendum est quod circa istum qui ut tractum est. si non recipit effectum sacramentalis. manifestum est ex doctorum sententiis precipue Bonauenturae. ubi supra. quod propterea non incurrat peccatum mortale. unde postquam dixerat. quod iustus ubi ex mentis distractione non consequitur efficaciam statim subiicit non tamen propter hoc incurrat mortalem offensam. Sed dubium est. de attrito. an non incurrat offensam mortalem. ea de causa. quod inter dignum et indignum nihil est medium. et cum attritus ut attritus manet in peccato et nullus peccator accedit digne et omnis talis qui digne non accedit peccat mortaliter. ideo videtur. quod attritus ubi manet attritus. cum maneat in peccato mortali. etiam mortaliter semper peccat accedendo. eo quod indigne accedit. Hic succurrere potest quidam distinctio quam sanctus Bonauentura. in prefato suo scripto. libro. secundum dist. x. et hoc. an peccator sumendo corpus christi semper mortaliter peccat. Dat super predictum argumentum quod inter dignum et indignum non sit medium. Dicit enim quod licet inter dignum et indignum non sit medium. tamen inter digne et indigne sumere bene datur medium. quod sic declarat. Digne enim manducare quia est sufficienter se preparare. scilicet cum peccatis omnis expulsiōe reuerentia et dilectione. Quidam igitur sunt qui se sufficienter preparant secundum veritatem. Quidam autem

non sufficienter fm veritatē. sufficiē-
ter autem fm pbabilitatem. Qui-
dam autem neutro mō se preparāt
immo. contēnūt. q̄ ergo sufficienter
se pparat māducat digne. Qui aut
se nullo modo pparat manducat i-
digne. Qui aut minus sufficienter
se preparat. s. fm pbabilitatē pot
q̄ veritatē non manducat digne.
quia non se pparauit digne sufficiē-
ter. nec indigne. quia se prepat pro-
babiliter talis q̄uis nō recipiat gra-
tiam non tamen incurrīt offensam.
Hec ille cōcludēs. hoc qd supra ta-
ctū est. s. q̄ quis non sit medium in-
ter dignū et indignū tamē inter di-
gne et indigne sumēdū bene est me-
dium. Et sic laborant attriti dispo-
nentes se per diligētem et purā cō-
fessionem cum detestatione pecca-
tū vel sufficienti vel insufficienti
detestationē. et ideo vbi accedūt et nul-
lū consequūtū effectum nō tamen
incurrūt nouā del offensā a q̄ nos
in eternū preseruat. qui sine fine vt-
uit et regnat. Superest igitur tertia p̄
sermonis quaz ad placitū p̄dica-
tor dilatare aut abbreviare pōt. q̄. s.
ydonei censentur pceptores sacra-
mentī. Dicit q̄ fm scripta doctorū
in quarto senten. dist. ix. p̄cipue aut
nūc fm pe. Aureo. q̄ ydoneus su-
scceptor est. homo viator adultus. si
delis mente p̄dictus. ieiun⁹ deu-
tus apparitione miraculosa. nō p-
bitus sine conscientia peccati mor-
talis legitime confessus. in conuer-
satione crimine nō notatus. corpo-
re mūdus a ministro ydoneo. tēpo-
re debito. et recta intētiōne. sumpt⁹
vbi. xv. notanda cōmemorat.

Primo dicit homo. qz licet ange-

li beati māducent xpm in sua sp̄e
inquantū ei vniūt in fructione ca-
ritatis pfecte. et vīsiōe manifesta. nō
tū cōtingit eis spūaliter manduca-
re hoc sacm. qd est p fidem credere
in xpm cū volūtate sumēdi hoc sa-
cramentum.

Secūdo dicit viator. qz nulli mor-
tuo d̄ dari. et si petunt illatio ē.

Tercio dicit adult⁹. qz h̄ greci an-
tiq̄uitas pueris darēt. vt de conse-
c̄. ij. parunt. tū sacraliter sumē nō
possunt. qz nō vtuntur sacramento
vt sacramento. s. vt cōi cibo ppter ca-
rentiam discretiōis.

Sed quando ē etas debita. Rñ.
Areolus vbi supra. q̄ relinq̄nduz ē
arbitrio boni viri. Et ideo dico. q̄
tūc ē etas debita. quādo pueri h̄nt
vsum rōnis. q̄ p̄nt cōcipere deu orio-
nē hui⁹ sacm. et discernere et disti-
care corp⁹ xpi. et reuereri ab alio ci-
bo saltem ex aliorū instructiōne.
qd potest esse in. x. vel saltem in. xij.
anno. vnde si apparerent in eis tūc
signa discretiōis et reuerentie. p̄nt
sumere fm r̄ho. in. iij. dist. ix. immo
debent saltem semel in anno sume-
re. vñ tenētur ad hoc eos inducere
qui eoz h̄nt curam.

Quarto dicit fidelis. qz nulli infi-
deli debet dari. immo nec infidelis
pōt sumere sacramentalit. nisi h̄eat
intentionem sumēdi ipm vt sacra-
mentū eccie licet ipse non credat.

Sed nūqd cathecūmenis debeat
dari. Rñ. Aureo. vbi supra q̄ nō qz
nō sunt de familia xpi per bapm.

Quinto dicit mente p̄dit⁹. vnde
demoniaci et amētibz nō d̄ dari.
distinguit tamen doctores vbi su-
pra. aut tal amens nūq̄ h̄nt vsum

Pars Tercia Sermo VI

ratōis. et tali nō debet dari. Aut ali-
quā habuit vsum rōis. Et tunc sub
distinguit. q̄ aut ostendit signa de-
uotionis et tunc recurrendum ē ad
t̄ps p̄teritū. q̄ si aū infantiā petijt et
deuotōes ad ip̄m habuit. potest da-
ri et debet in articulo mortis. si nou-
timent de periculo enomendi v̄ al-
terius irreuerentie. v̄i habetur in. c.
is. quī. xxvj. q. vj. Si vero nullam
deuotionem ad ip̄m habuit. tempe-
sanitatis. nec eum petijt debito tem-
pore nullo mō eis debet dari. Idē
dicit de demoniacis fm̄ prefatam di-
stinctionem fm̄ Thom. in. iij. di. ix.
et in tertia parte. q. lxxx. amentibus
v̄o qui habent dilucida intervalla
pōt dari tūc q̄ habēt vsum rōis.
fm̄ Aureo. p̄dictū. vbi supra. m̄-
tofortius potest dari illis qui largo
mō dicūt amētes. s. q̄ h̄nt debilem
vsum rōis. dūmō possint aliquā de-
uotionē huius sacramēti cōcipere.

Sexto dicit Teinus. nā q̄cūq̄
aliquō comestibile vel potabile. post
mediam noctem sumpsit. nullo mō
potest cōmunicare sine digesserit si-
ne non. de con. dist. ij. c. liquido. vij.
q. j. nihil. de celebra. missa. c. ex par-
te. Excipitur casus infirmitatis. q̄
si de eorum periculo mortis dubi-
tatur etiam post cibum sunt cōmu-
nicandi. ne sine cōmuniōe decedāt.
de consecra. dist. iij. p̄sbyter. Nec
obstat. c. sacramenta. de consecr. di.
j. quia abrogatum ē.

Septimo dicit deuotus. Nam si
cut qui cibum corpalem non potest
digerere vel masticare nō est aptus
manducare ipsum. sic qui deuotio-
nem non habet. non est dignus cō-
municare. de conse. dist. iij. c. illo. et

c. tribus gradibus. vñ. s. bofi. in. iij.
dist. xij. Maiorem inquit efficaciam
recipit homo in vna missa vel man-
dicatione cum bona sp̄atione. q̄ in
multis si se nō sp̄aret diligenter.

Octauo dicit apparitōne miracu-
losa non prohibetur Nam si appa-
ret in forma p̄nerti vel huiusmodi.
non debet sumere fm̄ prefatū Au-
reo. vbi supra. et alios doctores q̄
non apparet sub specie conueniētis
humane refectiōis dicit tū sanctus
Tho. in tertia parte. q. lxxxij. q̄ cō-
solendum esset p̄sbytero. q̄ iterato
corp⁹ et sanguinem dñi consecraret
et sumeret. Sed ego nō credo. quia
que sunt miraculose non sunt sub
legibus. l. nam ad ea. ff. de le. Et et-
iam quia verisimiliter posset etiam
in alia consecratione sic apparere et
sic esset p̄cessus in infinitum.

Nono dicit sine conscia p̄cti mor-
talis. Nā suscipiens cum consciētia
p̄cti mortali. peccat mortali. fm̄ Au-
reo. vbi supra. et cōter omēs. s. si cō-
sciētiā non habet de mortali. l. si sit
in mortali p̄ctō. non peccat morta-
liter fm̄ Aureo. vbi supra nisi sit ig-
rantia crassa vel affectata. quia debi-
tam diligentiam de cōmissis nō ad-
hibuit. Tandul. in. iij. dist. ix. dicit
q̄ diligentia debita est quādo facit
illa que prudens facit de re quāvel
let studiosissime examinare. et Sco. i
iij. di. ix. dicit q̄ tenetur quis se exa-
minare fm̄ diligentiam nostre fra-
gilitati possibilez. addit tū Aureo.
q̄ quando q̄s dolet de p̄teritis pec-
catis mortalibus cōmissis. et habet p̄-
positū non peccandi. Et deuotōes
ad sacramentum q̄ pōt p̄sumere q̄
non sit in mortali.

Utrum presbyter peccet mortali-
 ter, dando ei quē scit in peccō mor-
 tali cōstitutū. Rñ. fm Bica. in. liij.
 disti. ix. q. si talis non petit sibi dari
 sic peccat sibi dando. Si vō petit z
 tunc distingue. aut em̄ est notorius
 peccator. z sic peccat si ei dat. quia
 habet cōtra ipsam legitimā exceptiō-
 nem. aut nō est notorius quīs pos-
 sit pbari per duos testes vel tres. z
 si petit in occulto debz ei denegare.
 quia habet legitimā exceptionem
 cōtra eum. z moneat ne petat in pu-
 blico. vt habet de conse. di. ij. ne p-
 hibeat qd petit. Si vō petit publi-
 ce. tūc si est sacerdos extraneus nō
 debet sibi dare qz legitimam habet
 causam de conse. dist. ij. tribus. Si
 aut̄ est sacerdos ppius parochialis
 sic debet sibi dare. quia nullam ha-
 bet exceptiōē quā in publico pos-
 sit obijcere. de offi. iudi. or. c. si sacer-
 dos. Nec ob. q. sit maius peccm̄ su-
 mēre cū peccato mortali q̄ infama-
 ri. quia sacerdoti ministrati corpus
 ppius est peccare mortaliter in-
 famādo inlusse peccatōē occultū
 q̄ q. ille mortaliter peccet. qz null⁹
 debet mortale cōmittere vt alium a
 mortali liberet. Peccator tñ occul-
 tus fm. s. Tho. liij. par. q. lxxx. po-
 ctus debet eligere infamari q̄ indig-
 ne ad mensam xpī accedere. Qd̄
 credoverz quādo quis indigne accē-
 dit. s. cū mala volūate puta qz non
 penitet de peccatis. Secus esset de
 indigne sumente. quia non ē cōfes-
 sus. z. j. s. xliij.

Sed nūquid esset minus malū
 dare tali hostiam nō consecratā vel
 non cōsecrare. z sic sumere. Rñ. q.
 nō vt p. iii. c. de hoie. de cele. m. l. tō

dī. prius quidez falsa remedia sunt
 abijcenda q̄ sunt veris pculis gra-
 uiora ibidem.

Quid si solū sit suspectus de cri-
 mie mortali. Rñ. q. si suspecto sit vi-
 olenta z notoria. Descendū est sicut
 de eo quem scio in mortali fm q. su-
 pra dictum est.

Utrum ex his in peccato mortali
 peccet videndo corpus xpī. Rñ. q.
 nō. dūmō cum humilitate z reuerē-
 tia videat. Similiter nō peccat tan-
 gens ex necessitate. puta quia cecidit
 in terrā z hñmōi fm. s. Bo. z. san.
 Tho. in. liij. di. ix.

Quid de illo qui licet non sit ve-
 re in peccato mortali. tñ fm consci-
 entiam scrupulosam se existimat eē
 Rñ. q. peccat mortaliter. nisi eā de-
 ponat. quia qcquid sit contra cōsci-
 entiam edificat gebennā. vnde nisi
 sit ex pbabili cōiectura debet depo-
 ni. vt in. c. inquisitioni. de sen. ex. quia
 vt dī. in. c. non solū. de regula. li. vj.
 decet z expedit vt consciētie purita-
 ti. nō desit iudiciū rōnis. nedū spl-
 ritualis. psecus q̄rit salutis dispen-
 diū incurraf. hec ibi.

Decimo addit legitime cōfessio.
 quia quantūcūqz doleret de pecca-
 to cōmissō nō sufficeret. vt digne su-
 mar. s. oportet legitime vt confitea-
 tur. aliter peccat mortaliter tenet tñ.
 Anreo. q. sacerdos parochialis qui
 non habet alium sacerdotem z reli-
 giosus in. via cum socio non sacer-
 dote. q. possunt celebrare cū contri-
 tione z cum pposito confitendi ex q̄
 non habet cui confiteat. quia religi-
 osus non potest extra suū ordinem
 cōfiteri in religione minor. Qd̄ li-
 mito tamen verū quando. sine alio

Pars Tercia Sermo VI

um admiratione desistere non potest. aut quia tenet celebrare. Idem dicas de eo qui volens communicare coram sacerdote celebrante recollit aliqd mortale non confessum legitime. qd potest communicare cu contritione et proposito confitendi. quando sine admiratione et aliquali nota non posset desistere quin communicaret. nec hz aut tepus aut sacerdotem cu quo confiteri possit.

Unde clmo dicit in conuersatione crimine non notatus. vñ hystrionibus et hmōi non debet dari. de cōsecra. dis. ij. p dilectione. dicit puto nec maiestati diuine nec euāgelice discipline cōgruere. vt tam turpi et infami contagione sedet. vñ fm gl. ibidem nec talibus nec cuiusqz infami notorio manifeste danda ē eucharistia. si tamen reuertant ad dominū eis cōmunio et reconciliatio nō negatur. vt ibidem dī in. c. seqn. Non ē tamē intelligendū sic vt statim debeat dari eucharistia sicut fit a multis. et male. s; ppter reuerētia sacramēti debet differri vsqz post p̄actam penitentia. quaz publice debet facere. nisi articulus necessitatē vel pietatis aliqñ in casu aliter fieri persuadeat.

Verum sit danda eucharistia suspendendis vel decapitandis p suis maleficijs. Hñ. qd sic si peniteant et pure confiteāt. vel cupiant confiteri si possent. quia nec eucharistia nec sepultura est eis deneganda. et missa pro eis posset celebrari et oblationes offerri. xxvj. q. vij. c. j. et vi. et di. l. penitentes. et. xij. q. ij. p oblationibus. imo hodie in cle. j. de pe. et re. p̄cipit officialibus qd eis admistra-

re pmittant si petunt.

Quid de excōcatis interdictis scismaticis et hmōi. Hñ. qd nullo mō debet eis dare. addit corpore mundus. s. ab ea immūdia q tolli pōt. aliter non tollendo fm Aureo. vbi supra peccat grauiter. cum tali immūdia sumendo eucharistia. S; immūdia q tolli non potest. puta lepra fluxus sanguinis vel semis et alia infirmitas nō impedit sumptōnem eucharistie. s; bene celebratio nem misse.

Verū nocturna pollutio impedit at sumptionem huius sacramenti. Respondetur. vt colligo ex. san. bo. in. iij. di. xij. et Aureo. vbi supra. et ē cōmunis opinio qd aut pollutio puenit ex causa peccati mortalis certa vel probabili. puta ex crapula vel morosa cogitatione et hmōi et sic necessario tenetur abstinere aliter peccaret mortaliter. vt colligit in. c. nō est. vj. dis. et est ar. in. c. dī qd. xliij. q. j. quia licet ipa pollutio fm se nō possit esse peccatum mortale. habet tamen peccatum mortale annexū. ratione sue cause. Istud ego lūmto verum. nisi priusqz sumat aut celebret contera de peccato. et confiteatur. qd si conteritur et confessus ē de peccato et necessitas vel scandalus cogat ad celebrandū vel sumendū. non peccabit sine necessitate tñ non credo qd etiam confessus possit sine peccato sumere vel celebrare s; bñ sine mortali peccato. fm Johā. de saxo. in sum. et Pet. de palu. in. iij. sicut pollutio prouenit a causa q est peccatum veniale. tamē probabilē et sic nō impedit necessario. s; de cōgruo. nisi postea cā yrgeat fm Ric.

in. liij. et fm thom. in. liij. par. q. lxxx.
 peccat tamen venialiter si sine cau-
 sa necessaria comunicet et celebret
 nisi in duobus casibus fm p'dictuz
 Job. Primus quando est dies fe-
 stus in quo est consuetu communica-
 re. Secundus qm imminet scandalu
 nisi celebraret. puta qz alius no e p-
 latus q consuevit celebraret hmoi.
 Sicut dico de illa q puenit ex illusi-
 one dyabolica. et hoc p' duo. Pri-
 mu ppter imudicia corpis. Scdm
 p' euagatione mēis siue inepti-
 tudine. Idē dic qm puenit ex causa
 q nullu est p'ctm q de cōgruo debet
 abstinē. In hoc casu. s. Bon. ubi su-
 pra. et bñ distinguit dicēs. q aut sen-
 tit in qnatioem illā inclinasse multū
 aiam. et sic consulendū ē q faciat re-
 uerentiā sacro et abstinēat. Si autē
 sentiat magis expeditā naturā et vt
 tertius deuotio vel solēntas v' altō
 qd multuz recompenset puta cha-
 ritas alterius. qui cogeret celebrare
 in mortali. v' cōpassio aiaz. et hmoi
 ad sumendū vel celebrandum tra-
 hat. tūc arbitror dicit ipm sine mor-
 su p'scientie accedē posse. Sicut pol-
 lutio puenit ex dyabolica temptati-
 ne. v' p'nta qm cū maiori deuotione
 disponit se celebrare aut rōne solen-
 nitatis et hmoi. citi' polliūtur sicut
 de illo legitur in collatōnibus p'm
 qui semp hāc patiebat in festatio-
 nez qm erat cōsecraturus cui decretū
 fuit vt semp cōmunicaret. et sic cessa-
 uit. talis illuso. et sic non debet ab-
 stinere.

Sed p' quātū tps dz abstinē. Rñ.
 q p. xliij. horas fm alber. et s. tho.
 Et pe. de palu. limitat fm cū acci-
 dit circa mediā noctē. s. si aq mediā

noctem accideret abstinere non te-
 net nisi qm puenit ex causa mortalis
 peccati.

Quid de coitu cōiugalī. Rñ. cre-
 do distinguēdū fore. vt de pollutioe
 nocturna. nisi q p' eē q exiges pec-
 caret mortali. et tñ reddēs inst' nō
 peccaret et sic solum in exigente ca-
 deret. phibitō nō in reddēte et c. ois
 hō. de cō. di. ij. et xliij. q. liij. sciat. s.
 debet itelligi de cōsilio in coitu in q
 nō ē p'ctm v' saltē solū ueiale. credo
 tñ q exigens nō digne suscipiat h' p'
 xliij. horas ad minus debz abstinē
 re de bono consilio nō de precepto
 vt no. glo. in. d. c. omis. et seqtur pet.
 de palu. et Thomas in tertia parte
 q. lxxx.

Utrū mēstruata vel mulier possit
 ptum immediate dz abstinere. Rñ.
 q nō de necessitate. si tñ ex reueren-
 tia abstinē nō peccat di. v. c. ad ei'.
 et de purificatiōe post p. c. vno dum-
 modo comunicet fm institutio-
 nem ecclesie in. cap. omis. de pe.
 et remissio.

Utrū somnū homicidij vel alte-
 rius p'cti mortali ipediat sumptōez.
 hmoi sacri. Rñ. q hmoi somnia nō
 inducūt pollutiōez corpis nec tātam
 distractiōē mēis sic somniū forni-
 catōis p'p' intentiōem delectatiōis. et
 ideo nō impedit. Si tñ somniū ho-
 micidij pueniat ex cā q est mortale
 p'ctm impedit sumptōem sacri rōe
 sue cāc fm. s. tho. in. liij. p. q. lxxx. in-
 tellige nisi p'us conteratur et confi-
 teatur.

Merito decio diē a mīstro idoneo
 scz sacerdote. de cō. di. ij. puenit. nā.
 null' rāgē dz ēt diacon' nisi i necita-
 te vt si casu cadēt in trā vel aliq alio

Pars tertia

Sermo

VI

casu. lxij. dist. diaconos. **De** est q̄
diaconus cum p̄byter est fessuavel
als impotens et necessitas cogit de
iussu p̄byteri potest dispensare. vel
etiam sine iussu quādo iussus expe-
ctari non potest. vt no. Aug. in. d. c.
diaconos. Aliqui etiam tenet vt no.
Panoz. in. c. quāto. de cōsue. q̄ etia
laicus potest administrare tempore
necessitatis articulo mortis: q̄ nec
sacerdos v̄l diacon⁹ adest. allegat. f.
verum. xxij. dist. Itē alij tenet q̄ in
tali necessitate mortis licet per se eu-
charistia sumē. nec obstat. c. f. xliij.
q. j. quia loquit de hereticis a quib⁹
non licet accipe. S; tamē Panoz.
tenet cōtrariū. s. q̄ nō licet nisi sacer-
dōs administrare. z credo q̄ sit secu-
rfor opinio. quia i tali necessitate cō-
stituto dī Crede z māducasti.

Sed an debeat a p̄prio sacerdote
solum sumi: Rñ. q̄ pōt sumi a pro-
prio epo aut archip̄bytero z officio
archip̄byteri. c. iij. z a p̄prio sacerdo-
te z ab habēte licentiā ab eis. caue-
at religiosus. quia si ministrat excōi-
cationē incurrit.

Quartodecimo dicit tpe debito.
q̄ q̄ ad celebrationē misse req̄rit dī-
es z non nox. Quo v̄o ad alios cōi-
care volētes nō iuent q̄n possit om̄i
hora recipi dūmodo sint ieiuni. ve-
ruz ē q̄ mane diei ē p̄gruētor hora.
Itē q̄ nō omittat q̄n sumat saltē se-
mel in āno in pascha. q̄ ad hoc tene-
tur q̄libet fidelis postq̄ ad ānos dī-
scritiōis puenit: nisi ex aliq̄ rōnabili
causa ad tps de cōsilio p̄p̄i cōfesso-
ris duxerit abstīnēdū. vt in. d. c. ois.
alif peccat mortali. Qz aut q̄daz vo-
luerūt intelligere p̄cise de die pasche.
nō bñ senserūt. vñ papa Eugeni⁹ de

clarauit ad remonēdas q̄ sufficit q̄
susceptat in die Jouis sancta z vlti-
mus vsq̄ ad dñicā post pascha ime-
diate sequētem in clusue: q̄n magis
sue deuotiōi videbit expedire. et sic
satisfacit p̄cepto. Et credo q̄ magis
arant q̄ ad pueros sub pena mora-
lis peccati habētes curā pueroz: vt
ad hoc sacm̄ eos inducant tpe pa-
sche q̄ ipsi: cum ignorātia eos excu-
set saltē vsq̄ ad tpa. xviij. ānoz v̄l cir-
ca. Itē tpe debito. s. vt solū sel in die
cōficer fm̄ sc̄m̄ Tho. in. iij. dist. xij.
ar. de p̄se. dist. j. sufficit. Plurles aut
nō licet nisi in certis casib⁹ z tpe na-
talis xp̄i. Itē dicit tpe debito. vt scz
nō vadat statim ad sumēdū postq̄
cōfessus ē qui in multis fuit pecca-
tis z magnis. s; debz plurles cōfiteri
p̄i⁹ z oratōib⁹ z ieiunijs se odorifer
reddere. ar. de pe. dist. j. nō sufficit. z
c. in actiōe.

Sed nūquid videt rōnabilis can-
sa abstīnēdi cū quis dicit se odiū ha-
bere p̄ aliquē: Rñ. q̄ non: nec aliud
peccatū mortale. q̄ tenet desistere z
p̄terit: z p̄fiteri z cōicare. aliter nō cōi-
cans saltē semel in āno excōicad⁹ ē.
de conse. dist. ij. si quis inurat. et. d. c.
omnis.

Prū liceat quotidie sumē: Rñ.
fm̄ sc̄m̄ Bonauent. in. iij. dist. xij. q̄
q̄tum est ex parte sacramēti: culus
virt⁹ est homibus salutaris: vtile est
ip̄m quotidie suscipe. facit. c. si quo-
tīenscūq̄. de p̄se. dist. ij. s; ex pte sumē-
tis in quo req̄rit vt cū magna deu-
otiōe z reuerētia ad hoc sacramētū
accedat. Aliq̄n expedit quotidie su-
mere z laudabiliter quando quoti-
die se p̄paratū inuenit. z hoc voluit
dicere Augusti. de cōse. dist. ij. c. nō

iste. Sic vltie inqt vt merearis quo
tidie accipere. Sed quia multoties
in pluribus homibus huius deuotio
nis impedimēta occurrunt propter
indispositionē corporis vel aie: non
est vtile omnibus ad hoc sacramen
tum quotidie: sicut tñ quādo se ppara
tum inuenit. quia maiorem efficaci
am recipit hō in vna missa vel man
dicatione cum bona pparatione q̄
in multis si se non pparat diligēter.
Et ideo si quis cognoscat experimē
taliter q̄ ex frequēti sumptione hu
ius sacramēti feruor charitatis au
geatur in eo: et reuerētia ad sacramē
tum non minuit: quotidie debet cō
municare vel salte frequēter. Si au
tem sentiat per multam frequēti
onem q̄ reuerentia minuit et feruor
non crescit: debet interdum abstinē
re vt postea cum maiori reuerentia
et deuotōe accedat.

Quinto decimo dicit recta inten
tione: scilicet vt per ipsum vniāmur
christo per charitatis amores: et mu
niamur ptra diaboli tēptatōes.

Utrum debeat dari ad accipien
dum aliquod experimentum: Rñ. q̄
nō. ij. q. v. cōsuluisti. et de purga. ca.
ex tuarū. Nec ob. c. sepe cōtingit. ij.
q. v. quia illud abrogatū est. vñ nec
propter purgationē infamie vel p
pter aliud temporale debet dari vel
sumi.

Ad do decimosexto in sumptione
fm Duran. vt. s. sumatur discrete et
leniter dentibus antrioribus terat:
et lingua molliatur: ne aliq̄ pars den
tibus eius inhereat.

Ad do et decimosextimo fm eun
dē Durā. s. vt nō statim post cōtōnē
expuat propter reuerentiā sacramē

ti. ne si aliqua pars sacramēti inhe
sisset et dentibus expul cōtingeret.
Item vt non statim vadat ad man
ducandū alium cibum. vñ debet
esse aliqua mora: et tanta q̄ ille spe
cies sint cōsumpte vel alterate pro
pter reuerentiam sacramēti. Vñ de
bet saltem aliquas orationes pri
uatas dicere anteq̄ aliquem cibum
sumat. non requirit tamen tale spa
cium sicut dicit in. c. tribus. de cōse.
dist. ij. q̄ illud abrogatū est.

Quid si euomat: Rñ. q̄ si p ebrie
tatem vel voracitate euomerit las
cus. xl. dies debet penitere. c. si quis
per ebrietatem. de cōse. dist. ij. cleri
vel religiosi p. lxx. episcopi p. xc.
Si p. per infirmitate euomerit: p
lxx. dies penitere debet. d. c. si quis
per ebrietatē.

Utrum actus cōiugalīs sit phē
bitus post cōmunionem. Rñ. q̄ nō
quo ad reddentem. quia tenetur ad
hoc. sed quo ad exigentē est phēbi
tum eodem die: non tñ peccat mor
taliter si exigit: sed solum venialiter
fm Alber.

Finis sermones.

Anisamēta p clericis

Sequuntur quedā dicta collecta ex varijs doctorū sententijs super notorios fornicatores a celebratōe missarū suspēsos: q̄b⁹ in anisamētū pōnunt nec pplo sunt p̄dicāda.

Ximū dictuz

p meū est q̄ quicūq; p̄b̄yte rī suspēsi. excoīcati. interdicti aut deēdāti si heretici fuerint: dūmō credant aut intēdāt sacramēta cōficere. aut cōsecrare. aut materiā in forma ecclesie seruār: vera et indubitata et illibata dant et cōferūt et cōficiūt sacramēta. Secundum dictū est q̄ minister ecclesie in sacris ordinib⁹ cōstitutus in mortali peccato existēs: celebrās aut ministrās in officio aliquo ecclesiastico in persona ecclesie peccat mortāl. Et totiens quotiens celebrat: vel quotiens in aliquo officio ecclesiastico in persona ecclesie ministrat: nisi confessus et ad minus attritus modo quo supra in sermōib⁹s tertie partis circa quartum: quintū: aut sextum sermones. Tertiū est q̄ nulla potentia ordinata summi pontificis vel alterius cuiuscūq; hominis super terrā potest dispensare p̄cipere vel cogere q̄ aliquis in peccato mortali existens in suo officio in persona ecclesie valeat vel debeat ministrare vel celebrare. licet de potestate pape nō est tutū disputare: cum sciamus et tantam potestatem collatam quantā puro hominī a deo cōcedi potuit in edificationē ecclesie: nō in destructionem. Quartū dictū est q̄ sacer-

dos vel minister ecclesie potius deberet quēcūq; resignare: et minas et mer⁹: potestates et oīa mala pati q̄ in peccato mortali existēs ministraret in aliquo ecclesiastico officio in persona ecclesie. Quintū dictū est q̄ mortaliter et grauiter peccat si q̄s sciēter cōsulit aut p̄senserit pctō tali mortali q̄ p̄ h̄mōi ministros i pctō mortali existētes ministrādo v̄l celebrādo ppetrat. Rursus et iste grauiter peccat q̄ pōt licite ex officio aut fm ordinē charitatis impedire et nō impedit talē a celebratōe aut ministrū in q̄ letāl peccat. Sextū ē q̄ mortaliter peccat sciēs tales ministrū i pctō mortali existere v̄l manere q̄ eū trahit v̄l inducit ad ecclie sacra ministrāda aut in sui ordinis i persona ecclesie exequendū p̄ter necessitatis periculo: quē i oib⁹ hīs excipio et quē doctores ante excipiedū defmiant. Et in h̄ cautē notādū q̄ l̄a mal⁹ ministris sacra liceat sumē: tū q̄ ad ea cōsecrāda et ministrāda p̄ter articulus necessitatis nō licet sciēter trahere. Septimū qd adhuc pct⁹ ē tali mortuo ministro sciēter p̄cipe aut tubere vt ad sui officij executōez in personā ecclie intendat. Siq; dānabile notorios pctōres q̄s sciuerit q̄s i pctō mortali p̄tinuo pseuerare v̄l ad aliqd officij v̄l ordinē ecclesiasticū pmouē aut ordinare: aut curā oīū sibi p̄mittē v̄l eū i p̄e cure aut ad officij aliqd ecclesiasticū sumē p̄stituē v̄l pmouere vt i hīs ministrāt i persona ecclesie. Octauū ē q̄ i dubio qd d̄z ministroū ecclie facta excusare et in partem interpretari mellorem. atq; si facta excusari nō potest: excuset saltem intentionem si possit. Nā manifesta et ap̄ta

et indubitata mala: ut fornicationes.
apertas et quæst^æ apte turpissimos: et
similia plurima nullus sane mētis
debet excusare. s. oino debet omnis
amator dei talib⁹ dissentire: et tales
saluo charitat^{is} ordine et pacis eccle
sie corrigere et reprobare. Nonū cū
quis sciuerit adeo peccatū mortale
ministrī eccle^{iæ} in alijs honeste et ca
nonice vñētis ut decet sc^{ri}pt^{is} ecclesi
am q^{uod} talem leuiter potest quis p^{re}su
mere cōstitutum et penitentes. et q^{uod} al^{ius}
nō celebraret aut ministraret nisi cō
uersus fuerit. quia cōuersio peccato
rum cito et in instāti fieri pōt: et a for
tiori attritū ad min^{us}: vbi tamē semp
confessio p^{re}cessit. Decimū est q^{uod} quo
ad hoc non pōt quis leuiter sic p^{re}su
mere p^{re}sbyterū vel ministrū cōstitu
tum cui⁹ tota vīta est manifeste cri
minosa: carnalis et mundana in ma
lis p^{re}uerās. aut qui apte talia agit
in quibus interior satisfactio nō suf
ficit coraz deo: s. oportet q^{uod} sit etiam
exterior: iniquoz gestozū aperta re
formatio. aut rerū apta detentaz re
stitutio. et si alia quēcūq^{ue} mala per
petrauerit que nō repauit aut refor
mauit que indigēt manifesta satisfac
tioe. recōpensatioe. resignatioe aut
scandalī depositioe. sine quibus nō
potest q^{ui}s p^{er}fecte et vere penitere. aut
qui indiget p^{ro}pter crimen absolutioe.
dispensatioe aut restitutioe. aut q^{uod} nō
dum habet a manifestis quib⁹ liga
tus est vñculis ecclesiasticis. s. ab ex
cōmunicatioe. suspensione et irregu
laritate dispensationem et absoluti
onē. Undecimū est q^{uod} inter oēs ma
los ministros maxime in his cauē
dū sūt iuxta p^{re}missa fornicatores no
torij p^{ro}p^{ri}ā in iudicio cōfessionē: si

ne p^{re}sententiā iudicis: sine per facti
euidentiā que nulla possit tergiver
satio uel. i. dissimulatio celari. sine tales
euidentiā facti habuerint cum mu
liere secū vel alibi habitante. q^{uod} mul
tis reformatōib⁹ indigent patentib⁹
bus: ut infra dice^t si debeāt perfecte
cōteri et penitere. Duodecimū est q^{uod}
missā h^uimōi notorij fornicatoris q^{ui}
us nō sit monitus nec denunciatus
nullus debet audire. et etiam graui
ter peccant cōtra p^{re}ceptū ecclesie et
canonē: imo fm beatū Tho. peccat
mortaliter qui missam notorij forni
catoris scienter audit. Tredecimū ē
q^{uod} quis tam clericus q^{uam} laicus audies
missam notorij fornicatoris fm bea
tum Tho. mortaliter peccat. tāto lō
ge magis peccat in hac p^{ar}te tam cle
rici q^{uam} laici si vna cum illis notorij
fornicatorib⁹ diuinis intersunt mis
sis: aut eis in hac p^{ar}te p^{re}senferint. aut
eos in hac p^{ar}te iuerint. defenderint
vel p^{ro}mouerint. Quartūdecimū est
audiens missā notorij fornicatoris
fm dictū. b. Tho. nō excusat ex hoc
q^{uod} p^{re}lati ecclesie tales notorios for
nicates sustinent. quia q^{uod} p^{re}lati tales
sustinēt fm Tho. est p^{ro}pter negligē
tiam. vel p^{ro}pter miseriam. vel p^{ro}p^{ter} de
fectum p^{re}latoz qui non corrigūt al
ios qui in se multa corrigēda cogno
scunt. Aliquādo etiam p^{ro}pter timo
rem. vñ et cōiter viri periti dicunt di
uina publicatoz fornicatoz esse fu
gienda q^{uod} etiam et ecclesie sustineāt.
Vnde patet q^{uod} peccatū hoc in capi
ta p^{re}latoz maxime redūdatur: licz p^{ro}
pter hoc subditi nō excusent si forni
catorum publicoz missas audiunt.
Quintūdecimū est q^{uod} h^uimōi notori
us fornicator p^{ro}culdubio ipso facto

Auisamēta p clericis

pot dicit Innocē. est suspēsus omni iure taz diuino q̄ humano seu canonico. istud tenet Bartholomēus Brixien. Bernard. Raymūduz cuꝝ suo glosatore. wilhelm. Sūdolus Innocē. Hostiensis. Speculator. Archidiacon. Iohānes monachi. Iohānes andree. Iohānes in summa confessor. Omnes hī meo uide re hoc asserūt: quādo ex proprio capite loquūtur: quibus iura manifeste p̄sentīūt simul et ratio firma. Nec Berengari. et Iohānes antiqu. glosator: decreuit audienti sunt aut tenē di: cum et ip̄si fateātur ante eorū tempora iura de his loquētia fuisse late sentētie fm patruz instituta. sicut tenet vniuersitas doctorum supradicta. Sextumdecimū est q̄ notorius fornicator: scdm modum dicendi iuristarum. pculdubio debet dici p̄ncipaliter suspēsus iure humano seu canone: et non debet dici p̄ncipaliter suspēsus a deo: licet quidaz hoc dixerunt et minus bene. Tamē concedendū est q̄ omnis ligatio ecclesie vera et recta quarūcūq̄ sententi arum et ex diuinis legum sententijs p̄ncipaliter radicatur et extrahitur. Septimūdecimū est q̄ notori. fornicator: fornicatoriam habens scilicet cōcubinam in domo sua fm statutum synodale Tractē. qd̄ est late sentētie. et scdm edictū Petri ad velum aureū olim cardinalis et apostolici legati p̄mulgatum est: ip̄o facto est excommunicatus: et in cōuersatione et cōmunionē et societate vitandus. Et videtur q̄ qno ad hoc modū p̄cedere non oportet: ex quo vere notorius est fornicator: p̄ facit cui dentiam: que nulla potest tergiver-

satione celari. Nec synodalis institutio illos notorios fornicatores nō notat qui suas cōcubinas extra domos retinēt: licet iura cōmunia quofcūq̄ fornicatores puniant sine distinctione. Decimū octauū est q̄ verior est sententia si fornicator: notorius in suspēsiōe vel excommunicatione existēs celebrauerit: aut in ordine suo in quocūq̄ officio ecclesiastico ministrauerit: irregularis efficitur. quia si non esset propter cōstitutionem synodalem excommunicatus: adhuc tamē quia suspēsus p̄ncipaliter est a canone si celebrauerit aut ministrat ut p̄dictū est: irregularis efficit. Nec sanior pars et maior tenet. Bernard. Raymūduz cuꝝ suo glosatore. Gotfridus. Monulvus. Hostiensis. Iohānes andree. Iohānes monachi. Iohānes in summa cōfessorū ex proprijs capitib: quibus p̄cordare videtur Innocenti. licet alij cum Vincentio aliter dicāt. Verū tamen et eo certius q̄ dixi est si fornicatorias i domo habētes excommunicati p̄dicta excommunicatione celebrauerit aut ministrauerit. Decimū nonū est q̄ verior et cōmonior pluriū et famosiorū dictorum est q̄ cum fornicatore notorio suspēso celebrante vnde irregularis factus fuit non potest episcopus dispensare. hoc manifeste dicunt doctores ex proprijs sententijs: scilicet Hostiensis in summa et in glosa. wilhelm. glosator. Raymūduz. Iohannes in summa cōfessorū. Bernard. Iohānes monachi. Iohānes andree. ut patz iure nouo ex suis. excoꝝ. c. cum medic. et extra. de senē. et re iudica. c. cuꝝ eterni. li. vj. Aliqui tamē cōtrarium

dixerūt: quod Iohānes andree ele-
gantius reprobatur in nouella super se-
xtum extra. de senē. et re iudica. c. in
eteri. **V**icesimum est q notorius
fornicator non vere penitet qui se a
carnali amplexu mulierum totaliter
non abstinuit: si adhuc retinens mu-
lierem et in cōuersando cum ea po-
pulus scandalizetur: et si adhuc su-
per sit species mali et suspitiones cō-
tra eum appareāt violēte: quas om-
nino inq̄ritum poterit tenet quis re-
mouere. **V**icesimū primū q noto-
rius fornicator volens penitere de-
bet obseruare vt primo ante vt pre-
dicatur debet mulierē a se: et se a mu-
liere remouere: et suspitiones et scan-
dalū inq̄ritum potest depellere. de-
inde a peccato et a sententia suspen-
sionis et ex cōmunicationis sibi ab-
solutionem petere et accipere. de in-
de longas penitentiam ad satisfaci-
endum deo et ad infamiam remonē-
dam agere: et vita leuēdabili cōuersa-
tione emendare. et tunc demū post
dispensationem scdm Innocentium
restitutionem officij pmereri. **V**ice-
simū secundū. si non fuerit quis no-
torius fornicator: sed famosus a ru-
more p̄dicatus aut manifestus for-
nicator q talis non debz nec potest
absolui a peccato vt possit celebrare
nisi speciem mali et scandalum quo
populus in eo scandalizatus est in-
q̄ritum in eo est remoueat. **V**icesi-
mū tertium est tenens mulierem pul-
chram in domo sua de qua scanda-
lum populo aut infamia generatur
et hoc sciens non remouerit morta-
liter peccat: quia ipse se illi nunq̄ cō-
municasset nec cum ea peccasset car-

naliter. et talis nō potest absolui nec
bet celebrare: nisi speciem hanc ma-
li remouerit vel intendit omnino re-
mouere. **V**icesimū quartū ē ex pre-
fectorum iussis preceptis et decretis
teneretur quilibet in sacris constitut⁹
mulieres ex etate et forma et cōuersa-
tione suspectas a cohabitatione sua
remouere: illas a quibus p̄pinq̄-
tas sanguinis nihil sedum suspica-
ri cōmicit. **O**mnes vos rogam⁹.
moneam⁹. corripimus et corrigim⁹
fraterne scdm charitatis ordinez no-
torios fornicatores: vt remoueat su-
as cōcubinas. et ab omni specie ma-
li et fornicationis scdm apostolicaz
doctrinā se abstineant horamur de-
uote: et instantius preces pro prela-
tis fundendo. Et si necesse est requi-
ramus vt in hoc inuenit vt tenentur
ex officio per ecclesiasticam discipli-
nam vt p̄dicat: ne simul cum eis in-
uoluamur diabolicis laqueis. vt sal-
tem reboze confusi ad mentem re-
deant et mulieres amoueāt: non am-
plius illas admissuri. **A**me.

Oper predicta tamē si quis
quereret: euz scdm doctores
in quarto sententiarū. distin-
xit. in questione An missa boni sa-
cerdotis sit melior q̄ missa mali sa-
cerdotis: Sit determinatio vna q
scdm Augustinū in mysterio corpo-
ris et sanguinis christi nihil a bono
magis: nihil a malo minus perficitur.
Et q̄ quo ad cōmista sacramē-
ti sacrificij altaris est vtrubiq̄ equa-
le: cur contingit q aliquorum misse
prohibētur audiri: scilicet fornicato-
rum et quorūdam aliorum in nu-

Anisamēta p clericis

mero quattuor. vt patet inueni. Respondet q̄ est in penam peccati eorum. quia vt dicit Bonanentura. Non sunt digni celebrare: et quando celebrant non sunt digni conficere: et quando conficiunt non sunt digni sumere. Et sic ideo prohibentur audiri: vt confusi per subtractionem audientis de culpa peniteant. Secunda ratio. vt alij vidētes istos peccatores sic cōtemni: caueant sibi ab huiusmodi peccatis. Sed queritur cōmuniter. quare magis prohibentur audiri misse aliquorum q̄ aliorum peccatorum: scilicet hereticorum. scismaticorum. fornicariorum. et symoniacorum. Dicit Bonanentura q̄ ideo. quia directe repugnāt sacramento. Nam in hoc sacramento est secretum fidei: et ideo repelluntur heretici. Est ibi vinculum charitatis: ideo repelluntur scismatici. Est vas gratie: propter hoc etiam eucharistia dicitur: ideo repelluntur symoniaci qui gratias emunt et vendunt. Est eleuans homines ad statum spiritualē: ideo repelluntur notoriū fornicatorij. Nam propter suspicionē vel alia signa probabilia scdm ordinem iuris cōdemnari de tali crimine: vel cōfessi in iudicio: vel propter euidentiam facti. scilicet quando factum est sic notoriū q̄ non indiget testibus: cum nulla potest tergiversatione celari. Et quod dictū est de misse audiri: suo modo intelligendum est de huius sacramenti dispensatione. Vnde sanctus Thomas dicit hic in q̄to. q̄ si aliquis cum peccato ad hoc sacramentū accedit: magis cedit ei in notumētū q̄ in pro-

fectum. Quicunq̄ autem contra ordinationem ecclesie accedit: peccat per inobedientiam. Symoniaci autem et scismatici et excommunicati p̄ statutum ecclesie ad dispensationem huius sacramenti sunt suspensi. quia sunt extra unitatem ecclesie in qua sacramēta p̄feruntur. Et similiter interdicitur est cōcubinarijs sacerdotibus propter spiritualitatem maximam que in hoc sacramento requiritur. Vnde si aliquis ab aliquo predicatorum hoc sacramentum recipiat: peccat p̄ inobedientiam: et sic gratiam non cōsequitur. Subdit tamen dicens. Differt de fornicarijs et alijs p̄dictis. quia alijs non debet homo cōmunicare in diuinis scienter: quātūcūq̄ sint occulti. sed cōcubinarij sacerdotes non sunt vitandi: nisi sint notoriij. Et dicuntur scdm eum notoriij tribus modis. vel per sententiam quia cōuicti sunt. vel per confessionem in iure factam. vel per reuegentiam: sicut quādo est ita manifestum q̄ nulla tergiversatione potest celari. vt supra tactum fuit. Ab alijs autem peccatoribus potest accipi sacramentum etc.

o. liij

**Sequitur quia sacramenta su-
per certos casus contingentes
in celebratōe missarū.**

Si cōtingit q̄ sacerdos an-
te consecrationē vel post
moritur aut sensibus alie-
natur: aut ab infirmitate impeditur
vt sacrificiū non solum sumere: sed
nec perficere possit: quid in tali ca-
su sit agendum: Rēspōdit sanctus
Thomas q̄ si hoc ante consecratio-
nem cōtingit opor̄t q̄ missa per ali-
um suppleatur. Si v̄o post inceptā
consecrationē acciderit: vt iam con-
secrato corpore vel etiam sanguine:
tunc misse celebratō per alium de-
bet suppleri.

Si cōtingit q̄ sacerdos ce-
lebrans recollit se aliquid comedisse
vel bibisse aut peccato mortali sub-
iacere: aut esse in excommunicatōe v̄l
irregularitate: quid debet talis face-
re: Rēspōdeo sc̄dm̄ sanctum Tho-
mā q̄ vbi difficultas occurrerit sem-
per quod minus habet de periculo
est accipiendum. Maxime autē pe-
riculosum circa hoc sacramentū est
q̄d est contra ipsius perfectionē: q̄a
hoc imane sacrilegium est. Minus
autem est q̄ pertinet ad qualitatem
sumentis. Ideo si sacerdos post cō-
secrationē inceptam recordetur se
aliquid p̄dictorum cōmisisse: nihil
ominus sacrificium debet perfice-
re et sumere sacramentum: cum pre-
uia tamen cōtritione illius peccati
cum p̄posito cōfitendi et satisfacen-
di. et sic nō indigne: sed fructuose su-
mit sacramentaliter. Eadem ratio est
si meminert se cuiuscūq̄ excommuni-

cationē vel irregularitatē subiacere.
debet enim assumere p̄positum pe-
tendi absolutionem et dispensatio-
nem: et sic per inuisibile Iesum ch̄ri-
stum cōsequitur. Quia ad hunc actū
vt peragat diuina mysteria. Si autē
ante consecrationē memoratur ali-
cuius p̄dictorū: dicit sanctus Tho-
mas. Turius deputarem vt missam
differret: nisi graue scandalū time-
tur.

Si musca v̄l aranea vel ali-
quod aial venenosum in calicez ce-
ciderit: aut forte sacerdos agnoscit
venenum imissum per aliquem ma-
luelum: quid est faciendū. si enim
sumit peccat moraliter seipsum oc-
cidendo. sed si non sumit peccat cō-
tra statutū ecclesie: qua precipitur
q̄ om̄is cōsecrans suo sacrificio cō-
munice. Et iterum. sacramenta sa-
cerdos integre percipiat: aut ab in-
tegris arceat. Rēspōdit sanctus Tho-
mas q̄ si hoc ante consecrationē ca-
licis deprehendit debet effundi: et ab-
luto calice denuo aliud vīnū cum
aqua mixtum debet imponi et sic p̄-
cedere. Si autem aliquid p̄dicto-
rum post consecrationem acciderit:
tunc debet aial caute capi et diligen-
ter lauari atq̄ comburi et ablutio si-
mul cum cineribus in sacrariū mit-
ti. Si v̄o venenū ibi imissum depre-
henditur. nullo modo debet sume-
re nec alicui dare: ne calix vite verta-
tur in mortem. sed debet diligenter
in aliquo vasculo apto euz reliquijs
conseruare. et ne sacramentum ma-
neat imperfectū debet aliud vīnū
in illo aut i alio calice apponi: et de-
nuo resumere a consecratōe sangui-
nis et sic perficere sacramentū.

Anisamēta p clericis

Si cōtingerit ex negligētia aquam vino in calicem non misceri: quid est faciendum? Respondit sanctus Thomas q si sacerdos ante consecrationē calicis percipiat debet statim apponere et consecrare. Si vō post consecrationem sanguinis deprehenderet aquam non esse appositam vino: debet nihilomin⁹ pcedere. quia appositio aque non est de necessitate sacramēti. debet tamen puniri ille ex cuius negligētia cōtingit. nullo autem modo debet aqua vino iam consecrato misceri.

Si cōtingit ex negligentia puram aquā calici infundere: quid est faciendū? Respondit sanctus Thomas. si percipiat ante cōsecrationē sanguinis tunc debet aqua effundi et vinū aqua mixtum imponi: et sic pcedere. Si autem hoc percipiat post verba consecrationis calicis q non fuerit vinū in calice: et hoc percipiat ante sumptionē corporis: tūc debet aqua iterum effundi et vinum aqua mixtum imponi et resumere a verbis consecrationis sanguinis: et sic pcedere. Si autem hoc percipiat post sumptionem corporis q aqua fuit in calice: tūc sanctus Thomas dicit q sacerdos debz apponere aliam hostiam iterū cum sanguine cōsecrandum. qd ideo dicit. quia si diceret verba sola consecrationis sanguinis tunc non servaretur debitus ordo sacrificij. Consequēter si enī inciperet a cōsecratione sanguinis et cōsequenter repeteret omnia verba sequētia non competerebant nisi ad esset hostia. Itaq in fine debet sume-

re hostiam iterum cōsecratam cū sanguine iam cōsecrato non obstante q priore hostiam sumpserit cum aqua que erat in calice. quia pceptū de perfectiōe sacramēti maioris pōderis est q pceptū ecelesie: ut hoc pceptū a seipso sumatur. S3 diceret aliquis. scandalum circūstantium est vitandū. Dicit q tale scandalum est phariseo p acceptū et nō datum: cum factum in se sit bonū et in tali casu necessarium. Dicit tamen Scot⁹ q satis potest scandalū vitari vel caueri. ut scilicet sacerdos vadens ad cornu altaris quasi pxi no sumendo post sumptionē: et sic et aquam ex nouo misceri si aquaz priorem totam sumpsit: et sic redire ad medium altaris et statim in brevi tempore denno consecrare. ab illo loco incipiendo. Sili modo post q cenatum est accipiens Iesus calicem etc. vsq ibi. Unde et memores. Et sic mox cū debita reuerentia sanguinem suscipere. Et dixi notanter accipiens Iesus calicem etc. in illo enim casu videtur ly Iesus addendum ut institutor sacramenti exprimat.

Si cōtingit q sacerdos nō recolit se dixisse verba cōsecrationis vel aliqua alia que in consecratione huius sacramēti dicuntur: quid faciat? Respondit sanctus Thomas q si sacerdoti probabili constet a se aliquid omisisse: que si non sunt de necessitate huius sacramēti: non estimo q ppter ea debet resumere inuadendo ordinē sacrificij: sed debet pcedere. Si vō certificetur se aliqua omisisse eorum que sunt de necessi-

tate sacramenti: scilicet formā consecrationis etc. per ordinem reiterent: ne mutet ordo sacrificij.

Si cōtingit q̄ sacerdos frāgens hostiam sup calicēz z sibi vna medietas in calicē ceciderit: qd faciat cū reliqua medietate: Dicit Langolfus q̄ cū ille casus accidisset Innocentio pape: ipse fecit tres partes de residua medietate z particulā tertiam misit i calicē: licz medietas cadens prius in ea fuerit. Et dixit q̄ illa medietas non fuerit imposita sacramentaliter: s̄ casualiter. Ideo oportuit de reliqua medietate sacramentalia impleri. Si autem cōtingit q̄ sacerdoti tota hostia in calicē dilabit: z siue ante fractionē siue post: quid faciat: Respondit sanctus Thomas q̄ fractio hostie psecrate z q̄ pars vna sola sumat in calicē hoc respicit corpus mysticū: sic z admissio aque significat populū. z ideo hanc p̄missionē nō facit impfectionē sacrificij. et ppter hoc fit necesse aliquē reiterare et pcedere: z sic vtrūq̄ reuerenter sumere.

Si cōtingit per negligentiam sacerdotis q̄ sanguis christi effunditur: vel q̄ sacerdos sacramentū sumptū euomit: aut etiam q̄ hostie psecrate tādū seruant̄ vt putrescāt: vel q̄ a muribus corodant̄: aut q̄lī tercūq̄ alīs perdant̄: quid ergo in talibus est agendū: Rñ. sanctus Thomas. ex decreto Nij pape. Si p negligentiam aliquid stillauerit de sanguine in tabula q̄ terre adheret: lingua labat z tabula radat. Si vō nō fuerit tabula terra radat: z rasus igni pbustatur: cinis intra altare recodatur.

z sacerdos quos dies peniteat. Sz si super lintheū altaris z ad aliud vsq̄ puenierit: quatuor diebus peniteat. et lintheamia q̄ stilla tetigerit tribus vicibus lauet minister calicē subimposito z aqua ablutiōis sumat z iuxta altare recodatur: vel in potu a ministro sumat: nisi ppter abominationes dimittat. Predictis autē diebus debet penitēs ieiunare z acōlone cessare. Sz sanctus Thomas. z fm alios videt̄ q̄ his diebus intūgenda sit ei pena arbitraria pensatis p̄ditiōibus persone z negocij: cū pena interrogāda non sit nisi ad cautelā. ideo circūstantijs pensatis pōt minui vel addi ad penam illā quō ad longitudinē tēporis. Dicit tñ sanctus Thomas. q̄ tūc sit q̄ pagat̄ quo ad numerū dierū.

Si cōtingit q̄ sacerdos intendit solū nouē hostias cōsecrate z ipso ignorāte sunt ante eū decē. si ergo pferat verba psecratiōis cū intentione psecrandi: querit an omnes decē sint psecrate: an solus nonē: Cōmētator Rñ. q̄ in tali casu nulla illarū ē psecrata. quia qua ratōe vna: eadem z alia z nō oēs: ex quo intētiō nō ferebat sup oēs. igit nulla est cōsecrata. Ideo datur sanū p̄siliū q̄ qñ plures hostie sunt psecrādē q̄ tūc sacerdos nō limitet intētiōnē suā ad certam numerū hostiarū: s̄ ferat in genere super omnes hostias corāz eo positas.

An quotidie sit celebrandus: Rñ. sanctus Thomas. Videt̄ mihi q̄ nō possit sup omnib⁹ dari regula vniformis. varia enim sunt hominum merita z diuersa opex studia atq̄ diuersi stat⁹. In religione etiā alij ma

Prologus.

gis: alij minus i custodia vite sue et puritate p̄sentie circūspecti. Cautē dum tñ est ne si mīn⁹ desiderat mor- tis p̄culū incurrat: dicēte dño Jo. vi. Nisi māducaveritis carnem filij hominis rē. Etā ne quis terrifica illa mysteria xp̄i indigne p̄cipiat: iudici- um sibi māducet et bibat. iuxta apli sententiā. Qui māducet et bibit in- digne rē. Circa sacerdotes tñ ista p̄t forma teneri vt nec nimis raro: nec semp cōtinue: nec p̄misse sanctas hostiā studeat imolare. quia nimis p̄tine aliquā notare videt irreuerē- tiam: cum raro aliq̄s tā deuotus sit qui semp eadē deuotōe ferueat et cū tam debita reuerētia illa faciat q̄ fa- cēda sunt. Nimis etiā raro celebra- re q̄uis ex reuerētia: alij ex hūlli- tate solet fieri. tñ torpore nutrit et ho- mo nimis circūspectus reddit in oī- bus quasi non indigere videat etiā sui custodia hūilitas rē. quia sibi ho- mo non est dign⁹ quotidie sibi: nec vna die. Salubre tñ est et vtile valde q̄ homo sepe se p̄parat in studio de- uotōis ad illi⁹ medicamētū p̄ceptio- nem. et post i deuotōe se p̄seruet: ma- xime religiosi q̄ se obtulerūt deo ad perpetue fuitēduz. Nā beat⁹ Aug⁹. dicit. Si quotienscūq̄ effundit san- guis xp̄i i remissionē peccatorū fun- dit. ideo q̄ semp pecco. debeo semp illū accipe vt semp inibi p̄ctā dimit- tant. Itē iste panis quotidian⁹ ē ac- cipere quotidie debes vt quotidie ti- bi prosit. Et postea subdit. Sic vine vt quotidie merearis accipe. Beat⁹ quoq̄ Greg. ait. Si qs p̄posuim pec- cādi nō hz quotidie debet celebrare nē summā trinitatez maxīma laude et gloria puluar. q̄ maior gloria i ter-

ris deo exhiberi nō pōt q̄ in officio misse. quo sacrificiū laudis ipse dei fili⁹ offert deo patri. iuxta illud Ps. lliij. Sacrificium laudis honorifica- bis me. Etā ne p̄cipet angelos leti- cia. viuos gr̄a. defunctos venia. In- ter omīa em̄ opa meritoria missa re- net p̄marum.

Quidā doctor deuot⁹.

Vos sacerdotes dei. vos tangūt finēs mei. Māgne est dignitatē. agnū dei vos tractatis. quē Piere- mias ore p̄phetauit. Iohes digito monstrauit. Maria in ventre porta- uit. Hi tres anteq̄ nati sunt sanctifi- cati. Nā sanct⁹ debet eē. q̄ hz agno- p̄esse. Non ore p̄phetare. s̄ ore sumē et māducare. Nō digito mōstrare. s̄ manib⁹ tractare. Nō ventre. s̄ porta- re in mente.

Impugnatio erroris asse- rentis sacramentū miraculo- sum eucharistie duz apparet in hostia forma cruoris: car- nis: aut imaginis nō esse ve- rum sacramentū. Et p̄mittit p̄logus cū fulminatōe excōi- catōis cōtra sic opinātes.

Euerēdo i xp̄o

patri ac dño Vito Fack- ler: ecclesie canonicoz re- gulariū sub titulo Sancte crucis in Augusta p̄posito: plurimū colende frater Heinric⁹ Inuitoris: sacre pa- gine hūilis professor: ac heretice prauitatis inquisitor: in via salutis militare: in p̄terita eterne felicitatis

celesti pane refici. Cum sup̄miraculo-
sum in vestra ecclesia reservatum
sacramentum aures Augustin. po-
puli ambiguum ppulsaui dogma:
et hoc ex incanta cuiusdam predi-
catoris sententia: quem et nomina-
re doctorem seu theologum ordo ra-
tionis dedignatur: dum in publi-
co sermone asseruit nil esse ex docto-
rum sententijs super hocipm sacra-
mentum diffiniendū: sed deo cōmit-
tendum: an sit vel non sub ipsa spe-
cie sanguinea que oculis offert om-
nium inuentū sit verū christi cor-
pus sacramentaliter contentū. et pro-
tali cultu latrīe adorandum. Et cum
ex hac ambigua doctrina nō s̄z hu-
ic sacramento miraculoso q̄ et cun-
ctis alijs varijs ecclesie miraculose
cōferatis speciebus sacramentali-
bus sub quibus semper verum chris-
ti corpus cultu et adoratu dignissi-
mum fidelibus pponitur frivole et
scandalose detrahatur. Ideo et ipm
dogma cum suo auctore tanq̄ frivolo
et execrabile refutatur frivolut
utq̄ cum omniū doctorum senten-
tijs de miraculoso sacramento super
occulta queq̄ elus mysteria referan-
tes contrariat. execrabile etiam do-
gma censetur cum in divinatorū ope-
rum signorūq̄ sacram perniciose
machinatur: quid enim execrabili-
us q̄ ea q̄ ad fidei nostre robur dipi-
na dignatio continue operatur opi-
nari velle tanq̄ ambigua et dubiosa
et sic in fidei cōtumeliā a veritate
divina deviare: Nempe hocipsum
quod miraculose sub diversis figu-
ris et speciebus apparitiones in ip-
so divinisimo eucharistie sacramē-
to fieri cernitur duplici ex causa: in

pta sanctorūm determinationes ab
ipso fidei auctore christo Iesu fieri
cognoscuntur. in fidei videlicet confir-
mationem: et devotionis charitatis
q̄ augmentū. Unde Paschasi⁹ in-
tra sanctus Tho. in suis sermonib⁹.
Si quis exempla et vitas sanctorū
legerit: non ignorat in sacramento al-
taris aut propter dubitantes: aut p-
pter ardentius amantes se manife-
stare i forma pueri aut carnis. ut qd
lateret i mysterio: patefceret i mira-
culo. Nec ibi. Et cum ad presens in
unico cernitur miraculo vbi sub spe-
cie hac sanguinea verum christi cor-
pus nobis sacramentaliter exhibe-
tur: tamē a binitio inuentiois a ple-
risq̄ in forma pueri: seu etiam ima-
ginis crucifixi cum ipso vtraq̄ spe-
ciei sanguine miraculosa augmen-
tatione visus fuit. et exposit innume-
ris decoratum extitit miraculis: de
quibus harrant tempus deficiet. si
voluerit eorū gesta retexere: patet
q̄ scandalosa talis ambigua existit
doctrina enervare cupiēs et sub du-
bio vertere cūcta divina opa. Quot
em̄ ceci: quot claudī: imo et oim̄ ge-
nerib⁹ infirmitatū gravati. qui et so-
spitatem integram virtute huius sa-
cramenti adepti sunt: Attestat hoc
vntcū insigne prodigiū: dum in hac
p̄clara ciuitate inuit⁹ a q̄draginta et
ampli⁹ annis: utpote a primeno eta-
tis sue cūriculo totiq̄ Auguste et
villis adiacentibus cognitus Con-
radus nomine: duz quater ut in ipsa
continet hystoria sine fructu spera-
to linia sacri visitasset: quinta vice
vsum lingue accepit oib⁹ eadē hora
incolis diuino spū inspirati i laudē
divinisimi sacramēti prumpētib⁹.

Prologus.

Non sic ceteri sancti Africa Vdalri-
cus et aliorum quorum reliquie hic
reservantur tam stupendis prodigi-
is fuerunt decorati. Et non mirum
cum illi organa tantummodo spiritus sancti
existerent: hic plenitudo divinitatis
et sanctus sanctorum corporaliter reserva-
tur. Attendat ergo augustum popu-
lus apostoli dicentem. Signa infi-
delibus non fidelibus data sunt. ne
baratro non dico infidelitatis: sed du-
bietatis vitioque ingratitude demer-
gatur. Attendat porro celestem me-
dicum contra duriciam cordium mede-
lam super agnitionem veri sui corpo-
ris instanter prebere. ut omni ambigui-
tate postposita videat sacrae eucha-
ristiam veram esse Christi carnem. Et dum
a trecentis quasi annis formam cruce
et carnis absque omni corruptione quod
inter maxima merito computat. per-
dicia ab hoc sacramento non retraxit
homini predicatoribus seu potius detra-
ctoribus atque credituram decetero
non prebeat. Quod impossibile ne per-
ingat facultas etiam homini presumptu-
osis predicatoribus ad subvertendum
fidelium corda oino amputet. totisque
nostris conatibus homini periculosis in-
sultibus affectatibus obviare. Fluctu-
ante omni nostri pape qui fungimur in
hac parte in virtute sancte obedien-
tie ac sub pena excommunicationis pre-
cipimus ac mandamus: et mandando re-
quirimus et monemus universos et sin-
gulos tam regulares quam seculares pre-
dicatores: cuiuscunque conditionis. gra-
dus. status. ordinis. religionis ac di-
gnitatis existant. et qui sunt infra ter-
minos ab apostolica sede nobis as-
signatos: videlicet per provincias et ar-
chiepiscopatus Maguntinensem. Tre-

verensem. Coloniensem. Salzburchensem. et
Bremenensem: et ad quos hec nostra mo-
nitione pervenerit: quatenus in eorum
publicis sermonibus nullo modo sub
dubio coram populo relinquatur. An
sub tali vel consimili sacramento mi-
raculoso sit verum Christi corpus sa-
cramentaliter contentum: cum omni-
no fidei repugnat. imo et contradi-
ctionem implicat: ut miraculosus sit
sacramentum. et tamen verum Chris-
tus non sit. ibi sacramentaliter con-
tentum: aut etiam asserere an ibi ve-
rum Christi corpus sit vel non: soli deo sit
committenda: quasi nulla de hoc ha-
beat in ecclesia notitia. Cum per
hoc apostolice sedis determinatio et
auctoritati detrahatur: ad quam sicut
ad sedem Petri et sui nominis suc-
cessorem rationes quecumque fidei et
questiones referuntur: cui et subesse cum
sit de necessitate salutis eius deter-
minatio: cuncta que in hoc opuscu-
lo et alijs a nobis collectis continen-
tur submitimus. scientes ipsam in
his que fidei sunt ex assistentia spiri-
tus sancti errare non posse. per hoc ta-
men viam inquirendi quibuscunque
ordinarijs locorum: ubi novitas que-
dam super aliquod miraculosum sa-
cramentum consurgeret precludere non
intendimus. cuiusmodi tamen no-
vitas in hoc sacramento miraculo-
so iam a trecentis annis antiquato
locum non habet. Si autem quod de-
us avertat alijs sue salutis imemor
extiterit: prefatis nostris mandatis
non parendo. et adversus ea que scri-
psimus faciendo et pertinaciter pre-
dicando: sciat se excommunicationis
vinculo innodatumque excommunica-
tionis sententiam. Nos frater Heinricus

cus inquisitor: p[ro]fatus contra talem
nobis: imo reuera domio nostro pa-
pe: ac ecclesie sancte dei rebellem et
ac inobediēte eius cōtumacia exi-
gente inobediētia requirēte ⁊ iusti-
cia postulante nunc vt extūc: ⁊ tunc
vt ex nūc: ferim⁹ in his scriptis ab-
solutiones a dictis sententijs si for-
san aliqui incurrerint: nobis seu do-
mino nostro pape tantūmodo refer-
uantes. Datū Auguste. xxi. Maij
Anno Incarnat. M. cccc. xcv.

Prohemium in sequentem tractatum.

Considerāti mibi colende
pater vnde tanta quorūdā
predicatorū imperitiā o[mn]i-
tione[m] sumeret: vt in tam diuiniſſi-
mum sacramentum etiā innume-
ris miraculis decoratum inuerecū-
de ⁊ publice ora laxarent: tria mibi
occurrerunt que illos sicut ⁊ quos-
q[ue] studiosos viros a studio sanctarū
scripturarum puto retraxisse. imo ⁊
difficultatem sciendū sicut ingenio-
sis addiscentibus afferunt: ita sepe
peritis et doctorib[us] graue iugum
⁊ accuratōne[m] magnam imponunt.
Quorum primū est diuersitas opi-
nionum. Secundum multitudo li-
brorum. Et tertium difficultas inue-
niendī materiā. Cuius etiā ra-
tio esse potest q[uod] diuersitas opinio-
num confundit intellectum huma-
num. ⁊ multiplicitas librorum facit
fastidiosum affectum legentium. et
difficultas inueniendī materiā pre-
cipit sepe reddi p[re]dicationis actū.
Quare et ego minimus inter verbū

dei predicatorēs ne videar cum ser-
uo pigro talentū inuoluere in pan-
num per obliuiones mentis: vel so-
dere in terram et abscondere per ne-
gligentiam operis: proposui in hoc
opusculo tribus predictis remedi-
um imponere: tanq[ua]m emplastrū di-
uersis coloribus ex multis medici-
nis confectum. Et primo contra di-
uersitatem opinionum: que tamen
diuersitas in his que fidei sunt lo-
cum nunq[ua]m sortiri potest. Nec etiā
in hac materiā nunq[ua]m ab aliquo do-
ctore determinate conclusum est sic
videlicet sub dubio esse semper relin-
quendū. An sub miraculoso sacra-
mento prout nunc intendimus sit
verum christi corpus contentū: im-
mo cōmuniter in eorum scriptis re-
lictum verum christi corpus sub ta-
li sacramento contineri: licet de ipsa
que apparet specie vel imagine di-
uersitas sit opinionum. In quo vi-
delicet tanq[ua]m in subiecto sit fundata.
Et an sit propria species veri corpo-
ris christi. Sequar tamen contra di-
uersitatem opinionum in hoc opu-
sculo magis communem: et ampli-
us approbate per ecclesiam catho-
licam doctrinam sancti Thome de
Aquino: et doctoris seraphici san-
cti Bonauenture qui nunq[ua]m aut raro a
dictis Thome deuiat sententijs nō
declinando. Vt vel sic videar cum
Petro rhere magnis piscib[us]: id est
opis fulcitur probatissimis senten-
tijs implere. Aduersus vero secun-
dum: videlicet contra multitudines
librorum collegi paruum hoc opu-
sculum: enucleans per cōclusiones
et correlaria quecunq[ue] in alijs volu-
minibus sparsim super miraculo

De sacramēto miraculoso.

sumi quodcumq; sacramentum con-
tinet: medullas saltem in isto repo-
nendo. ut vel sic fastidiosus studen-
tium auferatur affectus. Nec contra
tertium videlicet difficultates inue-
niendi materias: ordinavit easdem
conclusiones super triplex esse: pro-
ut in quolibet tali sacramento con-
siderari potest. videlicet sacramenta-
le. naturale et miraculosum. ut sic fa-
cilis materia ad nutum reperiatur
quodlibet esse per quattuor questi-
ones descendendo. Ita q; super esse
sacramentale pateat hanc speciem
sanguineā non esse integrum sacra-
mentum: licet sacramentale quod-
dam existat. Et secundo q; nec sit p-
pria species dominici corporis. Ter-
tio q; ipsa eadem species que prius
fuit alba post cōsecrationem et eius
inventionem cōversa est in speci-
em sanguinee carnis. Et sic quarto
pateat q; sola quantitas dimensiva
sine subiecto existat hic sub specie
sanguinea: licet ceteris omnibus ac-
cidentibus subsistat. De alijs que-
stionibus super esse naturale et mi-
raculosum suis in locis pertractan-
do. Que singula in fidel confirmā-
tionem venerāde pater ac vestri no-
minis perpetuationē et perennem
memoriam: divina opitulante gra-
tia ordinabo etc.

Finis p̄hemū.

Questiones cum suis de-
claratōibus super triplex es-
se huius speciei sanguinee car-
nis. scilicet sacramentale. na-
turale et miraculosum. Et pri-
mo quo ad esse sacramentale
questiōes quattuor. Quarū
prima.

An hec species sanguinee et car-
nis valeat censeri plenū et perfectus
et integrū sacramentū.

Conclusio.

Cum hec species sanguinea non
operatur effectum ex administratio-
ne sacramenti eucharistie intentus.
ideo nec censeri debet sub huius sa-
cramenti perfectiōe plenum et inte-
grum sacramentū.

Corollarium.

Sacramentale quedam hec spe-
cies sanguinea censetur: eo q; ad ef-
fectum ab ecclesia intentum aliquo
modo cooperat.

Declaratio cōclusiōis.

Effectus huius sacramenti sunt
quadruplices. collatio seu augmen-
tatio gratie. remissio culpe. p̄serva-
tio a culpa. et adeptio glorie. Patet
hec primo ratiōe eius qui in hoc sa-
cramēto essentialr cōtinetur. s. xp̄us
q; sicut in mundū visibilr veniēs et
iā in celo regnās hec quattuor opat.
Cum gratia et veritas p̄ Iesū xp̄m
facta sit p̄b̄l. s̄q. Ita i boiez sacralr.

veniens hec operat nisi sit obstaculum. Secundo ratione sui usus. Sicut enim cibus corporalis vitam corporalem sustentat et augmentat: reparat et restaurat: preseruat et delectat. Ita et hic cibus sacramentalis. Que singula cum non valeant applicari ad ipsam speciem sanguineam sicut nec ad speciem albam panis post consecrationem: cum solum sint accidentia. Nec etiam ipsa species sanguinea est species propria corporis christi: ut patebit tam in sequenti conclusione. ideo nec integrum: nec perfectum debet censeri sacramentum. De effectu sacramenti huius vide Tho. in liij. pte sume. q. lxxix. p. totum.

Declaratio correlarij.

Inter esse sacramentum et sacramentale hec est differentia quod sacramentum dicitur illa actio ecclesie ex christi institutione: que attingit ad effectum principaliter intentum in administratione sacramenti. Sed sacramentale dicitur illa actio vel species: que quibus non pertingat ad illum effectum: tamen cooperatur aliquo modo ad illam actionem principales. sicut etiam circa baptismum exorcismus est quoddam sacramentale: licet baptismus ipse sit plenum sacramentum. Species igitur hec sanguinea cum non operatur effectum huius sacramenti: ut in conclusione factum est. cooperatur tamen ad effectum si sub hac specie esset sumendum. quod tamen fieri non debet eo quod non aliter sumendum est: nisi secundum quod christus ad sumendum instituit. scilicet sub specie panis. cooperatur tamen ad hunc effectum ut veritas corporis christi ibidem existere intelligatur etiam perfectiori modo quam sub specie alba panis post consecrationem. ideo etiam esse sacramentale habet perfectiori modo quam ipsa species panis habuisset

si hec miraculosa transmutatio in speciem sanguineam facta non fuisset. Nec obstat cum dicitur tria esse in hoc sacramento. unum quod est sacramentum in se. species exterior. alterum quod est res et sacramentum. scilicet verum christi corpus sub specie contentum. et tertium quod est res in se corpus christi mysticum quod nihil lignatur ulterius: licet sit signatum per corpus christi verum quod est res speciei exterioris. scilicet signata res per speciem. et est cum hoc ipsum christi corpus sacramentum signans corpus suum mysticum ex multis membris adunatum: sicut verum corpus ex multis membris copaginatuz. In hac enim distinctione licet species exterior dicatur sacramentum et non sacramentale: intelligitur tamen per sacramentum etymologia solus nominis. scilicet sacre rei signum. quam etymologia hec sanguinea species per excellentiam retinet officium corporis adesse significans.

Secunda questio.

An hec species sanguineae carnis sit propria species officii corporis in hoc sacramento existens.

Conclusio:

Virgute sue consecrationis facta fuit conversio substantie panis in substantiam christi corporis et non in naturam aliquam accidentis.

Correlarium.

Hec species sanguinea non est species propria officii corporis: cum solum reusineatur naturam veri accidentis.

Declaratio conclusionis quoad ambas partes. Et primo quod conversio sacramentalis facta fuit ex substantia panis in substantiam christi corporis probatur primo per hoc quod hec miraculosa conversio ex colore albo in sanguinem

De sacro miraculoso

neam speciez carnis necessario pre
supponit sacramentalē factam fuisse
conuersionē q̄ transsubstantiatio ap
pellatur videlz transitus vnius sub
stantie. s. panis in substantiā xpi cor
poris. eo q̄ miraculosa appitio seu
conuorsio vnius speciei in aliaz. vt
qñ species pueri aut carnis seu eti
am sanguinis in hoc sacramento ap
paret duplici ex causa fit vt in pro
hentio factū fuit videlz in fidei con
firmationē et deuotionis incitame
tum. Qd̄ aut̄ fide tenendū sit hmoi
transsubstantiationē factā fuisse. p̄t̄ p
hoc qd̄ oppositū asserere videlz sub
stantiā panis post consecratōēz ma
nere in hoc sacramento condēnatur
a doctoribus tanq̄ hereticū. Qd̄
Tho. in tertia pte. q. lxxv. ad scdm
questiū. An in hoc sacramento post
consecrationē maneat substantia pa
nis et vini in pede. q. dicit. Quidāz
posuerūt post p̄secrationē remane
re in hoc sacramento substantiaz pa
nis et vini qd̄ stare non pōt multis
respectibus. Primo qz tolleret p̄ h
veritas huius sacramētī ad quā ve
ritatez pertinet vt in eo verū corp⁹
xpi existat qd̄ quia ibi existere pōt
nisi de duob⁹ modis p̄ vnūz videlz
vel per loci mutationē descendē
do de celo et ibi latere vel per alteri
us in ipm christum conuersionē si
cut quādo in domo aliqua ignis d̄
nouo incipit esse et duobus modis
etiam fit quā vel ab alto loco in do
mū defertur v̄l quia ibi per conuer
sionē et accensionē lignorū ibi d̄ no
uo generatur. xpm autem ibi esse
in altari p̄mo modo. s. per motum
localem non pōt esse multis ex cau
sis. Primo qz sequeretur qd̄ desine

ret esse in celo. eo q̄ omne corpus lo
caliter motū nō potest puenire a d̄
nouo ad al̄ quē locū nisi desereret
priorē locum. Secdo ideo nō po
test hec positio esse vera q̄. s. substantia
panis remaneat qz cōtrariat̄ for
me verborū sacramentaliū in qua di
citur hoc est corpus meū qd̄ nō es
set verū si substantia panis remane
ret. S̄z oporteret dicere h̄c est cor
pus meūz. Cum nunq̄ substantia
panis vt panis ē corp⁹ xpi. Tercio
ideo non potest stare positio qz cō
trariatur veritati huius sacramen
ti si em̄ substantia panis ibi existeret
post consecrationē cū substantia xpi
corpis tūc qz fideles idistincte ado
rant habendo. s. solū respectū ad h̄
qd̄ specie latet tunc etiam substan
tia panis que insibilis existit ado
raretur adoratione latrē et sic ydo
latrīa cōmitteretur. Quarto q̄a
cōtrariatur ritui eccl̄ esse fm quē ri
tum non licet sumere post cōmesti
onem panis corpus christi. cum ta
men post vnam hostiam cōsecratā
licitum est sumere aliam vnde con
cludit qd̄ hec positio que et beren
garij erat vitanda est tanq̄ heretica
Ex q̄ probatione patet scdm vide
licer q̄ p̄uersio non est facta in hāc
speciem sanguineā carnis ex eo q̄
cū hec species sit accidens et in nul
lum accidens transmutatur substantia
christi corporis. Nec subijci aut
affici pōt est exiraneis accidentib⁹ vt
patuit. et iam in correlario ampli⁹
patebit ideo cōclusio vera.

Correlarium conclusionis

Qd̄ hec species sanguine carnis
non sit species dominici corporis in
sacramento existentis patet ex p̄mis
p

sa declaratione quia cum effectus huius sacramenti inter alios est ut per fidem et charitatem fideles deo uniantur et fides est non solum de his que sunt supra intellectum. verum etiam de his que sunt supra sensum quoniam cumque interiores vel exteriores ut distinctio fidei edocet cum dicitur. fides est substantia etc. Ideo in hoc sacramento ex utraque parte debet esse aliquid quod sit supra intellectum videlicet corpus Christi sub tam parvis dimensionibus et aliquid quod sit supra sensum ut videlicet quod accidentibus que apparent visui ut est species alba vel rubra cum alijs accidentibus que manifeste videntur non subsistat substantia aliqua vel terrena. quia illa substantia vel esset substantia divini corporis vel substantia panis. Primum non potest esse quia cum divinum corpus sit gloriosum non potest alterari vel subijci qualitatibus et accidentibus precipue terrenis. Nec etiam potest esse subiectum substantia panis quia illa iam transiit. nec amplius post conversionem sacramentalem in corpus Christi existit. Relinquitur ergo quod hec sanguinea species sicut non existit aut fundatur in dominico corpore ita nec ipsius species censeri potest. Item quia nec substantia panis albi uti erat hostia ante consecrationem apta nata est sustinere colorem rubeum. sed potius album. Ideo concludere oportet quod hic rubeus color sit accidentis quoddam sine omni subiecto divina virtute sic causatum ut ipsum divinum corpus sub illo existens maneat velatum in hunc finem ut tactum est quod fides propter meritum hominis ex toto perficiatur. videlicet non solum per aliquid quod est supra intellectum verum etiam per ea que sunt supra sensum. unde Thomas in sermonibus de corpore Christi. Accidentia ibi sine subiecto existunt ut fides locus habeat dominum visibile inuisibiliter sumitur aliena specie occultatum et sensus a deceptione immunes reddantur qui iudicant de accidentibus sibi notis. Et Hug. de sacramentis. divina sapientia carnem Christi sub principalis eduli speciei velavit. et sic sumendam proposuit ut sensus in uno foueretur et fides in alio edificaretur. Quod si obijciatur fides licet sit supra intellectum et rationem non tamen debet esse contra rationem et simili modo licet sit supra sensum non tamen debet esse contra sensum. Cum autem sensus iudicat sub hac specie sanguineam esse corpus Christi sanguinem immediate tanquam suo subiecto inherens etiam fides habet sic iudicare cum non debeat esse contra sensum. Respondetur quod fides non est contra sensum sed est de eo ad quod sensus pertingere non potest. unde et quod hec species sanguinea non sit species divini corporis et supra sensum est et supra rationem.

Tercia questio

An species alba panis fuit a principio conversa virtute consecrationis in hanc sanguineam speciem carnis.

Conclusio

Virtute sacramentalium verborum remanet sine subiecto ad tempus species alba panis que tamen sola exposita divina virtute conversa fu-

De sacro miraculoso

fit in hanc speciem sanguineæ carnis.

Correlarium

Prima species alba panis non cessit nec fuit annihilata. sed ipsa eadem numero existens fuit in rubra specie transmutata.

Declaratio cōclusionis q̄ ad tres partes. quarum prima est q̄ species alba panis post cōsecrationem mansit sicut et alia accidentia. Secundo q̄ mansit sine subiecto. Tercio q̄ ipsa sola inter omnia accidentia est transmutata in speciem sanguineam carnis. Prima pars deducitur per magistrum in littera quartæ sententiæ. dist. xj. et per doctores discutiētes sub dubio. An species panis debeat remanere post cōsecrationem et causarum difficultas sumunt ex eo q̄ cum in sacramento veritatis non debet esse aliq̄ deceptio et deceptio fit quando accidens non ducit in cognitionem sui subiecti. Sed vnus rei extranei prout comparatur corpus christi ad speciem albam panis quod tamē non fieret si species non ad tempus post cōsecrationem appareret species carnis aut sanguinis. Item sumunt difficultatem ex eo q̄ illud quod aliquando fit ad confirmationem fidei si semper fieret et non ad tempus vel aliquando ut in hoc sacramento miraculoso maior sequeretur confirmatio fidei contra dubitantes. unde etiam semper species carnis aut sanguis deberet apparere ut sic semper fides

confirmaretur et nunq̄ species alba panis remanere. Sed tamen ad hanc doctores respondent q̄ omnino deest species sensibiles panis et vini remanere post cōsecrationem que ante fuerunt nisi q̄ interdum miraculose. Alia species ostenditur certis de causis ut inferius deducetur et q̄ deceat remanere est causa triplex quarum duas assignat magister in ista videlicet ex usu sacramenti quantum ad duplicem eius manducationem scilicet spirituales et sacramentales. et spiritualis est per fidem. unde etiam fides in sumente est maioris meriti ubi species alba panis remanet et non sanguineæ carnis et sacramentalis proficit ne fidei horror ex propria specie corporis generetur. et in fidelibus irrisio occasio amministraret. Est et tertia ratio a doctoribus assignata ex premissis ipsius sacramenti. imo et cuiuslibet alterius quibus proprium est ut spiritualia in sacramentis per signa corporalia ostendamus sicut in baptismo ablutio interior per exteriores. Et quia corpus christi verum non est cibus corporalis sed spiritualis Ideo oportuit ut per similitudines sensibiles cibi corporalis significetur et sub eis continuatur que singula potius per albam speciem panis quam rubream sanguineæ carnis exprimuntur. Ad argumenta etiam in oppositum adducta ex quibus causam difficultatis quis accipere posset. Respondit thomas in suo quarto sententiarum distinctione undecima et in difficultate An species panis debeat remanere

p ij

dicens ad primum quod in hoc sacramento nulla est deceptio aut fictio neque ex parte sensus nec ex parte intellectus non primum quia sensus sicut habet iudicare de sensibilibus speciebus. ut visus de colore et gustus de sapore etc. Et huiusmodi species de obiectis sensibilibus nostris sicut et ibi sunt ideo nulla deceptio sequitur aut fictio. Non secundum quia cum intellectus habet per obiecto substantiam rei et hic obiectum substantiam corporis christi. Ideo manet suum iudicium quod si dicatur tamen non habet iudicium de substantia panis. Sed de aliena substantia ad quam non manuducit species panis. Dicitur quod intellectus habet duplex iudicium scilicet duplex lumen naturale per lumen naturale intellectus. super naturale per lumen fidei de quo iudicio tam agitur cui etiam subesse aliqua falsitas non potest. quia innititur prime veritati. Ad secundum dicitur idem doctor quod non solum attendendum est quid ad edificationem fidei ex ostensione talis speciei miraculose potest deservire. Sed etiam quod ad destructionem fidei possit ex aliqua parte videlicet manifestatione christi corporis contingere. unde licet ex ostensione talis speciei carnis aut sanguinis ut in hoc sacramento sit fides edificatur: tamen si ubique et semper ita fieret et nunquam species alba panis remaneret fides ex masticatione talis speciei miraculose periclitaretur estimando quod corpus christi gloriosum sicut masticationi ita passioni esset subiectum. Et si dicatur quod sine periculo fidei a fidei sumeretur. Cum talis crederet si christi corpus sine sui detrimento manducare sub specie carnis aut sanguinis sumeret non valet quia in simplicibus absque hor-

rore licet absque periculo fidei non semper sumeretur. Item in maioribus fidei etiam absque horrore ex deuotione preueniente nunquam sumeretur. et dicitur horrore ex deuotione procedere quando mens deuota non solum refugit immunda tangere ex abominatione. Imo etiam refugit sancta tangere ex deuotione non minus tamen expediat miraculosas interdum fieri ostensiones ut in hoc sacramento de quibus in sequentibus patebit. Secunda pars conclusionis quod videlicet species panis sine consumpta siue miraculosa ut hic in sacramento miraculosa cernitur semper existit sine subiecto partim sub breuitate in secunda conclusione declaratum est. laci^o vero si quis videre velit quod in articulo script. sententiarum. dist. xij. sub difficultate. Item accidentia sunt in hoc sacramento sine subiecto ubi in pede quod stionis triplex error elidit illorum videlicet quod dixerunt accidentia in hoc sacramento non existere sine subiecto. eo quod existerent in substantia panis quod simul remaneret sub sacramento cum corpore christi quod opinio improbatur a thoma. ibidem in xj. dist. non solum ut in competens. verum etiam ut impossibilis et heretica ut supra patuit improbatur et secunda opinio eorum videlicet qui dicebant remanere ibi formam substantialem et in ea accidentia manere quod ibi apparent siue esset species alba panis siue rubra carnis aut sanguis ubi finem eos differrent hec forma videlicet substantialis a substantia panis de qua prima opinio quia substantia panis materia et formam panis includit forma autem substantialis non esset limitata ad hanc materiam

De sacro miraculoso

vel illam si non esset forma substantialis materię nō limitare. et quia talis forma caret dimensionibus cū materia limitatur per dimensiones. et dimensiones hic apparent pura magne et que per quod talis forma substantialis simplex hic esse nō potest. id est sine materia dimensionata sic enim forme immateriales dimensionibus carerent ut sunt angeli nec tales possunt esse subiectum accidentium sensibilium ut etiam tangit Boetius in libro de trinitate forma simplex subiectum esse nō potest. unde ita facile possunt nobiscum asserere accidentia manere sine subiecto sicut nos cum ipsis sentire materialē formā substantialem a materia separari. imo nullus. sed sentire potest ubi materiales dimensiones apparerent quia tunc sunt accidentia ubi apparent que si existunt sine materia. Ita sine forma substantiale et sustentatur solus virtute diuina ut catholica fides tenet. Secundum quod etiam dicimus hanc rubeam formā seu sanguineā existere sine substantiali forma panis et etiam sine substantiali forma materię Per hoc improbat et tertia opinio ponentes accidentia illa que apparent esse in aere circūstante sicut in subiecto quod etiam frivolum est cū aer non sit susceptivus talium accidentium ut est durities et figura determinata et aliorum que ibi apparent. unde concluditur quod solus virtute diuina accidentia manent sine subiecto videlicet substantiali licet non accidentali eo quod non omnia sine subiecto existunt. sed quedam accidentia fundantur super alia accidentia tanquam in subiecto ut inferius patebit. Et quidem quod sic hec species sanguinis

heca sit sine subiecto substantiali per quia cum ibi non sit alia substantia quam corpus christi substantia. Et in illa non possunt esse accidentia que apparent cum sit substantia gloriosa quam ipsa accidentia denominare nō possunt. Ideo non sunt in subiecto aliquo. Item substantia panis que prius erat mutata est in alium statum per hoc quod mutata est in corpus christi. ergo et accidentibus congruit in alium statum mutari. ut scilicet sine subiecto. Item hoc sacramentum dicitur mysterium fidei sed fides nō solum est supra intellectum sed et supra sensum ergo in hoc sacramento nō solum debet aliquid esse supra intellectum sicut quod corpus christi sub tam parvis dimensionibus huius sanguinis nec speciei aut alterius continetur. Sed etiam supra sensum. id est quod accidentibus que sensui subsistent substantia propria nō subsit et adduci possent quam plures rationes quas tamen diligens lector in prefato scripto Thome inueniet que etiam breuitatis causa obmittuntur. Tercia insuper pars videlicet quod ipsa sola species alba inter omnia accidentia est transmutata in speciem hanc sanguinee carnis probatur ex dictis Thome in prefato scripto dist. x. et ratione qua queritur An videatur in propria specie corpus christi quando apparet in specie carnis vel pueri ubi in pede questionis postquam doctor declinat a duobus modis dicendi per quos aliqui nitebatur ostendere modum partitionis veri corporis christi sub tali specie miraculosa. de quibus inferius patebit circa terciam partem ponit se curiorem modum dicendi per hec

p. 14

verba sectirius videtur descendum
quod sicut quando videbatur corpus
christi in specie panis erant quidez
dimensiones subsistentes et in illis
alia accidentia fundebantur. ita ee-
dem dimensiones manent et eis alia
accidentia sensibilia superducuntur
diuina virtute que speciem carnis pre-
tendunt sicut et accidentia que prius
erant pretendebant speciem panis hec
ibi. Et quantum ad nostram deseruit
speculationez vult dicere doctor quod
sicut quando videtur corpus christi
oculo mentali in specie panis erant
dimensiones. scilicet longitudo latitudo
albedinis subsistentes per se diuina
virtute et in illis dimensionibus
albedinis alia accidentia fundata ut
sunt sapor odor forma densum et ra-
rum seu etiam pondus de quibus
etiam in sequenti questione patebit.
videlicet quod omnia accidentia fundan-
tur super dimensiones tanquam in subie-
cto solummodo autem dimensiones ma-
nent sine subiecto. modo vult doctor
ulterius quod sicut in specie alba pa-
nis fundatur alia accidentia in sa-
cramento consueto et non miracu-
loso. ita in sacramento miraculoso
eisdem dimensionibus manentibus
alia accidentia sensibilia superducun-
tur diuina virtute que speciem car-
nis pretendunt. Vbi nota quod ideo di-
cimus in plurali alia accidentia pro-
pter plures et diuersas formas mi-
raculosas interdum apparere. ut
interdum sub forma carnis interdum
sanguinis interdum forma pueri aut
crucifixi et sic de alijs. que superdu-
cuntur diuina virtute. non ita quod ta-
lis forma sanguinea ut in hoc sacra-
mento superducatur id est superficiali-

liter insit vel adhereat speciei albe
panis. Sed quod ipsa species alba panis
sub primis dimensionibus sit con-
ueria in speciem rubeam carnis aut
sanguinis. et hoc quidem tenendum est
in hoc sacramento miraculoso eo quod
hec species sanguinea ab omnibus
semper equaliter videtur. Si vero
non equaliter ab omnibus sic vide-
retur sed aliqui consuetam speciem
albam panis viderent. aliqui vero ru-
beam tunc locum haberent illi ter-
mini superducatur id est superficiali-
ter ducitur species rubea super spe-
ciem albam ut diuina virtute vni sic
alteri sub alia forma demonstraretur
Et quod hic sit sensus doctoris patet per
sequentia verba cum dicit. et potest
esse quod postea eadez virtute scilicet diui-
na illis accidentibus recedentibus. scilicet
formis miraculosis amotis. Itē
rursum accidentia panis species videlicet
alba cum sua densitate pondere et ra-
ritate reducantur. quod probat per B
quod etiam naturali actione seu aliquo
accidens. ut odor vini vel sapor pa-
nis immutatur in saporem acetosum
ubi diu conseruaretur manentibus sem-
per eisdem dimensionibus quasi di-
cat si naturali actione accidentia sub
dimensionibus eisdem sibi inuicem
succedunt non mirum si diuina vir-
tute diuerse forme accidentiales eis-
dem manentibus dimensionibus que
a principio fuerunt sibi inuicem suc-
cedunt ut videlicet iam sub forma
carnis. iam sanguinis aut pueri vel
etiam vni sub vna alteri sub altera
forma appareat. Et quidam quod hec
sola species alba panis et nullum alio-
rum accidentium recipit miraculo-
sam immutationem ad sensum demō-

De sacro miraculoso

stratū cum eadem forma densitas et raritatis. imo et ponderis cum non amplius ponderat hec species sanguine carnis quā spēs alba panis manet sub eisdem mentionibus que fuerunt ante hanc miraculosam immutationē et in dubie idēz sapor et odor panis sentiretur si et in quantum sumi deberet quod in ut ex in premissis patuit fieri non debet. Si vero queritur quantum temporibus corpus christi mansit sub specie alba panis ante hanc miraculosam immutationem dici potest ut ex historia inuentionis huius sacramenti patet a principio semper mansit species alba panis post consecrationē usque quo diuina clemētia hoc ipsum sacrilegium maxime a muliere perpetratum ad fidei corroborationē et fidelium deuotionē mūdo voluit manifestare tunc enim a primo species alba in hanc sanguineam subito fuit transmutata quādo scilicet post in quāntū prepositus monasterij ipsius sacramentum a cerasse gregare voluit ut vide historiam inuentionis huius diuinissimi sacramenti.

Correlarium.

Quo ad duas eius partes declaratur. Nam primo quod species alba panis non sit annihilata. sed potius in rubeam mutata speciem. patet ex varijs. Primo quia illa transmutatio dicitur annihilatio cuius terminus ad quem est nihil. patet quod omnis motus denominatur a termino ad quem est sicut motus qui est ad albedinem dicitur de albatio. Unde cum terminus huius transmutatio-

nis sit species rubea ex specie alba. non dicitur ipsa species alba annihilata. Augusti. etiam in libro. lxxxiij. questionū dicit ille ad quem non esse non pertinet. non est causa tendendi ad non esse. sed deus est huius. ergo ipse nihil in nihilum reducit. et cum predicta immutatio de specie alba in rubeam diuina virtute fiat ideo non reducitur alba species in nihilum.

Secunda pars correlarij patet ex his que in eius conclusionē tacta sunt.

Quarta questio

An quantitas diuina videlicet longitudo et latitudo huius sanguinee species carnis sit primus subiectum omnium accidentium videlicet coloris saporis et odoris ponderis et raritatis et densitatis.

Conclusio

Sicut in quolibet altaris sacramento ita et in hoc miraculoso viatico remanet sola quantitas diuina huius sanguinee species carnis absque naturalibus subiecti conditionibus.

Correlarium

Sicut quantitati diuine datur diuinitus ut per se valeat subsistere. ita eisdem in hoc miraculoso sacramento conceditur ut aliorum accidentium valeat subiectum esse.

Probatio conclusionis quod videlicet sola quantitas diuina inter omnia accidentia manet absque subiecto stat in duobus documentis. quorum primum

p. liij

est q̄ sicut dicitur p̄ma p̄positione
libro de causis. Causa p̄ima est ve
hemētioris impressiōis sup̄a cau
satum cause sc̄dē q̄ sit ipsa causa se
cunda. vñ qñ sc̄da remouet influen
tiam suam a causato adhuc p̄t re
manere influētia cause p̄me in cau
satum illud. sicut remoto rōnali re
manet vñū quo remoto remanet
esse. cum ergo causa p̄ima acciden
tium z oim accidentiū sit de⁹ z cau
sa. sc̄da eorundē accidentiū sit sub
stantia quā accidentia ex principiis
substantie causantur poterit deus
accidentia inesse conseruare. remo
ta causa sc̄da. s. substantia. Preterea
per precedentia patuit q̄ sub specie
panis post consecrationē non ma
net substantia panis neq̄ forma sub
stantialis z materialis in quib⁹ ipsa
accidentia panis fundantur añ cō
secrationēz p̄cipue sup̄ substantiā
panis z cum post consecrationē nō
manet sub specie illa panis nisi sub
stantia xp̄i corporis z illa non potest
esse subiectum alienius accidentis
quia corpus gloriosum non affici⁹
accidētib⁹ materialib⁹. imo si pos
set esse subiectum eēt subiectus me
diante quāritate. vñ z predicamen
tūz quāritatis immediate sequitur
predicamentū substantie z ipsa sub
stantia omnibus accidentibus sub
stat mediante quāritate rōne cui⁹
p̄p̄nquiritatis quide⁹ posuerunt di
mensiones quantitatuas esse sub
stantias corporeas. vt dī. j. metha.
patet cum hic cernitur quāritas di
mensiua in hac sanguinea specie car
nis q̄ ipsa sine subiecto virtute diu
ina existit.

Probatio deniq̄ correla
rū q̄ videlz alia omnia accidentia
fundantur super hāc quā cernimus
quantitatem dimensiua butus san
guineē speciei carnis. patet nā cum
hoc sacramentū sit veritatis z nō
doceat aliquā deceptionē z fictiōez
humanis obutibus inferre quib⁹
etiam ad sensum obijciatur aliquid
quātm esse hic rubeo colore p̄su
sum sicut in alio consueto sacramē
to colore albo panis. patet q̄ p̄mū
accidens qd̄ soluz virtute diuina su
stetatur sit ipsa quāritas sub forma
que z dimensiua in sua quā cernit
latitudine z longitudine. Sc̄dm ve
ro accidens habens hanc dimensi
onem p̄ fundamento fuit a p̄inci
pio consecrationis color albus cō
sueti p̄is. iam autē rubens seu san
guine⁹ sc̄dm p̄p̄ietatez carnis. **De**
si ratio queritur cur color ante alia
accidentia ipsius dimensionib⁹ q̄n
titatiuis inheret est causa q̄ p̄mū
subiectum coloris est superficies. et
superficies p̄ suam quāritatez di
mensiuam cognoscitur rōne cuius
vt supra tactus est. quidā p̄bi posu
erunt dimēsiōes esse corporalium
rerum substantias ex p̄mo metha.
De alijs vero accidētibus quo ordi
ne insunt subiectiue in ipsa dimen
siua quāritate dici p̄t q̄ sic ad sen
sum visus color retinet p̄ioritatem
in sua superficie mō quo tactus est ita
ad sensus tactus p̄ioritatez retinet
ipm pondus sub sua raritate z den
sitate q̄ ad sensus apparēt. Vbi no
randū q̄ cū ex q̄rto p̄fisco. rarū di
citur in corporalibus qd̄ h̄z p̄p̄ de
materia sub magnis dimensionib⁹

De sacro miraculoso

et densum quod habet multum de materia sub quibus dimensionibus et in hoc sacramento miraculoso sicut in alio consueto omnis materia secluditur eo quod substantia panis que includit materiam et formam panis est conuersa et conuertitur in quolibet altari sacramento. ut de se patet ideo raritas hec et densitas si qua deprehendit visu et tactu non deprehenduntur tanquam multum vel parum de materia panis habentia sub dimensionibus sed sicut alie qualitates conseruantur virtute diuina absque substantia materiali. ita rarum et densum de prioritate vero quo ad sensum gustus et olfactus si et in quantum sub specie miraculosa hoc sacramentum esset sumendum quod ecclesia refugit. fin. Tho. ut infra patebit secunda parte opusculi ubi deesse naturalis huius sacramenti tractat obijciatur sapor et odor. An autem carnis vel panis saporem gustus offerret. Dicitur quod pie creditur ei saporis gustantem sentire cuius colores prefert scilicet carnis nisi propter temeritatem quam committeret talis miraculosus gustus sibi denegaretur. et hec sufficiat quo ad primum esse. scilicet sacramentale huius miraculosi sacramenti. Sed quod ad secundam partem opusculi in qua de naturali esse huius sacri agendum est. Notandum quod hec pars non respicit naturale esse ipsius corporis christi quod omnino supernaturaliter ac sacramentaliter existit cum tota quantitas ipsius corporis non quantitativae et extensivae sed intensivae et substantialiter continetur. fin. quod tota quantitas sequitur modum substantie non substantia naturalis quantitatem et alia accidentia prout in celo existit. Sed respicit natu-

rale esse ipsorum accidentium que in hoc et in alio sacramento consueto continentur. de qua materia discutere ea necessitas qua et oppositorum eandem disciplinam esse constat. ut poterit vi siue super album et nigrum cum et alie quidditates tam super esse sacramentale quam miraculosum melius innotescent. et primo quidem in generali demum in speciali de esse naturali ipsorum accidentium est discutendum.

Super secundam partem opusculi.

Questio prima super secundam partem opusculi quo ad esse naturale huius cruentate speciei carnis. An hec species cruentata possit naturaliter aliquod extrinsecum quo ad visum vel tactum gustum seu olfactum et realiter immutare.

Conclusio.

Divina virtute datur huic speciei cruentate ut remaneat in suo naturali esse quod habuit alba species substantia panis existente.

Correlarium

Omnem actionem quam poterat erga sensus exteriores. accidentia panis ante consecrationem perire potest et hec species cruentata agere. substantia panis in corpore christi transeunte.

Probatio conclusionis quod videlicet species cruentata retinuit prius consecrationem suam esse naturale quod habuit ante consecrationem color albus sub panis specie. per ex premissis non ita intelligendo quod species cruentata fuerit ante consecrationem. sed quod illud esse naturale quod habuit color albus ad causandum aliquam immutationem exterio-rem habeat species cruentata post

consecrationes q̄ etiā tali rōne pro-
batur. Nam si non posset hec spēs
cructata sicut etiā quēcūq; alia spe-
cies alba panis post cōsecrationes
immutare exteriora corpa. tūc non
posset sentiri. sentit̄ em̄ aliquid p̄ h̄
q̄ immutat̄ sensus a sensibili. vt dē
scdo d̄ aia. q̄ cū h̄mōi accidētia sen-
tiunt̄ tā p̄visum q̄ p̄ tactu. vt in
p̄cedētib; patuit. manifestus ē q̄
immutant exteriora corpa. Prete-
rea om̄e qd̄ eē h̄z. h̄z aliq̄ mō agere
s̄m illud esse cū nulla res destituit̄
ppria actōne. s̄ h̄mōi accidētia que
supra tacta sunt h̄nt esse. q̄ possunt
agē. Pro ampliori tū intellectu ē ad-
uertendū q̄ si quis quereretur an eti-
am quantitatue dimēssiones q̄ oīno
manēt sine subiecto. vt in p̄cedenti-
bus patuit. sola diuina virtute sub-
stante etiā agāt sicut alia accidē-
tia. q̄ in ipsas mēssiones fundāt. Ne
spondendū est q̄ non p̄mo s̄ secū-
dario. et hoc h̄mōi rōne q̄ agere nō
est nisi rei p̄ se subsistentis. vñ etiā
neq; materia agit neq; forma. s̄ cō-
positū. qd̄ etiā nō agit rōne materie
s̄ rōne forme que est actus et actio-
nis p̄ncipiū. Et q̄ q̄ntitas se tenet
ex p̄te materie. q̄ntitas vō ex p̄te for-
me. ideo quantitas dimēssina non
agit nisi mediante q̄litate q̄ est p̄ se
actōis p̄ncipiū. vñ q̄litates sunt sen-
sibiles. p̄mo sicut et hīc color san-
guineus. q̄ntitas aut̄ ei⁹ dimēssina se-
cūdario. Et q̄ qualitates in hoc sa-
cramēto miraculoso sicut in quoli-
bet alio consueto retinēt eundē mo-
dū essendi quē habebat substantia
panis existēte. ideo etiā h̄nt eūdem
modum agendi. vt mutant et agent
naturaliter sicut prius. sec⁹ de quā

ritate eo q̄ illa cum h̄z aliis modū
essendi q̄ non est in subiecto nō ha-
bet etiā agere nisi mediāte q̄litate.

**Probatio etiā correlati-
u** q̄ videlz accidētia possunt in oēm
actionē naturalez post consecratio-
nem sicut ante consecrationes circa
exteriorē sensus patz p̄ modū quo
tactū est in cōclusionē. q̄ nō equali-
ter s̄ p̄mo q̄litas demō q̄ntitas di-
mensiua vnde si q̄s obijceret incō-
trariū q̄si accidētia sine subiecto nō
h̄b̄ valeant agere eo q̄ cēsente actio-
ne p̄mi agentis necesse est q̄ esset
actio instrumenti sicut quiescenti.
fabro non mouetur martellus et cū
omnes forme accidentales agāt in-
strumentaliter in virtute videlz sub-
stantie cui h̄nt inherere que quidēz
substantia panis nō est hīc s̄ cōuersa
vt supra patuit. sō nō p̄nt h̄z actio-
nē naturālē. sed solū p̄ naturālē si q̄
eis opatio assignat. Rūdet em̄ q̄ h̄z
actio forme accidentalis dependeat
ab actione forme substantialis sic eē
esse accidentis dependet ab esse sub-
stantiali tū sicut diuina virtute datur
spēs sacramentalib⁹ vt possint eē
sine substantia. ita dat̄ eis vt p̄nt age-
re naturalit̄ sine virtute forme sub-
stantialis. nō aut̄ sine virtute dei a q̄ s̄
cur a p̄ agēte dependet oīs actio et
substantialis et accidentalis. h̄ ex r̄ho.
tercia par. summe questio. l. xxvii.

Secūda qd̄ magis in spālī
An hec species sacramentalis cru-
entata possit ea facilitate corūpti.
qua species alba panis cum cete-
ris accidentibus naturali subiacēt
corruptioni.

Conclusio.

De sacro miraculoso

Cum hec species eruentata sit ex speciali virtute diuina superinducta a corruptionis facilitate omnino manet seclusa.

Correlarium.

Sicet in consueto altaris sacramento species sacramentales sepe naturales corruptiones patiuntur hec tñ species eruentata nisi in pristina redeat albedinem corrumpi non possunt.

Probatio conclusionis

Quo ad primam eius partem non habet difficultatem cum ultra virtutem consecrationis qua substantia panis fuit in substantiam Christi corporis conuersa sic in quolibet alio consueto altaris sacramento. imo et ultra virtutes spiritalem diuinam qua ipsa accidentia sine naturali subiecto sustentant specialis diuina virtus apparuit in miraculosa mutatione facte spiritus panis in hanc sanguinem de qua tractamus species carnis. similiter neque difficultatem quo ad secundam eius partem quod videlicet hec species a facilitate corruptionis materialis omnino sit seclusa. patet ex probatis quod enim deus non causa tendendi ad non esse cum ipse solus sit ad quem non esse non potest pertinere et hoc spiritualiter ubi preter factum cursum nature per se operatur sicut hic in specierum transmutatione patuit. ideo omnino hic species eruentata a corruptionis proprietate ut sic manet seclusa. put et clarius in correlario deducetur.

Probatio correlarii.

Quo ad primam eius partem super corruptiones naturales quas in consueto altaris sacramento species sacramentales patiuntur. Notandum quod diff-

icultatem in his faciunt certe oblectiones quasi species non sunt corruptibiles. Primo quod cum corruptio accidit per separationem forme a materia et quod hic nulla est materia naturalis cuius illa sit conuersa in substantiam Christi corporis ut supra patuit. ergo non fit corruptio naturalis. Item difficultatem facit quod nulla forma corruptibile nisi per accidentem videlicet ad corruptionem subiecti. Unde et angelus quod sunt forme per se subsistentes. ideo sunt incorruptibiles. cum autem species sacramentales sunt forme sine subiecto ideo non debent corrumpi. Item difficultas quod si corrumpitur aut naturaliter aut miraculose non naturaliter quod non est ibi assignare subiectum corruptionis quod manet corruptione terminata quod cum desinunt species esse desinit et corpus Christi esse sub eis quod tamen non est subiectum. Nec etiam miraculose possunt corrumpi quod miracula que fiunt sunt potius ad conservationem. eo quod virtute consecrationis fiunt que species preseruat ergo videtur quod nullo modo valeant corrumpi. Pro veritate tamen est quod ad sensum apparet species post consecrationem corrumpi. Verum quod hec argumenta tangunt species consueti altaris sacramenti et non hanc miraculosam et sanguinem. Ideo obmittunt declaraciones qualiter corrumpuntur. quod lector inueniet in predica parte tertia et quod. ut supra. ut tamen argumentis satisfiat ne animus lectoris maneat suspensus. dicatur ad primum quod hic non sit materia in qua forme seu species sacramentales fundantur et non possit fieri talis corruptio que corrumpat esse formale in materia. ut argumentum preterit. tamen quod iste species habet esse sibi et esse quod est in materia. imo diuina virtute retinet illud esse

qđ prius habebāt in materia panis
 z vini. ideo fm illud eē possunt cor-
 rumpi sine materia z p hoc etiā ptz
 responsio ad scđm. qz lz spēs panis
 z vini sint forme sine subiecto ma-
 teriali nō tñ sunt forme in corrupti-
 biles sicut sunt angeli qui etiā sine
 subiecto materiali existant. eo qđ eē
 specterū est ad modū esse qđ prius
 habebant ante cōsecrationē in ma-
 teria panis z vini. z ideo possunt cor-
 rumpi. Ad terciū etiāz dicit qđ illa
 corruptio non est in speciebus pa-
 nis z vini miraculosa s; naturalis.
 eo qđ fundatur supesse qđ prius ha-
 bebant in subiecto. lz sine subiecto
 z cū dicit hoc eē hñt per miraculū
 z tale est cōseruatū rei z nō corru-
 ptū. Respondet sicut cecus qđ mi-
 raculose illuminatur videt qđ natu-
 raliter nō tñ sequitur qđ visus non
 valeat in eo corrupti sicut in eo qui
 naturaliter semp vidit. imo pōt cor-
 rumpi lz p miraculū sit illuminat⁹
 ita z hee species licet illud eē habe-
 ant p miraculū tñ corrumpi pos-
 sunt. Scđa vero pars correlarij qđ
 dicit qđ hec species cruetata nō pre-
 sumitur corrumpi nisi in pastinaz
 redeat albedinē. patet qđ licet cecus
 miraculose illuminatus possit natu-
 raliter excecari vt iam tactus fuit
 tñ vbi continue miraculose pserua-
 tur itaz diu nō pōt etiā excecari. Ita
 licet hec species miraculosa possit
 corrumpi ad modū quo spēs alba
 panis rōne illius esse qđ hz diuina
 virtute sine subiecto tñ rōne illius
 esse vbi continue cernit in spē crue-
 tata tñc signū est diuine p̄sentie et
 virtutis sp̄alis diuine volūtatis sic
 velle in cōformationē fidel z deuō

tionis augmentū conseruare. vnde
 secure dī qđ durāte hec miraculosa
 forma nunq̄ corrupti z si corrupti
 deberet paulatim hec cessaret z cor-
 ruptio cōtingeret mō quo sup spe-
 ciē cōsuetam quā ab antea habuit
 corruptio solet accidere. Dñ elicit
 duplex esse miraculosum hui⁹ sac. **Duplex eē**
 metālis speciei. vnū qđ cōmune hz miraculo-
 cū alijs speciebus cōsuetis sacramen-
 tum fm quā corrupti existit. Alie mentalis
 rum vō eē miraculosum qđ hz sub spēi
 hac spē cruetata s; qđ incorrupti-
 bilis censet p z cū talis incorruptio
 iam a longinquo tpe durauit qđ vti
 qđ locum sub p̄suetā specie albe pa-
 nis minime habuisset.

Tercia questio.

An ex hac specie miraculosa z sa-
 cramentali possit aliqua res etiā aīa
 ta per violentiam generari.

Conclusio.

Itēz ex corpe z sanguine xpi nihil
 valeat generari tñ ex spē sacramēta-
 li hac miraculosa pōt pmo p violē-
 tiam res aliqua inaiata pducī.

Correlarium.

Dñe qđ ex q̄ntitate dimēsiua pa-
 nis pōt pducī etiā ex hac specie mi-
 raculosa vbi corruptioni exponitur
 potest generari.

Probatio cōclusionis pa-
 tet ei⁹ pma ps cū corpe z sanguine
 xpi eo qđ nō subiacet corruptioni. ideo
 nec generatiōi. Scđa vō ps qđ vide-
 licet p violētiā vtpote p adustionez
 vlt aliqd tale possit corrupti etiā ma-
 nifestū est nisi miraculose sicut sepe
 contingit pseruaretur. sed super
 hoc qđ dicit primo posse pducī vbi
 gñatio alicui⁹ accideret rei inaiate

De sacro miraculoso

hoc ideo ponitur quia cum supra tractum est quod species illa sacramentalis non possit ut sic corrupti put bo-
stie consecrate putrefieri et corrupti naturaliter cernunt in consueto altaris sacramento etiam naturaliter nun-
quam possis absque violentia aliquid ex hac specie generari puta cineres vel pulveres aut vermes. per violentiam autem si aliquid ex hoc sacramento generaretur tunc certum quod non prima res animata ut vermis est generaretur sed potius primo cineres per adustionem aut pulvis per incisionem et sic secundo vermis ex illis posset generari. Et ex his patet intellectus verbo-
rum conclusionis ad precedentem questionem secundam. Cum semper corruptio unus est generatio alterius. verum si quis ulteriores quereretur declarationem super generationem talium rerum ex hoc sacramento miraculoso cum talis violentia ubi accideret necessario haberet presupponere naturalem generationem. et de tali naturali generatione huiusmodi rerum. scilicet cinis pulvis aut vermis non quia sit apud theologos difficultas sicut etiam de eius corruptione supra patuit cum omne quod generatur ex aliqua materia habet generari siue per violentiam siue alio naturali modo et sic hac specie sacramentali sicut nec sub alijs speciebus in altaribus consueto sacramento est aliquid subiectum. ideo videtur quod nihil valeat quocumque modo generari. Item si generetur vermis generatur substantia cum accidere et cum hic nihil sit nisi species sacramentalis que est accidens si ex illa dicemus aliquid tale generari dicemus ex accipere generari substantiam et accidens duo vi-

delicet ex uno quod est impossibile. ergo etiam impossibile videtur quod ex tali specie possit aliquid generari. Sed tamen pro veritate est quod ad sensum videmus aliquid ex speciebus sacramentalibus generari vel cernerem si comburantur vel vermes se putrefiant vel pulverem si continentur unde qualiter hoc sit possibile in correlario iam patebit cum istarum que tacta sunt solutionibus.

Probatio correlarii.

Cum dicitur quod ex quantitate dimensionum panis hec generatio habeat originem. Notandum quod ut ex precedentibus patuit ex ipsa consecratione datur duo ipsi quantitati dimensionum videlicet quod per se subsistat et quod sit primum subiectum omnium aliorum accidentium. unde et sequitur tertium quod omnia que habent accidentia ante consecrationem in materia panis. hoc ipsum remanent post consecrationem. Ex quo sequitur et quartum quod sicut datur quantitati dimensionum quod sit subiectum sequentium formarum quod est proprium materie cum materia sit primum subiectum formarum materialium. etiam datur dimensio quantitati dimensionum omne id quod ad materiam pertinet. et quia ad ipsum pertinet quod sit subiectum generationis et corruptionis in inferioribus. etiam pertinet ad dimensionem quantitativam unde ex ipsa post consecrationem possunt aliqua generari sicut ante consecrationem ex materia panis fuissent generata ex qua declaratione per probationem plurimarum opinionum quod diversis modis volebant ostendere qualiter ex speciebus sacramentalibus posset aliquid generari qui-

basdam dicentibus q̄ generarent
ex materia panis que ibi remanet
qd a doctoribus vt supra tactum ē
tanq̄ hereticūz improbatū. Alijs
vero videbatur q̄ ex aere circūstan
te qd etiā tanq̄ impossibile a Tho
ma reprobatur tam in tertia parte
summe questiōe. lxxvij. q̄ in suo q̄r
to scripto sententiarum dis. xij. cu
natura aeris non sit talis q̄ ex eo
per tales alterationes hmoi generē
tur. Quare et alijs videbat q̄ cum
appropinquaret hmoi alterationes.
tunc substantia panis aut vini redi
ret. put. Sco. sentire videt qd etia
improbatū tanq̄ incōueniens. eo
q̄ tunc fuisset annihilata quādo sc̄a
fuit cōuersio q̄ multiplici impro
batur videlz substantiaz panis ani
hilari cū termin⁹ cōuersionis nō
sit nihil s̄ aliqd. s. corp⁹ xp̄i. vnde et
alijs hoc volētes defendere dicebant
q̄ de nouo crearet alia materia et
substantia panis et vini qd etiā nō est
rōnabiliter dictūz nec potest defen
di q̄ miraculose aliquid accidat in
hoc sacramēto nisi virtute consecra
tionis. ex qua non habet nec in ver
bis ipsis sacramentalibus compre
henditur vt aliqua materia habeat
de nouo creari vel pristina redire et
ideo sanctus thomas predictūz po
nit modum generatiōis quē supra
terigimus. Respondendo ad obie
ctiones cum primo dicitur q̄ offe
qd generat ex aliqua materia gene
ratur dicit q̄ licet in hac alteratione
non sit materia ex qua aliquid ge
neratur. est tam aliquid qd supplet
vicem materie. s. quantitas dimen
sua. Et cum sc̄do obijciatur q̄ non
est possibile duo sc̄z substantia et ac

cidens generari ex vno sc̄z acciden
te vt est species panis. Respondetur
q̄ ipsa quantitas dimensua h̄z eti
am duo sc̄z modūz accideris et cu
hoc miraculose vim et pprietatē sub
stantie. vnde ex his duob⁹ possunt
transire in vtrūq̄. s. in substantiam
et dimensionem.

**Quarta questio quo ad ef
se naturale hui⁹ speciei cru
entata.**

An hec species miraculosa sit s̄
brute nutritiua diuinālis sicut alie
species in cōsuetū altarīs sacramē
to sunt sub his actibus nutritiue et
fractiue perceptibiles.

Conclusio.

Eadez rōne species sacramētales
possunt ex diuisione reficere sumē
te qua rōne possunt conueri in sub
stantiam aliquā extraneam et.

Correlarium.

Hec species miraculosa licet nō
sit a consecrāte sumenda. est tamen
frangibilis et p̄mestibilis in sua q̄n
titate dimensua.

**Probatio p̄clusionis quo
ad ambas ptes. quarum prima est.
q̄ species sacramētales possunt refi
cere et nutrire sumentes. et q̄ ex diu
sione specierū hoc habent efficere.
vnde censent frāgibiles. Sc̄da p̄
q̄ eadem facilitate hoc efficere pos
sunt ipse species qua ex eis alia ge
nerari possunt de qua pte q̄ supra
tactum est. restat solum vt de prima
parte tangatur quomō sc̄z sacramē
tales species valent nutrire et quo
mō frangi naturaliter. Vnde notā
dum sup actū nutritiue virtutis q̄
licet p̄b̄s. q̄. de aia dicat q̄ alimen**

De sacro miraculoso

tam nutriti put est substantia que-
dā et non put est accidēs et scō de
generatōne q̄ ex eisdem nutrimur
ex quibus sumus et spēs sacramē-
tales nec sunt substantia nec etiam
ex ipsis homo constat ex quib⁹ alī
cui posset videri q̄ non possent nu-
trire. opposituz tamē appet q̄ glo.
super illud. i. Cor. xj. alius quidez
esurit alius autē ebrius est. que dic
ut supra tactū fuit q̄ aliqui fuerunt
inebriati ex vsu specierum sacra-
mēti. Pro cuius intellectu sciendū q̄
l3 quidaz ex ratiōibus p̄actis dno
bus volebant dicere q̄ spēs sacra-
mentales nō vere possent nutrire in hu-
manū videlz corpus se conuertēdo
solum reficere et confortare habe-
rent scōm sensuz exteriorē immu-
tationem sicut etiam homo confor-
tatur ex odore cibi et iebriat ex odo-
re vini. S3 q̄ ad sensuz p3 hoc eē fal-
sum cū talis refectio nō diu sufficit
hoī cui⁹ corp⁹ ppter contritum de-
p̄ditionē etiā continua restauratio-
ne indiget. et tamē homo diu sustē-
tare posset si hostias et vinum cōse-
cratum sumeret in magna quanti-
tate. Similiter etiā nō pōt stare qd
quidam dicūt q̄ species sacramēta-
les nutriunt propter formam sub-
stantialē panis et vini que rema-
net. tū quia nō manet ut sepe tactū
est. tū quia non est actus forme nu-
trire sed magis materie que accipit
formā nutriti recedere forma nutriti-
menti. vñ dē in scō de aīa q̄ nutriti-
mentū in p̄ncipio est dissile. in fine
aut sile. Quare etiā obiectōes. s. al-
legare nihil concludūt qd em dē q̄
alimentum nutriti put est substan-
tia quedaz. Respondet q̄ licz spēs

sacramētales nō sint substantia. ha-
bēt tū virtutes substantie ut supra
tactū est. et ad fm cuz dicit q̄ hō nu-
tritur ex eisdē ex quib⁹ est. dē q̄ spe-
cies sacramētales et si nō sint ea ex
quibus est corpus hoī constat tū
q̄ mēs conuertuntur ut dictū est s
ex tertia par. summe. q. lxxvij.

Probatio correlarij

Et pmo q̄ hec vlt cōsimiles speci-
es miraculose nō sint a cōsecrāte su-
mende. Notanduz q̄ l3 in concilio
toletano legit. et habet de cōse. dī.
xij. p. latum. q̄ ille qui cōsecrat sem-
per debeat sumere. tū i tali casu qm
apparet species aliq̄ miraculosa tūc
nō d3 sumere. nec efficitur p̄pterea
transgressor cōstitutionis ecclīe tū
quia leges extenduntur ad ea que
ut frequēius accidunt. tū etiā q̄ in
tali casu sufficit spiritalis mandu-
catio. Causa aut quare nō debet sic
sumi. ē qd vsus sacmēti d3 materie
sacramēti correspondere sicut ablu-
tio aque in baptismo exterior. cor-
respondet interiori. et q̄ corp⁹ xpī i
hoc sacramēto sub specie panis no-
bis pponitur. iō vsus eius est p mā-
ducatōnem Cum aut vbi in specie
p̄pria vel in specie carnis cruentate
apparēs vel in simili specie nō ha-
beat rōnem cibi. iō non d3 sumi ab
eo cui apparet sic verū si ab alio vi-
deretur sub specie panis tūc ab illo
deb3 sumi. Si aut oibus cū tali spe-
cie apparet miraculosa tūc d3 cum
reliq̄is obseruari qd etiā sit circa h
sacramētū miraculosum. Verū ta-
men aliqui dicunt q̄ ppter cōstitu-
tionem ecclīe ne sacerdos sine sum-
ptione sacramēti remaneat tūc de-
bet aliam hostiam cōsecrare de nq.

uo missam celebrando et sic illas sumere in casu vero quo secundo sibi accideret. iterum dicitur acceptare verum tam dicitur quod sufficit ei spiritualis manducatio ut deum est. Et licet aliqui volebant quod etiam in specie miraculosa posset sumi eo quod tunc maior devotio in sumendo excitaretur. Dicitur Theobaldus. quod maior devotio excitatur ad venerandum non autem ad manducandum quia non in specie est ibi proponitur. Secunda pars quod licet species miraculosa est frangibilis. et comestibilis in potentia patet quia fractio fit per divisionem quantum et species hec in sua quantitate apparet. Verum per declarationem notandum quod apud antiquos circa hoc fuit multiplex opinio. loquendo etiam de quolibet alio altaris consueto sacramento enim quodam dixerunt quod non erat in hoc sacramento fractio finem rei veritatem sed solum finem aspectum intuitum quod in falsum est quia cum hoc sacramentum sit veritatis sensus non debet decipi circa ea quorum iudicium ad ipsum pertinet. Inter que est fractio per quam ex uno fiunt multa que etiam videtur in libro de anima sunt sensibilia communia. unde alii dixerunt quod esset ibi vera fractio siue subiecto et substantia existente quod etiam sensus contradicit cum manifeste appareat in hoc sacramento aliquid quantum prius unum existens postea partitum in plures partes quod quidem ostendit esse subiectum aliquod talis fractionis quod quidem cum non possit dici quod verum corpus christi sit subiectum fractionis eo quod ipsum est incorruptibile et impassibile. Item quia totum sub qualibet parte relinquitur quia fractio fit sicut in subiecto in quantitate dimensura panis sicut et alia

identia ut supra tactum est. Ea etiam que tacta sunt debent simili modo intelligi de specie vini in calice si ipsa verteretur in cruorem. sicut sepe legitur factum fuisse. Et hec sufficiant quod ad esse naturale huius miraculosi sacramenti. Sed quo ad tertiam partem opusculi in qua de esse miraculoso tractandum est.

Questio prima super esse miraculosum huius sacramenti

An in quolibet sacramento miraculoso continueatur verum christi corpus per omnem modum sicut in quolibet alio consueto altaris sacramento

Conclusio.

Et si idem existenti modus corporis christi sit in quolibet siue miraculoso siue consueto altaris sacramento. non tamen idem intuitu modus circa miraculosas species est in videntis oculo.

Correlarium.

Duplici ex causa miraculose apparitiones fiunt in eucharistie sacramento. unde intuitum oculis nulla ingerit prestigiosa deceptio.

Probatio conclusionis:

quo ad primam partem quod videlicet idem sit modus existendi corporis christi in quolibet sacramento miraculoso et consueto. non habet difficultatem si capimus consuetas species panis. quoniam sub ea continueatur verum christi corpus sacramentaliter pre-supposita fide. Pariter autem difficultatem de miraculosa specie. an sub illa continueatur. quibusdam asserentibus quod non. alijs vero dubitantibus et asserentibus nihil temere esse diffiniendum sed divino iudicio

De sacramento miraculoso

relinquendum put nonissime qdaz
theologus solo vtiqz nomie doctor
qui in publico sermone nō veritus
fuit asserere nibl esse diffinienduz
sed deo relinquendum. An vey xpi
corpus sub tali contineretur specie
cuius doctrina qz nō tm huius diui
nissimi sacramenti irreuerentiā qn-
tum z oim ecclesiaz in quibus con-
similes miraculose apparitiones vl
facte vel indies fieri cernuntur ver-
gere potest oino tāqz hērica ē abijci-
enda. cum dubius in fide infidelis
est de here. dubius z vtiqz ad illius
doctrinē modū q sub dubio relinq-
ret. An post plationez sacramenta-
lium verborum sub specie consue-
ta panis. veruz xpi corporis existe-
rat cedit tanqz infidelis z erronea
cū longe minus dubitandū sit sub
specie miraculosa vey xpi corp^o cō-
tineri qz sub specie panis i altari cō-
suetū. eo qz hec miraculosa in fidi cō-
firmationē deuotōisqz augmentuz
vt in correlario patebit a deo fideli-
bus ordinatur manifeste etiam di-
ctis sanctorū z doctorū de his deserē-
tium contrariet. quos sequendo di-
rimus qd cum hoc diuinissimū sa-
cramentum fuit sub specie panis cō-
suetū per qndam mulierem furtiue
subtrahitū z post plures dies vt tel-
geste hystoria docet in hanc speciez
sanguineam miraculose cōuersum
que etiam miraculosa cōuersio ne-
cessario cōuersionē sacramentalem
habet presupponere cū nūqz sit mi-
raculosa nisi sacramentalis p ver-
ba sacramentalia in vera trāsubstā-
tiationē. i. trāsitus spēs panis in sbaz
xpi corporis pcesserit. ideo sub hac
specie cruoris seu cruentate carnis

vey xpi corpus quo ad usqz h spe-
cies durauerit oim ambiguitate p^o
posita sacramentaliter continetur z
idem iudiciū de oim aliō mira-
culoso sacramentō habendū ē vbi
cunqz in ecclesijs reseruatur dēpto
sanguine miraculoso qui in certis
ecclesijs habetur qui etiam nō sa-
cramentalis s; liquor quidem miracu-
losus iudicat eō qd ex certis ymagi-
nib^o pcessis fluxisse compertum est
sicut etiaz de lacte gloriosissime vir-
ginis marie iudicat z in quibusdaz
ecclesijs reseruatur. Vey p secūda
pre conclusionis z vt hec snia non
videatur carere debito fundamēto
recitanda sunt que ob stare his pos-
sent argumenta vt sic ex eorū so-
lutionibus clarioz habeatur intelle-
ctus. Regula generalis in hac ma-
teria habetur. qz tamdiu credendū
est corpus xpi esse sub hoc sacramē-
to qdū manet species. cum aut ex
apparitione carnis aut pueri desi-
nunt esse spēs sacramentales. videt^r
qz tunc non sit amplius esse corpo-
ris xpi. Est alit hic responsio qz i tā-
li apparitione interdum inanēt spe-
cies totaliter in seipsis. interdum ve-
ro soluz fm id qd est pncipale i eis
scz fm qritatem dimensionā panis
z huius diuersitatis causa est h qd
scda pars conclusionis tangit. vide-
licet qz nō idem intuenti mod^o cir-
ca miraculosas apparitiones est in
videntiū oculis. quia videlicet vni
videntur sub specie carnis aut pueri
alijs aut sub consistetā specie panis
z tunc qn nulla fit immutatio ex p-
te specierum nec desinunt esse. Id
etiam nec desinit esse corpus chri-
sti qd qualiter sit sam in scda pclusi

one patebit etiam declarando illud
principale q̄ esse spēs ille sacramen-
tales habet in se. Possetz ambiguit-
atē facē scōz argumentū q̄d ubi cū-
q̄ corpus xpī est vel est sub propria
specie. vel sub specie sacramenti. sed
qn̄ tales apparitiones fiunt. tūc ibi
non potest esse xp̄s sub xp̄ia specie
cum illō q̄d videtur sit interdū pua
caro aut parvus puer. xp̄s aut̄ tot⁹
est in sacro z integer absq̄ tali pua
quantitate. manifestū est etiā q̄ non
est ibi sub spē sacri que est spēs p̄is
z vni. cum alia spēs miraculosa ap-
paret. ergo nullo modo est ibi. Hic
iterum est r̄sio q̄ h̄mōi apparitio-
nibus non videtur spēs xp̄ia cor-
poris xpī. Sed species miraculose
formata vel in oculis intuentiū vel
in ip̄is sacralibus dimensionibus.
modo quo iterū inferius circa p̄i-
mam conclusionē declarabit. Est z
tertiū argumentū q̄d dubitanti suf-
fragari potuisset si allegasset. dubi-
tant aut̄ sepe plures sine ratione.
dixisset em̄ corpus xpī incipit esse i
hoc sacro virtute verbor̄. et sacralē
conuersionem. s̄ supra carnē z san-
guinem miraculose apparentez nō
tendunt sacramentalia verba nec i
has species miraculosas conuersa
est corpus xpī cum sit sepe minoris
quantitatis vt dictum est ergo non
est ibi per aliquam conuersionem
verum corpus xpī. Respondet em̄
q̄ licet per sacramentalia verba. sp̄a
conuersio facta fuit in has species
miraculosas. tū quia manent dimē-
siones specierum sub quibus facta
fuit conuersio per sacramentalia ver-
ba. ideo saluatur sicut conuersio et
sacramentalia verba. ita z sp̄m xpī

corpus verū. hec ex tertia pte sumi-
me vbi s̄ q̄one. lxxvj.

Probatio correlarij etiam
quo ad ambas ptesz primo q̄d hec
miraculosa apparitio duplici ex cā-
fiat. tangit Thomas in quarto scri-
pto sententiarum distinctionē. x. et q̄
stione. An hoc sacramentum debe-
at sumi vbi i specie miraculosa cor-
pus xpī videtur. tam in primo argu-
mento q̄ etiam in eius solutiōne. ac
etiam ex precedenti ibidem questio-
ne paulo ante. vbi queritur an vide-
atur in specie xp̄ia xp̄s quando ap-
paret in specie carnis vel pueri i al-
tari. argumento scdo in quibus ha-
betur q̄ ppter fidei profectum et de-
uotionis argumentum. talis mira-
culosa apparitio in hoc sacramento
a deo ordinatur. verum q̄ hoc in-
telligitur vel ad totam cōitatem fi-
delium. vt dum hic apparet omni-
bus indifferenter z per annor̄ plu-
rima curricula sub specie cruentata
vel intelligitur quo ad aliquas i p̄i-
culari psonas ad certum temp⁹. qz
tunc vni vel aliquibus videtur in p-
pria z consueta panis specie vt vini
vel apparet vni sub vna. z alteri sub
altera z tunc solummodo ad illorū
particulariū edificationez ordinat̄.
Scda vero pars correlarij q̄d oculo-
lis intuentium nulla ingeritur pre-
stigiōsa deceptio parer quia licet nō
videatur christus per tales species
miraculosas cum huiusmodi spec-
es sepe vt patebit solum formantur
in intuentiū oculis nulla mutatiōe
facta ex parte sacramenti tamen h̄
non pertinet ad aliquam deceptio-
nem. sicut accidit in magorum pre-
stigijs. eo q̄ tales species diuinitus

De sacramento miraculoso

formantur in oculo videntis ad aliam quam veritatem figurandam ad hanc scilicet quod manifestetur verum corpus Christi esse sub hoc sacramento sicut etiam Christus absque deceptione apparuit discipulis in emaus. Unde Augustinus in libro de questionibus evangelii cum fictio nostra refertur ad aliquam significationem non est mendacium. sed est figura veritatis.

Questio secunda.

An sit idem modus miraculose apparitionis quando apparet sub specie pueri aut cruente carnis seu agni vel alicuius crucifixi ymagis.

Conclusio.

Et si triplex modus apparitionis in hoc eucharistie sacramento tangitur duo tamen tanquam veri et catholice a doctoribus acceptantur.

Correlarium.

Modus apparitionis qui in hoc sacramento miraculoso continetur est quod species hec sanguinea in quantum trahitur a dimensione panis conservatur.

Probatio conclusionis super triplicem modum apparitionis quem diversi diversimode opinati sunt in hoc consistit quod quidem dixerunt quando talis apparitio carnis aut sanguinis aut pueri appareret quod tunc nulla esset immutatio facta ex parte carnis aut sanguinis vel corporis Christi sed tota immutatio esset ex parte videntium quorum oculi sic immutarentur per aliquas species similes carni aut sanguini vel ymagini que etiam species educerentur ex thesauro specierum scilicet memoria intellectiva ad poten-

tiam usitatum ministerio angelorum. Et hec quidem opinio licet habeat veritatem in certis apparitionibus factis et de quibus in diversis legimus codicibus. tamen in hoc nostro sacramento miraculoso stare non potest ut in correlario prebit. Alij vero dicebant quod talis apparitio non fiebat per talem immutationem potentem visum modo quo tactum est. sed fieret per solam speciem ab extra existentem videlicet ab ipso Christo extra sacramentum existente. Unde consequenter etiam dicebant quod ipsa species carnis aut sanguinis semper pueri esset vera et propria species corporis Christi et cum alijs obijciebat. quod tunc sola pars carnis Christi aut sanguinis et non totus Christus videretur quod esset contra veritatem sacramenti. Ad hoc respondebant quod per hoc nihil derogaretur eo quod in potestate corporis gloriosi est quod videatur ab oculo non glorificato vel secundum totum vel secundum partem et ineffigie propria vel aliena. Sed hec opinio etiam a doctoribus refutatur. Primo per hoc quod corpus Christi non potest in propria specie videri nisi in uno loco in quo scilicet dimensionaliter et quantitate continetur per quem videlicet modum solummodo videtur et veniatur in celis. unde non potest sic videri in terris sub sacro. Item videmus quod quando Christus in corpore glorioso apparuit tunc et cum voluit per appropinquandum discessit. sic etiam Lucas. ubi dicit quod Christus ab eorum oculis evanuit. Item sepe a pluribus in psalms referuntur fuisse quod omnia de vero Christi corpore asseruntur nephas esse. unde apparet quod hic modus apparitionis rationabiliter a doctoribus et merito refutatur. Item per ipsum infra prebit in aliquibus apparitio

nibus sustineatur. Unde est et tertius modus multum rationabilis et securus quod videlicet manentibus dimensionibus quantitativis que prius fuerunt in specie panis. fit miraculose quedam immutatio circa alia accidentia. puta figuras. si apparet ymago aliqua vel colores si apparet species carnis aut sanguis. Et si quod obijceret quod tunc sensus deciperet in iudicando quod deceptio non fit in sacramento veritatis super hoc rursus fuit supra. Primus ergo modus et sic tertius apparitionis a doctoribus acceptatur. Secundo reprobato deseruit etiam per tertio modo apparitionis declaratio tacta in prima parte opusculi secunda questione ubi de esse sacramentali huius miraculosi sacramenti agitur contra tertiam partem in probatione conclusionis videtur enim esse verbum obscura in eo qui usum et intellectum terminorum non habet. De enim quantitas plimensura ipsa superficies in longum et latum extensa que in hoc sacramento est vir ad modum crucifera seu denarius et cum super hanc quantitatem fuerit a principio ante et post consecrationem fundatus color quidem albus panis decocti qui notatur vulgari nomine hostia parva que exhibetur ad concinandum populum et super hunc colorem fundatur quidam sapor et odor panis. Ideo tam simplices possunt intelligere quod prima quantitas id est superficies que fuit in colore albo est divina virtute mutata in colorem rubrum seu sanguineum manentibus alijs accidentibus. ut sunt sapor potus odor et spherica figura et hec sufficientiant.

Probatio correlarii per ex precedentibus

Questio tertia super modum videndi quo a sanctis in patriarideatur Christus sub sacramento.

An oculus glorificatus in celo empyreo possit videre modum existendi corporis Christi in hoc sacramento.

Conclusio.

An nullo corporali oculo etiam glorificato poterit videri ex vi glorie. Modus essendi corporis Christi in hoc sacramento licet oculis Christi hoc ipsum videatur potest esse in sacramento.

Correlarium

Virgo beatissima et si corporali oculo modum essendi corporis sui filii ex natura glorie non continetur virtute tam divina corporali et intellectuali clara visione ad cognoscendum cuncta mysteria huius sacri supradictur.

Probatio conclusionis quoad primam partem quod a nullo corporali oculo etiam glorificato. Videtur primo quod corpus est visibile per suam accidentia puta per colorem qui est obiectum visus et videtur quod ipse color immutat medium sicut apud nos est medium aeris per quod medium deferret species visibilis ad pupillam oculi cui imprimatur. cum autem accidentia corporis Christi. ut sunt color et splendor glorie longitudo latitudo corporis sunt quidem in hoc sacramento non ut existunt in celo extensive et quantitatively. sed solum intensive et substantialiter eo quod sunt in hoc sacramento mediante substantia. in celo autem substantia mediante quantitate ideo in celo videtur in propria substantia et quantitate etiam oculo corporali a sanctis qui habent corpora tam glorificata. Iuxta illud ysa. xxxiii. regem in decore

De sacramento miraculoso

suo videbūt. put autē ipse xps ptinet
in sacramento cū ipm corpus xpi n̄
habet habitudinē. i. naturalē dispo
sitionē ad mediū qd requiritur ad
visionem corporalem mediantibus
pprijs accidentibus s̄ solum medi
antibus speciebus sacramentalib⁹
ideo vt sic videre non pūt. Probat
etiam scdo q̄ cum substantia rei non
potest videri oculo corporali. s̄ soluz
intellectuali. Iuxta q̄ etiam plūis
dicit. iij. de anima. obiectum intelle
ctus est qd qd est et corp⁹ xpi ē in h̄
sacramento per modum substantie
vt supra tactus est. ideo a nullo cor
porali oculo neq; in via neq; in pa
tria ex vi glorie videri pōt nec mo
ueat quēq; q̄ dī ex vi glorie qz ocu
lus dicitur glorificatus. qz ipassibil
clarus subtilis et agilis q̄ non faciūt
aliqd̄ inuisibile fm se videri corpa
li visu cum nec diuina cēntia oculo
glorificato s̄ solum oculo mētis in
tuetur. Et n̄ queritur. An diuina vir
tute possit videri oculus glorificat⁹
ipm esse xpi corpus in hoc sacramē
to. R̄ndetur q̄ sic s̄ tunc hec visio
erit ex vi miraculi non ex vi glorie
et potius intellectualis q̄ corporalis.
Secunda pars conclusiōis q̄ ocu
lus xpi hunc ipm modum essendi
videat. verum est prout est in sacra
mento sicut enim videt seipm s̄ sa
cramento et hoc ptinet potius ad in
tellectum. Vnde etiam si ocul⁹ xpi
esset extra spēs sacramentales vt ab
extra existunt alioz sanctorum ocu
li non viderēt substantiam suam in
fra speciem ex natura glorie nisi mi
raculose. Nec ex dictis Tho. in suo
quarto snay dist. x. i qōne An ocu
lus glorificatus possit videre ipsuz

vez corpus xpi sub speciebus existēs
in solutiōe pmi argumenti et in itia
pte sūme. q. lxxvj. in quibus plura
alia notabilia lector inueniet q̄ bre
uitatis eā obmittuntur.

Probatio correlarij super
cognitionē beatissime virginis marie
erga mysteria hui⁹ sacramenti plu
rimum dependet quo ad primā suā
ptem ex pcedente sua conclusiōe
ex natura ei glorie. i. ex natura ocu
li et corporis glorificati. non pertingit
oculus ad cognitionē substantie xpi
corporis q̄ solo intellectu cuius pprie
obiectum existit cōprehendit. Vñ
nec sup modum essendi in hoc sa
cramento qui soli deo cognitus est tā
q̄ ab eo opatus. Visio corporalis
eius se extendit et qd dī soli deo co
gnitus intelligitur fm se absq; parti
cipatiōe qz vbi ab aliquo alio intel
lectu cognoscitur. hoc est fm parti
cipatam claritatez diuini intellect⁹
in qua picipatiōe quia intellectus
beatissime virginis omnem angeli
cum et humanum transgredit̄ intel
lectum. dempto xpo. Ideo etiaz cū
cta mysteria sacramenti clariori mō
intuetur intellectuali et corporali co
gnitione. Ita tamen qd corporali in
tuetur non ex vi glorie. s̄ ex natura
miraculi. id est ex speciali dispensa
tione qua virtus diuinavim glorie
potest fortificare et eleuare ad p̄gno
scendum speciali lumine ad id ad
qd virtus glorie non se potest exten
dere licet talis visio fm aliq̄s nō cē
setur tunc pure corporalis s̄ potius
intellectualis.

Questio quarta super mo
dum vidēdi quo ab angelis

q. iij

bonis & malis intuentur.

An angelus bon⁹ siue mal⁹ possit videre corpus xpi sub sacro aut an comprehendit mod⁹ eendi ab intellectu humano.

Conclusio

Angeli siue boni siue mali nō vident naturalē cognitiōe corp⁹ xpi in sacro. I.3. bñfica visiōe pspicacissime videant modū eius essendi per cognitiōem i verbo angelī boni.

Correlarium.

Sic intellect⁹ viatoris nec videre aut pphendē p modū essendi corporis xpi in sacro. Ita nec demonis intellect⁹. I.3. credat & cōtemiscat viderē p vllō mō.

Probatio cōclusiōis quo ad pīmā pte⁹ q intellect⁹ cuiuscūq; q angeli naturali cognitiōe nō possit videre corp⁹ xpi in sacro. Probat & captēdo vidē p oclō intellectuali. ad similitudinē oclī corporalis q visiōe corporali angel⁹ nihil videt. qz si corp⁹ assumat nō tñ p illō videt cū sit aereū & nō cōiungit vī forma substantiālis rē. Nō manet in spō angelo solūmō visiō intellectualis. & qz hec visiō dī naturalē. qñ videt p spēs innatas. & ea q naturali cognitiōe intelligē p sacm aut eucharistie est de mysterijs fidei q dicūt eē abscondita a seculis in deo. ad Eph. iij. vnde & sunt supra naturalē cognitiōem angelorū sic & hoīm. Iō naturali cognitiōe nō vident angeli corpus xpi sub sacro. s. qd vident bñfica visiōe & h p verbū qd vident manifestū ē ea rōe qd cū visiō succedit fidei & fides credit corp⁹ xpi eē sub sacro. Iō oportet vt de illo mō eendi hēant i pa

tria plenā cognitiōz tam aīe q angeli bñ. Vñ Grego. qd est qd non vidēt q videntē oīa vident. & qz angeli vident oīa videntē. Iuxta illō Math. xviij. angeli corp⁹ sp vident faciē pātis rē. & hoīes erūt sic angeli i celo etiā iuxta suā saluatoris ideo taz angeli q aīe talē hnt cognitiōz pspicacissimā. Vñ etiā qd sepe dictū ē corpus xpi nō esse visibile sub sacro intelligendū est de visiōe corporali seu naturali angelorū. nō aut intellectuāli glorie. Ex quib⁹ oībus concluditur qd si qd obijcere veller angelos nō videre eo q plures sancti maiores angelis in gloria sūt. vt hē per glo. j. Cor. v. sup illud angelos iudicabimus nō pnt videre oculo gloriificato corpus xpi in sacro quare nec angeli. Pz q obiectō nulla qz loqmur de visiōe intellectuāli glorie i q scī cū angelis vident corp⁹ xpi in sacro qñis nō corporali in qua cum angelis non cōcant.

Probatio correlarij quo ad pīmā pte⁹ q videlicet intellect⁹ viatoris nec videre nec comprehendere potest modū essendi corporis xpi in sacro. patet qz illa tñ intellectus noster videre dī appie loqndo quorū essentie ei repñtant siue lumine naturali siue lumine grē aut glorie. et qz naturalis nostra cognitiō intellectuāli oīū habet a sensu. ij. de aīa. nihil est in intellectu quā prius fuerit i sensu. Ideo intellect⁹ viatoris nullo mō hoc videre pōt & multo minus cōprehendere. qz aliqūid videtur qd non comprehendit sicut essentia diuina a beatis in patria videtur & non comprehenditur qz non p omnem modū cognoscit

De sacramento miraculoso

tū quo cognoscibilis est sic em se-
ipm deus intelligit. An aut per lu-
men gratie intellectus videre posset
viatoris. hoc alterius est speculatio
nis. cum solū de hoc certi sum⁹ qd
lumen glorie videre potest intelle-
ctus viatoris cum hoc lumen etia
quibusdam viatoribus concessum
fuit. licet solum per modum transe-
untis vt moysi ⁊ paulo q in hac vita
positi viderunt diuinā eēntiam. vt
Augustinus tangit in libro de vidē-
do deū. Tangitur ⁊ alia rō a Tho.
in suo sc̃pro q̃rti distin. x. in q̃stione
An comprehendi possit intellectus
viatoris. cur talis intellectus h̃ ipm
videre non potest. Scda ps corre-
larij videlicet q nec demonis intel-
lectus hoc ipm videre potest pater
per eundem Tho. in tertia pte sūme
questione. lxxvj. in questione septia
vbi querit an corpus xp̃i put est in
hoc sacramento possit videri ab ali-
quo oculo saltem sc̃tificato. vbi dīc-
ti in pe. qōnis circa finem q nec intel-
lectus angelicus fm sua naturalia
sufficit ad hoc intueudum. Qnd de-
mones nō pū videri per intellectu
xp̃m in hoc sac̃o nisi per fidem cui
non voluntarie assentiunt. sed ad ea
signorum euidentia conuincuntur
put dī Jaco. ij. demones credūt et
contremiscunt. Et hec sufficiant p
simplici clarag̃ intelligētia. Hui⁹
diuinissimi eucharistie sacramenti
⁊ cuiuscunq̃ alterius miraculosi.
verum licet in hoc opusculo tactus
sit q forma miraculosa que appa-
ret in aliquo sacramento non sit p
pria forma dominici corporis face-
or hoc ipm sensisse fm sanctū Tho.
⁊ cōmuniozem viam theologorum

vt patuit tamen viā Alexan d ales
in quarta parte questione. liij. arti.
ij. aliter q̃s absq̃ fidei periculo opi-
nari potest. Qualiter autem de ipso
miraculoso sacramento predicādū
sit populo patet in sermonibus de-
super collectis in laudem nostri sal-
uatoris cui honoꝝ sit ⁊ gloria p eter-
na secula Amen.

Explicit opus prefati
inquisitoris super ma-
teriam sacramenti mi-
raculosi.

Opusculū declarās q̄dū
sub sp̄ibus sac̄ralibus durat
eucharistie sac̄m furtiue sub
tractū aut alias neglectū col
lectū per prefatū fr̄em Hein
ricū In stitoris sacre pagine
p̄fessorē ac ecclesie salczbur
gen. lctōrē ordīs p̄dicatorū.

Postulat a me charitas. V.

R. q̄d nē sentiēdū de eucha
ristie sac̄o q̄ ad etus sub spe
ciebus sac̄ralib⁹ duratōz sit ⁊ p̄ci
pue in casu vbi p̄ negligentiam ali
quā imutari in varias q̄litates aut
q̄titates ip̄as sp̄es sac̄rales cōtinge
ret cū generalis q̄dā snia tanq̄ p̄ re
gula generali sonare censetur. Q̄
cessante sp̄e cessat sac̄m. Vex cum
nouerim casus q̄ndā in alimanie p̄
tibus contigisse. Consilēsq̄ indies
nemo dubitat posse vbi furtiue sub
lato ip̄o diuinissimo sac̄o cuz sacra
rio in q̄ reconditū fuerat positūq̄ p̄
latronē in locis cāpestribus. Dum
post annos plures reptū a cāu fuisset
idē sacrariū ip̄is sp̄ib⁹ sac̄ralib⁹
consumptis aut in liq̄dā māz reda
ctis q̄d in ea resentiendū sit cū p̄di
cta a vobis regula obiecta discussio
nī vīq̄ dignū iudicat alicit⁹ hoc q̄
in sac̄o miraculoso dū sepe forma
carnis aut cruoris seu et̄ā ymago
puerī in hostia altaris apper. Cum
⁊ ibi cōsteta sp̄es p̄as cessat. an eti
am sac̄m cessare credendū sit. put
q̄dem dogmatizare p̄sumperunt.
Super his ergo duobus casibus q̄
liter ip̄a regula locū hēat breuit ex
doctoz sententijs in fidei cōfirmati
onē ac v̄fī nois excellēte p̄peruati.

onem ⁊ phennē mēoriā diuina opt
ulante gr̄a p̄stringam assignando
super primū octo p̄positōnes cum
suis documentis ⁊ toridem super
scdm.

Conclusiones octo decla
rantes veritatē sac̄ri circa al
teratōz sp̄erū sac̄ralium.

Conclusio prima.

Tunc desinit esse corpus x̄pi sub
sp̄e sac̄rali panis q̄n sub alteratōne
coloris aut saporis seu aliorū acci
dētū nō p̄ saluari si ibi adesset na
tura panis.

Conclusio secunda.

Quia accēnta eodē mō aguntur ⁊
paciunt sicut si essent in subiecto ⁊ na
tura panis. Idō illis actōib⁹ passio
nibusq̄ cessantibus vitas cessat sub
tali sp̄e sac̄rali x̄pi corpis.

Conclusio tertia.

Vbi ad corruptōz accēntium desi
nit esse corpus x̄pi sub sp̄e sac̄amē
tali panis tunc subiectū illoz acci
dentium existunt ip̄e dimensiones
q̄titatiue hostie sac̄ralis.

Conclusio quarta.

Dimētio q̄titatiua hostie sac̄mē
talis solūmō sine subiecto existit si
ue veritas x̄pi corpis sub sp̄e sac̄a
mentali seruat aut ab esse intendit.

Conclusio quinta.

Manēre q̄titate hostie nō videt
possibile vt qualitas incompassibilis
nature panis si adesset ad desitōez
x̄pi corpis inducat licet manēre q̄l
tate ip̄a quantitas p̄ diuisionē sepe
deperditur.

Conclusio sexta.

Qualitatiuas sūt ⁊ quantitatiuas

De duratōe sacramēti

trāsmutatōnes extremas in spēbus
sacralibus optet fieri. si veritas xpī
corpis a spēbus sacralib⁹ dz separat.

Conclusio septima.

Quia natura panis secū ppatitur
gradū sepe magne hūiditatis vt pa-
nis intinctus demonstrat. id lique-
factio spēz sacraliū remanente debi-
ta dispositōe vtriusq; accidentis ve-
ritatē eucharistie sp̄ reservat.

Conclusio octaua:

Et si xps in naturali tam ⁊ glori-
ficata sua hūanitate neq; innatas
aut etiā illatas dolorosas conuul-
sias sustinere possit a iudeis in i pa-
tauis ⁊ alibi sepe illatis cōumelijs
primo sub sacramento ⁊ demuz vt
regnantem in celo affecerunt.

Declaratōnes secūtur p- missarum conclusionum.

Prima conclusio q̄ ad duas ei⁹
partes declarat. Nam p̄io q̄ tūc
desinat eē corpus xpī sub spē p̄is
qñ accidētia panis sic annihilāt q̄
nō pōt sub eis naturalit̄ stare ⁊ ma-
nere natura seu substantia panis si
ibi adesset. Probat̄ autē ⁊ rōe. Nā
tho. i. iij. p. sūme. q. xxiij. ar. iij. Nō
cū corp⁹ xpī ⁊ sanguis ei⁹ succedant
in h sacro sube p̄is ⁊ vini. si fiat ta-
lis imutatio ex pte accitū q̄ nō suf-
fecisset ad corruptōz p̄is ⁊ vini p-
pter talē imutatioz. Non desinunt
corpus ⁊ sanguis xpī eē sub sacmē-
to. ergo per oppositum vbi talis im-
mutatio accidit ad destructōz sube
p̄is. Desinit ēē p̄ntia xpī corporis
Nō etiā ex dictis thome elicit̄. Naz
si q̄rit. Cur tale iudiciū sup desitōz
corpis xpī sumenduz est ex destru-
ctōe sube p̄is ⁊ nō alicui⁹ accitū a

doctorib⁹ p regula ē tradituz certe
nullā subesse rōz aliā cernimus nisi
ipam sacralē cōuersionē q̄ cū sit q̄-
dā trāssubatio. i. transitus vni⁹ sube
scz p̄is i subam xpī corporis. Id etiā
ihl⁹ absentia vlt p̄ntia n̄ nisi ex amo-
tione vel p̄ntia sube p̄is indicam⁹
Est ⁊ alia rō qd cum de lege dei ille
spēs sint ordinate ad sacralē p̄ntia
xpī corporis ⁊ sanguis sacra p̄is ipsa
trāssubatione. Ideo ex eadē lege de-
bent indicare abntiā vlt p̄ntia corporis
xpī. Vñ heinric⁹ de Gadauo i suo
qōlibeto. q. xi in cōsecratōe nō ē fa-
ctū corpus xpī p̄is illis spēb⁹ per i-
ntrinsēcā mutatioz sui. s. factū fuit eis
p̄is p panis conuersionē qui p̄is
fuit sub istis spēbus añ cōuersionē
in corpus xpī. igit̄ istis spēb⁹ nō ex-
istentibus corpus xpī etiā sine sui
intrinsēcā mutatioe desinit eē ibi scz
in illo situ in quo prius fuerunt ille
spēs ⁊ manet in celo solū aut etiam
alibi sub sacramento.

Scda pars cōclusiōis.

Scda ps p̄conis. seq̄t ex prima
q. n. suba p̄is trāsuiit p trāssubati-
onē. Id bñ dī in p̄cone si ibi adeēt
suple suba p̄is cū illa spēi altatioe
vñ Scot⁹ i suo q̄ro. dist. xij. hāc ma-
teria p̄tractās dīc corp⁹ xpī māet s̄
istis spēb⁹ cū omī trāsmutatōe vbi
nō introducūt aliqō icōpassibile pa-
ni si esset ibi. Vex p̄ eis q̄ vel libro-
rū copia nō hūt vel si hūt fastidiosū
tū affectū legēdi p̄ libroz multipli-
citate p̄cipiūt. Sūt aliq̄ documēta
ad p̄missoz q̄rundaz t̄mior̄ intelli-
gentiā ponēda p̄ sup t̄mior̄ trās-
stantiationis qd vīcz sic trāssubstan-
tatio ⁊ cur talivrit̄ doctores t̄mio.

Est autem transsubstantia
Declaratur tlo fm Sco. i suo q̄rto dist. xj. trās-
qd sic trans t̄io talis sic i totā s̄bam. ita q̄ ē s̄be
substantiatio. totalr desinētis trāsitus seu conuer-

sio in s̄bam totalr ex ea incipientes.
Cur aut tali termino vtūt doctores
z nō tmio trāsmutatiois. Est rō qd
transsubstantiatio plurimū differt
ab alijs trāsmutatioib⁹ naturalib⁹.

Notā q̄uo
differt trās-
substantiatio
a q̄libet trās-
mutatione
naturalī.

Pr̄io qd in q̄libet trāsmutatioe nālī
manet idē subiectū cōe vtrūq̄ tmio
a q̄ z ad quē vt eadē mētia. Pr̄io
manet in genitro q̄ fuit in corrupto
z. de alijs. s̄ in illa v̄sione nihil de
subiecto manet cōe in vtroq̄ tmio
puerfionis s̄ tota s̄ba panis tā q̄ ad
materiā q̄ q̄ ad formā transsubstan-

tialem transit in corpus xp̄i.
Secdo qz illud in qd panis puerit
i. corp⁹ xp̄i i nllō auget nec minuit
Tertio qz nūq̄ i alijs mutationib⁹
desinit s̄ba pposita nisi etiā aliqd ac-
cidens e⁹ corrupat. sic non p̄t corrupi
pi ignis nec naturaliter desinere eē
nisi in eo desinat color fm gradū su-
um. Ita in alijs videmus eē. in hac
aut v̄sioe tota s̄ba panis transit z tū
oia accidentia manent.

Scdm documentū qd ex p̄-
missa declaratioe seq̄t multiplex re-
sponsio ad p̄les q̄ones. Pr̄az si que-
rit. An si p̄secrator s̄ba panis pos-
sit manere lz pcedat ab oib⁹ q̄ non
maneat. Tu dic qz lz opio q̄runda
B asserti qz s̄ba p̄is remanet p̄ con-
secratioe z dēnat tū vt hērica eo q̄
ē v̄ verbū xp̄i instituentis sac̄z. vbi
Matth. xxvj. Hoc ē corp⁹ meū z nō
dixit hic est corpus meum. sed hoc
est. si autem s̄ba panis maneret ve-
ri⁹ dcm fuisset h ē corp⁹ meū q̄ h est
corp⁹ zc. Vñ ēt seq̄t qd ē impossiblis

z icōueniēs. Vñ tho. i suo q̄rto dist.
xj. lz scot⁹ p eodē reputat sine dīcat
h vl⁹ B. z q̄ n̄ sit reputāda hērica op̄
nio ex tali rōe. s̄ sua obiectio paruz
valet eo qz nūq̄ possit p̄bare qd nō
sit v̄lor opio B ē q̄ B ē ex v̄bo xp̄i i-
stituēt sac̄z sup qd. s̄ tho. se fūdat.

Ad idē si q̄rit an s̄ba p̄is annibi-
lat i illa puerfioe cū nō p̄t transire i
augmētū corp̄is xp̄i. Tu dic qz nec
annihilat nec corrupit aut resoluit
i mām p̄mā. s̄ puerit i corp⁹ xp̄i si-
ne augmēto corp̄is xp̄i. Rō qz tm̄
n⁹ ad quē ip̄i annihilatiois ē puz ni-
hil. s̄ tm̄n⁹ trāsubstantiatiois n̄ ē puz ni-
hil s̄ ē ip̄m corp⁹ xp̄i i qd trāsubat
p̄is. Et si tu dictis tū negat eē p̄is
in tm̄io ad quē. Tu dic qz negatō
p̄is tm̄iet in tm̄nū ad quēz tū ille
tm̄n⁹ ad quē trāsubstantiatiois nō ē
puz nihil sic fit i naturali annihilati-
one. Itē v̄r⁹ dīnia i miraculof op̄-
tōib⁹ nō consuevit creaturas annī-
hilare sed decorare.

Scda cōclusio qz videlicet
accītia p̄is eodē mō agūt z patiūt
tur sic si eēnt in subiecto z nā p̄is
z qd ill cessantibus v̄itas cessat xp̄i
corp̄is. Declarat qz tria documenta
Pr̄imū elicit p̄mittēdo nūex acci-
dētū veroz q̄ p̄nt agē z pati z que-
necio hāt corrupi vt desinat eē cor-
p⁹ xp̄i. Et s̄ B. p̄ color alb⁹ ex pane
triticeo z aq̄ elem̄tari coagulat. Teu
etiā coct⁹. qz i vtroq̄ possit p̄fici. eo
qz fuāt nāz p̄is z xp̄s i p̄ae triticeo
p̄fecit se tali ḡno p̄panit. Vñ ex pa-
ne spelte siligis ordeī vl⁹ auene sicut
nihil p̄fici ita nihil corrupet super
v̄itate xp̄i corp̄is. Vñ z alia accidē-
tia vt sapor siccitas vl⁹ hūlditas pō-
derositas seu extensio z figura rari-

De duratōe sacramēti

tas et densitas. hec inq̃ oīa hñt cor-
rumpi ad defitionem corpis xpi.

Quo stante ita p̃scdo documen-
to defuit q̃ accētia eodē mō agunt
et patiunt post videlicet p̃secratōne
sic aū dū erant in xp̃ia naturaz sū-
lecto panis patet veritas de triplici
actōe. cū em̃ pñt immutare tam sen-
sū vis⁹ q̃ etia tactū et gustū vbi vi-
dentur tanguntur sumunt species
et accētia panis. et s̃z p̃bm̃. iij. de aia
per b̃ aliqd̃ sentit q̃ ei⁹ sensus a sen-
sibili immutat talis mutatio fit a re
sensibili et dum ipm̃ agit in suū ob-
iectū dī q̃ hec actio est causata i sp̃e
panis demū causant et alias actōes
inq̃tū videlicet ad ad sensum vide-
ri pñt ex sp̃ibus sacramentalibus
aliquid generari vel cineres si cōbu-
rantur vel vermes. si putrescant vel
pulveres si conterantur q̃ quakter
fiunt in seq̃nti documēto p̃tēbit. nō
em̃ poterit stare veritas corpis xpi
sub huiusmodi actionibus.

Tertio causant et alias actōes vt
sūt nutritio vel etia inebriatio. De q̃
b² ap̃ls. loq̃tur. j. Cor. xj. alius qdā
esuriit. alius aut̃ ebrius est. vbi dicit
glosa q̃ nōt illos q̃ post celebratōes
sacri mysterij et consecratōne p̃ais
aut vini suas oblatōes vendicabāt
et alijs nō cōcantes soli sumebant.
Ita vt inde etia inebriarentur his
sic p̃missis de sp̃ez sac̃allum actio-
nibus q̃lit rñ fieri pñt cum ip̃e sp̃s
sint accētia sine subiecto.

Batur tertium documētū

Nā quid possum⁹ negare p̃suppo-
sita fide ip̃a accētia manē sine subie-
cto q̃ pri⁹ hēbant i natura panis aū
pueris eo q̃ ip̃a natura vsa est in
corp⁹ xpi. et ip̃a accētia retinet suas

actōes naturales ad similitudinē exte-
riora corpa q̃ ad visum gustū tactū
vt s̃ de primis actōibus tactū est.
sola difficultas stat in illo q̃ cū sint
illa accētia foīe imatiales eo q̃ eoz
materia vsa est p̃ consecrationem.
Quo pñt materiales actiones et im-
mutationes causare cum p̃hs dicit
ij. phis. q̃ forme et qualitates q̃ sūt
in m̃a fiunt a formis q̃ sūt i m̃a.

Pro q̃ notandū qd̃ q̃ vnūq̃q̃
agens agit inq̃tū est ens cū actōes
sint supposito. id̃ etia vnūq̃q̃ sic
se h̃z adesse. Ita ad agere et q̃ n̄ pos-
sum⁹ negare sp̃es sac̃ales cū videas
mus et sentimus ea ad sensum etia
non possumus eoz actiones ne-
gare. habent ergo agere ex illo esse
qd̃ pri⁹ habebant ante conuersio-
nem substantie. Et cum queritur.
Vnde habeant tale esse sine subie-
cto a natura vel a sc̃ip̃is: Dicitur q̃
illa virtus que subiectum conuertit
in christi corpus ṽpore diuina etia
dedit accidentibus vt habeant esse
sine subiecto et cum hoc q̃ habeant
idem esse quod pri⁹ habebant
in subiecto. Vnde obiectio solui-
tur quia licet qualitates materiales
fiunt a formis materialibus. Hoc
tamen hic non negatur. ymo conce-
ditur eo q̃ qualitates et mutationes
circa sensus exteriores fiunt a for-
mis que fin esse assimilantur formis
que sunt in materia et hoc pro deca-
ratione primarum actionum.

Sed quo ad secundas acti-
ones que esse possunt in cineres vel
vermes et̃. Per generationem pa-
titur hoc difficultatē ex eo q̃ mani-
festum est q̃ ex corpe et sanguine xpi
nihil possit generari cum sint incor-

rōptibiles. Et si dicatur q ex specie
 bus sacramentalibus generantur.
 Hoc itez hz difficultatem cum id
 qd generatur putamr ē qdā suba
 corporea hīs secū sua accētia z cūz
 ipa spēs pās sit accidēs generaref
 ex accidenti sba. ymo ex vno duo. s.
 sba z accidens. Nū dōm obmissis
 plurimoz doctorz dīctis qui varijs
 medijs oñdē voluerūt qūo ex acci-
 dentib⁹ pūt generari s dicta qbus-
 dam asserentib⁹ q ex aere circūstā-
 te ipas spēs generaref. alijs q ex ip-
 sa sba pās aut vīni q rediret in ipsa
 corruptōe spēs. Alijs itez q de⁹ de
 nouo crearet subam aliquā in vltio
 instātī corruptōis vbi cessat corpus
 xpi z h⁹ opīnionis vī eē scot⁹ vel q
 prior mā redeat ex miraclo que tā-
 mē opio lz stare possit qz tū nō videt
 rōnal eo q sub alia rōe possit tradi
 mod⁹ qūo generari pūt z sp ponēda
 sunt pauciora miracula. qm possi-
 bile ē cū signa infidelib⁹ nō fidelib⁹
 iuxta aplm danē. ymo nec rōnablr
 vī dīct q miraculose aliqd accidat i
 h sacro nisi q ex ipa psecratōe neces-
 sario sequūt vī vīcz idē corp⁹ conti-
 neat qd traxit de vīgie z q cū sua to-
 ta qstitate nō tū qstitative z q vnuz
 in plurib⁹ locis zc. De alijs que ab
 eccia ad credēdū fidelib⁹ pponunt
 z nō pponit nec ex psecratōe nccio
 seqf q i vltio instātī corruptōis vbi
 corp⁹ xpi cessat q tūc suba noua cre-
 et aut q prior redeat. Ido fm tho.
 in tertia pte. q. lxxvij. ar. v. in cor. qd
 nō dī q sicut in ipa consecratōe da-
 tur nō spē albe nec sapor nec siccī-
 tatī aut ponderositatī vel etiā rarita-
 tī vel densitatī sed tū extensionī seu
 quantitatī dīmēsiue panis z vīni.

vt sit prīmū subiectū oīm aliorū
 accidentiū q enūerata sunt vt in se-
 quētī pōlōne deducet qd qdēz. s. su-
 stētare qz ē ppiū materie. ita etiam
 ex psequētī dat ipī qstitatī dīmēsiue
 oīm illd qd ad mān pertiet. Et sic
 sequit q qcqd possit generari ex ip-
 sa mā pās si adesset totū pō genera-
 ri ex p dicta qstitate dīmēsiua panis
 vī vīni nō qdē nouo miraclo sed ex
 vī miraculi prius facti in cōuersionē
 ad qd em valeret miraculū nouum
 ad generationē vermīs.

Cum ergo dicitur vt supra
 qd hz difficultatē q ex accēti d3 ge-
 nerari substantia seu duo ex vno. Re-
 spondetur q qz qstas dīmēsiua pa-
 nis z vīni retinet ppiā naturā z mi-
 raculose vīni z ppietate substantie
 ex vī cōuersionis. Ideo pōt tran-
 sire in vtrūq. i. in subam z dīmēsi-
 onē alteri⁹ vbi desinit esse pntia cor-
 poris xpi z sanguis z tū de secūdis
 actionibus. Quo ad actōes q sunt
 nutrire ad sustētatōz vel ad supflui-
 tatem nutriti. he actōes nō habēt
 difficultatē pcedente conclusiōe bñ
 intellecta. qz em fm phm. ij. de ania
 Cibus nutrit cum conuertitur in
 substantiam nutriti z declaratum
 est supra q species sacramentales
 possunt conuerti in substantias ali-
 quā que ex eis generatur dum desi-
 nit esse corpus xpi sub eis. Ido eti-
 am per eādem rationem sicut pūt
 conuerti in cineres vel vermēs. pos-
 sunt etiā conuerti in substantias nu-
 triti. ita q homo diu sustentare pos-
 sit qui magna quantitate sumeret ho-
 stias z vīnum consecratū. Non er-
 valet opio illoz q dīct q nō de nu-
 triūt s solum reficiunt z cōfortarēt.

De duratōe sacramēti

quadam sensuū imutatioe sicut homo confortatur ex odore vini. talis enim refectio nō diu sufficit hōi similr non potest stare qd qdam dicunt q nutritiunt ppter formam substantiale que non remanet vt sepe tactus est nec etiā annihilata redit qz non ēē eadē nec de nouo creatur alia cum per nullum nouū miraculū talem nutritiōne fieri oportet. Ex omnibus igitur iam discussis patet varij modi desitionis corpis xpi sub specie sacramentali vbi scde et tercie actiones speculantur et precipue ad nostrum ppositum vbi in pside inuestritur cineres aut vermes seu pulueres tunc omnino abesset presentia corpis xpi et desinit esse. de primis autē actionibus qn cessant aut vt sub eis habeat cessare dñicu corpus ē facile conclusione que seq̃ intelligendus.

Conclusio tertia.

Vbi ad corruptionem accidentium desinit esse corpus xpi sub specie panis tunc subiectum illoz accidentium existunt ipe dimensiones q̃ritatiue sacrales.

Probat̃ur cōclusio quo ad ambas partes et precipue Prima p tria documenta et hoc ppter pcedētem conclusionem scdm in qua de actione et passione primarum qualitatum vt sunt color et sapor siccitas vel humiditas &c. Et qz de actōe nō aut de passione seu corruptōe earū qualitatum vbi tactū est iam de iparum corruptōe est discutendum. Qd em̃ illa accidentia seu qualitates corrupti p̃t licet pateat ad sensum putrefieri et corrupti hostias cōsecratas tamen p quem modū et q̃

bus medijs hoc fieri possit est bene aduertendum ppter obiectiones q̃ versibiliter induci possunt. vtpote q cum corruptio accidit p separatōe forme a materia materia panis nō remanet in hoc sacramento id modus corruptionis in speciebus illis non est clarus. Item qz forma non corrumpitur nisi per accidens corrupto subiecto. Vnde forme per se subsistentes in corruptibiles sunt it̃ cut patet in substantijs sp̃ualibus et spēs sacramentales sunt forme sine substantia. ergo videtur q corrupti non valeant. si dicitur q miraculose corumpantur hoc non valet qz miracula que sunt in hoc sacramento sunt virtute consecrationis per quā species sacramentales cōseruantur et dignissimū statum recipiunt. Et non est idem causa cōseruationis et corruptionis. Qūo ergo corumpuntur vt quisq̃ intelligat.

Est notandum scdm documentum q cum corruptio est mot⁹ ex esse in non esse. et dicitur est supra q species sacramentales retinēt idē esse q prius habebāt substantia panis et vini ex̃te. Ideo sicut ē horū accidentiū poterat corrupti substantia panis et vini ex̃te. Ita etiaz possunt corrupti illa substantia abeūte. Poterant autē huius accidentia fm̃ iho. in tertia parte sūme. q. lxxiiij. arti. iij. corrupti duplr. Vno modo per se. Alio modo per accidens. Per se quidem per alterationū q̃litarum videlicet coloris saporis dispositionis vel raritatis vel etiam p alterationem quantitatis non sicut res animate que per augmentum vel p diminutionem in aliū statū mutat

enim non sint res aiate sba pās et vī-
ni. s. per additionē vel diuisione; ut
si ad spēm vīni alius liquor addat.
vel spēs panis nimis diuidat. p. di-
uisionem em̄ ut dī. liij. metha. Vna
diuisio corrupit et fiūt due. p. additi-
onem aut econuerso ex duabus fit
vna. Et p. hunc modum manifeste
pnt corrupti huius accidentia p.
consecrationē qz et ipe q̄ritates di-
mensiue remanentes pnt diuisione
et additionem recipe et cū sit s̄iectū
qualitatū sensibiliū sicut in sequen-
ti questione dicetur. pnt etiā esse s̄-
iectum alteratōis eorū. puta si alte-
retur color aut sapor panis et vīni.
Alio modo poterant corrupti per
accidens videlicet per corruptionē
s̄iecti et hoc mō pnt corrupti et
am post consecrationem q̄ritas em̄
s̄iectum nō remaneat ut in ob-
iectōibus tactum fuit remanet tamē
esse qd̄ hēbāt h̄mōi accidētia in s̄-
iecto qd̄ quidem est p̄prium et cōfor-
me s̄iecto. Et t̄m hui⁹ eē pōt cor-
rumpi a contrariio agente sicut cor-
rumpēbatur substantia panis vel vī-
ni que etiam non corrūpēbatur nisi
precedente alteratōe circa accidētia

Est tamen distinctio notā
da inter p̄dictarū corruptionū mo-
do qz em̄ corpus xp̄i et sanguis suc-
cedunt in hoc sacramento substāte
panis et vīni. Ideo si fiat talis imu-
tatio ex pte accidentiū q̄ non suffe-
cisset ad corruptionem panis et vīni
tunc ppter talem immutatōz nō de-
sinit corpus et sanguis xp̄i esse s̄i s̄
sac̄ro siue fiat imutatio ex pte quali-
tatis. puta cū modicū imutet color
aut sapor et alie q̄litates pās et vīni
siue etiā ex pte q̄ritatis. puta si ita

puluerisset panis vel vīnū in tā mī-
nutas ptes qz tñ maneat spēs panis
vel vīni et aliud est cū ita in ptes di-
uidat qz ita nō remaneat spēs panis
vel vīni et p. has distinctōes patent
r̄nsiōes ad duas obiectōes s̄ tactas
Quia spēs sac̄rales lz sint forē nō i
materia hnt tñ eē qd̄ in materia ha-
bebāt. Et ad etiā obiectōz an sit cor-
ruptio naturalis vel miraculosa dicē
pro tercio documento qz nō ē mira-
culosa. s. naturalis p̄supponēs tamē
miraculū qd̄ ē p̄fectū in p̄sec̄tione
.s. qz ille spēs sac̄rales retineāt esse si-
ne s̄iecto qd̄ p̄p̄ hēbāt i s̄iecto
sic ē cec⁹ miraculose illūinat⁹ natu-
raliter videt. Vex si miraculose cō-
fueret p. tpa lōgiōra a corruptōe q̄ ē
p acc̄s. puta qz spēs pās nō altat
nec in colore nec in sapore vel si al-
terat nō ē tñ tāta q̄ ex toto corrūpet
s̄bam pās si adesset erit p̄fuerit mī-
raculosa. lz corruptio fuisset natura-
lis. Potuisset et corrūpi p. se in q̄ritū
īpa q̄ritas dimēsiua spēs pās ut ex
tēsiō et rotūditas seu figura fuisset i-
mutata seu imunita q̄ qd̄ ē s̄iectū
aliarū accidētū q̄ ex post hēret aka-
ri. Qd̄ qd̄ q̄rit dimēsiō q̄ntitatis ē
s̄iectū aliorū accidētū cū sit se. un-
da ps p̄clōis huius tertie particlę
cū seq̄nti q̄ritā p̄clōne. Ideo eius de-
claratio ad hāc q̄ritā q̄ seq̄t p̄clōz
remittit. **Conclusio quarta.**

Dimensio q̄ritatiua hostie sac̄ra-
lis solūmō sine s̄iecto existit siue
veritas xp̄i corp̄is s̄i spēs sac̄rali fue-
tur aut ab esse intendit.

Quia snia h̄ p̄clōis ē qz i s̄ sac̄ro
q̄ritas dimēsiua pās sit aliorū acci-
dētū s̄iectū ita qz extēsiō siue ro-
tūditas hostie q̄ritū ad p̄ns spectat.

De duratōe sacramēti

q: tractam^o de sacro furtive sublato
sit coloris saporis raritat^z z densita
tis zc. Subiectū ita q: oia alia acci
dentia fundant^r subiectiue in ipam
extensionē hostie siue corp^o xpi pñs
sit siue abesse ab oibus accidentib⁹
cōfirmat. declarat hec snia etiā per
tyia documēta. Quoz pñū tangit
difficultatē h^onie vt eo clarior hēat^r
In scdo documento ei⁹ intellectus
difficultat^r aut snia eo q: cuz subijci
accntib⁹ sit pprietate materie incom
positis z dimēso q̄titateua ē q̄daz
forma accidētalit^r sicz ipa quātitas
fundata in sbam sō nō p̄t eē sbiectū
vt vī alioz accntiū tū q: vsurparet
sibi pprietatem matie tū q: accntis
eēt accntis. Itē scdo difficultat^r eo q:
sic q̄titas indiuiduat^r ad esse hic et
nūc ex sba in q̄ fundat^r. Itaz alia ac
cidētia indiuiduant^r. si q̄ fundantur
in q̄titate sic in subiecto tunc etiā
indiuiduant^r ex q̄titate. Hoc autē
est incōueniens asserere eo q: gene
ralis regula ē oia accntia indiuidu
ari ex ipa sba in q̄ fundant^r tāq̄ i sb
iecto. Itē trito inf alia accntia pāoz
vñi q̄ remanēt dephendunt^r et sen
su raz z dēsu q̄ nō p̄t eē i q̄titate di
mēsiua p̄ter materiā exntē eo q: raz
ē qd hz paz de materia sub magnis
dimēsiōib⁹ z dēsu qd hz multū de
materia sub pñis dimēsiōib⁹. vt dē
tū. phis. nō q̄ q̄titas dimēsiua erit
subiectū alioz accntiū q: n̄ istoz scz
raritat^r vī dēsitaz q̄ ē p̄missa cuz
sepe i sacro furtiue neglecto z repto
repi^r raritas vī dēsitaz ex siccitate
vī hūiditate spēz sacraliū. Itē q: ad
sensū videm⁹ qd i sacro neglecto sen
tēt refuato albi coloris cū qdaz rari
tate vī dēsitare diuidū^r adinice vbi

eēnt ppactevl^r p̄gelate z diuisio p̄pe
tit q̄titate. p q: solū q̄tū ē diuisibile
ad sensū igit alia accntia fundāt in
ipa q̄titate. Itē p scdo documento
dici⁹ q: necē ē dicē oia accntia alia
a q̄titate dimēsiua esse i q̄titate di
mēsiua hostie sic i subiecto itaq̄ qñ
debēt fieri iudiciū d̄ v̄tate in sacro
repto aut neglecto dz attēdi q̄titas
hostiaz z n̄ solū respect⁹ ad alia acci
dētia nisi i q̄tū fundāt i ipa q̄titate
z h^o v̄tate n̄ solū sūt ex iudicio vī⁹
q̄ n̄ decipit cū videas ibi aliq̄d q̄tuz
eē coloratū z alijs accntib⁹ affectuz
ymo sūt ēt ex eo q: cū pñū sbiectū
i materialib⁹ ē materia rei z pma dē
spositō materie ē q̄titas dimēsiua.
q: vīcz dispōit mā ad receptōz soze
p magnā vī pñā q̄titate. sic z plato
posuit pmas dñas matie magnuz
vī pñū. Itē oia alia accntia referūt^r
ad subiectū mediāte q̄titate dimēsi
ua. sic ēt pñū subiectū coloris ē su
p̄ficies. Vñ sic in nālīb⁹. ita z i hoc
sacro iudicare dēim⁹ d oib⁹ accntib⁹
fm dimēsiōē q̄titateua hostie. an
sit integra vī minuta eo q: totū iud
iciū alioz accntiū circa v̄tatez sacri
depēdet ex iudicio q̄titate. vt in se
quēti p̄clusiōe clarī⁹ deducet. Rñ.
q̄ ad pñū q: licet accntis non sit ac
cidens. in q̄tū accidens p se nō pōt
eē sbiectū alii⁹ accnti⁹ q: p se n̄ hz eē
pñ accnti⁹ i q̄tū ē i alio vñū accntis dē
eē sbiectū alii⁹. B ē in q̄tū vñū accntis
recipit i subiecto alio mediante. sic
sup̄ficies dē eē subiectū coloris. vñū
qñ accnti dāt diuisi⁹ vt p se sit. p̄t esse
ēt p se alteri⁹ accntis subiectuz. Ad
fm dē q: ēt an p̄secōz alia accntia i
diuiduabāt mediāte q̄titate dimēsi
ua i ipa sba pāis z ideo nō miruz sē

post consecrationem sit subiectū virtute diuina alioz accidentium. Ad tertium dicitur q̄ verum est q̄ rarū z densum sunt qualitates consequētes corpora ex hoc q̄ habent multū vel parum de materia. Sed hoc est q̄ sunt sub dimensionibus materie seu substantie panis. sicut ex alijs accidentibus cōtingit q̄ ex principis substantie mediante dimensione suās qualitates retinent adesse rarūz vel densam vel sapidam &c. Ido si cut subtracta substantia per cōuersiōnem alia accidentia conseruantur diuina virtute vt dictum est. Ita subtracta materia diuina virtute cōseruat qualitates materiam consequētes. vt videlicet species sacramentalis qualificentur per rarum aut dēsum. Ad p̄positum ergo patet veritas conclusionis q̄ sicut cōmū alia accidentia fundantur in dimensionem quantitatiuam. Ita ip̄a dimensio q̄ in nullo manet fundatur solū in virtute diuina hoc omni tempore que veritas xp̄i corp̄is manet sub speciebus siue quando ab esse intrēdit. s. in instanti ultimo corruptōis speciez seu accidentales sacramentalium quorum corruptio quia p̄cip̄ est iudicanda circa neglectum sacramentum ex dimensionibus sacralibus declarat sequens p̄lo quinta.

Conclusio quinta.

Causa hec conclusio ad hoc rēdit vt sciat qualiter iudiciū sit sup neglectū sacramētū sumendum q̄ ad duratiōem veritatis corp̄is xp̄i sub speciebus sacramentalibus. An circa quantitatem vel circa qualitates accidentiū. Pro cuius declaratiōe obmissis argumentis causa breuita

tis datur. Primum documentum q̄ ante omnia ad quantitatem dimensiuam hostie debet respectus haberi non ad ip̄as qualitates. puta ad colorem saporem &c. vt vbi ex multis hostijs sacerdos veller vnā reuerenter sumere z ex gustu saporem panis expiri z dico reuerenter quia manente quantitate tunc pbare potest verum sacramentum ibidē existere etiam si sapor dulcis p̄is nō ex toto remansit. Pro cuius pbatione dicta doctorum desup sunt deducēda. Nam hambaldus sup sententias in questione qua queritur. Vtrum species pueri que q̄q̄ apparet in sacramento altaris sit sp̄s corporis xp̄i post argumenta pro z contra. ponit vnā conclusionem inter alias. q̄ sub illis sp̄ibus ē corpus xp̄i verum non obstante opinione quorundā quā dicunt esse probabilem q̄ non manet sacramentū quia mutantur species sensibiles. Sed quia hoc argumentum cōcluderet q̄ ecclesia facit homines ydolatrare q̄ sub huiusmodi sp̄e adorat. Ideo dicendum q̄ quocunq̄ mō sp̄s alterentur denigrentur congelentur rare fiant condensentur. dūz tamen maneat quantitas eadez numero manet semper corpus xp̄i. q̄ licet species sacramentales sint de ratione sacramenti. Non tamen de ratione sacramenti est qualitas. ista vel illa determinate z talis color v̄ figura pueri vel carnis. sicut panis vel quicqd̄ vult numerando figurā vel colorem. Et ideo corp̄ xp̄i manet q̄dā manet sp̄s hec ille. Ratio deniq̄ adhuc deseruit. q̄ em in p̄e

De duratione sacramenti

cedentibus tactum ē. q̄ alia accidē-
tia oīa fundantur in substantiā me-
dīante q̄ntitatua dīmēsiōne idō cū
cōsecratio corpīs xpī sit p̄ trāsitiōez
substantiē panis in substantiā cor-
poris xpī taliter q̄ tamdiu cēsēdū
ē corpīs xpī manere sub sp̄e sacra-
m̄ti q̄diu maneret substantiā panis.
si ibi adesset vt supra tactum fuit. idō
cōuenienter iudiciū super desitiōez
xpī corpōis sumit̄ ex iudicio illi⁹
accidentis q̄ p̄missorem locum te-
net apud substantiā. Sicut ē ip̄a
quantitas dīmēsiua. ratione cui⁹
quidam posuerunt dīmēsiōes ēē
substantias corporum. vt dicit Jo.
merē. Vnde posuerunt superficiēz
que est subiectiua coloris ēē sub-
stantiā. Vnde sicut subtracto su-
biecto non remanēt accidentia fm
esse q̄ p̄s habebant. Ita etiā oīa ac-
cidentia remanent manente quanti-
tatiua dīmēsiōne. sup̄ quā fundā-
tur in toto vel in pte z sic habet in-
tellectus p̄ime p̄tis conclusionis.
scilicet q̄ manente quantitate ho-
stie nō v̄r possibile vt q̄litas in com-
passibilis nature panis inducatur.
Et dicitur qualitas incompassibi-
lis nature panis q̄ destrueret in pte
vel in toto naturā panis. Ad eū-
dem sensum loq̄tur Sco. in suo q̄r-
to vbi dicit dī. xij. in q̄oe. An ī sacro
eucharistie stet aliq̄d accidens sine
subiecto. Qd si possibile esset q̄ co-
lor induceretur speciebus consecra-
tis fm gradum repugnantem panis
si adesset et tamen quantitas omni-
no maneret eadem que p̄ius fuit.
nūc cōnūperet eucharistia z ille spe-
cies nō manēt eucharistia quia sub
ip̄is nō manet corpus xpī. Vbi no

ta q̄ dicit si possibile esset quasi p̄o
impossibile decernens vt manente
quantitate alia a cēdētia debeāt cor-
rūpere naturā panis. rōe supra dēa.
Secdo documētū ē sup̄ scdām pte
cōclusionis vbi dī q̄ manēte q̄lita-
te ip̄a q̄ntitas p̄ diuisionem sepe de-
perdit p̄ ly sepe hēat iste intellect⁹
q̄ si p̄ negligentia cōtingeret cōteri
aut frangi eucharistia ita tñ q̄ s̄b q̄
libet pte hostie seruaret̄ vera q̄litas
idē color z sapor panis tūc p̄pter il-
lam diuisionem z fractionē nō desi-
neret esse corpus xpī. et ita sub qua-
libet p̄tula hostie diuise seu cōfra-
cte. Et huius ratio est. quia licz cor-
pus xpī sit diuisibile. i. habens par-
tes. tamē ip̄m habet se tanq̄ mō in-
diuisibile. Vñ indiuisibiliter conti-
netur in sp̄ibus sacramentalibus.
Ita q̄ nullo mō frangit̄ in fractione
illaz speciez. Qd si querit̄ quis sit
ille modus indiuisibilis cū tñ ip̄us
corpus sit diuisibile. manetq̄ indi-
uisum ad fractionē specierū. Rñ. q̄
modus ille sumit̄ ex eo q̄ cūz diui-
sio competat quantitati z corp⁹ xpī
non ē sub speciebus sacramentalib⁹.
mō quantitatiuo licet tota quanti-
tas corpīs sit sub sacramento fm in-
trinsecas z p̄prias suas dīmēsiōes
Item quia iste dīmēsiōes corpo-
ris non coextenduntur nec cōmēsu-
rantur ad sp̄es sacramentales. sic q̄
vna pars corpīs sit ī vna pte hostie
z alia in alia. s̄ totum corpus xpī ē
totum in omī parte hostie. z est infi-
nites eo q̄ q̄libet pars hostie est di-
uisibilis z in infinitas partes z sub
qualibet partevere ē in diuisionem
sicut post. nec est in toto p̄ dēs ptes
rōne partiū. Et exemplū habemus

in anima que q: est tota in toto cor-
 pore. et tota in qualibet parte. ideo
 nō diuiditur ad diuisionem corpo-
 ris. Et cui nō sufficit exm capiat ra-
 tione quā. s. Thom. dar quia hostia
 existere integra aliquo mō ē corp⁹
 xpi sub partib⁹ hostie. Si ergo nō
 est ibi fm totum erit fm partem. s.
 omne qd est totum in toto et ps ei⁹
 in parte est ibi cōmensuratiue et sic
 corpus xpi esset cōmensuratiue sub
 speciebus si hoc est falsum cum qn-
 titas et figura corporis xpi non cor-
 respondeat figure et quātitati spēx
 Non est ergo pbabilis illa opinio
 que dicit q hostia manente integra
 xps est sub tota hostia et non sō qli
 bte pte hostie. hostia sō diuisa xps
 manet totus sub qualibet parte di-
 uisa ab alijs. In neglecto ergo fac-
 mēto et reperto si fuerit species cō-
 trite seu cōfracte dūmō veritas pa-
 nis potuit saluari si ibi adesset sem-
 per manet totus xps sō tota hostia
 et totus sub qualibet parte ante di-
 uisionem et post. Tercium docu-
 mentū datur vt melius intelligatur
 iam allegata. cū alias non esset ne-
 cessariū ponere i p̄senti speculatio-
 ne. Nā si querit. an corp⁹ xpi sit i sa-
 cramēto tam logū et latū sicut est i
 celo et an tū distat caput a pedib⁹ et
 dextris a sinistro et. sicut est in ce-
 lo vbi ē in naturali sua exstia. vide-
 tur q non valeat sic esse. cū tot⁹ sit i
 qlibet pte hostie. mō q dicitur ē. Rñ.
 q ita oia mēbra distāt abinuicē in
 hostia. sic in celo et hui⁹ rō ē q mo-
 dus ille qntitatiu⁹ sō q ē tota quan-
 titas corporis ē fm intrinsecū ordinē
 et habitudinē ptiū et nō ē mod⁹ qn-
 titatiu⁹ q ad dimēsiōes spēx panis

ant casu scūq quātitatis extrinsece.
 pōt em facere dens et ita facit corp⁹
 suū sō sacro eē q spm sit qntus et q
 p suā xpīā dimēsiōne hēat ordi-
 nē ptiū suar in toto et q tū spm cor-
 pus nō coextendat extrinseco loco
 seu extrinsece dimēsiōni. nec q ps
 coextendat pti corporis locantis. aut
 dimēsiōnis extrinsece. Nec ex di-
 ctis tho. in. iij. et Sco. sūt di. x. vtrū
 corpus xpi sit in altari fm suā pro-
 priam naturalē quātitatē seu dimē-
 siōne. et datur exemplū. Sicut cor-
 pus xpi est sub sacro clay. nō tamē
 ibi vtitur sua claritate illuminando
 mediū extrinsecū. Ita l3 sit ibi quā-
 tum. nō tū vrit quātitate. quo ad ex-
 trinsecū locū occupando extrinsece
 sicut de⁹ pōt facere q hic sit ignis et
 q nō exeat i actū cōbustionis. Sic
 ē aliq mō in pposito. vlt sicut in spe-
 culo paruo. vna turris itegra quo
 ad oim partū distantiā cernit et tū
 ab extra vel intra mutat. ymmo et
 si speculū frangit hoc idem in par-
 te cernit qd in toto speculo.

Conclusio sexta

Qualitatuas sūt et quātitatias
 trāsmutatōes extremas in spēb⁹ sa-
 cralibus o3 fieri. Si vitas xpi cor-
 poris a spēb⁹ sacralib⁹ o3 separi.

Intellectus hui⁹ conclu-
 sionis nō potest haberi nisi per cer-
 tas regulas. Si em qritur qū de cō-
 muni lege desinat corpus xpi eē sō
 spēbus sacralibus vbi negligit qd cū
 q mō. Si em rīdemus p cōclusio-
 nē tactā qd tūc desinit esse qū extre-
 me mutatōes circa qlitate et quāti-
 tem spēx ptingāt et qd nō posset co-
 gnoscere extremas eorū mutatōes

De duratione sacramenti

Idcirco ponēde sunt tres regule ex di-
citis doc. Et sicut dicim⁹ de corpore
xpi respectu spēs panis. Ita intelligat⁹
de sanguine xpi respectu spēs vini.
nisi q⁹ tāte negligētie nō cōtingunt
circa sanguinē sic circa corp⁹ q⁹ se-
pe furtive auferit⁹ et varijs modis ne-
gligit. Est igit⁹ p⁹ pmo documento re-
gula pma ex dictis docto. elicitā. q⁹
q⁹ditū q⁹litatue et q⁹nitatie forme q⁹
fuerūt in pane. manent in tali habi-
tudine gradu et p⁹porcione in q⁹ non
nā incōpassibilia panī cernūt. s⁹ pōt
s⁹ eis nālīter stare et manē s⁹ba p⁹is
si adesset. tādm manet s⁹ eis corp⁹
xpi et hui⁹ sūte seu regule rō ē. q⁹ il-
le spēs sacrales tenēt ex diuina ordi-
natione et lege sacralem illā pūtiāz
q⁹ vltz xps in institutōne sacri has
spēs nobis tradidit. vt sub eis post
cōsecratōem dēam⁹ credē ei⁹ pūtiā
sacralem. vñ et pūter illis cessantib⁹
tenere q⁹ ei⁹ cessat pūtiā sacral. De
seruit⁹ duoz docto. dicta. s. s. tho. et
Scot. Nam in. iij. parte sum. q. j. et
ar. iij. vt etiā supra tactuz fuit. dicit⁹
q⁹ cū corp⁹ xpi et sanguis ei⁹ succe-
dant in h⁹ sacro sbe panis et vini. Si
fiat talis mutatio ex pre accidētū q⁹
nō suffecisset ad corruptionem pa-
nis et vini. tūc ad talem immutatio-
nem non desinūt corpus xpi et san-
guis esse sub sacro. siue fiat muta-
tio ex pre q⁹litatis. puta cū modicuz
mutat color aut sapor panis aut vi-
ni. siue ex pre q⁹nitatis sicut cūz di-
uidit⁹ panis aut vinū i tales pres q⁹
in eis adhuc posset saluari natura
panis aut vini. Nec ille et clara ē il-
la regla. Sco. etiā concordat in suo
quarto vt supra. Et corp⁹ xpi ma-
net sub istis accidētibus seu spēs cū

omni transmutatione. que fit circa
eas. per q⁹ mutationē non inrodū-
citur aliqd incōpassibile panī si eēt
ibi. siue fm qualitatē incōpassibilē
siue fm q⁹nitatē. Vex si q⁹s quere-
ret. An etiam aliqua transmutatio
fit circa rem contētā sub istis spe-
ciebus videlicet circa xpi corp⁹ aut
eius sanguinē sicut fit circa speciē.
Rūdetur q⁹ omnino nulla. et huius
ratio est q⁹ sicut factum est p⁹io illis
spēsbus per consecratōē. siue intrin-
seca mutatione sui et solū p⁹ trāsmu-
tationē panis aut vini vltz p⁹ cōuer-
sionē sbe vtriusq⁹ remanētib⁹ ip⁹s
accidētibus in aliud esse transmuta-
tis q⁹ videlz siue subiecto hēant exi-
stere et occultare ipm dominicū cor-
pus et sanguinē vt fides locū hēat.
dū v⁹sibile corpus inuisibilis sumit⁹
tur v⁹ipote aliena spē occultatū. vt
dicit⁹ tho. in sermōe de corpore xpi. Ita
etiā non mirū q⁹ siue sui intrinseca
mutatione valeat cessare sub eis eē
licet non siue transmutationē spērū
Et sicut nō mutat xpus in se. Ita re-
manet eius pūtiā in celo nālū et in
alio sacro sacrali. Sed adhuc q⁹nta
dēatē illa transmutatio spēs q⁹ cō-
clusio denotat illā censeri extremā.
dat sup⁹ h⁹ scda regla p⁹ scdo documē-
to. Qd q⁹ fit tāta imutatio i spēs⁹
sacramentalib⁹. q⁹ si substantia panis
aut vini esset ibi sub eis ipa nālīter
corrūpet tūc nō manet ibi corpus
aut sanguis xpi et spēs desināt esse
eucharistia et sacm. vñ tho. vbi su-
pra dicit. Qd si fiat tanta immuta-
tio in accidētibus q⁹ fuisset corrupta
substantia panis et vini si esset. ibi nō
speciebus tūc non remanet ibi cor-
pus et sanguis xpi s⁹ eis et h⁹ tam ex-
p⁹ 4

parte qualitatís. sicut cū ita immo-
 tat color et sapor et alie qualitates
 et cōplexio panis et vini. q̄ nullo mō
 possunt cōpari naturā panis et vini
 sine etiā ex pte quantitatís puta cū
 puluerisset vel diuidatur vñū in mī-
 nimas ptes vt iam nō remanēt spe-
 cies panis et vini. Sed quia p̄sus le-
 ctor adhuc dubitat ad quātū se ista
 puluerisatio speciei panis et diui-
 sio liquoris vini debeat extendere vt
 sic non remaneāt spēs panis et vini
 Si dicimus vt doctor sanctus dicit
 q̄ ad mínimas ptes adhuc manet
 anim⁹ lector? suspensus non valēs
 in illis mínimis discernere partib⁹
 et liquoribus. Ideo dicamus super
 spēm panis. quia tunc partes eius
 non censent mínime q̄ sunt quātū
 cūq̄ parue. Sed quādo puluis ē et
 ad puluerem sunt redacte. puluis
 aut quomōdo censeri debet. notatur i
 pulueribus vel cineribus terre que
 cum nullas habēt partes per quas
 separari aut discerni possunt disticte
 abinuicem. tunc censende sunt mī-
 nime et q̄ non remaneat species pa-
 nis. hoc ipm non minus addicien-
 do q̄ ppter difficultatem discernen-
 di in talibus mínimis aut p̄is q̄li-
 tatibus aut etiā quantitatib⁹. re-
 ponendo sunt ad sacrarium aut re-
 tenerentur sub conditione sumende.
 Super ptes s̄o mínimas speciei vi-
 ni capiat p̄sus lector humiditatem
 quādam vini que dum saporem vini
 amisit. amittit et presentiam xp̄i cor-
 poris et sanguinis. Et hoc p̄tertio
 documento nec moneant lectorem
 verba S̄co. qui sup qualitates spe-
 cierum pariformiter loquitur cum
 p̄s̄o docto. Parū autem declinās

quo ad quantitatē sp̄az speciez. di-
 cit em̄ q̄ in istis sp̄ibus ē facta trās-
 mutatio alicui⁹ qualitatis s̄m gra-
 dū illū s̄m quem non posset stare
 cū pane si ibi esset. s̄ panis corūpe-
 ratur p̄ transmutatiōem talis quali-
 tatís. tūc sub istis sp̄ib⁹ taliter trās-
 mutatis s̄m q̄litatez nō manet cor-
 pus xp̄i. post infert sup quantitatē
 Vñ dicit q̄ si possibile esset. q̄ color
 induceret sp̄ibus p̄secratis s̄m gra-
 dum repugnantē panī si adesset. et
 tamen quantitas oīno maneret ea-
 dem que fuit p̄sus. tūc corūperet
 eucharistia. et ille spēs nō manēt eu-
 charistia. quia sub ipsis non manet
 corpus xp̄i. Eucharistia. n. non so-
 lū cōsistit in quātitate. s̄ in alijs ac-
 cidentibus necessario p̄uenientib⁹
 substantias cōuersas. s̄ ille. Vbi
 notandū. q̄ dicit si possibile esset q̄
 tamē iuxta p̄clusionē q̄ntam supra
 positam non videtur possibile vt q̄
 litatē impassibilis nature panis in-
 ducatur ad desitionem eucharistie
 in sacramento tamē miraculoso nō
 habet veritatē vbi sepe mutata qua-
 litate in sp̄ez carnis aut cruoris et.
 manet q̄ntitas hostie cū vera existē-
 tia eucharistie vt patebit vbi de sa-
 cramento miraculoso tractādū erit.

Conclusio septima

Quia natura panis secum cōpa-
 titur sepe gradum magne humidit-
 atis vt panis intinctus demōstrat.
 Ideo liquefactio specierum sacra-
 mentalium remanēte debita dispo-
 sitione virtutisq̄ accidentis veritatez
 eucharistie semper reservat.

De duratione sacramenti

Hec conclusio epilogat q̄
in alijs conclusionibus tacta sunt vñ
et eius veritas ex p̄cedenti depēdet
Quia em̄ in prima cōclusionē ta-
ctum est q̄ tūc desinit esse corp⁹ s̄
sp̄s sacramentali panis qñ accidenti-
bus alteratis nō posset natura pa-
nis si adesset conservari. et sup̄ illaz
alterationē tactū fuit q̄ illa accidē-
tia q̄ remanēt p̄secratōe facta agūt
et patiūtur eodē modo sicut añ con-
secrationē. vñ corrupti p̄nt natura r̄
et quia actio et passio requirūt aliq̄d
subiectum. ideo posita fuit Tercia
conclusio declarans subiectū oim̄
qualitatū esse dimensionē quāti-
tativam panis. Et ideo de subiecto
ip̄ius quantitativē dimensionis si
q̄s quereretur. Ponit cōclusio quar-
ta. q̄ ip̄a sola siue v̄itas eucharistie
maneant siue nō. vñ vbi abesse con-
tingeret sine subiecto existit. et alijs
corruptis simul cū eis corrūpūtur.
Et si q̄ritur. Que illarū mutatio-
nū seu quātitatis aut qualitatis am-
plius deseruit ad desitionē xp̄i cor-
poris posita fuit conclusio quinta q̄
mutatio quantitatis eo q̄ illa ma-
nente non videt̄ possibile vñ quali-
tas impassibilis nature panis
si adesset inducatur. Et si v̄terq̄ q̄s
quereret ad quantum se huiusmo-
di mutationes quantitativē aut qua-
ritativē se debēt extendere posita fuit
desuper sexta conclusio p̄cedēs q̄d
videlicet ad tm̄ debent se extende-
re quantum possibile ē ad extremā
annihilationem nature panis si ibi
adesset et desup̄ declarare certe regu-
le. Jam ergo septima conclusio ne-
cessario sequit̄ q̄ vbi debite disposi-
tiones vñ insq̄ accidentis. s. quāti-

tatis et qualitatis remanēt in sacra-
mēto aliquo liquefacto aut hūme-
facto quocūq̄ casu sup̄veniret sem-
per remanēt veritates eucharistie
Vbi notādum pro tercio documē-
to q̄ debite disposiōnes qualitati-
ve. Primo cernuntur in coloribus
qui cum sint multiplices. vñ niger
subniger. Quādo videlz nigrescit
panis in toto vel in pte. Item alb⁹
et glaucus lacteus flavus palid⁹ al-
bus color et glaucus ē sicut cornu
albū. s. album lucidū lacteus nact⁹
et flavus est sicut camelorum vellus
seu pili palidus est idem q̄ nact⁹.
Ex istis accipe q̄ hostia liquefacta
siue nigrescat vel subnigrescat line-
scat glaucescat flavescat palescat co-
lor manente debita quātitate iuxta
regulas traditas et in sexta conclu-
sione p̄manet veritas eucharistie.
Sub istis coloribus intelligit̄ etia3
viridis color. eo q̄ ille causat̄ ex al-
bo et nigro. vbi em̄ niger vincit albū
erit color viridis sicut vbi alb⁹ vin-
cit nigrum causatur color lividus.
Intellige etiam citrinū et subcitrinū
qui generantur ex colore rubeo
et albo. et hec de speciebus panis
que cum veritate sacramenti stare
possunt modo p̄dicto. De speciebus
vini et eius coloribus sunt rufus
et subrufus in similitudinem aurū.
vel impuri. Item rubeus subrube-
cundus in omnibus istis p̄nt stare
veritates eucharistie. Sedm̄ q̄ i di-
versis nationibus diversa vina na-
scūtur. verum vbi vini species ver-
terentur in nigredinem vel in colo-
rem quem naturales vocant greco
vocabulo kianos qui habet p̄fū-
diorē nigredinem. et ducit inter
r̄ iii

dum secum in pte liuidū z viridaz
colorez sicut cernimus in aqua pu
trefacta. tunc in istis coloribus re
currentum est ad saporem vini. q̄
si est perdit⁹ vel acetosus tūc nō ē
veritas eucharistie. licet liquor in
sua quantitate manet. Verū ad sa
tisfaciendum pio lectori cuz de q̄n
titate liquoris vini est z eius corru
ptione. Si queritur verum accidē
tia sacramentalia habeant potētiaz
conuertendū alia in sacramentum
vt si vino in calice consecrato appo
natur vinum vel aqua an istam cō
uertat in sanguinem. videtur em̄ q̄
sic eo q̄ maioris virtutis est vinum
consecratum in hoc sacramento q̄
benedictio in aqua vel in oleo. Sz
aqua benedicta iuncta aque non be
nedicte facit totam esse benedictaz
z similiter circa oleum est dicendū
Sed p̄ veritate est q̄ species ille sa
cramentales nullo modo habēt vir
tutem conuertendī aliq̄ substanti
am in sacramentū licet per mimaz
additionem alterius substantie vi
ni vl̄ aque possunt corrūpi species
sacramentales. Et huius ratio ē p̄
tercio documēto q̄ in hoc sacramē
to est transsubstantiatio nūq̄ autē
fit transsubstantiatio nisi cum sacer
dote mediante forma debita a xpo
ad hoc ordinata z cum debita intē
tione. Sz patz q̄ vbi i magna sexta
feria sacerdos particulaz hostie cō
secrate mittit in calicem in quo eo
dem die est vinum non consecratū
tunc illud vinū non fit sanguis xpi
per contactum particule consecra
te licet ergo in quibusdam rubric̄
dicatur q̄ vinū non consecratū tūc
sanctificetur z fiat sanguis. intellige

sicut calix dicitur sanctus et tēplū
sanctum. Simili modo intellige si
speciebus vini consecrati immitre
tur hostie non cōsecrata aut q̄ eius
dem speciebus in calice miscetur vi
nū. Volunt hoc omnes theologi z
etiā Innocen. dicit in quodaz de
cretali. Si post calicis consecratio
nem aliud vinū mittatur in calicē.
illud non trāsit in sanguinem nec
sanguis commiscetur. Ad argumē
tum autem respondit. s. Thomas
z Bonaventura. q̄ nō est simile q̄a
benedictio in aqua vel oleo nullaz
immutationem facit circa olei vel
aque. sicut facit consecratio vini in
verā z xpiam substantiam sangui
nis xpi z continētia eiusdem sb̄ spe
ciebus. q̄b⁹ alij liquores vini z cor
rumpi possunt. Alia etiā est ratō
diuersitatis fm̄ Bonavent. Qd̄ aq̄
benedicta tota aringitur z fm̄ totū
qd̄ habet in se cōmiscetur superue
nientī aq̄ inproportionata cum q̄n
titate qd̄ non sit vbi sanguini alius
humor additur id ē species vini cō
miscetur. Pro cuius vltiori docu
mento notandū pessimus inoleuit
quali in omnibus ecclīis modus q̄
ad vinam parvam quantitatem aq̄
benedicte addunt z infundunt vinū
doliū. si habēt aque non benedicte
putantes q̄ per vinam guttas aque
benedicte totus torrens aque z pos
set sanctificari qd̄ est directe contra
mentem doctorū vt patet q̄ Bona.
dicit q̄ debeat esse pporcionata q̄
titas. que quidem pporcio ab alijs
exponitur q̄ maior aut equal fit p
porcio aque benedicte ad aquā nō
benedictam. vīde si placz Pisonel
lam in additionibus sic exponētis

De duratione sacramenti

sub titulo aque benedicte. Nec i op-
positum ē summa angelica que est
nouissima licz dicat simplr q aqua
non bñdicta si infunditur aq bene-
dicte bñdicif. Nō em dicit vñ isti fal-
se autumant q vna gutta seu qñtū-
cūqz modicum aque bñdicte totuz
doliū non benedictum possit sancti-
ficari frustra etiam omī septimana
benedicētur. Et reu era multum de
testandus est ille modus ab omni-
bus sacerdotibus z ecciaruz recto-
ribus. ppter maxmū periculum q
fidelibus ex defectu vere aque bñ-
dicte per infestationes demonū ac-
cidit super sumenta fruges terre. et
hominū nocumenta cum hoc ipm
in benedictione tangitur vt fias aq
exorcisata ad effugādum omnē po-
testatez inimici zc. Et plura alia ibi
ponūtur. vnde singulare remediūz
xpiani populi existit. q quia nō ad-
uertit. Ideo plura z innumera ma-
leficia perpetrantur et nocumenta.
plures em malefice hoc ipm fuisse
sunt vbi incinerate sunt. Q asper-
sus dominica die ante missam tota
septimana securus esset cōtra que-
cūqz maleficia que inferri possent
z similiter sumenta vbi habitatiōes
domorum aspergerentur cum hoc
ipm in benedictione tāgatur vt vbi
cūqz aspersa fueris per inuocatōez
zc Qua etiam de causa religiosi in
monasterijs oēs habitatiōes singu-
lis diebus dominicis aspergunt.

Conclusio octaua tangēs
pambulū in cōclusiōes alias
octo super miraculosum sa-
cramentum.

Et si xpus in naturali sam z glo-
rificata sua specie neqz innatas aut
illatas dolorosas cōtumelias susci-
pere possit. a iudeis tamen in pata-
uia z alibi sepe illatis contumelijs
primo ipm sub sacramento z secu-
dario vt regnātem in celo affecerūt.

Continet conclusio plures
partes declarandas.

Declaratio huius conclusionis
vltime petit primo in generali qui
dicuntur dolores innati aut illati.
Item quomodo poterant conueni-
re xpo in mortali corpore q etiam
sub sacramento. Item quomō sam
primo sub sacramento z secūdario
vt regnante in celo z non econuer-
so sibi aliqd possit cōuenire. Et fm
hoc dantur tria documēta. Ad pri-
mū innate dicuntur dolor z mors.
illate vō percussio irritio cōspicuo
crucifixio seu clauatio zc. In casu
ergo quo aliquis apostolorum tpe
passionis xpi seruassz in pñde aut
consecisset in illo triduo hoc sacra-
mentū. Si queritur quomō isti do-
lores fuissent in sacramēto. Respō-
detur q quia in cruce doluit z mor-
uus fuit. Primo in propria specie
ideo etiam secūdario doluisset et
mortuus fuissz in pñde. Qd si ite-
rum queritur an sustinuisset passio-
nes extrinsecas seu illatas. Respō-
detur q non quia non fuisset pcus-
sus vel vulneratus in sacramēto ab
extrinseco sicut in specie xpia. hec
Petrus de Tharā. quarto scripto
dist. xj. ar. vj. in cor. q. vnde hec pro-
r iij

positio fuisset vera xps exis in pxi
de perforatur percutitur lanceatur
scz in cruce. sed hec fuisset falsa. cri
stus perforatur lanceatur percutit
in pxi de. Versus. Dixide seruato
poteris copulare dolorem. Innat
tum dicēdo xps est mortuus i cru
ce. Ergo in pxi de sed non illat^o cō
uenit illi. quia videlicet licet perfo
ratus clauatus lanceatus fuerit in
cruce non tamē potuit lanceari in
pxi de si in ea reseruato^o fuisset. Qd
si queritur quare ergo potuit mori
in pxi de si non potuit crucifigi in
pxi de. Respōdetur q mort nō im
portat nisi q anima separatur a cor
pore et non importat sibi aliqd ab
alio sicut quando dicimus crucifi
gitur & lanceatur. vnde sanct^o tho.
in tertia parte summe. q. lxxxi. arti.
quarto in cor. q. Corpus xpi idē in
substantia est in hoc sacramento et
in propria specie. sed non eodē mō
quia in propria specie conuenit cir
cūscriptio corpori per proprias di
mensiones non autem prout est in
hoc sacramento. & ideo quicquid p
tinet ad cristū fm q in se est potest
attribui in ppria specie & i sacramē
to ex consequēti. Sicut viuere mo
ri dolere animatum vel inanimatū
esse &c. hmoi quēcūq; vō cōueniūt
ei per cōmpationem ad corpora ex
trinseca. possunt ei attribui in ppria
specie ex cōsequēti non prout est i sa
cramento. sicut irrideri cōspui cru
cifigi st agellari. vnde & quidem me
trice dixere. pxi de seruato poteris
inferre dolorē. Innatū sed illat^o nō
cōuenit illi. Sed ad secundū docu
mentum p declaratōe cōclusionis

restant aliq dubia. primo quō com
putande sunt xpo illate passiōes vt
vt est sub sacramento. dum videlicet
a iudeis seu alijs infidelib⁹ cultro
transfoditur fluxusq; cruoris inter
dum cernitur vt parante factum fir
isse verissime narrat. constat q nec
illatis nec innatis doloribus domē
nicum afficitur corpus vtpote glo
rificatum cui mors ultra non dñā
bitur. Rñdet q si queritur. An hu
iusmodi cōtumelie sint inate vel it
late clara est sentētia q illate. & nō
dolorose. & tamē inrelecte & nō vo
lite & plurimū detestare. vltim^o vō
si queritur. An primo ad xpm vt
naturaliter existenti aur vt est sub sa
cramento sint referendē. Respōde
tur q quia huiusmodi contumelie
vise sunt vel audite etiam per orga
na corpalia vt sunt aures oculi cor
porales xpi. illa que organa sensiti
ua xpi sub sacramento non habēt
modū extensiuū. vnde & aliter sunt
receptiua sensationem. non minus
tamen vt supra tactum est. corpus
xpi idem in substantia est in sacmē
to & in ppria specie. ideo hmoi con
tumelie vise sunt & audite a xpo ve
raciter existenti in celo. manet tamē
sub dubio quomodo vise sunt & au
dite a cristo. vt est sub sacramento.
nam q non fuerunt vise & audite vt
sub sacramento appareat ex hoc q
organa sensuum non sunt sub mo
do requisito ad sensationem qd est
vt subiectum sensibile moueat po
tentiam sensitiaz in modo extrin
seco ac organo et vt sit prius in dñ
stantia proporcionata ad locū &c.
Sed in pro veritate discernere debent⁹

De duratione sacramenti

q̄ h̄mōi contumelię quādo inferūt
x̄po vt sub sacramento vere cemun-
tur ab eo vt sub sacramēto. ⁊ non so-
lum vt existit in celo. ⁊ huius rō est
Primo quia si nō concedit tūc cri-
stus est simul videns et non vidēs.
cū vt supra tactū est corpus x̄pi idē
in substantia ē in sacramento ⁊ i. p-
pria specie. licet non eodē mō q̄ mo-
dus difficultatem facit. S3 difficul-
tas non concludit vt in solutōe pa-
tebit. Secūda ratio q̄ cū operatio
sit pfectio potentie opatiue ⁊ in ip̄a
opatione cōsistit beatitudo ipsius
potentie intellectiue quā etiam pse-
quitur delectatio pporcionata per-
fectioni opationis. vt patet. ix. ethic.
ergo si oculi x̄pi vt hic carēt visioni
quā h̄nt i celo tūc careret hic p̄pria
pfectione super beatitudinez visus
eius eo modo quo visus est beatifi-
cabilis. ⁊ sic carēt delectatione con-
sequēte illam opationem pfectam.
⁊ tunc sequeretur q̄ potētie sensitīue
essent hic in sacramento cuz dolore
⁊ tristitia. ergo om̄ia hec sunt in sa-
cramēto visa audita ⁊ itelecta. An
autem primo hic ⁊ secūdario in ce-
lo vel ecōuerso ad hui⁹ declaratio-
nem ponit hec cōclusio. p̄tertio do-
cumento.

Conclusio responsalis

Nec nulla sensatio obiecti extrin-
sici possit inesse x̄po. Primo vt est
sub sacramento ⁊ secūdario vt in ce-
lo existit naturaliter. sed potius ecō-
trario. intellecto tamē ⁊ volitio itel-
lectiua seu etiam contumeliarū de-
testatio cōplacētia honoz ⁊ diui-
norum obsequioz erga ipsum diui-
nissimū sacramentum. Primo p̄nt

in esse ⁊ insunt x̄po vt ē sub sacramē-
mento ⁊ secūdario vt est in celo vel
vbicūq̄ sua habetur existentia.

Correlarium

Contumeliarum illatio vt ē sub
sacramēto non deseruit ad aliq̄ ei⁹
imperfectionem sed potius ad mlti-
plicem eius gloriam ⁊ perfectōez
impiorūq̄ et infideliz suo honore
detrahentiū eternam damnatōem.

Robatōne cōclusionis quo-
p̄ ad omnes partes nam q̄ nul-
la sensatio obiecti extrinseci
possit inesse x̄po. Primo vt sub sa-
cramento ⁊ secūdario vt est in celo
sed potius econtrario potest q̄sq̄ i-
telligere ex h̄is q̄ supra posita sunt
quia videlicet nullum sensibile ex-
trinsecum potest sensationem suā
causare in organo sensitīuo corp̄is
x̄pi vt ē in eucharistia. eo q̄ sub illo
mō qui requiritur ad hoc vt immu-
tetur obiectio cū oporteat q̄ tale or-
ganum habeat modum quantitatis
vt scilicet sit cōmensuratiue in loco
ad hoc q̄ possz pati a corpe quā cō-
mensurationem extrinsecū non ha-
bet organū sensitīuū in x̄pi corpe vt
est sub sacramēto. ⁊ notat lector q̄
loquimur de omnibus passionib⁹.
prout etiaz sentire audire ⁊c. quod
dam pati est. om̄e em̄ corpus ad ra-
tionem patiēdi requirit passum ap-
proximatum sibi localiter ⁊ sic cuz
corpus x̄pi non est hic localiter sed
solum species sacramentales. ideo
pati non potest. Notat etiam lctor
q̄ notāter loquimur de obiecto ex-
trinsecō quia obiectum intrinsecū
potest causare sensationem in sensu
x̄pi in sacramento. q̄ em̄ tū distant

membra ab invicem in sacramento
 sicut in celo ordinata quo ad intrin-
 secam dimensionem sicut longum et
 latum. ideo potest membra move-
 re. puta gratia exempli in manu ad fro-
 rem et sic eam sentire. sicut tam loquitur
 de extrinseco obiecto sicut quod etiam tu-
 del inferunt contumelias aut mali
 christiani suo honori detrahentes ad
 quas actiones etiam conclusio in
 hac parte potest applicari. ita quod hu-
 iusmodi contumelie inquantum inferuntur
 ab hominibus tanquam ab obiectis
 extrinsecis quo ad eorum sensationem.
 primo insunt christo ut in celo regnat.
 et secundario sentiuntur ab eo ut in sa-
 cramento existerent rationibus practis. Sed
 quo ad secundam partem conclusionis. quod
 intellectus aut volitio intellectiva
 contumeliarum detestatio etc. potest inesse
 christo. primo ut est sub sacramento. id
 est quod sic posset causare intellectum aut
 volitionem seu molitionem sub ratione in-
 tellective detestationis obiecti sibi
 presentis. hoc probatur quia anima christi
 nunc beata intelligit sicut angelus. vi-
 delicet quo ad hoc quod eius intellectus
 non dependet a sensationibus neque sen-
 sibilibus. igitur sicut angelus alicubi
 extrinsece posset intuitively intelligere ob-
 iectum sibi proportionabiliter presentis. ita
 anima christi ut hic sub sacramento po-
 test intuitively intelligere illa intelli-
 gibilia que sunt sibi ut hic presentia.
 utpote sicut angelus potest intuitively
 videre angelum hic presentem sibi. ita
 et animas illorum qui inferunt aut ho-
 nores aut contumelias. unde actiones
 per corpora exhibitae licet non vide-
 at per sensationes prout tamen clare
 oia intuetur ut est in celo. intelligit ta-
 men illas ut est in sacramento et

primo causa: ut anima christi ex
 sentia obiecti ut non insunt christo cre-
 sti primo ut est in celo. sicut concomita-
 tur presupposito scilicet quod immode-
 rata distantia impediat intuitivam
 creatam quia videlicet de increata po-
 ut scilicet in verbo omnia intuitively in-
 telligit. aliud est sicut etiam angelus
 existens in celo non videt intuitively
 quicquid presentis hic intuitively videt. unde
 lector intelligat seu per secundariam
 intellectione quam habet in celo. ut sic
 concomitantia intellectum. Ex quibus
 tertia pars conclusionis sequi-
 tur. quod christus propter suum esse in sacramen-
 to non solum non privatur aliqua
 operatione. quam habet in celo. immo
 ut in eucharistia est habet plures ope-
 rationes. primo quas per consequens
 habet concomitanter in celo. cum et
 angelus dum presentis est hic taliter co-
 gnoscit unde patet probatio correla-
 ri. quod non est ad imperfectionem
 suam ut est in eucharistia. Sed ad
 multiplicem perfectionem ut cor-
 relariū exclamat. Ex quo etiam correla-
 tio iterum sequitur quod cum oppositorum
 eadem sit disciplina sicut summam
 habet christus complacentiam in eos qui
 laudi et honori suo deferunt. ita et su-
 mam displicentiam non sensitivam
 sed intellectivam. que nobilior existit
 habet in eos qui sue laudi detrahunt.
 Ad argumentum ergo quod in secur-
 do documento tactum est quasi co-
 tumelie illate christo ut in sacramento
 non valeant sentire a christo ad visum et
 ad auditum eo quod organum sensus
 in corpore christi non est in eucharistia
 sub illo quod modo requiritur ad hoc ut
 immutetur organum ab obiecto cum
 ipsum non habeat modum quantita-

De duratione sacramenti

tiū. rē. Rñ. em ex pmissis q organum est hic vere quantum quo ad intrinsecam suam dimensionem. et ita vere quantum sub sacramento sicut est in celo. et ergo potest organum hic recipere sensationem. q̄ quia organum non habet hic modum quantitatis. quo ad extrinsecam dimensionem. quia videlicet non est coextensum cum quanto cui ē p̄s nec cōplet locum. ideo ut hic nō pōt sibi p̄mo inferri seu inesse sansario. quia videlz nō potest ab oblecto ut hic causari in eo inest autē ei ut cōcomitater. esse em p̄mo fm̄ moduz quantitatis. non est tam necessaria recipiendi sensationem. fm̄ illū modum quantitatis sicut est solum cōditio acquisita ad sensationem per comparisonem ad agēs p̄mo trāsmutans. vñ sine illa conditione potest inesse cōcomitanter. vide super hijs Scotum in suo quarto dist. x. in q̄one. An om̄s actus remanēs qui inest xp̄o naturaliter existēt in sit sibi in eucharistia exñi sacramēto. Concludamus ergo q̄ om̄es q̄ detrahūt honori sp̄m sacramentuz

indigne pertractando aut cōtume-
lijs afficiendo reuerentiamq̄ eius
non ampliando. sed potius occul-
tando cuz valde impiū sit iniurias
hominū vlcisti et creatoris iniurias
dissilare. Ideo sicut duplici mō no-
tatur a xp̄o. s. ut hic in sacramēto. et
a regnante in celo. ita duplici cōtri-
tione eternaq̄ maledictione. in ani-
ma videlz et in corpe sine dubio nō
si resipiscant eos cōteret. sicut et du-
plici honore per virtuosam longe-
uamq̄ vitam in terris et per eternā
retributionez in celis dotare dignē-
tur suā laudē ampliantes ihs xp̄s
q̄ est eternū bñdictus. Amē fiat.

Finis est hoc opus per fratrem
Heinricū institoris sacre pagine p-
fessorem acheretice prauitatis inq̄-
sitorē. lectorisq̄ ecclesie Salzbur-
gen. ordi. p̄dicatoz. Anno dñi mil-
lesimo quadringentesimo nonage-
simo quinto. xj. Augusti. Nec anno
sequēti per Anthoniū koberger in
famosa ciuitate Nurenberg imp̄s-
sum. xxvj. Januarij ad laudem dei
consummatum.

De Christiana Religione

In nomine Amen. Quia Christiana Religio est
vera et sola salutaris. Et per Christum
filium Dei. Per quem omnia creata sunt.
Et per quem omnia conservantur. Et per
quem omnia redimuntur. Et per quem
omnes homines salvi fiunt. Et per quem
omnes homines in gloriam Dei assumuntur.
Et per quem omnes homines in vitam eternam
perducuntur. Et per quem omnes homines
in beatitudinem perveniunt. Et per quem
omnes homines in felicitatem perveniunt.
Et per quem omnes homines in salutem
perducuntur. Et per quem omnes homines
in gloriam Dei assumuntur. Et per quem
omnes homines in vitam eternam
perducuntur. Et per quem omnes homines
in beatitudinem perveniunt. Et per quem
omnes homines in felicitatem perveniunt.

Quia Christiana Religio est vera et sola
salutaris. Et per Christum filium Dei.
Per quem omnia creata sunt. Et per quem
omnia conservantur. Et per quem omnia
redimuntur. Et per quem omnes homines
salvi fiunt. Et per quem omnes homines
in gloriam Dei assumuntur. Et per quem
omnes homines in vitam eternam
perducuntur. Et per quem omnes homines
in beatitudinem perveniunt. Et per quem
omnes homines in felicitatem perveniunt.
Et per quem omnes homines in salutem
perducuntur. Et per quem omnes homines
in gloriam Dei assumuntur. Et per quem
omnes homines in vitam eternam
perducuntur. Et per quem omnes homines
in beatitudinem perveniunt. Et per quem
omnes homines in felicitatem perveniunt.

